

CVRIA

Δικαστήριο τής Ευρωπαϊκής Ενωσης

Έκθεση πεπραγμένων
2010

CVRIA CVRIA
CVRIA

CVRIA CVRIA
CVRIA CVRIA
CVRIA CVRIA
CVRIA CVRIA
CVRIA CVRIA
CVRIA CVRIA
CVRIA CVRIA
CVRIA CVRIA
CVRIA CVRIA
CVRIA CVRIA

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ 2010

Σύνοψη των εργασιών του Δικαστηρίου, του Γενικού Δικαστηρίου
και του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Λουξεμβούργο 2011

www.curia.europa.eu

Δικαστήριο
L-2925 Luxembourg
Τηλ. (352) 43 03-1

Γενικό Δικαστήριο
L-2925 Luxembourg
Τηλ. (352) 43 03-1

Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης
L-2925 Luxembourg
Τηλ. (352) 43 03-1

Το Δικαστήριο στο Internet: <http://www.curia.europa.eu>

Η σύνταξη περατώθηκε την 1η Ιανουαρίου 2011

Η αναπαραγωγή επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση ότι αναφέρεται η πηγή. Η αναπαραγωγή φωτογραφιών επιτρέπεται μόνο στο πλαίσιο της παρούσας εκδόσεως. Για οποιαδήποτε άλλη χρήση απαιτείται άδεια της Υπηρεσίας Επίσημων Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Περισσότερες πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση παρέχονται από το διαδίκτυο μέσω του εξυπηρετητή Eurora (<http://eurora.eu>).

Δελτίο καταλογογράφησης υπάρχει στο τέλος του τεύχους.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2011

ISBN 978-92-829-1036-8

doi:10.2862/47665

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2011

Printed in Luxembourg

ΤΥΠΩΜΕΝΟ ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΛΕΥΚΑΣΜΕΝΟ ΧΩΡΙΣ ΣΤΟΙΧΕΙΑΚΟ ΧΛΩΡΙΟ (ECF)

Πίνακας περιεχομένων

Σελίδα

Πρόλογος Β. Σκουρής, Πρόεδρος του Δικαστηρίου	5
--	---

Κεφάλαιο I

Το Δικαστήριο

A — Εξέλιξη και δραστηριότητα του Δικαστηρίου κατά το 2010	9
B — Νομολογία του Δικαστηρίου το 2010	13
Γ — Σύνθεση του Δικαστηρίου	65
1. Μέλη του Δικαστηρίου	67
2. Μεταβολές της συνθέσεως του Δικαστηρίου κατά το 2010	85
3. Σειρά πρωτοκόλλου	87
4. Πρώην μέλη του Δικαστηρίου	89
Δ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου	93

Κεφάλαιο II

Το Γενικό Δικαστήριο

A — Δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου κατά το έτος 2010	123
B — Σύνθεση του Γενικού Δικαστηρίου	171
1. Μέλη του Γενικού Δικαστηρίου	173
2. Μεταβολή της συνθέσεως του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2010	185
3. Σειρά πρωτοκόλλου	187
4. Πρώην μέλη του Γενικού Δικαστηρίου	189
Γ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου	191

Κεφάλαιο III*Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης*

A — Δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2010	215
B — Σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	227
1. Μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	229
2. Μεταβολές στη σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2010	233
3. Σειρά πρωτοκόλλου	235
4. Πρώην μέλος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	237
Γ — Στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	239

Κεφάλαιο IV*Συναντήσεις και επισκέψεις*

A — Επίσημες επισκέψεις και εκδηλώσεις στο Δικαστήριο, στο Γενικό Δικαστήριο και στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης	253
B — Εκπαιδευτικές επισκέψεις (2010)	257
1. Καταμερισμός ανάλογα με την ιδιότητα των επισκεπτών	257
2. Εκπαιδευτικές επισκέψεις — Κατανομή κατά κράτος μέλος (2010)	258
3. Εκπαιδευτικές επισκέψεις — Εθνικοί δικαστικοί λειτουργοί (2010)	260
4. Εξελίξεις ως προς τον αριθμό και την ιδιότητα των επισκεπτών (2007–2010)	260
Γ — Επίσημες συνεδριάσεις	261
Δ — Επισκέψεις ή συμμετοχή σε επίσημες εκδηλώσεις	263

<i>Συνοπτικό οργανόγραμμα</i>	268
-------------------------------------	-----

Πρόλογος

Κατά το έτος 2010 εμπεδώθηκαν, όσον αφορά το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι μεταρρυθμίσεις που επέφερε στο σύστημα των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης η Συνθήκη της Λισσαβώνας. Κατά το ίδιο έτος κινήθηκε η διαδικασία για την υλοποίηση της σημαντικότερης από τις μεταρρυθμίσεις αυτές, δηλαδή την προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Το Δικαστήριο παρακολούθησε εκ του πλησίον και θα εξακολουθήσει να παρακολουθεί την πορεία υλοποίησής αυτής της διαδικασίας.

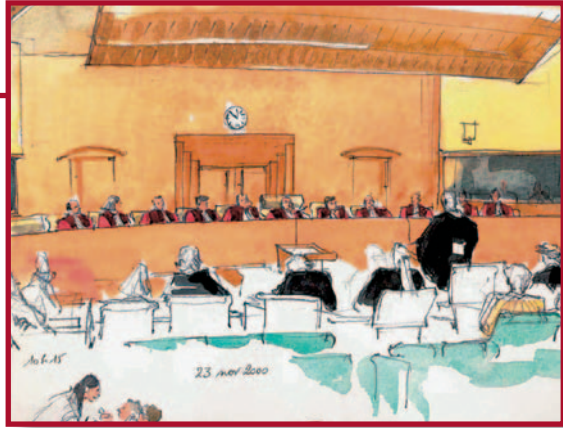
Το 2010 θα παραμείνει, επίσης, στα χρονικά για τον ιδιαίτερος ταχύ ρυθμό της δικαιοδοτικής δραστηριότητας του οργάνου. Σημειώνεται, σχετικώς, ότι συνολικώς στα τρία δικαιοδοτικά όργανα που συγκροτούν το Δικαστήριο εισήχθησαν 1 406 υποθέσεις, αριθμός που είναι ο υψηλότερος στην ιστορία του οργάνου και καταδεικνύει τη διαρκή αύξηση του αριθμού των ένδικων διαφορών της Ένωσης. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί η συνολική μείωση της διάρκειας των διαδικασιών, η οποία είναι ιδιαίτερα αισθητή στις προδικαστικές υποθέσεις.

Τέλος, κατά το παρελθόν έτος, αποχώρησαν δύο Μέλη και ο Γραμματέας του Δικαστηρίου καθώς και τέσσερα Μέλη του Γενικού Δικαστηρίου, αποχωρήσεις οι οποίες αποτελούν, ιδίως, συνέπεια της μερικής ανανεώσεως των Μελών. Αξίζει, σχετικώς, να τονιστεί ότι οι διορισμοί νέων Μελών του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου είναι οι πρώτοι που έγιναν κατ' εφαρμογήν της προβλεπόμενης από της Συνθήκη της Λισσαβώνας νέας διαδικασίας, κατόπιν δηλαδή γνωμοδοτήσεως της επιτροπής που προβλέπει το άρθρο 255 ΣΛΕΕ.

Η παρούσα έκθεση πεπραγμένων παρέχει μια ολοκληρωμένη εικόνα της εξελίξεως της δραστηριότητας του οργάνου κατά το έτος 2010. Όπως κάθε έτος, το κύριο μέρος της Εκθέσεως Πεπραγμένων περιλαμβάνει σύντομες αλλά πλήρεις παρουσιάσεις της δικαιοδοτικής δραστηριότητας του Δικαστηρίου, του Γενικού Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης. Την έκθεση αυτή συμπληρώνουν, συνοδεύοντας τη σχετική ανάλυση της δικαιοδοτικής δραστηριότητας κατά το έτος 2010, στατιστικά στοιχεία χωριστά για κάθε δικαιοδοτικό όργανο.

Β. Σκουρής
Πρόεδρος του Δικαστηρίου

Κεφάλαιο I

Το Δικαστήριο

A — Εξέλιξη και δραστηριότητα του Δικαστηρίου κατά το 2010

Από τον Πρόεδρο Βασίλειο Σκουρή

Σε αυτό το πρώτο τμήμα της ετήσιας Εκθέσεως Πεπραγμένων συνοψίζονται οι δραστηριότητες του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά το έτος 2010. Αρχικώς, γίνεται ένας απολογισμός της πορείας του δικαιοδοτικού οργάνου κατά το έτος αυτό, με έμφαση στις θεσμικές μεταβολές που επηρέασαν το Δικαστήριο, αλλά και στις αλλαγές της εσωτερικής του οργανώσεως και των μεθόδων εργασίας του. Στη συνέχεια, αναλύονται τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν την εξέλιξη του φόρτου εργασίας του Δικαστηρίου και τη μέση διάρκεια των ενώπιόν του διαδικασιών. Τέλος, όπως κάθε έτος, εκτίθενται οι κυριότερες νομολογιακές εξελίξεις κατά θεματικούς τομείς.

1. Δεδομένου ότι η Συνθήκη της Λισσαβώνας προέβλεπε την προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), κατά το υπό εξέταση έτος κινήθηκε η διαδικασία γι' αυτή την προσχώρηση. Το πρώτο στάδιο αυτής της διαδικασίας ολοκληρώθηκε και δόθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή εντολή να συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις με το Συμβούλιο της Ευρώπης. Η προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ΕΣΔΑ θα έχει, χωρίς αμφιβολία, συνέπειες επί ολόκληρου του συστήματος παροχής ενδίκου προστασίας της Ένωσης.

Για τον λόγο αυτόν, το Δικαστήριο παρακολούθησε εκ του σύνεγγυς την εξέλιξη αυτής της διαδικασίας και συμβάλλοντας στις προσπάθειες που καταβάλλονται για την υλοποίηση αυτού του σχεδίου προσχωρήσεως, το οποίο θέτει αρκετά περίπλοκα νομικά ζητήματα, διατύπωσε τις πρώτες του σκέψεις επί μιας ειδικής πτυχής που αφορά τον τρόπο λειτουργίας του δικαιοδοτικού συστήματος της Ένωσης σε έγγραφό του το οποίο δημοσίευσε στις 5 Μαΐου 2010¹. Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι προς στήριξη της εγγενούς στη Σύμβαση αρχής της επικουρικότητας και προς παράλληλη εξασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας του δικαιοδοτικού συστήματος της Ένωσης, πρέπει να υφίσταται μηχανισμός ικανός να εξασφαλίζει ότι το Δικαστήριο θα μπορεί να επιλαμβάνεται, κατά τρόπο αποτελεσματικό, ζητημάτων κύρους πράξεως της Ένωσης πριν το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποφανθεί επί της συμφωνίας της πράξεως αυτής προς την ΕΣΔΑ.

Τέλος, πρέπει να επισημανθούν οι τροποποιήσεις που επήλθαν στις 23 Μαρτίου 2010 στον Κανονισμό Διαδικασίας του Δικαστηρίου (ΕΕ L 92, σ. 12). Με τις τροποποιήσεις αυτές επιδιώκεται να γίνουν οι αναγκαίες προσαρμογές στον εν λόγω Κανονισμό Διαδικασίας κατόπιν της ενάρξεως της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας.

2. Οι σχετικές με το δικαιοδοτικό έργο του Δικαστηρίου στατιστικές του έτους 2010 χαρακτηρίζονται, γενικώς, από την αισθητή αύξηση της παραγωγικότητας και την λίαν σημαντική βελτίωση της αποτελεσματικότητας όσον αφορά τη διάρκεια των διαδικασιών. Επιπλέον, πρέπει επίσης να τονιστεί η άνευ προηγουμένου αύξηση κατά το έτος αυτό του αριθμού των εισαχθεισών υποθέσεων και, ιδίως, του αριθμού των αιτήσεων εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που υποβάλλονται στο Δικαστήριο.

Το Δικαστήριο περάτωσε 522 υποθέσεις το 2010 (καθαρός αριθμός, περιλαμβανομένων των υποθέσεων που συνεκδικάστηκαν), παρατηρείται, δηλαδή, ελαφρά μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος (543 περατωθείσες υποθέσεις το 2009). Επί 370 εκ των υποθέσεων αυτών εκδόθηκε απόφαση και επί 152 εκδόθηκε διάταξη.

¹ http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2010-05/convention_el.pdf

Το 2010 το Δικαστήριο επελήφθη 631 νέων υποθέσεων (ανεξαρτήτως των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συνάφειας), αριθμός που αντανάκλα πολύ σημαντική αύξηση σε σχέση με το έτος 2009 (562 εισαχθείσες υποθέσεις) και είναι ο μεγαλύτερος στην ιστορία του Δικαστηρίου. Το ίδιο συμβαίνει όσον αφορά τις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως. Για δεύτερο κατά συνέχεια έτος ο αριθμός των εισαχθεισών προδικαστικών υποθέσεων είναι ο υψηλότερος στα χρονικά, σε σχέση δε με το έτος 2009, παρουσιάζει αύξηση κατά 27,4 % (385 υποθέσεις το 2010 έναντι 302 υποθέσεων το 2009).

Όσον αφορά τη διάρκεια των διαδικασιών, τα στατιστικά στοιχεία είναι πολύ θετικά. Ειδικότερα, όσον αφορά τις προδικαστικές παραπομπές, η διάρκεια της διαδικασίας ανήλθε σε 16,1 μήνες. Από συγκριτική ανάλυση προκύπτει ότι, για το σύνολο της περιόδου για την οποία το Δικαστήριο έχει στη διάθεσή του αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία, η μέση διάρκεια εκδικάσεως των προδικαστικών υποθέσεων σημείωσε τη μεγαλύτερη μείωση κατά το 2010. Όσον αφορά τις ευθείες προσφυγές και τις αναίρεσεις, η μέση διάρκεια εκδικάσεως ανήλθε, αντιστοίχως, σε 16,7 μήνες και σε 14,3 μήνες (έναντι 17,1 μηνών και 15,4 μηνών το 2009).

Πέραν των μεταρρυθμίσεων των μεθόδων εργασίας του, οι οποίες επήλθαν κατά τα τελευταία έτη, η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του Δικαστηρίου όσον αφορά τον χρόνο εκδικάσεως των υποθέσεων οφείλεται, επίσης, στην ευρύτερη χρησιμοποίηση των διαφόρων δυνατοτήτων που διαθέτει, σε δικονομικό επίπεδο, προς επιτάχυνση της διαδικασίας σε ορισμένες υποθέσεις, ιδίως την επείγουσα προδικαστική διαδικασία, την κατά προτεραιότητα εκδίκαση, την ταχεία διαδικασία, την απλουστευμένη διαδικασία και τη δυνατότητα εκδικάσεως χωρίς την ανάπτυξη προτάσεων γενικού εισαγγελέα.

Η εφαρμογή της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας ζητήθηκε σε 6 υποθέσεις και το ορισθέν τμήμα έκρινε ότι σε 5 από αυτές πράγματι συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις του άρθρου 104β του Κανονισμού Διαδικασίας. Οι υποθέσεις αυτές περατώθηκαν εντός 2,1 μηνών κατά μέσον όρο.

Η εφαρμογή της ταχείας διαδικασίας ζητήθηκε σε 12 υποθέσεις κατά το υπό εξέταση έτος, οι απαιτούμενες, όμως, κατά τον Κανονισμό Διαδικασίας προϋποθέσεις συνέτρεχαν μόνο σε 4 εξ αυτών. Σύμφωνα με την πρακτική που καθιερώθηκε το 2004, οι αιτήσεις εφαρμογής της ταχείας διαδικασίας γίνονται δεκτές ή απορρίπτονται με αιτιολογημένη διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου. Επίσης, εκδικάστηκαν κατά προτεραιότητα 14 υποθέσεις.

Παράλληλως, το Δικαστήριο συνέχισε να χρησιμοποιεί την απλουστευμένη διαδικασία του άρθρου 104, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας προκειμένου να απαντήσει σε ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα. Πράγματι, βάσει του ως άνω άρθρου, περατώθηκαν συνολικώς 24 υποθέσεις με την έκδοση διατάξεως.

Τέλος, το Δικαστήριο χρησιμοποίησε αρκετά συχνά την ευχέρεια που του παρέχει το άρθρο 20 του Οργανισμού του να αποφαινεται χωρίς την ανάπτυξη προτάσεων γενικού εισαγγελέα όταν η υπόθεση δεν θέτει κανένα νέο νομικό ζήτημα. Επισημαίνεται, σχετικώς, ότι το 50 % των αποφάσεων του Δικαστηρίου κατά το 2010 εκδόθηκαν χωρίς προτάσεις γενικού εισαγγελέα (έναντι ποσοστού 52 % το 2009).

Όσον αφορά την κατανομή των υποθέσεων μεταξύ των διαφόρων σχηματισμών του Δικαστηρίου, το τμήμα μείζονος συνθέσεως εκδίκασε ποσοστό περίπου 14 %, τα πενταμελή τμήματα ποσοστό 58 % και τα τριμελή τμήματα ποσοστό περίπου 27 % των υποθέσεων που περατώθηκαν με έκδοση αποφάσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού περιεχομένου το 2010. Σε σχέση με το προηγούμενο έτος, διαπιστώνεται αξιοσημείωτη αύξηση του ποσοστού των υποθέσεων που εκδικάστηκαν από

το τμήμα μείζονος συνθέσεως (8 % το 2009) και σημαντική μείωση του αριθμού των υποθέσεων που εκδικάστηκαν από τα τριμελή τμήματα (34 % το 2009).

Λεπτομερέστερα στοιχεία σχετικά με τις στατιστικές του δικαστικού έτους 2010 περιλαμβάνονται στο τμήμα της παρούσας Εκθέσεως Πεπραγμένων που αφορά τα σχετικά με το δικαιοδοτικό έργο του Δικαστηρίου στατιστικά στοιχεία.

B — Νομολογία του Δικαστηρίου το 2010

Στο παρόν τμήμα της Έκθεσης Πεπραγμένων επιχειρείται ένας απολογισμός της νομολογίας του 2010.

Ζητήματα συνταγματικής ή θεσμικής φύσεως

Το 2010, η νομολογία σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα εμπλουτίστηκε σημαντικά.

Η υπόθεση *Volker und Markus Schecke* (απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-92/09 και C-93/09) παρέσχε στο Δικαστήριο την αφορμή να αποσαφηνίσει τις επιταγές που απορρέουν από το δικαίωμα στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, επ' ευκαιρία του ελέγχου του κύρους των κανονισμών (ΕΚ) 1290/2005 και 259/2008¹, σχετικά με τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και με τη δημοσιοποίηση πληροφοριών για τους δικαιούχους κονδυλίων προερχόμενων από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), βάσει των οποίων οι σχετικές πληροφορίες πρέπει να τίθενται στη διάθεση του κοινού, ιδίως μέσω των δικτυακών τόπων των οικείων εθνικών γραφείων. Απαντώντας σε προδικαστικό ερώτημα σχετικό με τη στάθμιση, αφενός, του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως αναγνωρίζεται από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και, αφετέρου, της υποχρέωσης διαφάνειας στο πλαίσιο της λειτουργίας των Ευρωπαϊκών Ταμείων, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η δημοσιοποίηση σε δικτυακό τόπο ονομαστικών στοιχείων σχετικών με τους δικαιούχους των κονδυλίων και τα ποσά που έχουν εισπράξει συνιστά, λόγω της ελεύθερης προσβάσεως των τρίτων στην ιστοσελίδα, προσβολή του δικαιώματος των ενδιαφερομένων στον σεβασμό της ιδιωτικής τους ζωής, εν γένει, και στην προστασία των δεδομένων τους προσωπικού χαρακτήρα, ειδικότερα. Για να μπορεί να δικαιολογηθεί μια τέτοια προσβολή, πρέπει η σχετική επέμβαση να προβλέπεται από τον νόμο, να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και, κατ' εφαρμογήν της αρχής της αναλογικότητας, να είναι αναγκαία και να εξυπηρετεί πραγματικά σκοπούς γενικού συμφέροντος τους οποίους αναγνωρίζει η Ένωση, δεδομένου ότι τυχόν παρεκκλίσεις και περιορισμοί των ως άνω δικαιωμάτων δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα όρια του απολύτως αναγκαίου. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έκρινε ότι, μολονότι, σε μια δημοκρατική κοινωνία, οι φορολογούμενοι έχουν δικαίωμα να ενημερώνονται σχετικά με τη διαχείριση των δημοσίων πόρων, γεγονός είναι ότι το Συμβούλιο και η Επιτροπή όφειλαν να πραγματοποιήσουν μια ισόρροπη στάθμιση των διαφόρων διακυβευόμενων συμφερόντων, η οποία θα απαιτούσε να ελέγξουν, πριν από τη θέσπιση των επίμαχων διατάξεων, αν η δημοσιοποίηση των εν λόγω στοιχείων σε ελεύθερος προσβάσιμο και μοναδικό για κάθε κράτος μέλος δικτυακό τόπο υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη των νομίμων επιδιωκόμενων σκοπών μέτρο. Το Δικαστήριο κήρυξε επομένως ανίσχυρες ορισμένες διατάξεις του κανονισμού 1290/2005, καθώς και τον κανονισμό 259/2008 στο σύνολό του, χωρίς να θέσει υπό αμφισβήτηση τα αποτελέσματα της δημοσιοποίησης των καταλόγων των δικαιούχων ενισχύσεων από το ΕΓΤΑ και το ΕΓΤΑΑ, στην οποία είχαν προχωρήσει οι εθνικές αρχές προ της ημερομηνίας εκδόσεως της αποφάσεώς του αυτής.

¹ Κανονισμός (ΕΚ) 1290/2005 του Συμβουλίου, της 21ης Ιουνίου 2005, για τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΕΕ L 209, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1437/2007 του Συμβουλίου, της 26ης Νοεμβρίου 2007 (ΕΕ L 322, σ. 1), και με τον κανονισμό (ΕΚ) 259/2008 της Επιτροπής, της 18ης Μαρτίου 2008, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού 1290/2005 του Συμβουλίου σχετικά με τη δημοσιοποίηση πληροφοριών για τους δικαιούχους κονδυλίων προερχόμενων από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) (ΕΕ L 76, σ. 28).

Στον τομέα πάντοτε των θεμελιωδών δικαιωμάτων, το Δικαστήριο εξέδωσε, στις 22 Δεκεμβρίου 2010, μία ακόμη σημαντική απόφαση (απόφαση *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft*, C-279/09) σχετική με την ερμηνεία της αρχής της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, όπως καθιερώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η κύρια δίκη αφορούσε διαφορά μεταξύ της γερμανικής εταιρίας DEB και του Γερμανικού Δημοσίου, με αντικείμενο την αίτηση παροχής του ευεργετήματος πενίας την οποία υπέβαλε η εν λόγω εταιρία ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Η εταιρία DEB ήθελε να ασκήσει αγωγή αποζημιώσεως κατά του Γερμανικού Δημοσίου, προς αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη λόγω της εκπρόθεσμης μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο, εκ μέρους του οικείου κράτους μέλους, της οδηγίας 98/30/ΕΚ, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου². Το αίτημα παροχής του ευεργετήματος πενίας απορρίφθηκε επειδή δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις τις οποίες προβλέπει το γερμανικό δίκαιο για τη χορήγηση της εν λόγω παροχής σε νομικά πρόσωπα. Ο δικαστής που επιλήφθηκε της προσφυγής κατά της ως άνω απορριπτικής αποφάσεως υπέβαλε στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα ζητώντας να διευκρινιστεί αν η αρχή της αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας αποζημιώσεως λόγω ευθύνης του Δημοσίου κινηθείσας βάσει του εν λόγω δικαίου, αποκλείει εθνική ρύθμιση η οποία, αφενός, εξαρτά την προσφυγή στη δικαιοσύνη από την προκαταβολή των εξόδων της δίκης και, αφετέρου, ορίζει ότι το ευεργέτημα πενίας μπορεί να παρασχεθεί σε νομικό πρόσωπο μόνον εφόσον αδυνατεί να προκαταβάλει το απαιτούμενο ποσό, επιβάλλοντας συναφώς πολύ αυστηρές προϋποθέσεις.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι, προκειμένου να απαντήσει στο ερώτημα αυτό, όφειλε να λάβει υπόψη τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος, μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες. Ειδικότερα, το Δικαστήριο αναφέρθηκε στο άρθρο 47 του Χάρτη, καθόσον προβλέπει ότι κάθε πρόσωπο του οποίου εθίγησαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που του διασφαλίζει το δίκαιο της Ένωσης έχει δικαίωμα αποτελεσματικής προσφυγής στη δικαιοσύνη. Το τρίτο εδάφιο της εν λόγω διατάξεως ορίζει ότι «σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται ευεργέτημα πενίας, εφόσον το ευεργέτημα αυτό είναι αναγκαίο για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής πρόσβασης στη δικαιοσύνη». Το Δικαστήριο αποφάνθηκε, κατ' αρχάς, ότι η αρχή της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, όπως καθιερώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη, έχει την έννοια ότι δεν αποκλείει τη δυνατότητα επικλήσεως της από νομικά πρόσωπα, προκειμένου να απαλλαγούν από την υποχρέωση προκαταβολής των εξόδων της διαδικασίας και/ή των εξόδων παραστάσεως δικηγόρου. Υπό το πρίσμα της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, το οποίο κατοχυρώνει το «δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης», το Δικαστήριο διευκρίνισε, ακολούθως, ότι απόκειται στον εθνικό δικαστή να ελέγξει, αφενός, αν οι προϋποθέσεις παροχής του ευεργετήματος πενίας συνιστούν περιορισμό του δικαιώματος προσβάσεως στη δικαιοσύνη ικανό να θίξει τον ίδιο τον πυρήνα του δικαιώματος αυτού, αφετέρου, αν οι ως άνω προϋποθέσεις κατατείνουν στην επίτευξη θεμιτού σκοπού και, τέλος, αν μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού υφίσταται εύλογη σχέση αναλογικότητας. Το Δικαστήριο εξέθεσε λεπτομερώς, στη συνέχεια, τα στοιχεία τα οποία πρέπει να συνεκτιμήσει συναφώς ο εθνικός δικαστής, επαναλαμβάνοντας τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ήτοι, μεταξύ άλλων, τη σοβαρότητα του διακυβεύματος για τον αιτούντα το ευεργέτημα, την πολυπλοκότητα της εφαρμοστέας νομοθεσίας και διαδικασίας, και, όσον αφορά ειδικότερα τα νομικά πρόσωπα, τη μορφή και τον κερδοσκοπικό ή μη χαρακτήρα τους, καθώς και την οικονομική επιφάνεια των εταίρων ή μετόχων τους.

² Οδηγία 98/30/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998 (ΕΕ L 204, σ. 1).

Το ζήτημα των προϋποθέσεων υπό τις οποίες μπορεί να στοιχειοθετηθεί, από τον εθνικό δικαστή, ευθύνη του Δημοσίου σε περίπτωση παραβάσεως εκ μέρους του οικείου κράτους μέλους των υποχρεώσεων που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης εξακολουθεί να γεννά ερωτήματα.

Στην υπόθεση *Trasportes Urbas y Servicios Generales* (απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 2010, C-118/08), το εθνικό δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο να λάβει θέση επί της εφαρμογής ρυθμίσεως σύμφωνα με την οποία η αγωγή αποζημιώσεως κατά του Δημοσίου, όταν στηρίζεται σε παραβίαση του δικαίου της Ένωσης από εθνικό νόμο, είναι δυνατό να ευδοκιμήσει μόνον εφόσον ο ενάγων έχει προηγουμένως εξαντλήσει όλα τα εσωτερικά μέσα παροχής έννομης προστασίας, καίτοι τέτοια ρύθμιση δεν τυγχάνει εφαρμογής στις αγωγές αποζημιώσεως κατά του Δημοσίου που στηρίζονται σε παραβίαση του Συντάγματος. Το Δικαστήριο απάντησε ότι το δίκαιο της Ένωσης απαγορεύει την εφαρμογή της ρυθμίσεως αυτής, αφού υπενθύμισε τις αρχές που διέπουν την υποχρέωση αποκατάστασης των ζημιών την οποία υπέχουν τα κράτη μέλη σε περίπτωση παραβίασεως του δικαίου της Ένωσης, δυνάμει της υπεροχής του εν λόγω δικαίου. Στηριζόμενο στην αρχή της ισοδυναμίας, αποφάνθηκε ότι το σύνολο των διατάξεων που ρυθμίζουν την άσκηση των προσφυγών πρέπει να εφαρμόζεται αδιακρίτως τόσο στις προσφυγές που στηρίζονται σε παραβίαση του δικαίου της Ένωσης όσο και σε εκείνες που βασίζονται σε παράβαση κανόνα του εσωτερικού δικαίου: εν προκειμένω, το αντικείμενο των δύο αγωγών είναι το ίδιο, εφόσον σε αμφότερες τις περιπτώσεις ζητείται η αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από πράξη ή παράλειψη του Δημοσίου. Υπό το πρίσμα της αρχής της ισοδυναμίας, η μοναδική διαφορά, η οποία σχετίζεται με το ζήτημα ποιο δικαστήριο είναι αρμόδιο να διαπιστώσει την παραβίαση του δικαίου, δεν αρκεί για να θεμελιώσει διάκριση μεταξύ των δύο αυτών αγωγών.

Στην υπόθεση *Melki και Abdeli* (αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 2010, C-188/10 και C-189/10), δόθηκε στο Δικαστήριο η ευκαιρία να αποφανθεί επί της συμβατότητας με το δίκαιο της Ένωσης του προσφάτως θεσπισθέντος στη Γαλλία δικονομικού μηχανισμού του «προκριματικού ζητήματος συνταγματικότητας». Με την αφορμή αυτή, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, προκειμένου να διασφαλίζεται η υπεροχή του δικαίου της Ένωσης, η λειτουργία του συστήματος συνεργασίας μεταξύ του ίδιου και των εθνικών δικαστηρίων προϋποθέτει ότι ο εθνικός δικαστής είναι ελεύθερος να του υποβάλει σε όποιο στάδιο της διαδικασίας κρίνει ενδεδειγμένο, και μάλιστα ακόμη και μετά το πέρας μιας παρεμπόπτουσας διαδικασίας ελέγχου της συνταγματικότητας, οποιοδήποτε προδικαστικό ερώτημα κρίνει αναγκαίο. Επομένως, το άρθρο 267 ΣΛΕΕ δεν αντίκειται σε εθνική ρύθμιση που καθιερώνει παρεμπόπτουσα διαδικασία ελέγχου της συνταγματικότητας των εσωτερικών νόμων, εφόσον τα λοιπά εθνικά δικαστήρια εξακολουθούν να είναι ελεύθερα:

- να υποβάλουν στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα σε όποιο στάδιο της διαδικασίας κρίνουν ενδεδειγμένο, και μάλιστα ακόμη και μετά το πέρας της παρεμπόπτουσας διαδικασίας ελέγχου της συνταγματικότητας,
- να διατάξουν κάθε αναγκαίο μέτρο προς διασφάλιση της προσωρινής δικαστικής προστασίας των δικαιωμάτων που απονέμει η έννομη τάξη της Ένωσης και
- να μην εφαρμόσουν, μετά το πέρας της παρεμπόπτουσας αυτής διαδικασίας, την επίμαχη εθνική νομοθετική διάταξη, αν τη θεωρούν αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης.

Μολονότι το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως παράσχει διευκρινίσεις συναφώς, το ζήτημα των συνεπειών που πρέπει να αντλούνται από την εκ μέρους του ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης στο πλαίσιο της ασκήσεως της προδικαστικής του αρμοδιότητας επανήλθε στο προσκήνιο με την υπόθεση *Albron Catering* (απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2010, C-242/09), η οποία αποτέλεσε την αφορμή για να υπενθυμίσει το Δικαστήριο ότι, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας που του παρέχει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, μόνον όλως κατ' εξαίρεση δύναται, κατ' εφαρμογήν της συμφυούς με

την έννομη τάξη της Ενώσεως γενικής αρχής της ασφάλειας δικαίου, να περιορίσει τη δυνατότητα κάθε ενδιαφερόμενου να επικαλεστεί ερμηνευθείσα από το Δικαστήριο διάταξη για να θέσει υπό αμφισβήτηση έννομες σχέσεις που δημιουργήθηκαν καλόπιστα. Για να αποφασιστεί ένας τέτοιος περιορισμός, απαιτείται να πληρούνται δύο ουσιώδη κριτήρια, δηλαδή η καλή πίστη των ενδιαφερομένων και ο κίνδυνος σοβαρών προβλημάτων. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι, εφόσον δεν του προσκομίστηκε κάποιο συγκεκριμένο στοιχείο ικανό να αποδείξει την ύπαρξη κινδύνου σοβαρών προβλημάτων οφειλόμενου στον εξαιρετικά μεγάλο αριθμό αγωγών που θα μπορούσαν, κατόπιν της εκδόσεως της αποφάσεώς του στην υπόθεση αυτή, η οποία αφορούσε την ερμηνεία της οδηγίας 2001/23/ΕΚ³, να ασκηθούν κατά επιχειρήσεων που είχαν προβεί σε μεταβίβαση εμπύπτουσα στο πεδίο εφαρμογής της ως άνω οδηγίας, δεν έπρεπε να περιορίσει διαχρονικώς τα αποτελέσματα της εν λόγω αποφάσεώς του.

Όσον αφορά τη συνεισφορά του Δικαστηρίου στον καθορισμό των αποτελεσμάτων των συμφωνιών που έχουν συναφθεί μεταξύ της Ένωσης και τρίτων κρατών, επισημαίνεται η υπόθεση *Brita* (απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, C-386/08), στο πλαίσιο της οποίας τέθηκαν πολλά σημαντικά ζητήματα σχετικά με την ερμηνεία διεθνών συμφωνιών, ειδικότερα δε της Συμφωνίας Συνδέσεως ΕΚ-Ισραήλ⁴.

Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι οι κανόνες της Συμβάσεως της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών⁵ εφαρμόζονται επί συμφωνίας συναφθείσας μεταξύ κράτους και διεθνούς οργανισμού, όπως η Συμφωνία Συνδέσεως ΕΚ-Ισραήλ, στο μέτρο που οι κανόνες αυτοί αποτελούν έκφραση του εθιμικού γενικού διεθνούς δικαίου. Ειδικότερα, οι διατάξεις της Συμφωνίας Συνδέσεως που προσδιορίζουν το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της πρέπει να ερμηνεύονται σύμφωνα με την αρχή «*acta tertiis nec cent nec prosunt*». Βάσει των ως άνω στοιχείων, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι τελωνειακές αρχές κράτους μέλους εισαγωγής δύνανται να μην παράσχουν την προνομιακή μεταχείριση, την οποία προβλέπει η Συμφωνία Συνδέσεως ΕΚ-Ισραήλ, σε εμπορεύματα που κατάγονται από τη Δυτική Όχθη. Συγκεκριμένα, από μίαν άλλη Συμφωνία Συνδέσεως, τη συμφωνία ΕΚ-ΟΑΠ⁶, προκύπτει ότι μόνον οι τελωνειακές αρχές της Δυτικής Όχθης και της Λωρίδας της Γάζας μπορούν να εκδίδουν πιστοποιητικό κυκλοφορίας, σε περίπτωση που τα οικεία εμπορεύματα μπορούν να θεωρηθούν ως προϊόντα καταγόμενα από τη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας. Έτσι, τυχόν ερμηνεία της Συμφωνίας Συνδέσεως ΕΚ-Ισραήλ υπό την έννοια ότι οι ισραηλινές αρχές έχουν τελωνειακές αρμοδιότητες όσον αφορά προϊόντα καταγωγής Δυτικής Όχθης θα ισοδυναμούσε με επιβολή στις παλαιστινιακές τελωνειακές αρχές της υποχρέωσης να μην ασκούν αρμοδιότητες οι οποίες τους έχουν ανατεθεί δυνάμει των διατάξεων της συμφωνίας ΕΚ-ΟΑΠ. Τέτοια ερμηνεία, συνεπαγόμενη την επιβολή υποχρεώσεων σε τρίτους χωρίς τη συναίνεσή τους, θα ερχόταν σε αντίθεση προς την προαναφερθείσα αρχή «*acta tertiis nec cent nec prosunt*» του γενικού διεθνούς δικαίου, όπως αυτή κωδικοποιείται στη Σύμβαση της Βιέννης.

³ Οδηγία 2001/23/ΕΚ του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων (ΕΕ L 82, σ. 16).

⁴ Ευρωμεσογειακή Συμφωνία Συνδέσεως μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Κράτους του Ισραήλ, αφετέρου, που υπογράφηκε στις Βρυξέλλες στις 20 Νοεμβρίου 1995 (ΕΕ 2000, L 147, σ. 3).

⁵ Σύμβαση της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών, της 23ης Μαΐου 1969 (Recueil des traités des Nations unies, τόμος 1155, σ. 331).

⁶ Ευρωμεσογειακή Ενδιάμεση Συμφωνία Συνδέσεως για το εμπόριο και τη συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, αφενός, και της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (ΟΑΠ) εξ ονόματος της Παλαιστινιακής Αρχής της Δυτικής Όχθης και της Λωρίδας της Γάζας, αφετέρου, που υπογράφηκε στις Βρυξέλλες στις 24 Φεβρουαρίου 1997 (ΕΕ 1997, L 187, σ. 3).

Το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας που προβλέπει η Συμφωνία Συνδέσεως ΕΚ-Ισραήλ, οι τελωνειακές αρχές του κράτους εισαγωγής δεν δεσμεύονται από το υποβληθέν πιστοποιητικό καταγωγής και από την απάντηση των τελωνειακών αρχών του κράτους εξαγωγής, όταν η εν λόγω απάντηση δεν περιλαμβάνει επαρκείς πληροφορίες για τον προσδιορισμό της πραγματικής καταγωγής των προϊόντων.

Όπως και τα προηγούμενα έτη, η πρόσβαση στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων αποτέλεσε αντικείμενο διαφορών και τρεις αποφάσεις χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής στον τομέα αυτόν. Στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Bavarian Lager* (απόφαση της 29ης Ιουνίου 2010, C-28/08 P), το Δικαστήριο ασχολήθηκε με τη σχέση μεταξύ των κανονισμών (ΕΚ) 1049/2001⁷ και (ΕΚ) 45/2001⁸.

Ο κανονισμός 1049/2001 καθιερώνει ως γενικό κανόνα την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων, αλλά προβλέπει εξαιρέσεις, ιδίως στην περίπτωση που η γνωστοποίησή του θα έθιγε την προστασία της ιδιωτικής ζωής και της ακεραιότητας του ατόμου, σύμφωνα με τη σχετική με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα νομοθεσία της Ένωσης. Κατά το Δικαστήριο, όταν αίτηση δυνάμει του κανονισμού 1049/2001 έχει ως αντικείμενο την πρόσβαση σε έγγραφα που περιέχουν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, οι διατάξεις του κανονισμού 45/2001 εφαρμόζονται πλήρως. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο, παραλείποντας να λάβει υπόψη την παραπομπή αυτή στη σχετική με την προστασία προσωπικών δεδομένων νομοθεσία της Ένωσης και περιορίζοντας την εφαρμογή της εξαιρέσεως στις καταστάσεις στις οποίες η ιδιωτική ζωή ή η ακεραιότητα του ατόμου προσβάλλεται κατά την έννοια του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών και της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, προέβη σε ιδιαίτερη και περιοριστική ερμηνεία του κανονισμού 1049/2001, η οποία δεν ανταποκρίνεται στην ισορροπία που ο νομοθέτης της Ένωσης είχε την πρόθεση να θεμελιώσει μεταξύ των δύο επίμαχων κανονισμών.

Επί της ουσίας, το Δικαστήριο κατέληξε ότι ορθώς η Επιτροπή αποφάσισε ότι ο κατάλογος των μετεχόντων σε συνεδρίαση, η οποία διεξήχθη στο πλαίσιο διαδικασίας λόγω παραβάσεως, περιείχε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα και ότι, απαιτώντας, όσον αφορά τα πρόσωπα που δεν είχαν δώσει τη ρητή συγκατάθεσή τους, από τον αιτούντα την πρόσβαση να αποδείξει την αναγκαιότητα διαβίβασης των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η Επιτροπή ενήργησε σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8, στοιχείο β', του κανονισμού 45/2001.

Την ίδια ημέρα, το Δικαστήριο εξέδωσε άλλη μία πολύ σημαντική απόφαση στον τομέα της προσβάσεως στα έγγραφα (απόφαση της 29ης Ιουνίου 2010, *Επιτροπή κατά Technische Glaswerke Ilmenau*, C-139/07 P), η οποία αφορούσε, αυτή τη φορά, τη σχέση του κανονισμού 1049/2001 με τον κανονισμό 659/1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 ΕΚ⁹. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, για να μπορεί να δικαιολογηθεί η απόρριψη αιτήσεως για τη δημοσιοποίηση εγγράφου, δεν αρκεί, κατ' αρχήν, το έγγραφο αυτό να αφορά δραστηριότητα στην οποία αναφέρεται το άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 1049/2001. Το οικείο θεσμικό όργανο οφείλει

⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (ΕΕ L 145, σ. 43).

⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2000, σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας και σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (ΕΕ 2001, L 8, σ. 1).

⁹ Κανονισμός (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου 93 της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ L 83, σ. 1).

επίσης να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους η πρόσβαση στο εν λόγω έγγραφο θα μπορούσε να θίξει συγκεκριμένα και ουσιαστικά το συμφέρον που προστατεύει μια από τις προβλεπόμενες στο άρθρο αυτό εξαιρέσεις. Το Δικαστήριο διευκρίνισε, πάντως, συναφώς ότι επιτρέπεται στο οικείο κοινοτικό όργανο να στηρίζεται σε γενικά τεκμήρια τα οποία έχουν εφαρμογή σε ορισμένες κατηγορίες εγγράφων.

Όσον αφορά τις διαδικασίες εξετάσεως κρατικών ενισχύσεων, τέτοιου είδους γενικά τεκμήρια μπορούν να συναχθούν από τον κανονισμό 659/1999, καθώς και από τη νομολογία περί του δικαιώματος ενημερώσεως επί του περιεχομένου εγγράφων του διοικητικού φακέλου που τηρεί η Επιτροπή. Ο κανονισμός 659/1999 δεν προβλέπει δικαίωμα προσβάσεως στα έγγραφα του διοικητικού φακέλου της Επιτροπής για τους ενδιαφερομένους, με εξαίρεση το κράτος μέλος το οποίο είναι υπεύθυνο για τη χορήγηση της ενισχύσεως. Πράγματι, αν αυτοί οι ενδιαφερόμενοι ήταν σε θέση να έχουν πρόσβαση στα έγγραφα του διοικητικού φακέλου της Επιτροπής βάσει του κανονισμού 1049/2001, θα διακυβευόταν το σύστημα ελέγχου των κρατικών εξετάσεων. Επιπλέον, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι στις διαδικασίες ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων οι ενδιαφερόμενοι, πλην του οικείου κράτους μέλους, δεν έχουν δικαίωμα να λαμβάνουν γνώση των εγγράφων του διοικητικού φακέλου της Επιτροπής και, ως εκ τούτου, να αναγνωριστεί η ύπαρξη γενικού τεκμηρίου, υπό την έννοια ότι η δημοσιοποίηση των εγγράφων του διοικητικού φακέλου θίγει, κατ' αρχήν, την προστασία των σκοπών της έρευνας. Το γενικό αυτό τεκμήριο δεν αποκλείει το δικαίωμα των εν λόγω ενδιαφερομένων να αποδείξουν ότι συγκεκριμένο έγγραφο του οποίου ζητείται η δημοσιοποίηση δεν καλύπτεται από το τεκμήριο αυτό ή ότι υπάρχει υπέρτερο δημόσιο συμφέρον που δικαιολογεί τη γνωστοποίηση του οικείου εγγράφου δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 1049/2001.

Η εφαρμογή αυτών των τεκμηρίων βρίσκεται στο επίκεντρο και της υποθέσεως *Σουηδία κατά API και Επιτροπής* (απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2010, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-514/07 P, C-528/07 P και C-532/07 P), στην οποία το Δικαστήριο ασχολήθηκε με το ζήτημα της προσβάσεως στα υπομνήματα που έχουν κατατεθεί ενώπιόν του από θεσμικό όργανο στο πλαίσιο ένδικων διαδικασιών. Κατά το Δικαστήριο, τέτοια υπομνήματα έχουν εντελώς ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, καθόσον μετέχουν, εκ της φύσεώς τους, στη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, τα υπομνήματα αυτά συντάσσονται αποκλειστικά για τους σκοπούς της εν λόγω ένδικης διαδικασίας και συνιστούν το ουσιώδες στοιχείο της. Σημειωτέον ότι η δικαιοδοτική δραστηριότητα αυτή καθαυτή αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος προσβάσεως στα έγγραφα, το οποίο κατοχυρώνεται με την οικεία ρύθμιση του δικαίου της Ένωσης. Η προστασία των ένδικων διαδικασιών προϋποθέτει, μεταξύ άλλων, την εξασφάλιση της τηρήσεως των αρχών της ισότητας των όπλων των διαδίκων και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης. Αν το περιεχόμενο των υπομνημάτων θεσμικού οργάνου καθίστατο αντικείμενο δημόσιας συζήτησης, οι επικρίσεις που θα διατυπώνονταν κατά των υπομνημάτων αυτών θα ενείχαν τον κίνδυνο να επηρεάσουν τη θέση την οποία υποστηρίζει το εν λόγω θεσμικό όργανο. Μια τέτοια κατάσταση θα μπορούσε να διαταράξει τη θεμελιώδη ισορροπία μεταξύ των διαδίκων ενώπιον των δικαιοδοτικών οργάνων της Ένωσης, στον βαθμό που μόνο το θεσμικό όργανο το οποίο αφορά μια αίτηση προσβάσεως στα έγγραφά του, και όχι το σύνολο των διαδίκων, θα υπείχε υποχρέωση δημοσιοποιήσεως. Εξάλλου, ο αποκλεισμός της δικαιοδοτικής δραστηριότητας από το πεδίο εφαρμογής του δικαιώματος προσβάσεως στα έγγραφα δικαιολογείται με βάση την ανάγκη να διασφαλιστεί, καθ' όλη τη διάρκεια της ένδικης διαδικασίας, ότι οι συζητήσεις μεταξύ των διαδίκων, καθώς και η διάσκεψη, θα διεξαχθούν με απόλυτη ηρεμία. Η δημοσιοποίηση όμως των υπομνημάτων θα είχε ως συνέπεια να καταστήσει δυνατή την άσκηση, έστω και μόνο στην αντίληψη του κοινού, εξωτερικών πιέσεων στην ένδικη δραστηριότητα και να ταράξει την ηρεμία των συζητήσεων. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι υφίσταται γενικό τεκμήριο, σύμφωνα με το οποίο η δημοσιοποίηση των υπομνημάτων που ένα θεσμικό όργανο έχει καταθέσει στο πλαίσιο ένδικης διαδικασίας θίγει την προστασία της διαδικασίας αυτής κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, του

κανονισμού 1049/2001, ενόσω η εν λόγω διαδικασία είναι εκκρεμής, ωστόσο το ως άνω γενικό τεκμήριο δεν αποκλείει το δικαίωμα του ενδιαφερομένου να αποδείξει ότι συγκεκριμένο έγγραφο δεν καλύπτεται από το τεκμήριο αυτό.

Αντιθέτως, εφόσον η δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου έχει τερματιστεί, δεν συντρέχει πλέον λόγος εφαρμογής του τεκμηρίου ότι η δημοσιοποίηση των υπομνημάτων θα προσβάλει τη δραστηριότητα αυτή, οπότε απαιτείται συγκεκριμένη εξέταση των εγγράφων στα οποία ζητείται η πρόσβαση προκειμένου να διαπιστωθεί αν η αίτηση δημοσιοποίησης μπορεί να απορριφθεί βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 1049/2001.

Ευρωπαϊκή ιθαγένεια

Στον τομέα αυτόν, ο οποίος εξελίσσεται διαρκώς, η υπόθεση *Τσακουρίδης* (απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2010, C-145/09) αποτέλεσε την αφορμή για να ασχοληθεί το Δικαστήριο με το ευαίσθητο ζήτημα των προϋποθέσεων απελάσεως πολίτη της Ένωσης, ο οποίος απολαύει δικαιώματος μόνιμης διαμονής κατά την έννοια του άρθρου 28 της οδηγίας 2004/38/ΕΚ, σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία και διαμονή¹⁰. Το Δικαστήριο διευκρίνισε κατ' αρχάς ότι το μέτρο απέλασης πρέπει να βασίζεται σε ατομική εξέταση της καταστάσεως του ενδιαφερόμενου, λαμβανομένων υπόψη κριτηρίων όπως η ηλικία, η κατάσταση της υγείας του, το κέντρο των προσωπικών, οικογενειακών και επαγγελματικών συμφερόντων του, η διάρκεια των απουσιών του από το κράτος μέλος υποδοχής και το πόσο ισχυρούς δεσμούς έχει με τη χώρα καταγωγής του, ενώ το αποφασιστικό κριτήριο για την αναγνώριση ενισχυμένης προστασίας κατά του μέτρου απελάσεως εξακολουθεί να είναι το αν ο πολίτης της Ένωσης διέμενε στο κράτος μέλος υποδοχής κατά τα δέκα έτη που προηγήθηκαν της απόφασης περί απελάσεώς του. Εξάλλου, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το εν λόγω μέτρο απελάσεως θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από «επιτακτικούς λόγους δημόσιας ασφάλειας» ή από «σοβαρούς λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας» κατά την έννοια του άρθρου 28 της οδηγίας 2004/38 μόνον αν ήταν αναγκαίο, λόγω της εξαιρετικής σοβαρότητας της απειλής, για την προστασία των συμφερόντων που επιδιώκει να διασφαλίσει, υπό την προϋπόθεση ότι ο σκοπός αυτός δεν μπορεί να επιτευχθεί με λιγότερο αυστηρά μέτρα, λαμβανομένης υπόψη της διάρκειας της διαμονής του πολίτη της Ένωσης στο κράτος μέλος υποδοχής. Τέλος, το Δικαστήριο υπενθύμισε επίσης ότι η καταπολέμηση της εγκληματικότητας που συνδέεται με την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών από συμμορίες, παράβαση για την οποία καταδικάστηκε ο ενδιαφερόμενος, είναι δυνατόν να συνιστά «επιτακτικό λόγο δημόσιας ασφάλειας» ή «σοβαρό λόγο δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας» κατά την έννοια του άρθρου 28 της εν λόγω οδηγίας.

Όσον αφορά πάντοτε τα δικαιώματα της ελεύθερης κυκλοφορίας και της ελεύθερης διαμονής που συναρτώνται με την ευρωπαϊκή ιθαγένεια, επισημαίνεται η υπόθεση *Bressol κ.λπ.* (απόφαση της 13ης Απριλίου 2010, C-73/08), στην οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της συμβατότητας με το δίκαιο της Ένωσης μιας εθνικής ρυθμίσεως που περιορίζει τον αριθμό των σπουδαστών-πολιτών της Ένωσης, οι οποίοι θεωρούνται κάτοικοι αλλοδαπής, στα προγράμματα ιατρικών και παραϊατρικών σπουδών των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Το Δικαστήριο έκρινε, κατ' αρχάς ότι, ανεξαρτήτως του ενδεχομένου να τυγχάνει το άρθρο 24 της οδηγίας 2004/38 εφαρμογής στην περίπτωση αυτών των σπουδαστών, τα άρθρα 18 ΣΛΕΕ και 21 ΣΛΕΕ απαγορεύουν εθνική ρύθμιση που περιορίζει τον αριθμό των θεωρούμενων στο οικείο κράτος μέλος ως κατοίκων αλλοδαπής σπουδαστών οι οποίοι μπορούν να εγγραφούν για πρώτη φορά σε ιδρύματα ανώτερης εκπαίδευσης, καθόσον

¹⁰ Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 και την κατάργηση των οδηγιών 64/221/ΕΟΚ, 68/360/ΕΟΚ, 72/194/ΕΟΚ, 73/148/ΕΟΚ, 75/34/ΕΟΚ, 75/35/ΕΟΚ, 90/364/ΕΟΚ, 90/365/ΕΟΚ και 93/96/ΕΟΚ (ΕΕ L 158, σ. 77, και διορθωτικά ΕΕ L 229, σ. 35, και ΕΕ 2005, L 197, σ. 34).

η ρύθμιση αυτή συνιστά άνιση μεταχείριση των σπουδαστών ημεδαπής και των σπουδαστών αλλοδαπής και, επομένως, έμμεση δυσμενή διάκριση λόγω ιθαγένειας. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι μια τέτοια περιοριστική ρύθμιση μπορεί να δικαιολογηθεί από τον σκοπό της προστασίας της δημόσιας υγείας μόνον εφόσον οι αρμόδιες αρχές προβούν σε ενδελεχή εξέτασή της, προκειμένου να διαπιστώσουν σε τρία στάδια, βάσει αντικειμενικών, εμπειριστατωμένων και στηριζόμενων σε αριθμητικά δεδομένα στοιχείων, τα εξής: ότι υφίστανται πράγματι κίνδυνοι από πλευράς του επιδιωκόμενου σκοπού, ότι η επίμαχη ρύθμιση είναι κατάλληλη προς επίτευξή του, καθώς και ότι δεν υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού μέτρο. Τέλος, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι οι εθνικές αρχές δεν μπορούν να επικαλεστούν το άρθρο 13 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, που υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στις 16 Δεκεμβρίου 1966, αν το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ρύθμιση δεν είναι συμβατή με τα άρθρα 18 ΣΛΕΕ και 21 ΣΛΕΕ.

Στην υπόθεση *Lassal* (απόφαση της 7ης Οκτωβρίου 2010, C-162/09), το Δικαστήριο εστίασε στο άρθρο 16 της οδηγίας 2004/38. Η προδικαστική παραπομπή αφορούσε ειδικότερα το ζήτημα αν, για την απόκτηση του δικαιώματος μόνιμης διαμονής που προβλέπει το άρθρο 16, πρέπει να ληφθεί υπόψη πενταετής περίοδος αδιάλειπτης διαμονής, η οποία συμπληρώθηκε πριν από την ημερομηνία μεταφοράς της ως άνω οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο, ήτοι την 30ή Απριλίου 2006, σύμφωνα με τις ισχύουσες πριν από την ημερομηνία αυτή διατάξεις του δικαίου της Ένωσης και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, αν προσωρινές απουσίες πριν από τις 30 Απριλίου 2006 και μετά την προαναφερθείσα πενταετή περίοδο αδιάλειπτης διαμονής μπορούν να επηρεάσουν την απόκτηση δικαιώματος μόνιμης διαμονής κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας. Το Δικαστήριο απάντησε καταφατικά στο πρώτο σκέλος του ερωτήματος, κρίνοντας ότι, ναι μεν η δυνατότητα αποκτήσεως δικαιώματος μόνιμης διαμονής, υπό την προϋπόθεση της πενταετίας, δεν προβλεπόταν στις προγενέστερες της οδηγίας 2004/38 διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, πλην όμως τυχόν μη συνεκτίμηση αυτής της περιόδου συνεχούς διαμονής θα στερούσε την εν λόγω οδηγία από κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα και θα ήταν ασυμβίβαστη προς την ιδέα της ενσωματώσεως στο κράτος μέλος υποδοχής λόγω της διάρκειας της παραμονής σε αυτό, η οποία αποτελεί τη βάση ολόκληρης της οδηγίας. Ακολούθως, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το πνεύμα και οι σκοποί της οδηγίας 2004/38, οι οποίοι συνίστανται ιδίως στη διευκόλυνση της ασκήσεως του θεμελιώδους δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, στην προαγωγή της κοινωνικής συνοχής και στην ενίσχυση της συνειδήσεως της ιθαγενείας της Ένωσης μέσω του δικαιώματος μόνιμης διαμονής, θα θίγονταν σοβαρά αν το εν λόγω δικαίωμα διαμονής δεν παρέχόταν σε πολίτες της Ένωσης που διέμεναν νομίμως στο έδαφος του κράτους μέλους υποδοχής για συνεχή περίοδο πέντε ετών συμπληρωθείσα πριν από τις 30 Απριλίου 2006, με τη μόνη αιτιολογία ότι προσωρινές απουσίες, διάρκειας μικρότερης των δύο συναπτών ετών, επήλθαν μετά από την εν λόγω περίοδο, αλλά πριν από την αναφερθείσα ημερομηνία.

Στο ίδιο πλαίσιο της νομολογίας σχετικά με την ευρωπαϊκή ιθαγένεια, θα αναφέρουμε τέλος την υπόθεση *Rottmann* (απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, C-135/08), στην οποία το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί των προϋποθέσεων της στέρησης από Ευρωπαίο πολίτη της ιθαγενείας κράτους μέλους την οποία απέκτησε με πολιτογράφηση χάρη σε απάτη. Κατά το Δικαστήριο, το δικαίωμα της Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 17 ΕΚ, δεν απαγορεύει σε κράτος μέλος να ανακαλέσει την πράξη απονομής της ιθαγενείας του σε πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όταν αυτή αποκτήθηκε κατόπιν πολιτογράφησης χάρη σε απάτη, στο μέτρο που η απόφαση για ανάκληση της πολιτογράφησης στηρίζεται σε λόγο γενικού συμφέροντος, δεδομένου ότι η απάτη συνεπάγεται διάρρηξη του δεσμού της ιθαγενείας μεταξύ του κράτους μέλους και του υπηκόου του. Ωστόσο, η απόφαση αυτή πρέπει οπωσδήποτε να είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας. Όταν, όπως εν προκειμένω, ο πολίτης που διέπραξε την απάτη έχει ήδη απολέσει την αρχική του ιθαγένεια λόγω της πολιτογραφησεώς του, στα εθνικά δικαστήρια απόκειται να εξετάσουν τις συνέπειες της απόφασης

περί ανακλήσεως για τον ενδιαφερόμενο και για τα μέλη της οικογένειάς του, και ιδίως να εκτιμήσουν αν η απώλεια όλων των δικαιωμάτων των οποίων απολαύει ένας πολίτης της Ένωσης είναι δικαιολογημένη σε σχέση με τη βαρύτητα της παράβασης που έχει τελέσει ο ενδιαφερόμενος, με τον χρόνο που έχει παρέλθει μεταξύ της απόφασης περί πολιτογράφησης και της απόφασης περί ανακλήσεώς της και με την ενδεχόμενη δυνατότητά του να ανακτήσει την αρχική του ιθαγένεια. Επομένως, η απώλεια τόσο της αρχικής ιθαγένειας όσο και της ιθαγένειας που αποκτήθηκε με πολιτογράφηση δεν είναι, κατ' αρχήν, ασύμβατη προς το δίκαιο της Ένωσης, ακόμη και αν η απόφαση περί στερήσεως της ιθαγένειας επιφέρει και την απώλεια της ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων

Στην υπόθεση *Ker-Optika* (απόφαση της 2ας Δεκεμβρίου 2010, C-108/09), το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι εθνική ρύθμιση η οποία απαγορεύει την πώληση φακών επαφής που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη μέσω Διαδικτύου και την παράδοσή τους στην κατοικία του καταναλωτή στερεί από τις εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη επιχειρήσεις έναν ιδιαιτέρως αποτελεσματικό τρόπο εμπορίας των προϊόντων αυτών και δυσχεραίνει σημαντικά την πρόσβασή τους στην εθνική αγορά, οπότε συνιστά εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Βεβαίως, όπως τόνισε το Δικαστήριο, το κράτος μέλος μπορεί να απαιτεί να παραδίδονται οι φακοί επαφής από ειδικευμένο προσωπικό, ικανό να παράσχει στον πελάτη πληροφορίες σχετικά με την ορθή χρήση και τη συντήρηση των προϊόντων αυτών, καθώς και με τους κινδύνους που διατρέχουν οι χρήστες επαφών. Η επιλογή να παραδίδονται οι φακοί επαφής αποκλειστικώς και μόνο εντός των καταστημάτων οπτικών, τα οποία προσφέρουν υπηρεσίες ειδικευμένου οπτικού, διασφαλίζει την επίτευξη του σκοπού που συνδέεται με την προστασία της υγείας των καταναλωτών. Το Δικαστήριο υπενθύμισε, ωστόσο, ότι οι υπηρεσίες αυτές μπορούν επίσης να παρασχεθούν από οφθαλμίατρο, εκτός των καταστημάτων οπτικών. Εξάλλου, η παροχή των εν λόγω υπηρεσιών επιβάλλεται, καταρχήν, μόνον κατά την πρώτη παράδοση φακών επαφής. Κατά τις μεταγενέστερες παραδόσεις, αρκεί ο πελάτης να αναφέρει στον πωλητή τον τύπο φακών επαφής που έλαβε κατά την πρώτη παράδοση και να τον ενημερώσει για τυχόν μεταβολές στην όρασή του, οι οποίες έχουν διαγνωστεί από οφθαλμίατρο. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο επιδιωκόμενος σκοπός της προστασίας της υγείας των χρηστών φακών επαφής μπορεί να υλοποιηθεί με λιγότερο περιοριστικά μέτρα απ' ό,τι εκείνα που απορρέουν από την οικεία εθνική ρύθμιση. Κατά συνέπεια, η απαγόρευση της πώλησεως φακών επαφής μέσω Διαδικτύου δεν είναι ανάλογη προς τον σκοπό της προστασίας της δημόσιας υγείας και είναι, επομένως, αντίθετη προς τους κανόνες της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων.

Ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων

Κατά το υπό εξέταση έτος, το Δικαστήριο εξέδωσε πολυάριθμες αποφάσεις στον τομέα της ελευθερίας εγκαταστάσεως, της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων καθώς και της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων. Για λόγους σαφήνειας, οι επιλεγείσες υποθέσεις θα παρουσιαστούν ομαδόν ανά τομέα ελευθερίας, και στη συνέχεια, ενδεχομένως, ανά τομέα δραστηριότητας.

Στον τομέα της ελευθερίας εγκαταστάσεως, χρήζουν μνείας οι συνεκδικασθείσες υποθέσεις *Blanco Pérez και Chao Gómez* (απόφαση της 1ης Ιουνίου 2010, C-570/07 και C-571/07) οι οποίες είχαν ως αντικείμενο ισπανική ρύθμιση που όριζε ότι απαιτείται προηγούμενη διοικητική άδεια προκειμένου να ανοίξουν νέα φαρμακεία σε συγκεκριμένη περιοχή. Η χορήγηση μιας τέτοιας άδειας συνδεόταν, ειδικότερα, με τα κριτήρια της δημογραφικής πυκνότητας και της ελάχιστης απόστασης μεταξύ των φαρμακείων στην εν λόγω περιοχή. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 49 ΣΛΕΕ δεν απαγορεύει, κατ' αρχήν, μια τέτοια ρύθμιση. Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, ένα κράτος μέλος μπορεί να θεωρήσει ότι υπάρχει κίνδυνος τα φαρμακεία σε ορισμένα τμήματα του εδάφους

του να μην είναι αρκετά και, κατά συνέπεια, να ανακλύψει πρόβλημα όσον αφορά τον ασφαλή και ποιοτικό εφοδιασμό σε φάρμακα. Κατόπιν τούτου, το εν λόγω κράτος δύναται να θεσπίσει, ενόψει αυτού του κινδύνου, ρύθμιση η οποία να προβλέπει ότι σε ορισμένο αριθμό κατοίκων μπορεί να αντιστοιχεί ένα μόνο νέο φαρμακείο, ώστε τα φαρμακεία να κατανέμονται ισόρροπα στο εθνικό έδαφος. Το Δικαστήριο διευκρίνισε, πάντως, ότι το άρθρο 49 ΣΛΕΕ αντίκειται σε μια τέτοια εθνική ρύθμιση, εφόσον το εθνικό δικαστήριο διαπιστώσει ότι αυτή εμποδίζει, ως προς όλες τις γεωγραφικές ζώνες που έχουν ιδιαίτερα δημογραφικά χαρακτηριστικά, τη δημιουργία επαρκούς αριθμού φαρμακείων ικανών να εξασφαλίσουν την παροχή κατάλληλης φαρμακευτικής υπηρεσίας στο κοινό. Εξάλλου, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 49 ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό τόσο με το άρθρο 1, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 85/432, για τον συντονισμό των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν ορισμένες δραστηριότητες στον τομέα της φαρμακευτικής, όσο και με το άρθρο 45, παράγραφος 2, στοιχεία ε' και στ', της οδηγίας 2005/36, σχετικά με την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων, αποκλείει τη χρησιμοποίηση, στο πλαίσιο εθνικής ρυθμίσεως, κριτηρίων επιλογής των προσώπων που θα λάβουν άδεια ιδρύσεως νέων φαρμακείων, βάσει των οποίων, πρώτον, προσαυξάνονται κατά 20 % τα επαγγελματικά προσόντα όσων απέκτησαν την επαγγελματική τους πείρα σε συγκεκριμένη περιοχή του εθνικού εδάφους και δεύτερον, σε περίπτωση που προκύψει ισοβαθμία μετά την εφαρμογή της σχετικής κλίμακας, οι άδειες χορηγούνται με σειρά που δίνει προτεραιότητα στους φαρμακοποιούς οι οποίοι άσκησαν την επαγγελματική τους δραστηριότητα στην εν λόγω περιοχή του εθνικού εδάφους, δεδομένου ότι στα κριτήρια αυτά μπορούν προφανώς να ανταποκριθούν ευκολότερα οι ημεδαποί φαρμακοποιοί.

Η αρχή της ελευθερίας εγκαταστάσεως αποτέλεσε επίσης το αντικείμενο πολλών αποφάσεων που εκδόθηκαν επί φορολογικών υποθέσεων. Μεταξύ αυτών, ξεχωρίζει, πρώτον, η υπόθεση *X Holding* (απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, C-337/08), στην οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν αντιβαίνει στα άρθρα 43 ΕΚ και 48 ΕΚ ρύθμιση κράτους μέλους που παρέχει στη μητρική εταιρία τη δυνατότητα να συγκροτεί, μαζί με την εγκατεστημένη στην ημεδαπή θυγατρική της, ενιαία φορολογική μονάδα, αλλά απαγορεύει τη δημιουργία τέτοιας ενιαίας φορολογικής μονάδας με εγκατεστημένες στην αλλοδαπή θυγατρικές, εφόσον τα κέρδη των εταιριών αυτών δεν εμπίπτουν στη φορολογική νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους. Κατά το Δικαστήριο, η ανάγκη διαφύλαξης της κατανομής των φορολογικών εξουσιών μεταξύ των κρατών μελών συνιστά δικαιολογητικό λόγο για ένα τέτοιο φορολογικό καθεστώς. Πράγματι, δεδομένου ότι η μητρική εταιρία είναι ελεύθερη να αποφασίζει κάθε χρόνο αν θα σχηματίσει ενιαία φορολογική μονάδα με τη θυγατρική της ή αν θα προχωρήσει στη λύση της μονάδας αυτής, η δυνατότητα ένταξης μιας αλλοδαπής θυγατρικής εταιρίας στην ενιαία φορολογική μονάδα θα σήμαινε ότι η μητρική εταιρία θα ήταν ελεύθερη να επιλέγει τόσο το φορολογικό καθεστώς που θα εφαρμοζόταν στις ζημιές της θυγατρικής αυτής όσο και τον τόπο συνυπολογισμού των ζημιών αυτών. Επιπλέον, το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος αποφασίζει να επιτρέψει τον προσωρινό συνυπολογισμό των ζημιών μιας αλλοδαπής μόνιμης επιχειρηματικής εγκατάστασης στην κύρια έδρα της εταιρίας δεν σημαίνει ότι η δυνατότητα αυτή πρέπει να παρέχεται και για τις αλλοδαπές θυγατρικές της ημεδαπής μητρικής εταιρίας. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι, από πλευράς κατανομής των φορολογικών εξουσιών, η κατάσταση των μόνιμων επιχειρηματικών εγκαταστάσεων που βρίσκονται σε άλλο κράτος μέλος δεν είναι συγκρίσιμη με την κατάσταση των αλλοδαπών θυγατρικών, το κράτος μέλος καταγωγής δεν είναι υποχρεωμένο να εφαρμόζει στις αλλοδαπές θυγατρικές το ίδιο φορολογικό καθεστώς στο οποίο υπόκεινται οι αλλοδαπές μόνιμες επιχειρηματικές εγκαταστάσεις.

Δεύτερον, επισημαίνεται η υπόθεση *Gielen* (απόφαση της 18ης Μαρτίου 2010, C-440/08) σχετικά με τη χορήγηση, βάσει ολλανδικής ρυθμίσεως στον τομέα της φορολογίας εισοδήματος, εκπτώσεως υπέρ των ανεξάρτητων επαγγελματιών οι οποίοι είχαν συμπληρώσει συγκεκριμένο αριθμό ωρών εργασίας ως επιχειρηματίες. Η ίδια ρύθμιση προέβλεπε, ωστόσο, ότι δεν λαμβάνονταν υπόψη συνολικά οι ώρες εργασίας που είχαν συμπληρώσει σε μόνιμη εγκατάσταση σε άλλο κράτος μέλος οι φορολογούμενοι κάτοικοι αλλοδαπής. Κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 49 ΣΛΕΕ απαγορεύει μια

τέτοια ρύθμιση η οποία δημιουργεί διακρίσεις σε βάρος των φορολογούμενων που είναι κάτοικοι αλλοδαπής, έστω και αν οι φορολογούμενοι αυτοί μπορούν να επιλέξουν, σε σχέση με το επίδικο πλεονέκτημα, την υπαγωγή τους στο καθεστώς που ισχύει για τους φορολογούμενους κατοίκους ημεδαπής. Επί του τελευταίου σημείου, το Δικαστήριο έκρινε συγκεκριμένα ότι η ύπαρξη έμμεσης διακρίσεως λόγω ιθαγένειας, κατά την έννοια του άρθρου 49 ΣΛΕΕ, δεν αναιρείται από το γεγονός ότι στους φορολογούμενους κατοίκους αλλοδαπής παρέχεται η εναλλακτική της εξομοίωσης, δηλαδή το δικαίωμα να επιλέξουν μεταξύ του φορολογικού καθεστώτος που δημιουργεί διακρίσεις και εκείνου το οποίο εφαρμόζεται στους κατοίκους ημεδαπής, αφού η επιλογή αυτή δεν μπορεί να αποκλείσει τη δημιουργία διακρίσεων από το πρώτο από τα δύο αυτά φορολογικά καθεστώτα. Αν γινόταν δεκτό ότι η επιλογή αυτή έχει το εν λόγω αποτέλεσμα, η συνέπεια θα ήταν να αναγνωρισθεί ως έγκυρο ένα φορολογικό καθεστώς το οποίο παραμένει, καθαυτό, αντίθετο προς το άρθρο 49 ΣΛΕΕ, καθόσον εισάγει διακρίσεις. Εξάλλου, οποιοδήποτε εθνικό σύστημα περιορίζει την ελευθερία εγκαταστάσεως δεν παύει να είναι ασύμβατο προς το δίκαιο της Ένωσης, έστω και αν η εφαρμογή του είναι προαιρετική.

Αξιοσημείωτη είναι και μια τρίτη απόφαση του Δικαστηρίου όσον αφορά φορολογικά ζητήματα, σχετικά, αυτή τη φορά, με την αρχή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Με την απόφαση *Schmelz* (απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2010, C-97/09) το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει αν είναι συμβατό με το άρθρο 49 ΕΚ το ειδικό καθεστώς μικρών επιχειρήσεων, το οποίο προβλέπουν τα άρθρα 24, παράγραφος 3, και 28θ της έκτης οδηγίας 77/388/ΕΚ¹¹, καθώς και το άρθρο 283, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 2006/112/ΕΚ¹², στον βαθμό που παρέχει στα κράτη μέλη την ευχέρεια να χορηγούν στις εγκατεστημένες στο έδαφός τους μικρές επιχειρήσεις απαλλαγή από τον φόρο προστιθέμενης αξίας με επακόλουθη απώλεια του δικαιώματος εκπτώσεως, αλλά δεν αναγνωρίζει την ίδια δυνατότητα όσον αφορά τις εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη μικρές επιχειρήσεις. Κατά το Δικαστήριο, μολονότι το καθεστώς αυτό συνιστά απαγόρευση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, σε αυτό το στάδιο εξελίξεως του κοινού συστήματος για τον φόρο προστιθέμενης αξίας, ο σκοπός της διασφαλίσεως της αποτελεσματικότητας των φορολογικών ελέγχων προς καταπολέμηση της απάτης, της φοροδιαφυγής και των καταχρήσεων, καθώς και ο σκοπός της ειδικής ρυθμίσεως για τις μικρές επιχειρήσεις, ο οποίος συνίσταται στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς τους, δικαιολογούν, εντούτοις, τη χορήγηση απαλλαγής από τον φόρο προστιθέμενης αξίας μόνο για τις δραστηριότητες των μικρών επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες στο κράτος μέλος όπου οφείλεται ο ΦΠΑ. Ειδικότερα, το κράτος μέλος υποδοχής δεν είναι σε θέση να ελέγχει αποτελεσματικά τις δραστηριότητες τις οποίες ασκεί στο πλαίσιο της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών μικρή επιχείρηση μη εγκατεστημένη στο έδαφός του. Επιπλέον, οι κανόνες περί διοικητικής συνδρομής που περιλαμβάνονται τόσο στον κανονισμό (ΕΚ) 1798/2003, για τη διοικητική συνεργασία στον τομέα του φόρου προστιθέμενης αξίας και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 218/92¹³, όσο και στην οδηγία 77/799/ΕΟΚ¹⁴, δεν μπορούν να εξασφαλίσουν την πρόσφορη ανταλλαγή πληροφοριακών στοιχείων όσον αφορά τις μικρές επιχειρήσεις που ασκούν δραστηριότητες στο έδαφος του κράτους μέλους το οποίο χορηγεί απαλλαγή από τον φόρο προστιθέμενης αξίας. Επομένως, κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 49 ΕΚ δεν αποκλείει την εφαρμογή αυτού του καθεστώτος.

¹¹ Έκτη οδηγία 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1977, περί εναρμονίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τους φόρους κύκλου εργασιών – Κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας: ομοιόμορφη φορολογική βάση (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 49).

¹² Οδηγία 2006/112/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2006, σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστιθέμενης αξίας (ΕΕ L 347, σ. 1).

¹³ Κανονισμός (ΕΚ) 1798/2003 του Συμβουλίου, της 7ης Οκτωβρίου 2003 (ΕΕ L 264, σ. 1).

¹⁴ Οδηγία 77/799/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1977, περί της αμοιβαίας συνδρομής των αρμοδίων αρχών των κρατών μελών στον τομέα των αμέσων φόρων (ΕΕ ειδ. έκδ. 09/001, σ. 86).

Όσον αφορά την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, το Δικαστήριο εξέδωσε πλείονες αποφάσεις σε διάφορους τομείς, όπως, μεταξύ άλλων, της δημόσιας υγείας, της απόσπασης εργαζομένων και των τυχηρών παιγνίων.

Με την απόφασή του *Επιτροπή κατά Γαλλίας* (απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2010, C-512/08), κατ' αρχάς, το Δικαστήριο έκρινε ότι κράτος μέλος που έχει θεσπίσει ρύθμιση η οποία, πλην ιδιαίτερων περιστάσεων που σχετίζονται ιδίως με την κατάσταση της υγείας του ασφαλισμένου ή τον επείγοντα χαρακτήρα της αναγκαίας περιθάλψεως, εξαρτά από προηγούμενη έγκριση την κάλυψη εκ μέρους του αρμόδιου φορέα, σύμφωνα με το ισχύον στο οικείο κράτος μέλος ασφαλιστικό σύστημα, του κόστους περιθάλψεως η οποία είναι προγραμματισμένη να παρασχεθεί εντός άλλου κράτους μέλους και απαιτεί τη χρησιμοποίηση βαρέος εξοπλισμού σε μη νοσοκομειακές εγκαταστάσεις δεν παραβαίνει τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 49 ΕΚ. Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, λαμβανομένων υπόψη ορισμένων κινδύνων που απειλούν την οργάνωση της πολιτικής δημόσιας υγείας και την οικονομική ισορροπία του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, η εν λόγω απαίτηση προεγκρίσεως συνιστά, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του δικαίου της Ενώσεως, δικαιολογημένο περιορισμό. Οι κίνδυνοι αυτοί συνδέονται με το γεγονός ότι ο βαρύς εξοπλισμός, ανεξαρτήτως αν πρόκειται να εγκατασταθεί και να χρησιμοποιηθεί εντός νοσοκομείου ή σε άλλο χώρο, πρέπει να μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο πολιτικής σχεδιασμού όσον αφορά, ιδίως, τον αριθμό και τη γεωγραφική κατανομή του, και τούτο με σκοπό τη συμβολή στη διασφάλιση της προσφοράς, σε ολόκληρη την εθνική επικράτεια, μιας ορθολογικής, σταθερής, ισόρροπης και προσιτής περιθάλψεως σύγχρονων προδιαγραφών, αλλά και προς αποφυγή, στο μέτρο του δυνατού, οποιασδήποτε σπατάλης οικονομικών, τεχνικών και ανθρώπινων πόρων. Αντιθέτως, με την απόφαση *Elchiv* (απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2010, C-173/09), το Δικαστήριο έκρινε ότι η ερμηνεία ρύθμισης κράτους μέλους υπό την έννοια ότι αποκλείει σε κάθε περίπτωση την κάλυψη των δαπανών νοσοκομειακής περιθάλψεως που έχει παρασχεθεί σε άλλο κράτος μέλος χωρίς να έχει δοθεί η σχετική προέγκριση αντιβαίνει στο άρθρο 49 ΕΚ και στο άρθρο 22 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97, ο οποίος τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 1992/2006¹⁵. Συγκεκριμένα, αν και το δίκαιο της Ένωσης δεν απαγορεύει καταρχήν τα συστήματα υποχρεωτικής προεγκρίσεως, όπως μαρτυρεί και η προαναφερθείσα απόφαση *Επιτροπή κατά Γαλλίας*, οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση της εν λόγω προεγκρίσεως πρέπει να είναι δικαιολογημένες. Τούτο δεν συμβαίνει, κατά το Δικαστήριο, στην περίπτωση της επίμαχης ρυθμίσεως, καθόσον αυτή στερεί από τον ασφαλισμένο ο οποίος, λόγω της κατάστασης της υγείας του ή της ανάγκης επείγουσας νοσηλείας του, δεν μπόρεσε είτε να ζητήσει τη σχετική προέγκριση είτε να περιμένει την απάντηση του αρμόδιου φορέα, τη δυνατότητα κάλυψης των δαπανών αυτών από τον ως άνω φορέα, ακόμη και αν συνέτρεχαν κατά τα λοιπά οι προϋποθέσεις για την κάλυψή τους. Η κάλυψη όμως των δαπανών αυτών δεν μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την επίτευξη των σκοπών που συνδέονται με τον νοσοκομειακό σχεδιασμό ούτε να διαταράξει σοβαρά την οικονομική ισορροπία του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω ρύθμιση συνεπαγόταν αδικαιολόγητο περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

Στη συνέχεια, όσον αφορά το ζήτημα της απόσπασης εργαζομένων, επισημαίνεται η απόφαση *Santos Palhota κ.λπ.* (απόφαση της 7ης Οκτωβρίου 2010, C-515/08) με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι τα άρθρα 56 ΣΛΕΕ και 57 ΣΛΕΕ απαγορεύουν ρύθμιση κράτους μέλους που προβλέπει υποχρέωση του εργοδότη, ο οποίος είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος και αποσπά εργαζομένους στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους, να αποστέλλει προηγούμενη δήλωση αποσπάσεως, καθόσον, αφενός, η έναρξη της σκοπούμενης αποσπάσεως εξαρτάται από την κοινοποίηση,

¹⁵ Κανονισμός (ΕΚ) 1992/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ L 392, σ. 1).

στον εργοδότη αυτόν, αριθμού καταχώρισεως της εν λόγω δηλώσεως και, αφετέρου, οι εθνικές αρχές διαθέτουν προθεσμία πέντε εργάσιμων ημερών από την παραλαβή της δηλώσεως προκειμένου να προβούν στην κοινοποίηση αυτή. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε, συγκεκριμένα, ότι η ως άνω διαδικασία πρέπει να θεωρηθεί ως διοικητική διαδικασία χορηγήσεως αδείας, η οποία μπορεί να εμποδίσει, ιδιαιτέρως λόγω της προθεσμίας που προβλέπεται για τη σχετική κοινοποίηση, τη σκοπούμενη απόσπαση και, κατά συνέπεια, την εκ μέρους του εργοδότη των προς απόσπαση εργαζομένων άσκηση δραστηριοτήτων παροχής υπηρεσιών, ιδίως σε περίπτωση που η προς εκπλήρωση παροχή απαιτεί ταχεία δράση. Αντιθέτως, τα ίδια άρθρα 56 ΣΛΕΕ και 57 ΣΛΕΕ δεν απαγορεύουν, κατά το Δικαστήριο, ρύθμιση κράτους μέλους η οποία προβλέπει υποχρέωση του εργοδότη που είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος και αποσπά εργαζομένους στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους να τηρεί στη διάθεση των εθνικών του αρχών, κατά τη διάρκεια της περιόδου αποσπάσεως, αντίγραφα των εγγράφων που είναι ισότιμα με τα απαιτούμενα από τη νομοθεσία του πρώτου κράτους μέλους έγγραφα για την κοινωνική ασφάλιση ή την εργασιακή σχέση, καθώς και να αποστέλλει τα ως άνω αντίγραφα στις εν λόγω αρχές μετά τη λήξη της περιόδου αποσπάσεως. Πράγματι, τα μέτρα αυτά είναι ανάλογα προς τον σκοπό της προστασίας των εργαζομένων, εφόσον είναι κατάλληλα να παράσχουν στις αρχές τη δυνατότητα να ελέγξουν την τήρηση, ως προς τους αποσπασμένους εργαζομένους, των όρων εργασίας που απαριθμούνται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 96/71/ΕΚ¹⁶ και, ως εκ τούτου, να εξασφαλίσουν την προστασία των εν λόγω εργαζομένων.

Το Δικαστήριο ασχολήθηκε επίσης, σε πολλές υποθέσεις, με το λεπτό ζήτημα των εθνικών μονοπωλίων στον τομέα των τυχηρών παιγνίων και των αθλητικών στοιχημάτων, οπότε είχε την ευκαιρία να διευκρινίσει τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούν τέτοια μονοπώλια για να θεωρούνται δικαιολογημένα. Κατ' αρχάς, με τις αποφάσεις του *Sporting Exchange* (απόφαση της 3ης Ιουνίου 2010, C-203/08) και *Ladbrokes Betting & Gaming και Ladbrokes International* (απόφαση της 3ης Ιουνίου 2010, C-258/08) το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 49 ΕΚ δεν αποκλείει την εφαρμογή ρυθμίσεως κράτους μέλους η οποία υποβάλλει την οργάνωση και διαφήμιση τυχηρών παιγνίων σε καθεστώς αποκλειστικότητας υπέρ μόνον ενός επιχειρηματία και απαγορεύει σε κάθε άλλον επιχειρηματία, περιλαμβανομένων των εγκατεστημένων σε άλλο κράτος μέλος, να προτείνει μέσω Διαδικτύου, στο έδαφος του πρώτου κράτους μέλους, υπηρεσίες που υπόκεινται στο καθεστώς αυτό. Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, εφόσον ο τομέας των τυχηρών παιγνίων που προσφέρονται μέσω Διαδικτύου δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο εναρμονίσεως εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το κάθε κράτος μέλος δικαιούται να θεωρήσει ότι το γεγονός και μόνον ότι ένας επιχειρηματίας προτείνει νομίμως υπηρεσίες του τομέα αυτού μέσω Διαδικτύου εντός άλλου κράτους μέλους, όπου είναι εγκατεστημένος και όπου κατ' αρχήν υπόκειται σε νομικές προϋποθέσεις και σε ελέγχους εκ μέρους των αρμοδίων αρχών του τελευταίου κράτους, δεν συνιστά επαρκή εγγύηση προστασίας των καταναλωτών της ημεδαπής από τους κινδύνους της απάτης και της εγκληματικότητας, λαμβανομένων υπόψη των δυσκολιών τις οποίες οι αρχές του κράτους μέλους εγκαταστάσεως ενδέχεται να αντιμετωπίζουν, σε ένα τέτοιο πλαίσιο, κατά την αξιολόγηση των επαγγελματικών προσόντων και της επαγγελματικής εντιμότητας των επιχειρηματιών. Επιπλέον, λόγω ελλείψεως άμεσης επαφής μεταξύ του καταναλωτή και του επιχειρηματία, τα προσβάσιμα μέσω Διαδικτύου τυχηρά παίγνια συνεπάγονται κινδύνους διαφορετικής φύσεως και μεγαλύτερης σημασίας σε σχέση με τις παραδοσιακές αγορές τέτοιων παιγνίων, όσον αφορά τυχόν απάτες των επιχειρηματιών εις βάρος των καταναλωτών. Επομένως, ο ως άνω περιορισμός μπορεί, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαιτεροτήτων της προσφοράς τυχηρών παιγνίων μέσω Διαδικτύου, να θεωρηθεί ότι δικαιολογείται από τον σκοπό της καταστολής της απάτης και της εγκληματικότητας. Στην προαναφερθείσα απόφασή του *Ladbrokes Betting & Gaming και Ladbrokes International*, το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι

¹⁶ Οδηγία 96/71/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 1996, σχετικά με την απόσπαση εργαζομένων στο πλαίσιο παροχής υπηρεσιών (ΕΕ 1997, L 18, σ. 1).

εθνική ρύθμιση η οποία αποσκοπεί στον περιορισμό της εξαρτήσεως από τα τυχερά παίγνια και στην καταπολέμηση της απάτης και η οποία πράγματι συμβάλλει στην επίτευξη των σκοπών αυτών μπορεί να θεωρηθεί ως περιορίζουσα κατά συνεπή και συστηματικό τρόπο τις σχετικές με στοιχήματα δραστηριότητες, μολονότι επιτρέπεται στον/στους κάτοχο/κατόχους άδειας να καθιστά/καθιστούν ελκυστική την από μέρους του/τους προσφορά τυχηρών παιγνίων μέσω της εισαγωγής νέων παιγνίων και μέσω διαφημίσεων. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να ελέγξει, αφενός, αν οι παράνομες δραστηριότητες παιγνίων μπορούν να αποτελέσουν πρόβλημα για το συγκεκριμένο κράτος μέλος, το οποίο είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί με την επέκταση των εγκεκριμένων και νομοθετικώς ρυθμιζόμενων δραστηριοτήτων και, αφετέρου, αν η επέκταση αυτή δεν είναι τέτοιας εκτάσεως, ώστε να καθίσταται ασύμβατη προς τον σκοπό του περιορισμού της εξαρτήσεως από τα τυχερά παίγνια.

Ακολούθως, στις υποθέσεις *Carmen Media Group* (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, C-46/08) και *Stoß* (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-316/07, C-358/07 έως C-360/07, C-409/07 και C-410/07), το Δικαστήριο ασχολήθηκε με τη γερμανική ρύθμιση η οποία απαγορεύει τη διοργάνωση και την πρακτορεία δημόσιων τυχηρών παιγνίων στο Διαδίκτυο. Το Δικαστήριο έκρινε, στο πνεύμα των προαναφερθεισών αποφάσεων *Sporting Exchange* και *Ladbrokes Betting & Gaming* και *Ladbrokes International*, ότι, προκειμένου να διοχετεύουν σε ένα ελεγχόμενο κύκλωμα την επιθυμία για συμμετοχή σε τυχερά παίγνια και την εκμετάλλευσή τους, τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να καθιερώνουν κρατικό μονοπώλιο στον οικείο τομέα, καθόσον με τον τρόπο αυτό μπορούν να ελέγχουν τους σχετικούς κινδύνους πιο αποτελεσματικά απ' ό,τι με ένα σύστημα χορηγήσεως αδειών σε ιδιώτες επιχειρηματίες για τη διοργάνωση στοιχημάτων, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως της εφαρμοστέας νομοθεσίας. Ειδικότερα, κατά το Δικαστήριο, το γεγονός ότι διάφορα είδη τυχηρών παιγνίων υπόκεινται τα μεν σε κρατικό μονοπώλιο, τα δε σε σύστημα αδειών χορηγουμένων σε ιδιώτες επιχειρηματίες δεν μπορεί, καθεαυτό, να θέσει υπό αμφισβήτηση τη συνοχή του γερμανικού συστήματος, εφόσον τα παίγνια αυτά έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά. Το Δικαστήριο επισήμανε πάντως ότι τα γερμανικά δικαστήρια, λαμβανομένων υπόψη των διαπιστώσεων στις οποίες προέβησαν στο πλαίσιο των ως άνω υποθέσεων, βασίμως έκριναν ότι η εθνική ρύθμιση δεν περιορίζει κατά τρόπο συνεπή και συστηματικό τα τυχερά παίγνια. Πράγματι, τα εν λόγω δικαστήρια διαπίστωσαν, αφενός, ότι οι φορείς των κρατικών μονοπωλίων επιδίδονται σε εντατικές διαφημιστικές εκστρατείες προκειμένου να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τα οποία προκύπτουν από παίγνια λαχειοφόρων αγορών, με αποτέλεσμα να αφίστανται των σκοπών που δικαιολογούν την ύπαρξη των μονοπωλίων αυτών και ότι, αφετέρου, όσον αφορά τα τυχερά παίγνια, όπως τα παίγνια σε καζίνο και τις αυτόματες μηχανές παιγνίων, τα οποία δεν εμπίπτουν στο κρατικό μονοπώλιο, αλλά εγκυμονούν υψηλότερο κίνδυνο εξαρτήσεως απ' ό,τι εκείνα που υπόκεινται σε μονοπώλιο, οι γερμανικές αρχές αναπτύσσουν ή ανέχονται πολιτικές που αποβλέπουν στην ενθάρρυνση της συμμετοχής στα παίγνια αυτά. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο προληπτικός σκοπός του οικείου μονοπωλίου δεν μπορεί πλέον να επιδιώκεται αποτελεσματικώς, σε βαθμό ώστε παύει να δικαιολογείται η ίδια η ύπαρξή του.

Εξάλλου, στην προαναφερθείσα απόφαση *Stoß*, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρεία εξουσία εκτιμήσεως για τον καθορισμό του επιπέδου προστασίας από τους κινδύνους που απορρέουν από τα τυχερά παίγνια. Ως εκ τούτου, και ελλείψει οιασδήποτε σχετικής κοινοτικής εναρμονίσεως, δεν είναι υποχρεωμένα να αναγνωρίζουν τις άδειες που χορηγούν άλλα κράτη μέλη στον τομέα αυτό. Για τους ίδιους λόγους και λαμβανομένων υπόψη των κινδύνων που ενέχουν τα τυχερά παίγνια στο Διαδίκτυο σε σχέση με τα παραδοσιακά τυχερά παίγνια, τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να απαγορεύουν την προσφορά τυχηρών παιγνίων στο Διαδίκτυο. Εντούτοις, το Δικαστήριο διευκρίνισε, στην προαναφερθείσα απόφαση *Carmen Media Group*, ότι τα συστήματα αδειοδοτήσεως, καθόσον παρεκκλίνουν της αρχής της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, πρέπει να βασίζονται σε αντικειμενικά κριτήρια που δεν εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις και είναι εκ των προτέρων γνωστά, έτσι ώστε να οριοθετούν την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας των αρχών,

προκειμένου η ευχέρεια αυτή να μη χρησιμοποιείται με αυθαίρετο τρόπο. Επιπλέον, σε κάθε πρόσωπο το οποίο πλήττεται από περιοριστικό μέτρο στηριζόμενο σε μια τέτοια παρέκκλιση πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα ασκήσεως ενδίκου βοηθήματος.

Τέλος, με την απόφασή του *Winner Wetten* (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, C-409/06), το Δικαστήριο έκρινε ότι, λόγω της υπεροχής των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης που έχουν άμεση εφαρμογή, δεν μπορεί να συνεχίσει να εφαρμόζεται για μεταβατική περίοδο εθνική ρύθμιση περί κρατικού μονοπωλίου επί των στοιχημάτων για τις αθλητικές αναμετρήσεις, η οποία συνεπάγεται περιορισμούς ασύμβατους προς την ελευθερία εγκαταστάσεως και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, εφόσον αυτοί δεν συμβάλλουν στον περιορισμό των σχετικών με τα στοιχήματα δραστηριοτήτων κατά τρόπο συνεπή και συστηματικό, όπως απαιτεί η νομολογία του Δικαστηρίου.

Τέλος, όσον αφορά την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων, επιστάται η προσοχή στην απόφαση *Επιτροπή κατά Πορτογαλίας* (απόφαση της 8ης Ιουλίου 2010, C-171/08). Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο κλήθηκε να εκτιμήσει τη συμβατότητα με το άρθρο 56 ΕΚ του ειδικού καθεστώτος των «golden shares» (προνομιούχων μετοχών) του Πορτογαλικού Δημοσίου στην ιδιωτικοποιημένη Portugal Telecom, το οποίο συνεπαγόταν ειδικά δικαιώματα σχετικά με την εκλογή του ενός τρίτου του συνολικού αριθμού των διοικητών της εταιρίας, με την εκλογή συγκεκριμένου αριθμού μελών της εκτελεστικής επιτροπής του διοικητικού της συμβουλίου, με τον διορισμό τουλάχιστον ενός των διοικητών που εκλέγονται για να ασχοληθούν ειδικώς με ορισμένα διοικητικά θέματα, καθώς και με την έκδοση σημαντικών αποφάσεως της γενικής συνελεύσεως. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Πορτογαλική Δημοκρατία, διατηρώντας τα ως άνω ειδικά δικαιώματα, τα οποία της παρέχουν τη δυνατότητα ασκήσεως τέτοιας επιρροής στη διαχείριση της εταιρίας που δεν δικαιολογείται από το εύρος της συμμετοχής της στο κεφάλαιό της, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 56 ΕΚ. Όσον αφορά τις επιτρεπόμενες από το άρθρο 58 ΕΚ εξαιρέσεις, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η δημόσια ασφάλεια ή, εν προκειμένω, η ανάγκη να διασφαλιστεί ότι το δίκτυο των τηλεπικοινωνιών θα είναι διαθέσιμο σε περιπτώσεις κρίσεως, πολέμου ή τρομοκρατία, μπορεί να προβληθεί μόνο σε περίπτωση πραγματικής και αρκούντως σοβαρής απειλής, η οποία θίγει θεμελιώδες συμφέρον της κοινωνίας. Τέλος, όσον αφορά την εκτίμηση του επίμαχου περιορισμού από πλευράς της αρχής της αναλογικότητας, η αβεβαιότητα που δημιουργείται από το γεγονός ότι ούτε εθνικός νόμος ούτε το καταστατικό της οικείας εταιρίας καθορίζουν συγκεκριμένα κριτήρια σχετικά με τις περιστάσεις υπό τις οποίες είναι δυνατό να ασκηθούν οι εν λόγω ειδικές εξουσίες συνιστά σοβαρό περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων, καθόσον παρέχει στις εθνικές αρχές, ως προς τη δυνατότητά τους να χρησιμοποιήσουν τις εξουσίες αυτές, διακριτική ευχέρεια τόσο ευρεία, ώστε να μην μπορεί να θεωρηθεί ανάλογη προς τους επιδιωκόμενους σκοπούς.

Νομολογιακές εξελίξεις σημειώθηκαν και στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων, μιας ειδικής πτυχής της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Στην ίδια ακολουθία με τις περιώνυμες υποθέσεις *Viking Line* (απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2007, C-438/05) και *Laval un Partneri* (απόφαση της 18ης Δεκεμβρίου 2007, C-341/05), η υπόθεση *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (απόφαση της 15ης Ιουλίου 2010, C-271/08) αφορούσε το ζήτημα με ποιον τρόπο μπορούν να συμβιβαστούν το δικαίωμα της συλλογικής διαπραγματεύσεως με τις αρχές της ελεύθερης εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων. Στην υπόθεση αυτή, η προσφυγή που άσκησε η Επιτροπή είχε ως αίτημα να αναγνωρίσει το Δικαστήριο ότι η Γερμανική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις τις οποίες υπέχει τόσο από την οδηγία 92/50/ΕΟΚ¹⁷ όσο

¹⁷ Οδηγία 92/50/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 1992, για τον συντονισμό των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων υπηρεσιών (ΕΕ L 209, σ. 1).

και από την οδηγία 2004/18/ΕΚ¹⁸, στο πλαίσιο της συνάψεως συμβάσεων επαγγελματικής ασφάλισης γήρατος κατ' εφαρμογήν συλλογικής συμβάσεως εργασίας, η οποία αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγματεύσεως μεταξύ κοινωνικών εταίρων. Κατά την εκτίμηση της Επιτροπής, το οικείο κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις που υπείχε από τις ως άνω οδηγίες, καθώς και από τις αρχές της ελεύθερης εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, καθόσον προχωρούσε σε απευθείας σύναψη, χωρίς να προηγηθεί διαγωνισμός σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, τέτοιων συμβάσεων με οργανισμούς ή με επιχειρήσεις κατά την έννοια του άρθρου 6 της συλλογικής συμβάσεως, σχετικά με τη μετατροπή μέρους των αποδοχών των δημοτικών υπαλλήλων σε εισφορές για αποταμιευτικό-συνταξιοδοτικό πρόγραμμα. Η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ισχυρίστηκε ότι η σύναψη των επίμαχων συμβάσεων ενέπιπτε στο ειδικό πλαίσιο της εφαρμογής μιας συλλογικής συμβάσεως εργασίας.

Το Δικαστήριο έκρινε, με την απόφασή του αυτή, ότι δεν είναι δυνατόν, απλώς και μόνον επειδή το μεν δικαίωμα συλλογικής διαπραγματεύσεως είναι θεμελιώδες, ο δε σκοπός που επιδιώκει μια συλλογική σύμβαση, σχετικά με τη μετατροπή μέρους των αποδοχών των δημοτικών υπαλλήλων σε εισφορές για αποταμιευτικό-συνταξιοδοτικό πρόγραμμα, είναι κοινωνικής φύσεως, οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης να εξαιρούνται αυτοδικαίως ως εργοδότες από την υποχρέωση τήρησης των επιταγών των οδηγιών 92/50 και 2004/18, διά των οποίων εφαρμόζονται στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων οι αρχές της ελεύθερης εγκαταστάσεως και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Η άσκηση του θεμελιώδους δικαιώματος της συλλογικής διαπραγματεύσεως πρέπει να συμβιβάζεται με τις επιταγές που απορρέουν από τις ελευθερίες τις οποίες προστατεύει η Συνθήκη ΛΕΕ και να είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας. Αφού εξέτασε, σημείο προς σημείο, τους λόγους που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν τυχόν εξαίρεση των διαδικασιών συνάψεως των επίμαχων συμβάσεων από το πεδίο εφαρμογής των ευρωπαϊκών ρυθμίσεων για τη σύναψη δημόσιων συμβάσεων, όπως, παραδείγματος χάρη, τη συμμετοχή των εργαζομένων στην επιλογή της επιχειρήσεως για την υλοποίηση του μέτρου της μετατροπής των αποδοχών, τα στοιχεία αλληλεγγύης στα οποία στηρίζονται οι προσφορές των οργανισμών και των επιχειρήσεων που αφορά η εν λόγω συλλογική σύμβαση, ή ακόμη την πείρα και την οικονομική τους ευρωστία, το Δικαστήριο συνήγαγε το συμπέρασμα ότι η τήρηση των ως άνω οδηγιών στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων μπορούσε, εν προκειμένω, να συμβιβαστεί με τον κοινωνικό σκοπό που επιδιώκει η επίμαχη συλλογική σύμβαση. Τέλος, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι πληρούνταν και οι προϋποθέσεις χαρακτηρισμού των συμβάσεων αυτών ως «δημοσίων συμβάσεων». Αφενός, το Δικαστήριο τόνισε ότι οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης να μην εφαρμόζουν ως εργοδότες, στον τομέα της επαγγελματικής ασφάλισης γήρατος, τα προβλεπόμενα από συλλογική σύμβαση, πλην όμως είναι αναθέτουσες αρχές, στον βαθμό που εκπροσωπούνται κατά τη διαπραγμάτευση της εφαρμοζόμενης εν προκειμένω συλλογικής συμβάσεως. Αφετέρου, έκρινε ότι οι συμβάσεις ομαδικής ασφαλίσεως προσπορίζουν άμεσο οικονομικό όφελος στους εργοδότες που τις συνάπτουν, οπότε πρόκειται για συμβάσεις εξ επαχθούς αιτίας. Κατά συνέπεια, στην υπόθεση αυτή το Δικαστήριο κατέληξε ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας παρέβη την υποχρέωση να διεξάγει διαγωνισμό, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές οδηγίες περί δημοσίων συμβάσεων, για την κατ' εφαρμογήν συλλογικής συμβάσεως σύναψη των επίμαχων συμβάσεων.

Η ερμηνεία της οδηγίας 2004/18, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών, αποτέλεσε το αντικείμενο μιας ακόμη σημαντικής αποφάσεως που εξέδωσε το Δικαστήριο στις 18 Νοεμβρίου 2010 (απόφαση *Επιτροπή κατά Ιρλανδίας*, C-226/09). Εν προκειμένω, ανέκυψε το ζήτημα ότι η αναθέτουσα αρχή, ενώ δεν όφειλε να προσδιορίσει με την προκήρυξη του διαγωνισμού το σχετικό βάρος που θα προσέδιδε σε καθένα από τα

¹⁸ Οδηγία 2004/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών (ΕΕ L 134, σ. 114).

κριτήρια αναθέσεως, εντούτοις το έπραξε, και μάλιστα μετά την παρέλευση της προθεσμίας που τάχθηκε στις επιχειρήσεις για την υποβολή των προσφορών τους. Η Επιτροπή άσκησε προσφυγή λόγω παραβάσεως κατά του αναθέτοντος κράτους μέλους, προσάπτοντάς του ότι παραβίασε την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως και αθέτησε την υποχρέωση διαφάνειας.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε, κατ' αρχάς, ότι, ναι μεν η υποχρέωση προσδιορισμού του σχετικού βάρους καθενός από τα κριτήρια αναθέσεως μιας σύμβασης που εμπίπτει στο παράρτημα II Α ανταποκρίνεται στην επιταγή της διασφάλισης της τηρήσεως της αρχής ίσης μεταχειρίσεως και της παρεπόμενης υποχρέωσης διαφάνειας, πλην όμως δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι, ελλείψει ειδικών διατάξεων για τις συμβάσεις της κατηγορίας του παραρτήματος II Β, απαιτείται από την αναθέτουσα αρχή, η οποία αποφασίζει παρ' όλα αυτά να παράσχει τέτοιες διευκρινίσεις, να το πράξει πριν εκπνεύσει η προθεσμία υποβολής των προσφορών. Κατά το Δικαστήριο, η αναθέτουσα αρχή, προβαίνοντας σε στάθμιση των κριτηρίων αυτών, διευκρίνισε απλώς τον τρόπο με τον οποίο έπρεπε να αξιολογηθούν οι υποβληθείσες προσφορές. Αντιθέτως, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η τροποποίηση της σταθμίσεως των κριτηρίων αναθέσεως της επίμαχης συμβάσεως κατόπιν της πρώτης εξετάσεως των προσφορών που υποβλήθηκαν συνιστά παραβίαση της αρχής ίσης μεταχειρίσεως και παράβαση της παρεπόμενης υποχρέωσης διαφάνειας. Η τροποποίηση αυτή αντιβαίνει στη νομολογία του Δικαστηρίου, κατά την οποία αυτές οι θεμελιώδεις αρχές του δικαίου της Ένωσης συνεπάγονται για τις αναθέτουσες αρχές την υποχρέωση να ακολουθούν την ίδια ερμηνεία των κριτηρίων αναθέσεως καθόλη τη διάρκεια της διαδικασίας.

Στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, αξιοσημείωτη είναι η υπόθεση *Olympique Lyonnais* (απόφαση της 16ης Μαρτίου 2010, C-325/08) η οποία αφορά τη συμβατότητα εθνικής ρυθμίσεως στον τομέα του επαγγελματικού ποδοσφαίρου με το άρθρο 45 ΣΛΕΕ. Κατά την εν λόγω ρύθμιση, ποδοσφαιριστής της κατηγορίας των «ελπίδων» μπορεί να υποχρεωθεί στην καταβολή αποζημιώσεως σε περίπτωση κατά την οποία, κατά το πέρας της περιόδου καταρτίσεώς του, δεν υπογράψει σύμβαση επαγγελματία ποδοσφαιριστή με τον σύλλογο καταρτίσεώς του, αλλά με σύλλογο άλλου κράτους μέλους. Στην απόφασή του, το Δικαστήριο εξέτασε κατ' αρχάς αν η επίδικη ρύθμιση πράγματι ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 45 ΣΛΕΕ. Επρόκειτο, συγκεκριμένα, για τον Χάρτη Επαγγελματικού Ποδοσφαίρου της Γαλλικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας. Κατά το Δικαστήριο, το κείμενο αυτό επέχει θέση συλλογικής συμβάσεως με σκοπό τη ρύθμιση της μισθωτής εργασίας και, ως εκ τούτου, υπόκειται στο δίκαιο της Ένωσης. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το υπό εξέταση καθεστώς δύναται να αποτρέψει ποδοσφαιριστή της κατηγορίας των «ελπίδων» από την άσκηση του δικαιώματός του ελεύθερης κυκλοφορίας. Επομένως, ένα τέτοιο σύστημα συνιστά περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων. Εντούτοις, όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο με την απόφαση *Bosman*¹⁹, ενόψει της μεγάλης κοινωνικής σπουδαιότητας που έχει η αθλητική δραστηριότητα και, ιδίως, το ποδόσφαιρο στην Ένωση, ο σκοπός της ενθαρρύνσεως της προσλήψεως και καταρτίσεως νέων παικτών πρέπει να αναγνωριστεί ως θεμιτός. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο συνήγαγε το συμπέρασμα ότι το άρθρο 45 ΣΛΕΕ δεν απαγορεύει ρύθμιση η οποία, προς επίτευξη τέτοιου σκοπού, εξασφαλίζει την καταβολή αποζημιώσεως στον σύλλογο καταρτίσεως σε περίπτωση κατά την οποία νεαρός ποδοσφαιριστής, μετά το πέρας της περιόδου καταρτίσεώς του, υπογράφει σύμβαση επαγγελματία ποδοσφαιριστή με σύλλογο άλλου κράτους μέλους, υπό την προϋπόθεση ότι η ρύθμιση αυτή είναι κατάλληλη για να διασφαλίσει την υλοποίηση του σκοπού αυτού και δεν υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την επίτευξή του. Αντιθέτως, καθεστώς όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν είναι αναγκαίο προς διασφάλιση της υλοποιήσεως του επιδιωκόμενου σκοπού, εφόσον το ύψος της αποζημιώσεως την οποία μπορεί να υποχρεωθεί να καταβάλει ο νεαρός ποδοσφαιριστής δεν τελεί σε αναλογία προς τις πραγματικές δαπάνες καταρτίσεώς του.

¹⁹ Απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, *Bosman* (Συλλογή 1995, σ. I-4921).

Πάντοτε στον τομέα των εργαζομένων, το Δικαστήριο εξέδωσε την ίδια ημέρα δύο αποφάσεις (αποφάσεις της 23ης Φεβρουαρίου 2010, *Ibrahim*, C-310/08, και *Teixeira*, C-480/08) οι οποίες αφορούσαν την ερμηνεία του άρθρου 12 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68, σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων²⁰, και, ειδικότερα, τη σχέση του με την οδηγία 2004/38/ΕΚ, για την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών της Ένωσης²¹. Στις δύο αυτές υποθέσεις, οι εθνικές αρχές απέρριψαν την αίτηση που είχαν υποβάλει οι προσφεύγουσες για τη χορήγηση ενισχύσεως προς ανεύρεση στέγης για τις ίδιες και τα τέκνα τους, με το αιτιολογικό ότι δεν είχαν δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο κατ' εφαρμογήν του δικαίου της Ένωσης. Συγκεκριμένα, η μία ήταν διαζευγμένη, ο δε σύζυγός της, αφού εργάστηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, εγκατέλειψε τελικώς τη χώρα, ενώ η άλλη, επίσης σε διάσταση με τον σύζυγό της, είχε απολέσει την ιδιότητα του εργαζομένου. Ωστόσο, δεδομένου ότι τα τέκνα τους συνέχιζαν τις σπουδές τους στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι προσφεύγουσες επικαλέστηκαν το άρθρο 12 του προαναφερθέντος κανονισμού, όπως το ερμήνευσε το Δικαστήριο στην απόφασή του *Baumbast και R*²². Επιβεβαιώνοντας τη νομολογία του, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι το άρθρο 12 του εν λόγω κανονισμού παρέχει τη δυνατότητα αναγνώρισεως αυτοτελούς δικαιώματος διαμονής υπέρ του τέκνου διακινούμενου εργαζομένου, σε συνδυασμό με το δικαίωμά του προσβάσεως στο εκπαιδευτικό σύστημα του κράτους μέλους υποδοχής, και προς τούτο απαιτεί απλώς και μόνο να έχει ζήσει το τέκνο με τουλάχιστον έναν από τους γονείς στο κράτος μέλος στο οποίο αυτός διέμενε ως εργαζόμενος. Ουδεμία επιρροή ασκεί συναφώς το γεγονός ότι οι γονείς έχουν εν τω μεταξύ διαζευχθεί ή το γεγονός ότι ο μόνος από τους γονείς που είναι πολίτης της Ένωσης δεν έχει πλέον την ιδιότητα του διακινούμενου εργαζομένου στο κράτος μέλος υποδοχής. Έτσι, κατά την εκτίμηση του Δικαστηρίου, το άρθρο 12 του κανονισμού 1612/68 πρέπει να εφαρμόζεται αυτοτελώς σε σχέση τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης οι οποίες διέπουν ρητώς τις προϋποθέσεις ασκήσεως του δικαιώματος διαμονής σε άλλο κράτος μέλος, τούτο δε και μετά την έναρξη ισχύος της νέας οδηγίας για την ελεύθερη κυκλοφορία των Ευρωπαίων πολιτών. Αντλώντας τις συνέπειες αυτής της αυτοτέλειας, το Δικαστήριο διαπίστωσε στη συνέχεια ότι το δικαίωμα διαμονής του γονέα που ασκεί στην πράξη την επιμέλεια τέκνου διακινούμενου εργαζομένου, το οποίο σπουδάζει, δεν εξαρτάται από το αν ο γονέας αυτός διαθέτει επαρκείς πόρους ούτως ώστε να μην επιβαρύνει το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας του κράτους μέλους υποδοχής. Τέλος, στη δεύτερη υπόθεση (προαναφερθείσα υπόθεση *Teixeira*), το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι, κατά γενικό κανόνα, το δικαίωμα διαμονής υπέρ του γονέα που ασκεί πράγματι την επιμέλεια τέκνου διακινούμενου εργαζομένου, το οποίο φοιτά στο κράτος μέλος υποδοχής, παύει να υφίσταται όταν το τέκνο ενηλικιωθεί, εκτός αν εξακολουθεί να χρειάζεται την παρουσία και τη φροντίδα του γονέα αυτού προκειμένου να μπορέσει να συνεχίσει και να ολοκληρώσει τις σπουδές του. Επομένως, απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει κατά πόσο συντρέχει πράγματι τέτοια περίπτωση.

Προσέγγιση των νομοθεσιών

Εφόσον είναι αδύνατη η πλήρης καταγραφή των νομολογιακών εξελίξεων στον συγκεκριμένο τομέα, ο οποίος χαρακτηρίζεται από τη μεγαλύτερη ποικιλότητα, καθώς καθρεφτίζει την ολοένα και πιο πολυσχιδή επέμβαση του νομοθέτη της Ένωσης, κρίθηκε σκόπιμο να δοθεί έμφαση σε δύο τομείς, τις εμπορικές πρακτικές γενικά, με ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία των καταναλωτών, και τις τηλεπικοινωνίες, με ταυτόχρονη μνεία και ορισμένων άλλων αποφάσεων, λόγω του προφανούς ενδιαφέροντός τους.

²⁰ Κανονισμός (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33).

²¹ Βλ. υποσημείωση 10.

²² Απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Σεπτεμβρίου 2002, C-413/99, *Baumbast και R* (Συλλογή 2002, σ. I-7091).

Στον τομέα των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις έναντι των καταναλωτών, η οδηγία 2005/29/EK²³ έγινε, κατά το υπό εξέταση έτος, αντικείμενο ερμηνείας σε δύο περιπτώσεις. Η οδηγία αυτή εναρμονίζει πλήρως τους κανόνες σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων έναντι των καταναλωτών, ενώ το παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής περιέχει εξαντλητικό κατάλογο 31 εμπορικών πρακτικών οι οποίες, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 5, της ίδιας οδηγίας, λογίζονται αθέμιτες υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις. Όπως ρητώς διευκρινίζει η δέκατη έβδομη αιτιολογική της σκέψη, μόνον αυτές οι εμπορικές πρακτικές μπορούν να θεωρούνται αθέμιτες χωρίς κατά περίπτωση αξιολόγηση βάσει των διατάξεων των άρθρων 5 έως 9 της εν λόγω οδηγίας.

Κατά συνέπεια, στην πρώτη υπόθεση *Mediaprint Zeitungs- und Zeitschriftenverlag* (απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, C-540/08), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η οδηγία αυτή πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντίκειται σε εθνική διάταξη η οποία προβλέπει γενική απαγόρευση των πωλήσεων με προσφορά δώρων και δεν αποβλέπει μόνο στην προστασία των καταναλωτών, αλλά επιδιώκει και άλλους σκοπούς. Οι πρακτικές που συνίστανται στην προσφορά δώρων στους καταναλωτές σε συνάρτηση με την αγορά προϊόντων ή υπηρεσιών δεν περιλαμβάνονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας και δεν μπορούν να απαγορευθούν σε όλες τις περιπτώσεις, αλλά μόνον κατόπιν ειδικής αναλύσεως από την οποία προκύπτει ο αθέμιτος χαρακτήρας τους. Έτσι, η δυνατότητα συμμετοχής, υπό την προϋπόθεση της αγοράς μιας συγκεκριμένης εφημερίδας, σε παίγνιο με βραβεία δεν συνιστά αθέμιτη εμπορική πρακτική κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας για τον λόγο και μόνον ότι η δυνατότητα αυτή συμμετοχής αποτελεί, τουλάχιστον για μέρος των ενδιαφερόμενων καταναλωτών, το αποφασιστικό κίνητρο για να αγοράσουν την ως άνω εφημερίδα.

Στη δεύτερη υπόθεση, *Plus Warenhandelsgesellschaft* (απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2010, C-304/08), το Δικαστήριο έκρινε ότι η ίδια οδηγία αντίκειται επίσης σε εθνική ρύθμιση η οποία απαγορεύει εξ ορισμού τις εμπορικές πρακτικές που εξαρτούν τη συμμετοχή των καταναλωτών σε διαγωνισμό ή σε διαφημιστικό παίγνιο από την αγορά προϊόντος ή υπηρεσίας, χωρίς να εξετάζονται οι ειδικές περιστάσεις κάθε περίπτωσης. Το Δικαστήριο τόνισε κατ' αρχάς ότι οι διαφημιστικές εκστρατείες οι οποίες εξαρτούν τη δωρεάν συμμετοχή καταναλωτή σε κλήρωση από την αγορά ορισμένης ποσότητας προϊόντων ή υπηρεσιών συνιστούν εμπορικές πράξεις που εντάσσονται σαφώς στο πλαίσιο της εμπορικής στρατηγικής του επιχειρηματία και έχουν ως άμεσο σκοπό την προώθηση των προϊόντων του και τη διοχέτευσή τους στην αγορά. Επομένως, αποτελούν πράγματι εμπορικές πρακτικές κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας και εμπίπτουν, κατά συνέπεια, στο πεδίο εφαρμογής της. Το Δικαστήριο υπενθύμισε στη συνέχεια ότι η ίδια οδηγία, με την οποία επιχειρείται πλήρης εναρμόνιση των κανόνων, ρητώς ορίζει ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να λαμβάνουν μέτρα αυστηρότερα αυτών που προβλέπει η εν λόγω οδηγία, ακόμη και αν σκοπός των μέτρων αυτών είναι η διασφάλιση υψηλότερου επιπέδου προστασίας των καταναλωτών. Δεδομένου ότι, επιπλέον, η επίμαχη πρακτική δεν περιλαμβάνεται στο παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι δεν έπρεπε να απαγορεύεται γενικώς, χωρίς να έχει προηγουμένως εξεταστεί, με βάση τα πραγματικά περιστατικά κάθε περίπτωσης, αν έχει «αθέμιτο» χαρακτήρα υπό το πρίσμα των κριτηρίων που θέτει η οδηγία. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται ιδίως το κριτήριο αν η πρακτική στρεβλώνει, ή ενδέχεται να στρεβλώσει, ουσιωδώς την οικονομική συμπεριφορά του μέσου καταναλωτή σε σχέση με το προϊόν.

²³ Οδηγία 2005/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 149, σ. 22).

Κατά το υπό εξέταση έτος, το Δικαστήριο κλήθηκε επίσης δύο φορές να ερμηνεύσει την οδηγία 93/13/ΕΟΚ²⁴, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές.

Στην πρώτη υπόθεση *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid* (απόφαση της 3ης Ιουνίου 2010, C-484/08), το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι το σύστημα προστασίας που θέτει σε εφαρμογή η οδηγία στηρίζεται στο σκεπτικό ότι ο καταναλωτής βρίσκεται σε υποδεέστερη θέση έναντι του επαγγελματία, όσον αφορά τόσο την εξουσία διαπραγματεύσεως όσο και το επίπεδο πληροφόρησης, κατάσταση η οποία τον υποχρεώνει να προσχωρήσει στους όρους που έχει καταρτίσει εκ των προτέρων ο επαγγελματίας, αδυνατώντας να επηρεάσει το περιεχόμενό τους. Η εν λόγω οδηγία προχωρεί μόνο σε μερική και κατ' ελάχιστο περιεχόμενο εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών περί καταχρηστικών ρητρών, αναγνωρίζοντας ταυτοχρόνως στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να διασφαλίζουν υπέρ των καταναλωτών υψηλότερο επίπεδο προστασίας από εκείνο που προβλέπει η ίδια. Έτσι, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ, ως προς το σύνολο του τομέα που διέπεται από την εν λόγω οδηγία, αυστηρότερες διατάξεις σε σχέση με αυτές που η ίδια περιέχει, υπό την προϋπόθεση ότι σκοπός τους είναι να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη προστασία του καταναλωτή. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η οδηγία αυτή δεν απαγορεύει εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει τον δικαστικό έλεγχο του καταχρηστικού χαρακτήρα των συμβατικών ρητρών που αφορούν είτε τον καθορισμό του κύριου αντικειμένου της σύμβασης είτε την αναλογία μεταξύ της τιμής, αφενός, και των υπηρεσιών ή αγαθών που θα παρασχεθούν ως αντάλλαγμα, αφετέρου, ακόμη και στην περίπτωση που οι εν λόγω ρήτρες είναι διατυπωμένες με τρόπο σαφή και κατανοητό.

Στη δεύτερη υπόθεση, *VB Pénzügyi Lízing* (απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2010, C-137/08), το Δικαστήριο κλήθηκε να εμβαθύνει στην απόφαση *Pannon GSM* (απόφαση της 4ης Ιουνίου 2009, C-243/08) (βλ. Έκθεση Πεπραγμένων 2009). Υπενθύμισε ότι το άρθρο 267 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφορά τόσο την ερμηνεία της έννοιας «καταχρηστική ρήτρα» του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 και του παραρτήματός της όσο και τα κριτήρια τα οποία ο εθνικός δικαστής μπορεί ή πρέπει να εφαρμόζει κατά την εξέταση συμβατικής ρήτρας υπό το πρίσμα των διατάξεων της εν λόγω οδηγίας, εξυπακουμένου ότι αποκείται στον εν λόγω δικαστή να αποφαίνεται, λαμβανομένων υπόψη των κριτηρίων αυτών, επί του ενδεδειγμένου χαρακτηρισμού συγκεκριμένης συμβατικής ρήτρας βάσει των περιστάσεων της κάθε περιπτώσεως. Ο καταχρηστικός χαρακτήρας συμβατικής ρήτρας πρέπει να εκτιμάται λαμβάνοντας υπόψη τόσο τη φύση των αγαθών ή υπηρεσιών που αποτελούν το αντικείμενο της σύμβασης όσο και όλα τα πραγματικά περιστατικά τα οποία ανάγονται στον χρόνο της συνάψεώς της, όπως το γεγονός ότι η ρήτρα που απονέμει αποκλειστική αρμοδιότητα στο δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται η έδρα του επαγγελματία ενσωματώθηκε στη σύμβαση που συνήφθη μεταξύ καταναλωτή και επαγγελματία χωρίς να αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως. Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι ο εθνικός δικαστής οφείλει να διατάσσει αυτεπαγγέλτως τη διεξαγωγή αποδείξεων προκειμένου να διαπιστωθεί αν μια ρήτρα περί απονομής αποκλειστικής κατά τόπον αρμοδιότητας, που περιλαμβάνεται στη συναφθείσα μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή σύμβαση η οποία αποτελεί το αντικείμενο της ενώπιόν του διαφοράς, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13 και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, να εκτιμά αυτεπαγγέλτως τον ενδεχομένως καταχρηστικό χαρακτήρα μιας τέτοιας ρήτρας. Συγκεκριμένα, προς εξασφάλιση του επιδιωκόμενου από τον νομοθέτη της Ένωσης σκοπού της προστασίας του καταναλωτή, λόγω της ανισότητας μεταξύ αυτού και του επαγγελματία, η οποία μπορεί να αντισταθμιστεί μόνο με έξωθεν θετική παρέμβαση, μη εξαρτώμενη από τους αντισυμβαλλομένους, ο εθνικός δικαστής

²⁴ Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ L 95, σ. 29).

οφείλει, σε όλες τις περιπτώσεις και ανεξαρτήτως του περιεχομένου των κανόνων του εσωτερικού δικαίου, να εξετάζει αν η επίμαχη ρήτρα αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή.

Όσον αφορά, αυτή τη φορά, την προστασία των καταναλωτών σε περιπτώσεις συμβάσεων που συνάπτονται εκτός εμπορικού καταστήματος, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, στην υπόθεση *E. Friz* (απόφαση της 15ης Απριλίου 2010, C-215/08), ότι η οδηγία 85/577/ΕΟΚ²⁵ εφαρμόζεται σε σύμβαση που συνήψε καταναλωτής στην οικία του με εμπορικό αντιπρόσωπο ο οποίος τον επισκέφθηκε αυτοκλήτως, σχετικά με την προσχώρηση του καταναλωτή σε σταθερού κεφαλαίου εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, συσταθείσα υπό τη μορφή προσωπικής εταιρίας αστικού δικαίου, όταν ο πρωταρχικός σκοπός της προσχωρήσεως δεν είναι να γίνει ο καταναλωτής μέλος της εν λόγω εταιρίας, αλλά να προβεί σε επένδυση κεφαλαίων. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, κατά συνέπεια, το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/577 δεν απαγορεύει εθνικό κανόνα που προβλέπει ότι, σε περίπτωση ανακλήσεως της δηλώσεως προσχωρήσεως σε τέτοια εταιρία επενδύσεων σε ακίνητα, η οποία εχώρησε στο πλαίσιο επισκέψεως αυτόκλητης επισκέψεως αντιπροσώπου στην οικία του καταναλωτή, ο υπαναχωρών καταναλωτής μπορεί να προβάλει αξίωση κατά της εταιρίας, για το δικό του εκκαθαριστικό υπόλοιπο, υπολογιζόμενη με βάση την αξία του εταιρικού του μεριδίου κατά τον χρόνο της υπαναχωρήσεώς του από την εταιρία αυτή, με συνέπεια να μην αποκλείεται το ενδεχόμενο να του επιστραφεί ποσό μικρότερο από την αξία της συνεισφοράς του ή να υποχρεωθεί ακόμη και σε συμμετοχή στις ζημίες της εταιρίας. Πράγματι, δεν υπάρχει μεν αμφιβολία ότι η εν λόγω οδηγία έχει ως σκοπό την προστασία των καταναλωτών, πλην όμως τούτο δεν σημαίνει ότι η προστασία αυτή είναι απόλυτη. Τόσο από την όλη οικονομία της ως άνω οδηγίας όσο και από το γράμμα διαφόρων διατάξεων της προκύπτει ότι η εν λόγω προστασία έχει κάποια όρια. Όσον αφορά, ειδικότερα, τις συνέπειες που απορρέουν από την άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως, η κοινοποίηση της ανακλήσεως της σχετικής δήλωσης έχει ως αποτέλεσμα, τόσο για τον καταναλωτή όσο και για τον έμπορο, την επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση. Ωστόσο, ουδόλως συνάγεται από την εν λόγω οδηγία ότι αποκλείεται το ενδεχόμενο ο καταναλωτής να υπέχει, σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις, υποχρεώσεις έναντι του εμπόρου, με συνέπεια να υφίσταται, ενδεχομένως, ορισμένες συνέπειες λόγω της ασκήσεως του δικαιώματός του να λύσει τη σύμβαση.

Στο πλαίσιο παραπλήσιας προβληματικής, το Δικαστήριο έκρινε, στην υπόθεση *Heinrich Heine* (απόφαση της 15ης Απριλίου 2010, C-511/08) σχετικά με την προστασία των καταναλωτών στον τομέα των συμβάσεων εξ αποστάσεως, ότι το άρθρο 6, παράγραφοι 1, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίπτωση, και 2, της οδηγίας 97/7/ΕΚ²⁶ έχει την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση η οποία, οσάκις πρόκειται για σύμβαση εξ αποστάσεως, παρέχει στον προμηθευτή τη δυνατότητα να επιβαρύνει τον καταναλωτή με τα έξοδα αποστολής των εμπορευμάτων σε περίπτωση που αυτός ασκήσει το δικαίωμά του υπαναχωρήσεως. Σαφής σκοπός των σχετικών με τις έννομες συνέπειες της υπαναχωρήσεως διατάξεων της εν λόγω οδηγίας είναι να μην αποθαρρυνθεί ο καταναλωτής από την άσκηση του δικαιώματος υπαναχωρήσεως. Επομένως, θα ήταν αντίθετη προς τον ως άνω σκοπό τυχόν ερμηνεία των διατάξεων αυτών υπό την έννοια ότι παρέχουν στα κράτη μέλη την ευχέρεια να επιτρέψουν την επιβάρυνση των καταναλωτών με τα έξοδα αποστολής σε περίπτωση υπαναχωρήσεως. Εξάλλου, ο καταλογισμός στον καταναλωτή και των εξόδων αποστολής, πέραν του άμεσου κόστους της επιστροφής των εμπορευμάτων, θα μπορούσε να διακυβεύσει την ισόρροπη κατανομή των κινδύνων μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών στις συμβάσεις που συνάπτονται εξ

²⁵ Οδηγία 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1985, για την προστασία των καταναλωτών κατά τη σύναψη συμβάσεων εκτός εμπορικού καταστήματος (ΕΕ L 372, σ. 31).

²⁶ Οδηγία 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 1997, για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις (ΕΕ L 144, σ. 19).

αποστάσεως, επιρρίπτοντας στον καταναλωτή το σύνολο των εξόδων τα οποία συνδέονται με τη μεταφορά των εμπορευμάτων.

Όσον αφορά τις εμπορικές πρακτικές, αξιοσημείωτη είναι τέλος η υπόθεση *Lidl* (απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2010, C-159/09) η οποία ανάγεται σε διαφημιστική εκστρατεία ενός σούπερ μάρκετ. Η επιχείρηση αυτή πλήρωσε ώστε να δημοσιευθεί σε τοπική εφημερίδα διαφήμισή της που συνέκρινε ταμειακές αποδείξεις αγοράς προϊόντων, κυρίως τροφίμων, από δύο αλυσίδες σούπερ μάρκετ για να καταδείξει το διαφορετικό συνολικό κόστος, μέθοδο την οποία αμφισβήτησε ο οικείος ανταγωνιστής. Το Δικαστήριο έκρινε κατ' αρχάς ότι η οδηγία σχετικά με την παραπλανητική διαφήμιση και τη συγκριτική διαφήμιση²⁷ έχει την έννοια ότι το γεγονός και μόνον ότι τα τρόφιμα διαφέρουν, ως προς τον τρόπο που καταναλώνονται και την ικανοποίηση που παρέχει η κατανάλωσή τους, ανάλογα με τις συνθήκες και τον τόπο παραγωγής τους, τα συστατικά τους και την ταυτότητα του παραγωγού τους, δεν αρκεί για να αποκλείσει το ενδεχόμενο η σύγκριση τέτοιων προϊόντων να πληροί την απαίτηση ότι τα οικεία προϊόντα πρέπει να ικανοποιούν τις ίδιες ανάγκες ή να έχουν τον ίδιο σκοπό, δηλαδή να είναι αμοιβαίως εναλλάξιμα σε επαρκή βαθμό²⁸. Πράγματι, αν γινόταν δεκτό ότι, εκτός των περιπτώσεων απόλυτης ομοιότητας, δύο τρόφιμα δεν μπορούν να είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους, τούτο θα ισοδυναμούσε στην πράξη με πλήρη αποκλεισμό της συγκριτικής διαφήμισης, όσον αφορά μίαν ιδιαίτερα σημαντική κατηγορία καταναλωτικών αγαθών. Το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι διαφήμιση που στηρίζεται στη σύγκριση των τιμών των τροφίμων που διατίθενται στο εμπόριο από δύο ανταγωνιστικές αλυσίδες καταστημάτων μπορεί να έχει παραπλανητικό χαρακτήρα²⁹, ιδίως, αν διαπιστώνεται, λαμβανομένων υπόψη όλων των κρίσιμων περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, πρωτίστως δε των σχετικών με τη διαφήμιση αυτή ενδείξεων ή παραλείψεων, ότι σημαντικός αριθμός καταναλωτών στους οποίους απευθύνεται ενδέχεται να σχηματίσει την εσφαλμένη εντύπωση ότι η επιλογή των προϊόντων στην οποία προέβη ο διαφημιζόμενος είναι αντιπροσωπευτική του γενικού επιπέδου τιμών του τελευταίου σε σχέση με εκείνο του ανταγωνιστή του και ότι, επομένως, οι καταναλωτές αυτοί θα μπορούν να εξοικονομήσουν τα ποσά που προβάλλει η εν λόγω διαφήμιση αν πραγματοποιούν τακτικά τις αγορές τους ειδών τρέχουσας καταναλώσεως από τον διαφημιζόμενο και όχι από τον ανταγωνιστή του, ή ακόμη την εσφαλμένη εντύπωση ότι όλα τα προϊόντα του διαφημιζόμενου είναι φθηνότερα εκείνων του ανταγωνιστή του. Ενδέχεται επίσης να έχει παραπλανητικό χαρακτήρα, αν διαπιστώνεται ότι, για τη σύγκριση, η οποία αφορά αποκλειστικώς και μόνον τις τιμές, επιλέχθηκαν τρόφιμα που έχουν στην πραγματικότητα διαφορές ικανές να επηρεάσουν αισθητά την επιλογή του μέσου καταναλωτή, οι οποίες όμως δεν προκύπτουν από την επίμαχη διαφήμιση. Τέλος, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η προϋπόθεση της δυνατότητας επαληθεύσεως³⁰ επιβάλλει, όσον αφορά διαφήμιση που συγκρίνει τις τιμές δύο ομάδων προϊόντων, να μπορούν τα εν λόγω προϊόντα να προσδιοριστούν επακριβώς βάσει των πληροφοριακών στοιχείων που περιέχει η διαφήμιση αυτή πληροφοριών, παρέχοντας έτσι στον αποδέκτη του σχετικού μηνύματος τη βεβαιότητα ότι ενημερώθηκε ορθώς όσον αφορά τις μέλλουσες αγορές του προϊόντων τρέχουσας καταναλώσεως.

²⁷ Οδηγία 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 10ης Σεπτεμβρίου 1984, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την παραπλανητική διαφήμιση (ΕΕ L 250, σ. 17), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/55/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Οκτωβρίου 1997, προκειμένου να συμπεριληφθεί η συγκριτική διαφήμιση (ΕΕ L 290, σ. 18).

²⁸ Άρθρο 3α, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 84/450 σχετικά με την παραπλανητική διαφήμιση και τη συγκριτική διαφήμιση, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/55.

²⁹ Άρθρο 3α, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 84/450 σχετικά με την παραπλανητική διαφήμιση και τη συγκριτική διαφήμιση, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/55.

³⁰ Άρθρο 3α, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 84/450 σχετικά με την παραπλανητική διαφήμιση και τη συγκριτική διαφήμιση, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/55.

Η νομολογία στον τομέα των τηλεπικοινωνιών υπήρξε πολύ πλούσια κατά το υπό εξέταση έτος. Κατ' αρχάς, η υπόθεση *Polska Telefonia Cyfrowa* (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, C-99/09) έδωσε στο Δικαστήριο την ευκαιρία να ερμηνεύσει το άρθρο 30, παράγραφος 2, της οδηγίας 2002/22/EK για την «καθολική υπηρεσία»³¹, σχετικά με το κόστος φορητότητας αριθμού κινητού τηλεφώνου που επιτρέπει σε συνδρομητή της τηλεφωνίας να διατηρεί τον ίδιο αριθμό κλήσεως σε περίπτωση αλλαγής φορέα. Κατά το Δικαστήριο, το εν λόγω άρθρο έχει την έννοια ότι η εθνική ρυθμιστική αρχή οφείλει, κατά την εκτίμηση του αποτρεπτικού χαρακτήρα της επιβαρύνσεως που επιβάλλεται στους συνδρομητές σε περίπτωση χρήσεως της υπηρεσίας φορητότητας αριθμού, να λαμβάνει υπόψη το κόστος με το οποίο βαρύνεται ο φορέας εκμεταλλεύσεως δικτύου κινητής τηλεφωνίας για την παροχή της εν λόγω υπηρεσίας. Η αρχή διατηρεί, πάντως, τη δυνατότητα να καθορίσει το ανώτατο ύψος της επιβαρύνσεως που χρεώνουν οι φορείς σε επίπεδο χαμηλότερο από αυτό του κόστους με το οποίο οι ίδιοι βαρύνονται, οσάκις η υπολογιζόμενη με βάση αποκλειστικώς το εν λόγω κόστος επιβάρυνση είναι ικανή να αποθαρρύνει τους χρήστες από τη χρήση της ευχέρειας της φορητότητας.

Στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, επισημαίνεται η υπόθεση *Alassini κ.λπ.* (απόφαση της 18ης Μαρτίου 2010, C-317/08, C-318/08, C-319/08 και C-320/08) στην οποία το Δικαστήριο απάντησε σε προδικαστικό ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία της αρχής της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας σε σχέση με εθνική ρύθμιση, η οποία προβλέπει την υποχρεωτική απόπειρα εξώδικου συμβιβασμού ως προϋπόθεση του παραδεκτού των ένδικων μέσων στο πλαίσιο ορισμένων διαφορών μεταξύ παρεχόντων υπηρεσιών και τελικών χρηστών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για την «καθολική υπηρεσία»³². Κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 34, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας τάσσει ως σκοπό στα κράτη μέλη τη θέσπιση εξώδικων διαδικασιών για την επίλυση των διαφορών οι οποίες αφορούν τους καταναλωτές και σχετίζονται με θέματα που ρυθμίζονται από την ίδια οδηγία. Εθνική ρύθμιση με την οποία θεσπίστηκε εξώδικη διαδικασία συμβιβασμού και κατέστη υποχρεωτική η προσφυγή σ' αυτήν προτού επιληφθεί δικαστικό όργανο όχι μόνο δεν μπορεί να θίξει την υλοποίηση του σκοπού γενικού συμφέροντος που επιδιώκει η εν λόγω οδηγία αλλά τείνει και στην ενίσχυση της πρακτικής αποτελεσματικότητας της, λόγω της ταχύτερης και λιγότερο δαπανηρής διευθέτησης των διαφορών, καθώς και της συνακόλουθης μείωσης του φόρτου εργασίας των δικαστηρίων. Έτσι, το Δικαστήριο έκρινε ότι το επιπλέον στάδιο πριν την πρόσβαση στον δικαστή, το οποίο συνίσταται στην προκαταρκτική διαδικασία συμβιβασμού που κατέστη υποχρεωτική με την επίμαχη εθνική ρύθμιση, δεν αντιβαίνει στις αρχές της ισοδυναμίας, της αποτελεσματικότητας και της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας, εφόσον δεν καταλήγει σε δεσμευτική για τα εμπλεκόμενα μέρη απόφαση, δεν συνεπάγεται ούτε καθυστερήσεις στη διεξαγωγή της ένδικης διαδικασίας ούτε αυξημένα έξοδα για τους καταναλωτές, δεν αποκλείεται η δυνατότητα χρησιμοποίησης και άλλων μέσων προσβάσεως στην εν λόγω διαδικασία, πλην των ηλεκτρονικών, ενώ είναι δυνατή και η λήψη προσωρινών μέτρων σε εξαιρετικές περιπτώσεις στις οποίες το επείγον της καταστάσεως τα επιβάλλει.

Ακολούθως, στην υπόθεση *Vodafone κ.λπ.* (απόφαση της 8ης Ιουνίου 2010, C-58/08), το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί του κύρους του κανονισμού (ΕΚ) 717/2007, για την περιαγωγή σε δημόσια δίκτυα κινητής τηλεφωνίας³³, στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ, αφενός, πλειόνων φορέων

³¹ Οδηγία 2002/22/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία καθολικής υπηρεσίας) (ΕΕ L 108, σ. 51).

³² Βλ. προηγούμενη υποσημείωση.

³³ Κανονισμός (ΕΚ) 717/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2007, για την περιαγωγή σε δημόσια δίκτυα κινητής τηλεφωνίας εντός της Κοινότητας και για την τροποποίηση της οδηγίας 2002/21/EK (ΕΕ L 171, σ. 32).

εκμεταλλεύσεως δημοσίων δικτύων κινητής τηλεφωνίας και, αφετέρου, της οικείας εθνικής αρχής, με αντικείμενο τη νομιμότητα εθνικών εκτελεστικών διατάξεων του ως άνω κανονισμού. Απαντώντας στα τρία προδικαστικά ερωτήματα που του υποβλήθηκαν, το Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι ο κανονισμός ο οποίος εκδόθηκε βάσει του άρθρου 95 ΕΚ εισάγει κοινή προσέγγιση προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι χρήστες δημοσίων δικτύων επίγειας κινητής τηλεφωνίας δεν θα καταβάλλουν υπερβολικό αντίτιμο για υπηρεσίες περιαγωγής ανά την Κοινότητα και ότι οι φορείς εκμετάλλευσης κινητής τηλεφωνίας των κρατών μελών θα μπορούν να λειτουργούν εντός ενιαίου και συνεκτικού πλαισίου κανονιστικών ρυθμίσεων, με βάση αντικειμενικώς καθιερωμένα κριτήρια, συμβάλλοντας κατ' αυτόν τον τρόπο στην ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς τόσο προς εξασφάλιση προστασίας υψηλού επιπέδου για τους καταναλωτές όσο και προς διαφύλαξη του ανταγωνισμού μεταξύ των φορέων εκμετάλλευσης δικτύων κινητής τηλεφωνίας. Ακολουθώντας, ερωτώμενο αν τίθεται ζήτημα παραβίασεως των αρχών της αναλογικότητας και της επικουρικότητας για τον λόγο ότι ο κανονισμός καθορίζει όχι μόνον ανώτατα όρια χρεώσεων ανά λεπτό σε επίπεδο χονδρικής, αλλά και σε επίπεδο λιανικής, καθώς και για τον πρόσθετο λόγο ότι προβλέπει υποχρεώσεις παροχής σχετικών πληροφοριών στους πελάτες περιαγωγής, το Δικαστήριο απάντησε ότι ο κοινοτικός νομοθέτης, λαμβανομένης υπόψη της ευρείας διακριτικής ευχέρειας που διέθετε στον οικείο τομέα, μπορούσε ευλόγως να εκτιμήσει, βάσει αντικειμενικών κριτηρίων και κατόπιν ενδελεχούς οικονομικής μελέτης, ότι η ρύθμιση μόνον των αγορών χονδρικής δεν θα είχε το ίδιο αποτέλεσμα με τη ρύθμιση αμφοτέρων των αγορών χονδρικής και λιανικής, η οποία ήταν ως εκ τούτου αναγκαία, και ότι η υποχρέωση παροχής πληροφοριών ενισχύει την πρακτική αποτελεσματικότητα του καθορισμού ανώτατων τιμών. Προεκτείνοντας την ως άνω εκτίμησή του, το Δικαστήριο κατέληξε ότι δεν συνέτρεχε περίπτωση παραβίασεως της αρχής της επικουρικότητας, λόγω της αμφίδρομης σχέσεως μεταξύ των τιμών χονδρικής και λιανικής και των αποτελεσμάτων της κοινής προσεγγίσεως που καθιερώνει ο εν λόγω κανονισμός, του οποίου ο επιδιωκόμενος σκοπός μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικότερα σε κοινοτικό επίπεδο.

Τέλος, στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Βελγίου* (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2010, C-222/08), η οποία αφορούσε διαδικασία λόγω παραβίασεως κινηθείσα από την Επιτροπή κατά του Βασιλείου του Βελγίου για μερική μόνο μεταφορά στην εσωτερική του έννομη τάξη των άρθρων 12, παράγραφος 1, και 13, παράγραφος 1, καθώς και του παραρτήματος IV, μέρος Α, της οδηγίας για την «καθολική υπηρεσία»³⁴, το Δικαστήριο διαπίστωσε, κατ' αρχάς, ότι δεδομένου ότι η εν λόγω οδηγία θέτει απλώς και μόνον τους κανόνες υπολογισμού του καθαρού κόστους παροχής της καθολικής υπηρεσίας σε περίπτωση που οι εθνικές αρχές έχουν κρίνει ότι η παροχή της ενδέχεται να συνιστά αδικαιολόγητη επιβάρυνση, το οικείο κράτος μέλος δεν παρέβη τις υποχρεώσεις του, καθορίζοντας τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η εν λόγω επιβάρυνση μπορεί να θεωρηθεί αδικαιολόγητη. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι ο κοινοτικός νομοθέτης, συνδέοντας τους μηχανισμούς καλύψεως του καθαρού κόστους το οποίο συνεπάγεται ενδεχομένως για μια επιχείρηση η παρεχόμενη καθολική υπηρεσία με την ύπαρξη υπερβολικής επιβαρύνσεώς της, θέλησε να αποκλείσει το ενδεχόμενο κάθε καθαρό κόστος σχετικό με την παροχή της καθολικής υπηρεσίας να γεννά αυτομάτως δικαίωμα αποζημιώσεως, εκτιμώντας ότι το καθαρό κόστος της εν λόγω υπηρεσίας δεν αποτελεί οπωσδήποτε υπερβολική επιβάρυνση για όλες τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις. Υπ' αυτές τις συνθήκες, ως αδικαιολόγητη επιβάρυνση, της οποίας την ύπαρξη οφείλει να διαπιστώνει η εθνική ρυθμιστική αρχή πριν από οποιαδήποτε αποζημίωση, νοείται κατ' ανάγκην η επιβάρυνση που είναι, ως προς καθεμία από τις οικείες επιχειρήσεις, υπερβολική σε σχέση με την ικανότητά της να την αναλάβει, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των χαρακτηριστικών της γνωρισμάτων (επιπέδου των εξοπλισμών της, οικονομικής και χρηματοδοτικής καταστάσεώς της, μεριδίου της στην αγορά κ.λπ.). Εξάλλου, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το οικείο κράτος μέλος, το οποίο υπείχε από την ίδια οδηγία την υποχρέωση να θεσπίσει τους αναγκαίους μηχανισμούς για

³⁴ Βλ. υποσημείωση 31.

την αποζημίωση των επιχειρήσεων που επιβαρύνονταν αδικαιολογήτως, παρέβη τις υποχρεώσεις του καθόσον περιορίστηκε στη γενική διαπίστωση, στηριζόμενο στον υπολογισμό του καθαρού κόστους του παρέχοντος την καθολική υπηρεσία (ο οποίος ήταν κατά το παρελθόν ο μόνος που παρείχε την υπηρεσία αυτή), ότι όλες οι επιχειρήσεις που είναι πλέον επιφορτισμένες με την παροχή της ίδιας υπηρεσίας υφίστανται στην πράξη αδικαιολόγητη επιβάρυνση λόγω της παροχής, χωρίς να έχει προβεί σε χωριστή για κάθε ενδιαφερόμενο επιχειρηματία εξέταση τόσο του καθαρού κόστους, το οποίο συνεπάγεται γι' αυτόν η παρεχόμενη υπηρεσία, όσο και του συνόλου των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της επιχειρήσεώς του. Τέλος, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι παραβαίνει επίσης τις υποχρεώσεις του από την ως άνω οδηγία κράτος μέλος το οποίο παραλείπει να προβλέψει, κατά τον υπολογισμό του καθαρού κόστους εκ της παροχής της κοινωνικής συνιστώσας της καθολικής υπηρεσίας, τα εμπορικά πλεονεκτήματα που αντλούν οι επιφορτισμένες με την εν λόγω παροχή επιχειρήσεις, περιλαμβανομένων των άυλων κερδών.

Μολονότι φαίνεται να παγιώνεται μια ομοιογενής νομολογία σε δύο ιδιαίτερος ευαίσθητους τομείς, οι εξελίξεις όσον αφορά την προσέγγιση των νομοθεσιών σε καμία περίπτωση δεν περιορίζονται εκεί, όπως μαρτυρούν οι κάτωθι υποθέσεις.

Στην υπόθεση *Monsanto Technology* (απόφαση της 6ης Ιουλίου 2010, C-428/08) τέθηκε για πρώτη φορά το ζήτημα της εκτάσεως της ισχύος ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας, το οποίο αφορά μια ακολουθία DNA. Κάτοχος, από το 1996, ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας επί ακολουθίας DNA, η οποία, άπαξ και εισαχθεί στο DNA φυτού σόγιας, το καθιστά ανθεκτικό σε ένα συγκεκριμένο ζιζανιοκτόνο, η εταιρία Monsanto θέλησε να απαγορεύσει την εισαγωγή σε κράτος μέλος άλευρου σόγιας, παραγόμενου στην Αργεντινή από τέτοια γενετικώς τροποποιημένη σόγια, δεδομένου ότι η εφεύρεσή της δεν προστατεύεται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας στην Αργεντινή. Το εθνικό δικαστήριο που επιλήφθηκε της σχετικής διαφοράς ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η ύπαρξη και μόνον της ακολουθίας DNA, η οποία προστατευόταν από ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, αρκούσε για να στοιχειοθετηθεί προσβολή των δικαιωμάτων της Monsanto από το οικείο δίπλωμα λόγω της εμπορίας του αλεύρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατά το Δικαστήριο, η οδηγία 98/44/EK³⁵ εξαρτά την παρεχόμενη από το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας προστασία από την προϋπόθεση ότι η γενετική πληροφορία, η οποία είτε περιέχεται στο κατοχυρωμένο με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας προϊόν είτε αποτελεί το προϊόν αυτό, πρέπει να ασκεί τη λειτουργία της στην ίδια την ύλη. Συναφώς, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η λειτουργία της εφευρέσεως της Monsanto επιτελείται όταν η γενετική πληροφορία προστατεύει το φυτό σόγιας, στο οποίο ενσωματώνεται, από τη δράση του ζιζανιοκτόνου. Η λειτουργία, πάντως, της προστατευόμενης ακολουθίας DNA δεν μπορεί πλέον να επιτελεστεί όταν η γενετική πληροφορία βρίσκεται σε κατάσταση καταλοίπου στο άλευρο σόγιας, το οποίο είναι νεκρή ύλη που λαμβάνεται μετά από διάφορες πράξεις επεξεργασίας της σόγιας. Κατά συνέπεια, η προστασία δυνάμει του διπλώματος ευρεσιτεχνίας αποκλείεται όταν η γενετική πληροφορία έχει παύσει να επιτελεί τη λειτουργία που είχε στο αρχικό φυτό από το οποίο προήλθε. Επιπλέον, η προστασία αυτή δεν πρέπει να παρασχεθεί ούτε για τον λόγο ότι η γενετική πληροφορία που περιέχεται στο άλευρο σόγιας θα μπορούσε, ενδεχομένως, να επιτελέσει εκ νέου τη λειτουργία της μέσα σε άλλο φυτό. Πράγματι, θα ήταν αναγκαίο, προς τούτο, η ακολουθία DNA να εισαχθεί πράγματι στο άλλο αυτό φυτό προκειμένου να γεννηθεί, σε σχέση με το εν λόγω φυτό, δικαίωμα προστασίας δυνάμει ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Monsanto δεν μπορούσε να στηριχθεί στην οδηγία 98/44 για να απαγορεύσει την εμπορία του προερχόμενου από την Αργεντινή άλευρου σόγιας, το οποίο περιείχε τη βιοτεχνολογική της εφεύρεση σε κατάσταση καταλοίπου. Τέλος, το Δικαστήριο τόνισε ότι η ως άνω οδηγία απαγορεύει εθνική ρύθμιση η οποία παρέχει απόλυτη προστασία σε αυτή καθαυτή την

³⁵ Οδηγία 98/44/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 1998, για την έννομη προστασία των βιοτεχνολογικών εφευρέσεων (EE L 213, σ. 13).

κατοχυρωμένη με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ακολουθία DNA, ανεξαρτήτως αν επιτελεί τη λειτουργία της στην ύλη που την περιέχει. Πράγματι, με τις διατάξεις της ως άνω οδηγίας, οι οποίες προβλέπουν το κριτήριο ότι η γενετική πληροφορία πρέπει να επιτελεί στην πράξη τη λειτουργία της, επιχειρείται πλήρης εναρμόνιση του οικείου τομέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στην υπόθεση *Association of the British Pharmaceutical Industry* (απόφαση της 22ας Απριλίου 2010, C-62/09), το Δικαστήριο κλήθηκε να ερμηνεύσει την οδηγία 2001/83/EK³⁶. Μολονότι η οδηγία αυτή απαγορεύει κατ' αρχήν, στο πλαίσιο της διαφημίσεως φαρμάκων σε ιατρούς ή φαρμακοποιούς, τη χορήγηση, την προσφορά ή την υπόσχεση στα εν λόγω πρόσωπα χρηματικού ωφελήματος ή παροχής σε είδος, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η ίδια οδηγία δεν αντίκειται σε προγράμματα οικονομικών κινήτρων, τα οποία εφαρμόζουν οι αρμόδιες για τη δημόσια υγεία εθνικές αρχές, με σκοπό την περιστολή των σχετικών δαπανών τους και την προαγωγή της συνταγογραφήσεως εκ μέρους των ιατρών, όσον αφορά τη θεραπεία ορισμένων παθήσεων, ειδικώς κατονομαζόμενων φαρμάκων που περιέχουν διαφορετική ενεργό ουσία από εκείνη του φαρμάκου το οποίο είτε εχορηγείτο παλαιότερα είτε θα μπορούσε να έχει συνταγογραφηθεί, αν δεν υπήρχαν τα προαναφερθέντα προγράμματα. Γενικώς, η πολιτική υγείας την οποία χαράσσει κάθε κράτος μέλος και οι δημόσιες δαπάνες που αφιερώνονται σε αυτή δεν εξυπηρετούν κερδοσκοπικούς ή εμπορικούς σκοπούς. Επομένως, πρόγραμμα οικονομικών κινήτρων, το οποίο εντάσσεται στο πλαίσιο αυτής της πολιτικής δεν μπορεί να χαρακτηρίζεται ως μέτρο εμπορικής προωθήσεως φαρμάκων. Το Δικαστήριο υπενθύμισε, ωστόσο, ότι οι εθνικές αρχές είναι υποχρεωμένες να θέτουν στη διάθεση των επιχειρήσεων της φαρμακευτικής βιομηχανίας τα στοιχεία που αποδεικνύουν ότι το επίμαχο πρόγραμμα στηρίζεται σε αντικειμενικά κριτήρια και ότι ουδεμία διάκριση γίνεται μεταξύ των εγχώριων φαρμάκων και των φαρμάκων που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη. Επίσης, οι αρχές αυτές οφείλουν να δημοσιοποιούν το πρόγραμμα και να γνωστοποιούν στις ως άνω επιχειρήσεις τις αξιολογήσεις οι οποίες πιστοποιούν την ισοδυναμία, από θεραπευτικής απόψεως, των διαθέσιμων ενεργών ουσιών που ανήκουν στην υπαγόμενη στο πρόγραμμα θεραπευτική ομάδα.

Στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Γερμανίας* (απόφαση της 9 Μαρτίου 2010, C-518/07), σχετικά με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η προβλεπόμενη από την οδηγία 95/46/EK³⁷ εγγύηση της ανεξαρτησίας των εθνικών αρχών ελέγχου σκοπεί στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της αξιοπιστίας του ελέγχου της τηρήσεως των διατάξεων περί προστασίας των φυσικών προσώπων από την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και πρέπει να ερμηνεύεται υπό το πρίσμα του σκοπού αυτού. Δεν έχει θεσπιστεί προκειμένου να αναγνωρισθεί στις ίδιες τις αρχές αυτές και στους υπαλλήλους τους ένα ιδιαίτερο καθεστώς, αλλά προκειμένου να ενισχυθεί η προστασία των ατόμων και των οργανισμών τους οποίους αφορούν οι αποφάσεις τους, οπότε οι αρχές ελέγχου οφείλουν, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, να ενεργούν αντικειμενικά και αμερόληπτα. Κατά συνέπεια, οι αρχές ελέγχου που είναι αρμόδιες για την επίβλεψη της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον «εκτός του δημοσίου» τομέα πρέπει να απολαύουν ανεξαρτησίας, η οποία να τους παρέχει τη δυνατότητα να ασκούν τα καθήκοντά τους χωρίς εξωτερική επιρροή. Η ανεξαρτησία αυτή αποκλείει όχι μόνον κάθε εξωτερική επιρροή εκ μέρους των οργανισμών που υπόκεινται στον έλεγχο, αλλά και κάθε εντολή και κάθε άλλη εξωτερική επιρροή, άμεση ή έμμεση, η οποία θα μπορούσε να διακυβεύσει την εκ μέρους των εν λόγω αρχών εκπλήρωση του καθήκοντός τους, που συνίσταται στην επίτευξη

³⁶ Οδηγία 2001/83/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Νοεμβρίου 2001, περί κοινοτικού κώδικος για τα φάρμακα που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση (EE L 311, σ. 67), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2004/27/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004 (EE L 136, σ. 34).

³⁷ Άρθρο 28, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 95/46/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (EE L 281, σ. 31).

της δέουσας ισορροπίας μεταξύ της προστασίας του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή και της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Απλώς και μόνον ο κίνδυνος να μπορουν οι εποπτεύουσες αρχές να ασκήσουν πολιτική επιρροή επί των αποφάσεων των αρμοδίων αρχών ελέγχου αρκεί για να παρακωλύσει την ανεξάρτητη άσκηση των καθηκόντων τους. Αφενός, οι αρχές αυτές θα μπορούσαν να επιδείξουν «εκ προοιμίου υπακοή», λαμβάνοντας υπόψη την πρακτική της εποπτεύουσας αρχής κατά τη λήψη αποφάσεων. Αφετέρου, ο ρόλος των θεματοφυλάκων του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή τον οποίο αναλαμβάνουν οι εν λόγω αρχές ελέγχου επιβάλλει όπως οι αποφάσεις τους και, συνεπώς, και οι ίδιες είναι υπεράνω κάθε υποψίας μεροληψίας. Η κρατική εποπτεία που ασκείται επί των εθνικών αρχών ελέγχου δεν συμβιβάζεται με την επιταγή περί ανεξαρτησίας τους.

Με την εκδοθείσα στον τομέα του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων απόφαση *Padawan* (απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2010, C-467/08) αποσαφηνίστηκαν η έννοια, τα κριτήρια και οι περιορισμοί της δίκαιης αποζημίωσης για ιδιωτική αντιγραφή. Η οδηγία 2001/29/EK για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας³⁸ δέχεται την εξαίρεση υπέρ της ιδιωτικής αντιγραφής που έχουν προβλέψει στο εθνικό τους δίκαιο ορισμένα κράτη μέλη, υπό τον όρο ότι οι δικαιούχοι του δικαιώματος αναπαραγωγής λαμβάνουν δίκαιη αποζημίωση. Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο εξήγησε, κατ' αρχάς, ότι ο όρος «δίκαιη αποζημίωση», όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, στοιχείο β', της οδηγίας 2001/29, αποτελεί αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης, η οποία πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο ενιαίο σε όλα τα κράτη μέλη που έχουν θεσπίσει την εξαίρεση υπέρ της ιδιωτικής αντιγραφής. Στη συνέχεια, διευκρίνισε ότι η επιδιωκόμενη «δέουσα ισορροπία» μεταξύ των ενδιαφερομένων σημαίνει ότι η δίκαιη αποζημίωση πρέπει να υπολογίζεται με βάση το κριτήριο της ζημίας που προκαλείται στους δημιουργούς εξαιτίας της εξαιρέσεως υπέρ της ιδιωτικής αντιγραφής. Επιπλέον, διευκρίνισε ότι το «τέλος ιδιωτικής αντιγραφής» δεν βαρύνει ευθέως τους ιδιώτες χρήστες εξοπλισμού, συσκευών και υποθεμάτων αναπαραγωγής, αλλά εκείνους οι οποίοι προβαίνουν σε διάθεση του εν λόγω εξοπλισμού, των συσκευών και των υποθεμάτων, εφόσον τα πρόσωπα αυτά μπορούν να εντοπιστούν ευκολότερα και έχουν τη δυνατότητα να μετακυλίσουν την πραγματική επιβάρυνση από την ως άνω χρηματοδότηση στους ιδιώτες χρήστες. Τέλος, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι είναι αναγκαία η ύπαρξη συνδέσμου μεταξύ, αφενός, της επιβολής του τέλους που προορίζεται να χρηματοδοτήσει τη δίκαιη αποζημίωση ως προς τον εξοπλισμό αναπαραγωγής και, αφετέρου, της τεκμαιρόμενης χρήσεώς του για ιδιωτική αναπαραγωγή. Κατά συνέπεια, η άνευ διακρίσεως επιβολή του τέλους ιδιωτικής αντιγραφής, ιδίως ως προς τον εξοπλισμό, τις συσκευές και τα υποθέματα ψηφιακής αναπαραγωγής που δεν τίθενται στη διάθεση ιδιωτών χρηστών και προορίζονται προδήλως για χρήσεις άλλες από την παραγωγή αντιγράφων για ιδιωτική χρήση, δεν είναι σύμφωνη με την οδηγία 2001/29. Αντιστρόφως, αφ' ης στιγμής ο επίμαχος εξοπλισμός διατέθηκε στα φυσικά πρόσωπα για ιδιωτικούς σκοπούς, δεν χρειάζεται να αποδειχθεί ότι τα πρόσωπα αυτά όντως παρήγαγαν με αυτόν ιδιωτικά αντίγραφα και προξένησαν έτσι όντως ζημία στον δημιουργό του προστατευόμενου έργου. Πράγματι, θεμιτώς τεκμαίρεται ότι τα ως άνω φυσικά πρόσωπα επωφελούνται πλήρως από τη θέση του εξοπλισμού στη διάθεσή τους, θεωρείται δηλαδή δεδομένο ότι κάνουν χρήση όλων των σχετικών με τον εν λόγω εξοπλισμό λειτουργιών, περιλαμβανομένης της λειτουργίας αναπαραγωγής.

Στην υπόθεση *Kyrian* (απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2010, C-233/08), η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορούσε, πρώτον, το ζήτημα αν, βάσει του άρθρου 12, παράγραφος 3, της οδηγίας 76/308/ΕΟΚ, για την αμοιβαία συνδρομή για την είσπραξη απαιτήσεων σχετικών με ορισμένες εισφορές, δασμούς, φόρους και άλλα μέτρα³⁹, όπως τροποποιήθηκε με την

³⁸ Οδηγία 2001/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Μαΐου 2001 (ΕΕ L 167, σ. 10).

³⁹ Οδηγία 76/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 1976 (ΕΕ ειδ. έκδ. 02/002, σ. 16).

οδηγία 2001/44/EK⁴⁰, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο έχει την έδρα της η αρμόδια αρχή είναι αρμόδια να ελέγχουν την εκτελεστικότητα τίτλου για την είσπραξη απαιτήσεως, ο οποίος εκδόθηκε σε άλλο κράτος μέλος. Το Δικαστήριο διευκρίνισε, με την απόφαση αυτή, ότι δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο απευθύνεται η αίτηση δεν είναι, κατ' αρχήν, αρμόδια να ελέγχουν την εκτελεστικότητα του τίτλου που επιτρέπει την είσπραξη της απαιτήσεως, εκτός αν ο έλεγχος αφορά τη συμβατότητα του τίτλου με τη δημόσια τάξη του εν λόγω κράτους μέλους. Αντιθέτως, το Δικαστήριο έκρινε ότι, στον βαθμό που η κοινοποίηση συνιστά «μέτρο εκτελέσεως» κατά την έννοια του άρθρου 12, παράγραφος 3, της οδηγίας 76/308, το δικαστήριο αυτού του κράτους μέλους είναι αρμόδιο να ελέγξει αν το ως άνω μέτρο εφαρμόστηκε νομοτύπως, σύμφωνα με τις εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές του ρυθμίσεις. Δεύτερον, το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί του ζητήματος αν, για να είναι νομότυπη, η κοινοποίηση τίτλου που επιτρέπει την είσπραξη απαιτήσεως πρέπει να απευθύνεται στον οφειλέτη στην επίσημη γλώσσα του κράτους μέλους στο οποίο έχει την έδρα της η αρμόδια αρχή. Η οδηγία 76/308 δεν προβλέπει τίποτε επί του σημείου αυτού. Όμως, κατά το Δικαστήριο, βάσει του σκοπού της εν λόγω οδηγίας, ο οποίος έγκειται στη διασφάλιση της αποτελεσματικής κοινοποίησης όλων των πράξεων και αποφάσεων, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι ο αποδέκτης του εκτελεστού τίτλου που επιτρέπει την είσπραξη απαιτήσεως πρέπει, για να είναι σε θέση να υπερασπισθεί τα δικαιώματά του, να λάβει την κοινοποίηση του τίτλου σε επίσημη γλώσσα του κράτους μέλους στο οποίο απευθύνεται η αίτηση. Επιπλέον, το Δικαστήριο έκρινε ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί ο σεβασμός του δικαιώματος αυτού, απόκειται στον εθνικό δικαστή να εφαρμόσει το εσωτερικό δίκαιο, μεριμνώντας ταυτοχρόνως για τη διαφύλαξη της πλήρους αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης.

Ανταγωνισμός

Ενδιαφέρουσες νομοθετικές εξελίξεις σημειώθηκαν στους τομείς των κρατικών ενισχύσεων και των εφαρμοστέων στις επιχειρήσεις κανόνων ανταγωνισμού.

Όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις, στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Deutsche Post* (απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2010, C-399/08 P), το Δικαστήριο εξέτασε τη μέθοδο την οποία χρησιμοποίησε η Επιτροπή προκειμένου να καταλήξει στη διαπίστωση ότι υπήρχε πράγματι πλεονέκτημα που συνιστούσε κρατική ενίσχυση προς ιδιωτική επιχείρηση παροχής υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος (στο εξής: ΥΓΟΣ). Ενώ η Επιτροπή είχε εκτιμήσει ότι οι κρατικοί πόροι που έλαβε η εν λόγω επιχείρηση ως αντιστάθμιση της παροχής ΥΓΟΣ υπερέβαιναν το ύψος του πρόσθετου κόστους το οποίο συνεπαγόταν η παροχή της ως άνω υπηρεσίας και ότι η υπεραντιστάθμιση αυτή συνιστούσε κρατική ενίσχυση ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά, το Πρωτοδικείο [νυν Γενικό Δικαστήριο] ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής, επειδή η Επιτροπή, αφενός, δεν απέδειξε επαρκώς, με την απόφασή της, την ύπαρξη πλεονεκτήματος κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ και, αφετέρου, δεν έπρεπε να συναγάγει την ύπαρξη πλεονεκτήματος λόγω της χορηγήσεως κρατικών πόρων σε επιχείρηση, χωρίς να εξετάσει προηγουμένως αν οι πόροι αυτοί υπερέβαιναν πράγματι το συνολικό ύψος του πρόσθετου κόστους, το οποίο συνδεόταν με την παροχή ΥΓΟΣ και βάρυνε την εν λόγω επιχείρηση. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την ανάλυση του Πρωτοδικείου, απορρίπτοντας τον λόγο ακυρώσεως που είχε προβάλει η Επιτροπή, σχετικά με παράβαση των άρθρων 87, παράγραφος 1, ΕΚ και 86, παράγραφος 2, ΕΚ. Υπενθυμίζοντας εκ προοιμίου ότι, για να μπορεί οικονομική αντιστάθμιση που χορηγείται σε επιχείρηση επιφορτισμένη με την παροχή ΥΓΟΣ να μη χαρακτηριστεί κρατική ενίσχυση, πρέπει να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, ιδίως η αντιστάθμιση αυτή να μην υπερβαίνει το ποσό που απαιτείται για την κάλυψη όλων ή μέρους των δαπανών που προκύπτουν από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών εσόδων, καθώς και ενός ευλόγου κέρδους για την

⁴⁰ Οδηγία 2001/44/EK του Συμβουλίου, της 15ης Ιουνίου 2001 (ΕΕ L 175, σ. 17).

εκπλήρωση αυτών των υποχρεώσεων (προϋποθέσεις που τέθηκαν με την απόφαση της 24ης Ιουλίου 2003, C-280/00, *Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg*, Συλλογή 2003, σ. I-7747, σκέψεις 74 και 75), το Δικαστήριο κατέληξε ότι, κατά την εξέταση της νομιμότητας της χρηματοδοτήσεως μιας τέτοιας υπηρεσίας υπό το πρίσμα των κανόνων του δικαίου των κρατικών ενισχύσεων, η Επιτροπή οφείλει να ελέγχει αν πληρούνται η ως άνω προϋπόθεση. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το Πρωτοδικείο επισήμανε συναφώς παραλείψεις στη μέθοδο που χρησιμοποίησε η Επιτροπή και, επομένως, μπορούσε πράγματι ορθώς να συμπεράνει ότι η μέθοδος αυτή ήταν ανεπαρκής, χωρίς όμως ούτε να αντιστρέψει το βάρος αποδείξεως ούτε να υποκαταστήσει τη μέθοδο της Επιτροπής με τη δική του. Επομένως, ο περιοριστικός χαρακτήρας των προϋποθέσεων υπό τις οποίες η αντιστάθμιση της παροχής ΥΓΟΣ μπορεί να μη χαρακτηριστεί κρατική ενίσχυση δεν απαλλάσσει την Επιτροπή από την υποχρέωση εφαρμογής αυστηρών κριτηρίων αποδείξεως, όταν εκτιμά ότι οι προϋποθέσεις αυτές δεν πληρούνται.

Η υπόθεση *Επιτροπή κατά Scott* (απόφαση της 2ας Σεπτεμβρίου 2010, C-290/07 P) αφορούσε αναίρεση ασκηθείσα κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου περί ακυρώσεως της απόφασης της Επιτροπής με την οποία κηρύχθηκε ασύμβατη η κρατική ενίσχυση, εκ μέρους των γαλλικών αρχών, αμερικανικής εταιρίας υπό τη μορφή πωλήσεως οικοπέδου με όρους που δεν αντανάκλουν την πραγματικότητα της αγοράς, και το Δικαστήριο κλήθηκε να προσδιορίσει τα όρια του δικαστικού ελέγχου που πρέπει να ασκεί το Γενικό Δικαστήριο στις περιπτώσεις στις οποίες ανακύπτουν σοβαρές δυσκολίες εκτιμήσεως κατά τον χαρακτηρισμό κρατικής ενισχύσεως. Η Επιτροπή προσήψε στο Πρωτοδικείο ότι υπερέβη τα όρια του ελέγχου του, εντοπίζοντας μεθοδολογικά σφάλματα και σφάλματα υπολογισμού ικανά να στοιχειοθετήσουν παράβαση της υποχρεώσεως επιμελούς διεξαγωγής της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως, την οποία προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ. Το Δικαστήριο δέχθηκε τον ως άνω λόγο αναιρέσεως, υπενθυμίζοντας κατ' αρχάς τις αρχές που τέθηκαν με την απόφαση *Tetra Laval* (απόφαση της 15ης Φεβρουαρίου 2005, C-12/03 P, *Επιτροπή κατά Tetra Laval*, Συλλογή 2005, σ. I-987, σκέψη 39), από την οποία προκύπτει ότι ο δικαστής της Ένωσης οφείλει να ελέγχει όχι μόνον την ακρίβεια των προβληθέντων αποδεικτικών στοιχείων, την αξιοπιστία και τη συνοχή τους, αλλά και αν τα στοιχεία αυτά αποτελούν το σύνολο των κρίσιμων στοιχείων που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την εκτίμηση σύνθετης καταστάσεως και αν είναι ικανά να θεμελιώσουν τα συμπεράσματα τα οποία συνάγονται εξ αυτών. Η υπόμνηση αυτή συνοδεύεται από έναν σημαντικό όρο, ότι δηλαδή δεν απόκειται στον δικαστή της Ένωσης να υποκαταστήσει, στο πλαίσιο αυτού του ελέγχου, την Επιτροπή στην οικονομική της εκτίμηση. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η Επιτροπή όφειλε να εφαρμόσει το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή προκειμένου να διαπιστώσει αν το τίμημα που κατέβαλε ο τεκμαιρόμενος αποδέκτης της ενισχύσεως αντιστοιχεί σε αυτό που θα είχε καθοριστεί υπό πραγματικές συνθήκες ανταγωνισμού, αν ο πωλητής ήταν ιδιώτης επενδυτής. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, εν προκειμένω, το Πρωτοδικείο δεν προσδιόρισε ποια ήσαν τα πρόδηλα σφάλματα εκτιμήσεως της Επιτροπής που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν την ακύρωση της αποφάσεως, με την οποία η ενίσχυση κηρύχθηκε ασύμβατη, υπερβαίνοντας έτσι τα όρια του δικαστικού του ελέγχου. Τέλος, κατά το Δικαστήριο, το Πρωτοδικείο δεν έπρεπε να προσάψει στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη πληροφοριακά στοιχεία, τα οποία θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμα, για τον λόγο ότι αυτά προσκομίστηκαν μετά την επίσημη διαδικασία εξετάσεως, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να κινήσει εκ νέου την εν λόγω διαδικασία μετά την παραλαβή των νέων αυτών στοιχείων.

Στην υπόθεση *NDSHT κατά Επιτροπής* (απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2010, C-322/09 P), το Δικαστήριο κλήθηκε να αποσαφηνίσει το περιεχόμενο της έννοιας «δυνάμενη να προσβληθεί πράξη» κοινοτικού οργάνου. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο επιλήφθηκε αναιρέσεως κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου με την οποία απορρίφθηκε ως απαράδεκτη προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως που φέρεται ότι περιείχαν έγγραφα της Επιτροπής προς την εταιρία NDSHT, σχετικά με καταγγελία για προβαλλόμενες παράνομες κρατικές ενισχύσεις τις οποίες χορήγησε ο Δήμος Στοκχόλμης σε ανταγωνίστρια επιχείρηση. Η προσφεύγουσα, NDSHT, υποστήριξε ότι το

Πρωτοδικείο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο εκτιμώντας ότι τα επίμαχα έγγραφα, από τα οποία προέκυπτε ότι η Επιτροπή αποφάσισε να μη δώσει συνέχεια στην καταγγελία της NDSHT, συνιστούσαν ανεπίσημη πληροφορία, μη δυνάμενη να προσβληθεί κατά την έννοια του άρθρου 230 ΕΚ. Πράγματι, κατά την ισχύουσα διαδικασία, τυχόν διαπίστωση της Επιτροπής, κατόπιν εξετάσεως της καταγγελίας, ότι από την έρευνα δεν μπορεί να συναχθεί ότι υφίσταται κρατική ενίσχυση κατά την έννοια του άρθρου 87 ΕΚ, ισοδυναμεί με έμμεση απόφασή της να μην κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ. Κατά το Δικαστήριο, η επίδικη πράξη δεν έπρεπε να χαρακτηριστεί απλώς ως ανεπίσημη πληροφορία ούτε ως προπαρασκευαστικό μέτρο, καθόσον αποτελούσε έκφραση της οριστικής θέσης της Επιτροπής να μη δώσει συνέχεια στην προκαταρκτική έρευνα, δηλαδή της αποφάσεώς της να μην κινήσει την επίσημη διαδικασία έρευνας, η οποία είχε αξιοσημείωτες συνέπειες για την προσφεύγουσα. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο, επιβεβαιώνοντας ότι η προσφεύγουσα ήταν επιχειρήση ανταγωνίστρια της δικαιούχου της καταγγελθείσας ενισχύσεως επιχειρήσεως και, επομένως, καταλεγόταν μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ, καταλόγισε στο Πρωτοδικείο πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον είχε κρίνει ότι η επίδικη πράξη δεν συνιστούσε απόφαση δυνάμενη να προσβληθεί με προσφυγή ακυρώσεως δυνάμει του άρθρου 4 του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 ενώ, ανεξαρτήτως της *qualité ou sa forme*, παρήγε δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα ικανά να θίξουν τα συμφέροντά της προσφεύγουσας. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο αναίρεσε την πρωτόδικη απόφαση, απέρριψε την ένσταση απαραδέκτου, με την οποία είχε προβληθεί ο ισχυρισμός ότι η επίδικη πράξη δεν μπορούσε να προσβληθεί με προσφυγή ακυρώσεως, και ανέπεμψε την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, προκειμένου αυτό να αποφανθεί επί της ουσίας.

Όσον αφορά τους εφαρμοστέους στις επιχειρήσεις κανόνες ανταγωνισμού, δύο αποφάσεις αξίζουν ιδιαίτερη προσοχή, η μία σχετικά με την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού σε ομίλους εταιριών, η άλλη σχετικά με το περιεχόμενο της αρχής της προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών μεταξύ των δικηγόρων και των πελατών τους.

Με την απόφαση *Knauf Gips κατά Επιτροπής* της 1ης Ιουλίου 2010 (C-407/08 P), το Δικαστήριο έκρινε ότι, στην περίπτωση ομίλου εταιριών επικεφαλής του οποίου βρίσκονται πλείονα νομικά πρόσωπα, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως, θεωρώντας τη μία εκ των εταιριών αυτών ως μόνη υπεύθυνη των ενεργειών των εταιριών του εν λόγω ομίλου, ο οποίος στο σύνολό του συνιστά οικονομική ενότητα. Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι δεν υπήρχε ένα μόνο νομικό πρόσωπο επικεφαλής του ομίλου δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να θεωρηθεί μία εταιρία υπεύθυνη για τη συμπεριφορά του ομίλου αυτού. Η συγκεκριμένη νομική διάρθρωση ομίλου εταιριών που χαρακτηρίζεται από την απουσία ενός και μόνου νομικού προσώπου επικεφαλής του ομίλου δεν είναι καθοριστικής σημασίας, όταν η διάρθρωση αυτή δεν αντικατοπτρίζει την πραγματική λειτουργία και την αληθή οργάνωση του εν λόγω ομίλου. Ειδικότερα, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η απουσία νομικών σχέσεων εξαρτήσεως μεταξύ δύο κορυφαίων εταιριών του ομίλου δεν μπορεί να αναιρέσει το συμπέρασμα ότι η μία από τις δύο αυτές εταιρίες πρέπει να θεωρηθεί υπεύθυνη για τις ενέργειες του ομίλου, εφόσον, στην πραγματικότητα, η δεύτερη δεν καθορίζει κατά τρόπο ανεξάρτητο τη συμπεριφορά της στην οικεία αγορά.

Επιπλέον, με την απόφαση *Knauf Gips κατά Επιτροπής* δόθηκαν διευκρινίσεις ως προς τα δικαιώματα που έχουν οι επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας και κατά την άσκηση των ενδίκων μέσων. Το Δικαστήριο τόνισε, συγκεκριμένα, ότι καμία διάταξη του δικαίου της Ένωσης δεν επιβάλλει στον αποδέκτη της ανακοινώσεως αιτιάσεων να αμφισβητήσει τα διάφορα πραγματικά ή νομικά της στοιχεία κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, προκειμένου να μην απολέσει το δικαίωμα να το πράξει στη συνέχεια, κατά την ένδικη διαδικασία, καθόσον ένας τέτοιος περιορισμός αντιβαίνει στις θεμελιώδεις αρχές της νομιμότητας και του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας.

Στην υπόθεση *Akzo bel Chemicals και Akcros Chemicals κατά Επιτροπής* (απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2010, C-550/07 P) τέθηκε επίσης το ζήτημα των δικαιωμάτων που έχουν οι επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια των ερευνών της Επιτροπής. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή προχώρησε σε ελέγχους και κατέσχεσε διάφορα έγγραφα, μεταξύ των οποίων και αντίγραφα ηλεκτρονικών μηνυμάτων που είχαν ανταλλάξει ο γενικός διευθυντής της Akzo Nobel και ο συντονιστής της εταιρίας για το δίκαιο του ανταγωνισμού, δικηγόρος εγγεγραμμένος στον Δικηγορικό Σύλλογο των Κάτω Χωρών και υπάλληλος της Akzo Nobel. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο κλήθηκε να διευκρινίσει αν οι δικηγόροι που απασχολούνται με πάγια αντιμισθία από επιχειρήσεις απολαμβάνουν της προστασίας του απορρήτου των επικοινωνιών τους, όπως οι δικηγόροι που απασχολούνται ως ελεύθεροι επαγγελματίες. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ούτε η εξέλιξη της κατάστασης του δικαίου στα κράτη μέλη της Ένωσης, ούτε η έκδοση του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης⁴¹, δικαιολογούν τυχόν μεταστροφή της νομολογίας⁴², έτσι ώστε να γίνει δεκτό ότι οι απασχολούμενοι με πάγια αντιμισθία σε επιχειρήσεις δικηγόροι απολαμβάνουν της προστασίας του απορρήτου. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η παροχή αυτής της προστασίας εξαρτάται από δύο προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται σωρευτικώς. Αφενός, η επικοινωνία με τον δικηγόρο πρέπει να σχετίζεται με την άσκηση των «δικαιωμάτων άμυνας του εντολέα» και, αφετέρου, πρέπει να πρόκειται για επικοινωνία με ανεξάρτητο δικηγόρο, δηλαδή με δικηγόρο ο οποίος «δεν συνδέεται με τον πελάτη με εργασιακή σχέση». Η απαίτηση περί ανεξαρτησίας προϋποθέτει την έλλειψη οποιασδήποτε σχέσεως εργασίας μεταξύ του δικηγόρου και του εντολέα του, οπότε η προστασία που παρέχεται βάσει της αρχής του απορρήτου δεν εκτείνεται και στην εσωτερική επικοινωνία με τους απασχολούμενους σε επιχείρηση ή όμιλο δικηγόρους. Ο δικηγόρος που απασχολείται με πάγια αντιμισθία από επιχείρηση, παρά το γεγονός ότι είναι εγγεγραμμένος στον δικηγορικό σύλλογο και ότι, ως εκ τούτου, υπόκειται στους κανόνες περί ασκήσεως του επαγγέλματος, δεν απολαύει, έναντι του εργοδότη του, του ίδιου βαθμού ανεξαρτησίας με αυτήν της οποίας απολαύει έναντι του εντολέα του ο δικηγόρος που ασκεί τις δραστηριότητές του σε εξωτερικό δικηγορικό γραφείο. Υπό τις συνθήκες αυτές, είναι δυσχερέστερο για τον απασχολούμενο με πάγια αντιμισθία απ' ό,τι για τον απασχολούμενο ως ελεύθερο επαγγελματία δικηγόρο να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά ενδεχόμενες συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ των κανόνων επαγγελματικής δεοντολογίας και των σκοπών που επιδιώκει ο εντολέας του. Λόγω τόσο της οικονομικής εξαρτήσεώς του από τον εργοδότη του όσο και των στενών του δεσμών με αυτόν, ο απασχολούμενος με πάγια αντιμισθία δικηγόρος δεν απολαύει ανεξαρτησίας ανάλογης με αυτήν του δικηγόρου που απασχολείται από επιχείρηση ως ελεύθερος επαγγελματίας.

Φορολογία

Το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί, στο πλαίσιο τριών υποθέσεων (αποφάσεις της 4ης Μαρτίου 2010, C-197/08, C-198/08 και C-221/08), επί προσφυγών λόγω παραβάσεως που άσκησε η Επιτροπή κατά της Γαλλικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Αυστρίας και της Ιρλανδίας λόγω καθορισμού κατώτατης τιμής για τη λιανική πώληση επεξεργασμένων καπνών (τσιγάρων καθώς και άλλων προϊόντων καπνού στη Γαλλία, τσιγάρων και λεπτοκομμένου καπνού στην Αυστρία και τσιγάρων στην Ιρλανδία). Η Επιτροπή προσέφυγε στο Δικαστήριο διότι εκτίμησε ότι οι επίμαχες εθνικές ρυθμίσεις αντέβαιναν στην οδηγία 95/59/ΕΚ⁴³, η οποία θέτει ορισμένους κανόνες σχετικά με τον ειδικό φόρο καταναλώσεως επί των εν λόγω προϊόντων, καθόσον οι εν λόγω ρυθμί-

⁴¹ Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002 (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1).

⁴² Απόφαση του Δικαστηρίου της 18ης Μαΐου 1982, 155/79, *AM & S Europe κατά Επιτροπής* (Συλλογή 1982, σ. 1575).

⁴³ Οδηγία 95/59/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 1995, περί των φόρων, πλην των φόρων κύκλου εργασιών, οι οποίοι επιβαρύνουν την κατανάλωση των επεξεργασμένων καπνών (ΕΕ L 291, σ. 40), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2002/10/ΕΚ του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2002 (ΕΕ L 46, σ. 26).

σεις έθιγαν την ελευθερία των καπνοβιομηχάνων και των εισαγωγέων να καθορίζουν τις ανώτατες τιμές για τη λιανική πώληση των προϊόντων τους και, κατά συνέπεια, τον ελεύθερο ανταγωνισμό.

Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι σύστημα καθορισμού κατώτατης τιμής λιανικής πωλήσεως δεν μπορεί να κριθεί συμβατό με την εν λόγω οδηγία, αν δεν είναι έτσι διαμορφωμένο ώστε να αποκλείει, σε κάθε περίπτωση, περιορισμό του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος που μπορεί να προκύπτει, για ορισμένους καπνοβιομηχάνους ή εισαγωγείς τέτοιων προϊόντων, από χαμηλότερες τιμές κόστους. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι παραβαίνουν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/59 τα κράτη μέλη τα οποία επιβάλλουν κατώτατες τιμές λιανικής πωλήσεως των τσιγάρων, καθόσον το εν λόγω σύστημα δεν αποκλείει, σε κάθε περίπτωση, το ενδεχόμενο να περιορίζεται, λόγω της επιβαλλόμενης κατώτατης τιμής, το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που ενδέχεται να απορρέει, για ορισμένους καπνοβιομηχάνους ή εισαγωγείς προϊόντων καπνού, από χαμηλότερες τιμές κόστους. Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, το σύστημα αυτό, το οποίο επιπλέον καθορίζει το κατώτατο όριο τιμής σε συνάρτηση με τη μέση τιμή στην αγορά για κάθε κατηγορία τσιγάρων, ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα την εξάλειψη των αποκλίσεων στις τιμές ανταγωνιστικών προϊόντων, με συνέπεια να συγκλίνουν οι τιμές αυτές με την υψηλότερη τιμή του προϊόντος. Επομένως, το εν λόγω σύστημα προσβάλλει την ελευθερία των καπνοβιομηχάνων και των εισαγωγέων να προσδιορίζουν τα ανώτατα όρια των τιμών λιανικής πωλήσεως, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 95/59.

Τα κράτη μέλη επιχείρησαν να δικαιολογήσουν τις εθνικές τους ρυθμίσεις επικαλούμενα τη σύμβαση-πλαίσιο της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας (ΠΟΥ)⁴⁴. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η ως άνω σύμβαση δεν πρέπει να ασκεί επιρροή ως προς το ζήτημα αν ένα τέτοιο σύστημα είναι συμβατό με το άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/59 ή όχι, καθόσον η σύμβαση αυτή δεν επιβάλλει στα συμβαλλόμενα μέρη καμία συγκεκριμένη υποχρέωση σχετική με την τιμολογιακή πολιτική στον τομέα των προϊόντων καπνού, αλλά απλώς περιγράφει ενδεχόμενες λύσεις ώστε να ληφθούν υπόψη σκοποί εθνικού χαρακτήρα όσον αφορά την καταπολέμηση του καπνίσματος. Πράγματι, το άρθρο 6, παράγραφος 2, της Συμβάσεως αυτής προβλέπει απλώς και μόνον ότι τα συμβαλλόμενα μέρη θεσπίζουν ή διατηρούν σε ισχύ μέτρα «τα οποία μπορούν να περιλαμβάνουν» την υιοθέτηση φορολογικής πολιτικής και, «ανάλογα με την περίπτωση», τιμολογιακής πολιτικής όσον αφορά τα προϊόντα καπνού. Τα κράτη μέλη επικαλέστηκαν, εξάλλου, τις διατάξεις του άρθρου 30 ΕΚ για να δικαιολογήσουν ενδεχόμενη παράβαση του άρθρου 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 95/59 βάσει του σκοπού της προστασίας της δημόσιας υγείας και της ανθρώπινης ζωής. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το άρθρο 30 ΕΚ δεν πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι επιτρέπει άλλα μέτρα πέραν των ποσοτικών περιορισμών επί των εισαγωγών και επί των εξαγωγών, καθώς και των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος στα οποία αναφέρονται τα άρθρα 28 και 29 ΕΚ.

Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία 95/59 δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να συνεχίσουν να λαμβάνουν μέτρα για την καταπολέμηση του καπνίσματος με σκοπό την προστασία της δημόσιας υγείας και υπενθύμισε ότι η φορολογική ρύθμιση αποτελεί σημαντικό και αποτελεσματικό μέσον καταπολεμήσεως της καταναλώσεως των προϊόντων καπνού και, ως εκ τούτου, προστασίας της δημόσιας υγείας, δεδομένου ότι ο σκοπός του καθορισμού και της διατηρήσεως των τιμών των εν λόγω προϊόντων σε υψηλά επίπεδα μπορεί κάλλιστα να επιδιώκεται με την επιβολή αυξημένων φόρων στα προϊόντα αυτά, καθόσον αργά ή γρήγορα οι αυξήσεις των ειδικών φόρων καταναλώσεως θα έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών λιανικής, χωρίς τούτο να θίγει την ελευθερία καθορισμού των τιμών. Το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι η απαγόρευση καθορισμού κατώτατων τιμών δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να απαγορεύουν την πώληση επεξεργασμένων καπνών σε τιμές κάτω

⁴⁴ Σύμβαση-πλαίσιο της ΠΟΥ για την καταπολέμηση του καπνίσματος εγκριθείσα από την Κοινότητα με την απόφαση 2004/513/ΕΚ του Συμβουλίου της 2ας Ιουνίου 2004 (ΕΕ L 213, σ. 8).

του κόστους, στο μέτρο που δεν προσβάλλεται η ελευθερία των καπνοβιομηχανών και των εισαγωγέων να καθορίζουν τα ανώτατα όρια των τιμών λιανικής πωλήσεως των προϊόντων τους. Έτσι, οι επιχειρηματίες αυτοί δεν θα είναι σε θέση να ανταπεξέλθουν στον αντίκτυπο των φόρων επί των τιμών αυτών, πωλώντας τα προϊόντα τους σε τιμή χαμηλότερη του αθροίσματος της τιμής κόστους και του συνόλου των επιβαλλόμενων φόρων.

Σήματα

Στην υπόθεση *Audi κατά ΓΕΕΑ* (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2010, C-398/08), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι διαφημιστικό σύνθημα μπορεί να θεωρηθεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, ως διακριτικό σημείο και να αποτελέσει, ως εκ τούτου, έγκυρο σήμα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού (ΕΚ) 40/94⁴⁵. Κατά συνέπεια, ακύρωσε την απορριπτική απόφαση επί της αιτήσεως καταχωρίσεως του επίμαχου σήματος, το οποίο συνίστατο στο σύνθημα «Vorsprung durch Technik» («Πρόοδος μέσω της τεχνολογίας»). Συγκεκριμένα, το γεγονός ότι ένα σήμα συνίσταται σε διαφημιστικό σύνθημα το οποίο θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και από άλλες επιχειρήσεις δεν αρκεί, ως κριτήριο, για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το σήμα στερείται διακριτικού χαρακτήρα. Ένα τέτοιο σήμα μπορεί, συνεπώς, να γίνεται αντιληπτό από το ενδιαφερόμενο κοινό τόσο ως διαφημιστικό σύνθημα όσο και ως ένδειξη της εμπορικής προελεύσεως των προϊόντων και/ή των υπηρεσιών, η οποία είναι η κατεξοχήν λειτουργία του σήματος. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο εξέθεσε ορισμένα κριτήρια, όσον αφορά πιθανά χαρακτηριστικά του διαφημιστικού συνθήματος: πρόκειται συνήθως για φράση η οποία μπορεί να έχει πολλές σημασίες, να αποτελεί λογοπαίγνιο ή να είναι ευφάνταστη, να εκπλήσσει και να αιφνιδιάζει τον καταναλωτή, με συνέπεια να διατηρείται εύκολα στη μνήμη του. Η ύπαρξη των ως άνω χαρακτηριστικών γνωρισμάτων δεν συνιστά μεν αναγκαία προϋπόθεση, είναι όμως πιθανό να προσδίδει διακριτικό χαρακτήρα στο επίμαχο σήμα. Κατά το Δικαστήριο, ακόμη και αν τα διαφημιστικά συνθήματα συνίστανται σε ένα αντικειμενικό μήνυμα, τα σήματα που προέρχονται από το οικείο σύνθημα δεν στερούνται, εξ αυτού και μόνον του λόγου, διακριτικού χαρακτήρα, εφόσον δεν είναι περιγραφικά. Έτσι, κατά την εκτίμηση του Δικαστηρίου, για να έχει διακριτικό χαρακτήρα ένα διαφημιστικό σύνθημα που κατέθηκε ως εμπορικό σήμα, πρέπει να διαθέτει ορισμένη πρωτοτυπία ή ικανότητα να εντυπώνεται στη μνήμη του ενδιαφερομένου κοινού, να απαιτεί από το κοινό αυτό μια ελάχιστη προσπάθεια ερμηνείας ή να θέτει σε κίνηση μια γνωστική διαδικασία. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, όσο απλό και αν ήταν το επίμαχο σύνθημα, δεν ήταν δυνατό να χαρακτηριστεί ως κοινότοπο, με συνέπεια να μην μπορεί να αποκλειστεί εξ αρχής και άνευ ετέρου η ικανότητά του να λειτουργήσει για τον καταναλωτή ως ένδειξη της εμπορικής προελεύσεως των οικείων προϊόντων και υπηρεσιών.

Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις *Google France SARL και Google Inc. κατά Louis Vuitton Malletier SA, Google France SARL κατά Viaticum SA και Luteciel SARL και Google France SARL κατά Centre national de recherche en relations humaines (CNRRH) SARL* και λοιπών (απόφαση της 23ης Μαρτίου 2010, C-236/08 έως C-238/08), το Δικαστήριο, επιληφθέν αιτήσεως του γαλλικού *Cour de cassation* για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, αποφάνθηκε επί της ευθύνης που αντιστοιχεί στους παρέχοντες επ' αμοιβή υπηρεσίες αντιστοιχίσεων [referencing] και στους διαφημιζόμενους, στο πλαίσιο της χρήσεως των «AdWords». Το Δικαστήριο χρειάστηκε να ερμηνεύσει τις διατάξεις του κανονισμού 40/94⁴⁶ και της οδηγίας 89/104/ΕΟΚ⁴⁷, προκειμένου να αποσαφηνίσει το περιεχόμενο της έννοιας «χρήση του σήματος», κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, του ως άνω

⁴⁵ Κανονισμός (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1).

⁴⁶ Βλ. προηγούμενη υποσημείωση.

⁴⁷ Πρώτη οδηγία 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1).

κανονισμού, και του άρθρου 5, παράγραφοι 1 και 2, της ως άνω οδηγίας. Η εταιρία Google εκμεταλλεύεται μηχανή αναζήτησης στο Διαδίκτυο, η οποία στηρίζεται στη χρήση λέξεων-κλειδιών, ενώ προσφέρει επ' αμοιβή την υπηρεσία αντιστοίχισης με την ονομασία «AdWords». Η υπηρεσία αυτή παρέχει τη δυνατότητα σε όλους τους επιχειρηματίες, μέσω της επιλογής μιας ή περισσοτέρων λέξεων-κλειδιών, να εμφανίζεται –σε περίπτωση που οι εν λόγω λέξεις-κλειδιά συμπίπτουν με τις λέξεις τις οποίες περιέχει η αναζήτηση που πραγματοποιεί ο χρήστης του Διαδικτύου με τη μηχανή αναζήτησης– ένας διαφημιστικός σύνδεσμος προς τον ιστότοπο του οικείου επιχειρηματία, συνοδευόμενος από σύντομο διαφημιστικό μήνυμα. Κατά τη χρήση της μηχανής αναζήτησης της Google, η εισαγωγή των λέξεων που συνθέτουν τα επίμαχα σήματα εμφάνιζε, στην κατηγορία «σύνδεσμοι διαφημιζομένων», συνδέσμους προς ιστότοπους για την πώληση απομιμήσεων προϊόντων της εταιρίας Louis Vuitton Malletier, καθώς και προς ιστότοπους ανταγωνιστών της εταιρίας Viaticum και του Centre national de recherche en relations humaines. Οι εν λόγω εταιρίες, δικαιούχοι σημάτων που χρησιμοποιούνται ως «AdWords» άσκησαν αγωγές κατά της εταιρίας Google ζητώντας να αναγνωρισθεί, μεταξύ άλλων, ότι η εναγόμενη είχε προσβάλει τα δικαιώματά τους επί των σημάτων τους.

Το Cour de cassation, αποφαινόμενο σε τελευταίο βαθμό επί των αγωγών που άσκησαν οι δικαιούχοι των σημάτων κατά της εταιρίας Google, υπέβαλε στο Δικαστήριο ερώτημα ως προς τη νομιμότητα της χρήσεως, ως λέξεων-κλειδιών στο πλαίσιο υπηρεσίας αντιστοίχισης στο Διαδίκτυο, σημείων τα οποία αντιστοιχούν σε σήματα, χωρίς τη συγκατάθεση των δικαιούχων τους. Οι διαφημιζόμενοι χρησιμοποιούν τα σημεία αυτά για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους. Δεν ισχύει όμως το ίδιο για τον παρέχοντα την υπηρεσία αντιστοίχισης ο οποίος, όταν δίνει στους διαφημιζόμενους τη δυνατότητα να επιλέξουν ως λέξεις-κλειδιά σημεία πανομοιότυπα με σήματα, αποθηκεύει τα σημεία αυτά και αναρτά τις διαφημίσεις των πελατών του με βάση τα εν λόγω σημεία.

Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η χρήση από τρίτον σημείου πανομοιότυπου ή παρόμοιου με το σήμα του δικαιούχου συνεπάγεται, τουλάχιστον, ότι αυτός χρησιμοποιεί το σημείο στο πλαίσιο της δικής του εμπορικής επικοινωνίας. Κατά το Δικαστήριο, ο παρέχων την υπηρεσία αντιστοίχισης καθιστά δυνατή για τους διαφημιζόμενους τη χρήση σημείων πανομοιότυπων ή παρόμοιων με σήματα τρίτων, χωρίς να χρησιμοποιεί ο ίδιος τα εν λόγω σημεία. Ο δικαιούχος των σημάτων, να μιν δεν μπορεί να επικαλεστεί τα δικαιώματά του επί των σημάτων έναντι του παρέχοντος την υπηρεσία αντιστοίχισης, πλην όμως δύναται να τα προβάλλει έναντι των διαφημιζομένων, οι οποίοι, μέσω της λέξεως-κλειδιού που αντιστοιχεί στα σήματα, εξασφαλίζουν ότι η εταιρία Google θα αναρτήσει διαφημίσεις που δεν παρέχουν στον χρήστη του Διαδικτύου τη δυνατότητα ή δεν τον διευκολύνουν να προσδιορίσει την επιχείρηση από την οποία προέρχονται τα διαφημιζόμενα προϊόντα ή υπηρεσίες. Συγκεκριμένα, ο χρήστης ενδέχεται να εξαπατηθεί ως προς την προέλευση των εν λόγω προϊόντων ή υπηρεσιών. Θίγεται, επομένως, η λειτουργία του σήματος, η οποία είναι να εγγυάται στους καταναλωτές την προέλευση του προϊόντος ή της υπηρεσίας (λειτουργία του σήματος ως «ένδειξη προελεύσεως»). Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να εκτιμήσει, κατά περίπτωση, αν τα πραγματικά περιστατικά της ενώπιόν του διαφοράς στοιχειοθετούν τέτοια προσβολή, ή κίνδυνο τέτοιας προσβολής, της λειτουργίας του σήματος ως ένδειξης προελεύσεως. Όσον αφορά τη χρήση από τους διαφημιζόμενους στο Διαδίκτυο του αντιστοιχούντος στο αλλότριο σήμα σημείου ως λέξεως-κλειδιού για την εμφάνιση διαφημιστικών μηνυμάτων, το Δικαστήριο έκρινε ότι η χρήση αυτή ενδέχεται να έχει ορισμένες επιπτώσεις στη διαφημιστική χρήση του σήματος από τον δικαιούχο του, καθώς και στην εμπορική στρατηγική του. Ωστόσο, οι επιπτώσεις της χρήσης από τρίτους του πανομοιότυπου με το σήμα σημείου δεν συνιστούν καθαυτές προσβολή της «διαφημιστικής λειτουργίας» του σήματος.

Το Δικαστήριο ερωτήθηκε επίσης σχετικά με την ευθύνη επιχειρήσεως, όπως η εταιρία Google, για τα δεδομένα των πελατών της τα οποία αποθηκεύει στον διακομιστή της. Τα ζητήματα ευθύνης ρυθμίζονται από το εθνικό δίκαιο. Εντούτοις, το δίκαιο της Ένωσης προβλέπει περιορισμό της

ευθύνης για τους ενδιάμεσους φορείς παροχής υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας⁴⁸. Ως προς το ζήτημα αν υπηρεσία αντιστοίχισης στο Διαδίκτυο, όπως η «AdWords», αποτελεί υπηρεσία της κοινωνίας της πληροφορίας που συνίσταται στην αποθήκευση πληροφοριών παρεχομένων από τον διαφημιζόμενο και αν, ως εκ τούτου, ο παρέχων υπηρεσία αντιστοίχισης απολαύει του περιορισμού της ευθύνης, το Δικαστήριο επισήμανε ότι απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξετάσει αν η δραστηριότητα την οποία ασκεί ο παρέχων την υπηρεσία είναι ουδέτερη, υπό την έννοια ότι ο ρόλος του είναι αμιγώς τεχνικός, αυτόματος και παθητικός, με συνέπεια να μην έχει γνώση ή έλεγχο των δεδομένων που αποθηκεύει. Επιπλέον, κατά το Δικαστήριο, αν αποδειχθεί ότι ο παρέχων υπηρεσία αντιστοίχισης δεν είχε ενεργό ρόλο, δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνος για τα δεδομένα που αποθήκευσε κατόπιν αιτήματος διαφημιζόμενου, εκτός αν, έχοντας λάβει γνώση του παράνομου χαρακτήρα των δεδομένων αυτών ή των δραστηριοτήτων του εν λόγω διαφημιζόμενου, δεν προέβη αμέσως σε ενέργειες για να τα αποσύρει ή να καταστήσει αδύνατη την πρόσβαση σ' αυτά.

Κοινωνική πολιτική

Διάφορες πτυχές της κοινωνικής πολιτικής, όπως αντανακλάται σε πλείονες οδηγίες που έχουν εκδοθεί στον οικείο τομέα, απασχόλησαν το Δικαστήριο κατά το υπό εξέταση έτος.

Στην υπόθεση *Albron Catering* (απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2010, C-242/09), το Δικαστήριο κλήθηκε να αποσαφηνίσει την έννοια «εκχωρητής», όπως χρησιμοποιείται στην οδηγία 2001/23/ΕΚ, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων⁴⁹. Κατά την τρίτη αιτιολογική της σκέψη, η εν λόγω οδηγία αφορά «την προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση αλλαγής του επιχειρηματικού φορέα». Στο πνεύμα αυτό, το άρθρο της 3, παράγραφος 1, προβλέπει ότι «τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του εκχωρητή, που απορρέουν από σύμβαση εργασίας ή από εργασιακή σχέση υφισταμένη κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως, μεταβιβάζονται, διά της μεταβιβάσεως αυτής, στον εκδοχέα». Το ερώτημα το οποίο υποβλήθηκε στο Δικαστήριο στο πλαίσιο της υποθέσεως αυτής ήταν αν, σε περίπτωση που επιχείρηση ανήκουσα σε όμιλο μεταβιβάζεται, κατά την έννοια της οδηγίας 2001/23, σε επιχείρηση που δεν ανήκει στον όμιλο αυτό, μπορεί να χαρακτηριστεί ως «εκχωρητής», κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχείο α', της εν λόγω οδηγίας, και η επιχείρηση του ομίλου στην οποία ήταν μονίμως τοποθετημένοι οι εργαζόμενοι, χωρίς πάντως να συνδέονται μ' αυτήν με σύμβαση εργασίας, δεδομένου ότι εντός του ομίλου αυτού υφίσταται επιχείρηση με την οποία συνδέονταν οι οικείοι εργαζόμενοι δυνάμει τέτοιας συμβάσεως εργασίας. Το Δικαστήριο απάντησε καταφατικά. Συγκεκριμένα, η κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23 προϋπόθεση να υφίσταται είτε σύμβαση εργασίας είτε, εναλλακτικά και επομένως ισότιμα, εργασιακή σχέση κατά τον χρόνο της μεταβιβάσεως συνεπάγεται ότι, για τον νομοθέτη της Ένωσης, δεν απαιτείται σε κάθε περίπτωση η ύπαρξη συμβάσεως συναφθείσας με τον εκχωρητή, προκειμένου να μπορούν οι εργαζόμενοι να απολαύουν της προστασίας που παρέχεται βάσει της οδηγίας αυτής.

Στην υπόθεση *Roca Álvarez* (απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2010, C-104/09), το Δικαστήριο έκρινε ότι εθνικό μέτρο το οποίο προβλέπει ότι οι εργαζόμενες μητέρες που παρέχουν εξαρτημένη

⁴⁸ Οδηγία 2000/31/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 8ης Ιουνίου 2000, για ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου, στην εσωτερική αγορά («οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο») (ΕΕ L 178, σ. 1).

⁴⁹ Οδηγία 2001/23/ΕΚ του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων (ΕΕ L 82, σ. 16).

εργασία μπορούν να λαμβάνουν άδεια, υπό διάφορες μορφές, κατά τους εννέα πρώτους μήνες μετά τη γέννηση του τέκνου τους, ενώ οι εργαζόμενοι πατέρες που επίσης παρέχουν εξαρτημένη εργασία έχουν δικαίωμα τέτοιας άδειας μόνο στην περίπτωση κατά την οποία η μητέρα του τέκνου τους εργάζεται και αυτή ως μισθωτή, αντιβαίνει στο δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, στα άρθρα 2, παράγραφοι 1, 3 και 4, και 5 της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ⁵⁰. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο τόνισε ότι η επίμαχη άδεια, εφόσον μπορεί να λαμβάνεται αδιακρίτως από τον πατέρα που εργάζεται ως μισθωτός ή τη μητέρα που εργάζεται ως μισθωτή, όπερ σημαίνει ότι το τάισμα του παιδιού και ο χρόνος ενασχόλησης με αυτό μπορούν να καλύπτονται είτε από τον πατέρα είτε από τη μητέρα, χορηγείται προφανώς στους εργαζόμενους λόγω της ιδιότητας του γονέα τέκνου. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποσκοπεί στην προστασία της βιολογικής κατάστασης της μητέρας μετά την εγκυμοσύνη της ή στην προστασία των ειδικών σχέσεων μεταξύ της μητέρας και του τέκνου της. Εξάλλου, κατά το Δικαστήριο, η μη χορήγηση της επίμαχης άδειας στους πατέρες που εργάζονται ως μισθωτοί για τον λόγο και μόνον ότι η μητέρα του παιδιού δεν έχει το ίδιο εργασιακό καθεστώς θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα να αναγκάζεται η γυναίκα η οποία είναι ελεύθερη επαγγελματίας να περιορίσει την επαγγελματική της δραστηριότητα και να αναλάβει μόνη της την επιβάρυνση που συνεπάγεται η γέννηση του τέκνου της, χωρίς να μπορεί να τη βοηθήσει ο πατέρας του παιδιού. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ένα τέτοιο μέτρο δεν συνιστά ούτε μέτρο το οποίο έχει ως αποτέλεσμα την εξάλειψη ή τη μείωση των ανισοτήτων που εκδηλώνονται ενδεχομένως στην πράξη εις βάρος των γυναικών εντός του κοινωνικού βίου, κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 4, της οδηγίας 76/207, ούτε μέτρο που αποσκοπεί στην υλοποίηση μιας ουσιαστικής και όχι τυπικής ισότητας, αμβλύνοντας τις ανισότητες οι οποίες εκδηλώνονται ενδεχομένως στην πράξη εντός του κοινωνικού βίου, με συνέπεια να προλαμβάνει ή να αντισταθμίζει, σύμφωνα με το άρθρο 157, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ, μειονεκτήματα που πλήττουν την επαγγελματική σταδιοδρομία των οικείων προσώπων.

Στην υπόθεση *Danosa* (απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2010, C-232/09), υποβλήθηκε στο Δικαστήριο το ερώτημα αν πρόσωπο το οποίο παρέχει υπηρεσίες σε κεφαλαιουχική εταιρία, ενώ είναι ταυτοχρόνως μέλος του διοικητικού της συμβουλίου, πρέπει να θεωρείται ως εργαζόμενος κατά την έννοια της οδηγίας 92/85/ΕΟΚ, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων που αποβλέπουν στη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία των εγκύων, λεχώνων και γαλουχουσών εργαζομένων⁵¹. Το Δικαστήριο απάντησε καταφατικά, υπό την προϋπόθεση ότι η δραστηριότητά του ασκείται, κατά τη διάρκεια ορισμένης χρονικής περιόδου, υπό τη διεύθυνση και τον έλεγχο άλλου οργάνου της οικείας εταιρίας και εφόσον, ως αντάλλαγμα για τη δραστηριότητά του αυτή, εισπράττει αμοιβή. Διευκρίνισε επίσης ότι η *sui generis* νομική φύση της εργασιακής σχέσεως από πλευράς εθνικού δικαίου ουδεμία επιρροή ασκεί ως προς την ιδιότητα του εργαζομένου κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο κλήθηκε να εξετάσει, υπό το πρίσμα της απαγορεύσεως απολύσεως την οποία επιβάλλει το άρθρο 10 της οδηγίας 92/85, τη συμβατότητα εθνικής ρυθμίσεως που επιτρέπει την παύση των μελών του διοικητικού συμβουλίου των κεφαλαιουχικών εταιριών, σε περίπτωση εγκυμοσύνης. Κατά το Δικαστήριο, αν το πρόσωπο περί του οποίου πρόκειται έχει την ιδιότητα της «εγκύου εργαζομένης» κατά την έννοια της οδηγίας αυτής, η εν λόγω ρύθμιση πρέπει να κριθεί ασύμβατη προς την ως άνω οδηγία. Ελλείψει της ιδιότητας αυτής, το Δικαστήριο πρόσθεσε ότι η ενάγουσα θα μπορούσε να επικαλεστεί την οδηγία

⁵⁰ Οδηγία 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 70).

⁵¹ Οδηγία 92/85/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Οκτωβρίου 1992, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων που αποβλέπουν στη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία των εγκύων, λεχώνων και γαλουχουσών εργαζομένων (δέκατη ειδική οδηγία κατά την έννοια του άρθρου 16, παράγραφος 1, της οδηγίας 89/391/ΕΟΚ) (ΕΕ L 348, σ. 1).

76/207/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2002/73/ΕΚ⁵². Συγκεκριμένα, δυνάμει της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων και, ειδικότερα, των διατάξεων της οδηγίας 76/207, πρέπει να αναγνωριστεί στις γυναίκες προστασία έναντι της απολύσεως όχι μόνον κατά τη διάρκεια της άδειας μητρότητας αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια της εγκυμοσύνης. Επομένως, το Δικαστήριο έκρινε ότι, ακόμη και αν το οικείο μέλος διοικητικού συμβουλίου δεν έχει την ιδιότητα της «εγκύου εργαζομένης», τυχόν παύση λόγω της εγκυμοσύνης ή για λόγους που ανάγονται κατ' ουσίαν στην κατάσταση αυτή αφορά κατ' ανάγκη μόνον τις γυναίκες και συνιστά, ως εκ τούτου, άμεση διάκριση λόγω φύλου, η οποία αντιβαίνει στα άρθρα 2, παράγραφοι 1 και 7, και 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας 76/207.

Οι υποθέσεις *Gassmayr και Parviainen* (αποφάσεις της 1ης Ιουλίου 2010, C-194/08 και C-471/08) αποτέλεσαν αφορμές για να ερμηνεύσει το Δικαστήριο την προαναφερθείσα οδηγία 92/85⁵³. Ειδικότερα, το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί ζητημάτων σχετικών με τον υπολογισμό των αποδοχών που πρέπει να καταβάλλονται στις εργαζόμενες κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης τους ή της άδειας τους μητρότητας, όταν προσωρινώς τοποθετούνται σε άλλη θέση ή απαλλάσσονται από την υποχρέωση εργασίας. Κατά το Δικαστήριο, το άρθρο 11, σημείο 1, της οδηγίας 92/85 δεν απαγορεύει εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι έγκυος εργαζόμενη που απαλλάσσεται προσωρινώς από την εργασία λόγω της εγκυμοσύνης της δικαιούται να λαμβάνει αμοιβή αντίστοιχη προς τις μέσες αποδοχές της κατά την περίοδο αναφοράς προ της ενάρξεως της εγκυμοσύνης της, πλην του επιδόματος εφημερίας. Όσον αφορά έγκυο εργαζόμενη η οποία, κατά το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 92/85, μετατέθηκε προσωρινώς λόγω της εγκυμοσύνης της σε θέση στην οποία εκτελεί άλλα καθήκοντα από τα αυτά που ασκούσε πριν από τη μετάθεση, δεν έχει δικαίωμα σε αμοιβή ίση με εκείνη που εισέπραττε κατά μέσο όρο πριν από την εν λόγω μετάθεση. Συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη και, ενδεχομένως, οι κοινωνικοί εταίροι δεν υπέχουν από το άρθρο 11, σημείο 1, της εν λόγω οδηγίας υποχρέωση να εξακολουθούν, κατά την προσωρινή αυτή μετάθεση, να καταβάλλουν τα στοιχεία της αμοιβής ή τα δώρα τα οποία εξαρτώνται από την άσκηση, εκ μέρους της εργαζομένης, συγκεκριμένων καθηκόντων υπό ιδιαίτερες συνθήκες και σκοπού, κατ' ουσία, στην αντιστάθμιση των συναφών με την άσκηση των καθηκόντων αυτών δυσχερειών. Αντιθέτως, το Δικαστήριο έκρινε ότι, πέραν της διατηρήσεως του βασικού της μισθού, η έγκυος εργαζόμενη η οποία είτε απαλλάσσεται από την υποχρέωση εργασίας είτε δεν της επιτρέπεται να εργαστεί, δυνάμει του άρθρου 11, σημείο 1, δικαιούται να λαμβάνει τα στοιχεία της αμοιβής ή τα δώρα τα οποία συναρτώνται με την επαγγελματική της θέση, όπως τα δώρα που συνδέονται με την ιδιότητά της ως προϊσταμένη, την αρχαιότητά της και τα επαγγελματικά της προσόντα.

Εξάλλου, με την απόφαση *Χατζή* (απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2010, C-149/10), το Δικαστήριο αποσαφήνισε το περιεχόμενο της ρήτρας 2, σημείο 1, της προσαρτημένης στην οδηγία 96/34/ΕΚ συμφωνίας-πλαίσιο για τη γονική άδεια που συνήφθη από την UNICE, τη CEEP και τη CES⁵⁴. Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η εν λόγω διάταξη δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απονέμει στο τέκνο ατομικό δικαίωμα γονικής άδειας, λόγω τόσο του γράμματος της

⁵² Οδηγία 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισεως ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 70), και οδηγία 2002/73/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Σεπτεμβρίου 2002, για την τροποποίηση της προαναφερθείσας οδηγίας 76/207/ΕΟΚ (ΕΕ L 269, σ. 15).

⁵³ Βλ. υποσημείωση 51.

⁵⁴ Οδηγία 96/34/ΕΚ του Συμβουλίου, της 3ης Ιουνίου 1996, σχετικά με τη συμφωνία-πλαίσιο για τη γονική άδεια, που συνήφθη από την UNICE, τη CEEP και τη CES (ΕΕ L 145, σ. 4), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 97/75/ΕΚ του Συμβουλίου, της 15ης Δεκεμβρίου 1997, για την τροποποίηση και την επέκταση, στο Ηνωμένο Βασίλειο, της οδηγίας 96/34/ΕΚ, σχετικά με τη συμφωνία πλαίσιο για τη γονική άδεια που συνήφθη από την UNICE, τη CEEP και τη CES (ΕΕ L 10, σ. 24).

συμφωνίας-πλαισίου όσο και του σκοπού της. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο απέρριψε ερμηνεία της ρήτρας 2, σημείο 1, της συμφωνίας-πλαισίου για τη γονική άδεια υπό την έννοια ότι η γέννηση διδύμων θεμελιώνει δικαίωμα τόσων γονικών αδειών όσα τα τέκνα που γεννιούνται. Εντούτοις, διευκρίνισε ότι, υπό το πρίσμα της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως, η ρήτρα αυτή επιβάλλει στον εθνικό νομοθέτη να θεσπίσει ένα σύστημα γονικής άδειας το οποίο, αναλόγως με την υφιστάμενη στο οικείο κράτος μέλος κατάσταση, να εξασφαλίζει στους γονείς διδύμων τέτοια μεταχείριση, ώστε να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι ειδικές τους ανάγκες. Τέλος, κατέληξε ότι απόκειται στον εθνικό δικαστή να διαπιστώσει κατά πόσον η εθνική νομοθεσία ανταποκρίνεται στην απαίτηση αυτή και να προσδώσει, ενδεχομένως, να ερμηνεύσει την επίμαχη εθνική ρύθμιση —κατά το μέτρο του δυνατού— σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης.

Το Δικαστήριο είχε επανειλημμένως την ευκαιρία να επιβεβαιώσει την ύπαρξη αρχής περί απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας και, επιπλέον, να αποσαφηνίσει το περιεχόμενό της.

Στο πλαίσιο της υποθέσεως *Andersen* (απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2010, C-499/08) το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της ερμηνείας των άρθρων 2 και 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78/ΕΚ⁵⁵, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία. Κατά το Δικαστήριο, οι ως άνω διατάξεις έχουν την έννοια ότι αποκλείουν εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας όσοι εργαζόμενοι πληρούν τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση συντάξεως γήρατος από τον εργοδότη τους στο πλαίσιο συνταξιοδοτικού συστήματος στο οποίο υπήχθησαν πριν τη συμπλήρωση του 50ού έτους της ηλικίας τους δεν μπορούν, εξαιτίας αυτού και μόνο του γεγονότος, να τύχουν της ειδικής αποζημιώσεως απολύσεως που έχει ως σκοπό να βοηθήσει την επαγγελματική επανένταξη όσων εργαζομένων έχουν προϋπηρεσία άνω των δώδεκα ετών στην επιχείρηση. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η επίμαχη εθνική ρύθμιση συνεπαγόταν διαφορετική μεταχείριση ευθέως συνδεόμενη με την ηλικία. Κατ' ουσίαν, η εν λόγω ρύθμιση στερούσε από ορισμένους εργαζόμενους το δικαίωμα για ειδική αποζημίωση απολύσεως για τον λόγο και μόνον ότι αυτοί μπορούσαν να λάβουν σύνταξη γήρατος. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο εξέτασε την ύπαρξη λόγων που θα μπορούσαν ενδεχομένως να δικαιολογήσουν τη διαφορετική μεταχείριση, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις τις οποίες προβλέπει συναφώς η οδηγία 2000/78. Κατόπιν τούτου, έκρινε ότι μεν η εν λόγω ρύθμιση είναι ανάλογη προς τους θεμιτούς σκοπούς που επιδιώκονταν με την πολιτική στον τομέα της απασχολήσεως και της αγοράς εργασίας, υπερβαίνει όμως το αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών αυτών μέτρο. Τούτο διότι έχει αποτέλεσμα τον αποκλεισμό από την καταβολή αποζημιώσεως όχι μόνον όλων των εργαζομένων που θα λάβουν πράγματι σύνταξη γήρατος από τον εργοδότη τους, αλλά και όσων πληρούν τις προϋποθέσεις για να τύχουν τέτοιας συντάξεως, αλλά προτίθενται να συνεχίσουν την επαγγελματική του σταδιοδρομία. Επομένως, η ρύθμιση αυτή δεν δικαιολογείται και, ως εκ τούτου, είναι ασύμβατη προς την οδηγία 2000/78.

Με την απόφαση *Kücükdevici* (απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2010, C-555/07) το Δικαστήριο έκρινε ότι η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας, όπως συγκεκριμενοποιείται με την προαναφερθείσα οδηγία 2000/78, έχει την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι τα χρονικά διαστήματα απασχόλησης που διανύθηκαν πριν τη συμπλήρωση του 25ου έτους ηλικίας του εργαζομένου δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της προθεσμίας καταγγελίας της συμβάσεως εργασίας. Εξάλλου, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι μια οδηγία, αυτή καθαυτή, δεν γεννά υποχρεώσεις εις βάρος ιδιώτη και επομένως δεν μπορεί να γίνει επίκλησή της κατά ιδιώτη. Εντούτοις, επισήμανε ότι η οδηγία 2000/78 απλώς συγκεκριμενοποιεί την αρχή της ίσης μεταχειρίσεως στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας και ότι η αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας αποτελεί γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης. Εξ αυτού συνήγαγε ότι απόκειται

⁵⁵ Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία (ΕΕ L 303, σ. 16).

στο εθνικό δικαστήριο που επιλαμβάνεται διαφοράς στο πλαίσιο της οποίας ανακύπτει ζήτημα σχετικό με την αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας, όπως αυτή συγκεκριμενοποιείται με την οδηγία 2000/78, να διασφαλίζει, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, την έννομη προστασία που απορρέει για τους ιδιώτες από το δίκαιο της Ένωσης και να εγγυάται την πλήρη αποτελεσματικότητα του δικαίου αυτού, αφήνοντας εν ανάγκη ανεφάρμοστη οποιαδήποτε διάταξη της εθνικής ρύθμισης αντιβαίνει στην εν λόγω αρχή.

Τέλος, στις υποθέσεις *Wolf, Petersen* (αποφάσεις της 12ης Ιανουαρίου 2010, C-229/08 και C-341/08) και *Rosenbladt* (απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2010, C-45/09), το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί του περιεχομένου της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων λόγω ηλικίας, υπό το πρίσμα της προαναφερθείσας οδηγίας 2000/78. Στην πρώτη υπόθεση, έκρινε ότι εθνική ρύθμιση η οποία ορίζει το 30ό έτος ως το ανώτατο όριο ηλικίας για την πρόσληψη σε θέσεις της μέσης βαθμίδας των τεχνικών υπηρεσιών του πυροσβεστικού σώματος, μολονότι εισάγει διαφορετική μεταχείριση λόγω ηλικίας κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 2, στοιχείο α', της οδηγίας 2000/78, μπορεί να θεωρηθεί κατάλληλη για την επίτευξη του σκοπού της διασφάλισης της επιχειρησιακής ετοιμότητας και της εύρυθμης λειτουργίας του πυροσβεστικού σώματος, ο οποίος συνιστά θεμιτό σκοπό κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής. Επιπλέον, η εν λόγω ρύθμιση μάλλον δεν βαίνει πέραν του αναγκαίου για την επίτευξη του σκοπού αυτού μέτρου, εφόσον οι ιδιαίτερα υψηλών προδιαγραφών σωματικές ικανότητες μπορούν, υπό την έννοια της τελευταίας αυτής διατάξεως, να θεωρηθούν ως ουσιαστική και καθοριστική επαγγελματική προϋπόθεση για την άσκηση του επαγγέλματος του πυροσβέστη μέσης βαθμίδας των τεχνικών υπηρεσιών και η απαίτηση πλήρους σωματικής ευρωστίας για την άσκηση του ως άνω επαγγέλματος συνδέεται με την ηλικία των μελών των υπηρεσιών αυτών.

Στη δεύτερη υπόθεση, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 2, παράγραφος 5, της οδηγίας 2000/78 απαγορεύει εθνικό μέτρο το οποίο καθορίζει ανώτατο όριο ηλικίας για την άσκηση του επαγγέλματος του συμβεβλημένου οδοντιάτρου, εν προκειμένω το 68ο έτος, εφόσον μοναδικός δεδηλωμένος σκοπός του μέτρου αυτού είναι η προστασία της υγείας των ασθενών από την πτώση της απόδοσης των οδοντιάτρων μετά από την προαναφερθείσα ηλικία, τη στιγμή που το ίδιο αυτό όριο ηλικίας δεν ισχύει για τους μη συμβεβλημένους οδοντιάτρους. Αντιθέτως, το άρθρο 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας δεν απαγορεύει τέτοιο μέτρο, όταν ο σκοπός του έγκειται στη μεταξύ των γενεών κατανομή των ευκαιριών απασχόλησης εντός του επαγγελματικού κύκλου των συμβεβλημένων οδοντιάτρων, εφόσον το μέτρο αυτό είναι πρόσφορο και αναγκαίο, με δεδομένη την κατάσταση της οικείας αγοράς εργασίας, για την επίτευξη του στόχου αυτού. Στην τρίτη υπόθεση, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/78 δεν αποκλείει εθνική διάταξη δυνάμει της οποίας λογίζονται ως έγκυρες οι ρήτρες περί αυτοδίκαιης λύσεως των συμβάσεων εργασίας για τον λόγο ότι ο μισθωτός συμπλήρωσε το όριο ηλικίας συνταξιοδότησεως, στον βαθμό που, αφενός, η εν λόγω διάταξη δικαιολογείται αντικειμενικώς και ευλόγως από έναν θεμιτό σκοπό σχετικό με την πολιτική στους τομείς της απασχολήσεως και αγοράς εργασίας και, αφετέρου, τα μέσα για την επίτευξη του σκοπού αυτού είναι πρόσφορα και αναγκαία.

Περιβάλλον

Στην υπόθεση *Επιτροπή κατά Ιταλίας* (απόφαση της 4ης Μαρτίου 2010, C-297/08), το Δικαστήριο εξέτασε αν η Ιταλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπείχε από την οδηγία 2006/12/EK⁵⁶, όπως υποστήριζε η Επιτροπή. Τα πραγματικά περιστατικά που προσήφθησαν στην Ιταλία αφορούσαν αποκλειστικώς και μόνον τη διάθεση αποβλήτων από την Περιφέρεια της Καμπανίας.

⁵⁶ Οδηγία 2006/12/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2006, περί των στερεών αποβλήτων (EE L 114, σ. 9).

Όσον αφορά τις υποδομές για την αξιοποίηση και διάθεση των αστικών αποβλήτων, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, ως προς τη δημιουργία ολοκληρωμένου και κατάλληλου δικτύου εγκαταστάσεων διάθεσης των αποβλήτων, τα κράτη μέλη έχουν διακριτική ευχέρεια κατά την επιλογή της εδαφικής βάσεως την οποία κρίνουν κατάλληλη προκειμένου να επιτύχουν αυτάρκεια σε εθνικό επίπεδο. Για ορισμένες κατηγορίες αποβλήτων, λόγω της ιδιαιτερότητας τους, είναι εύλογη η συγκέντρωση της επεξεργασίας τους σε μία ή περισσότερες μονάδες σε εθνική κλίμακα, ή ακόμη και σε συνεργασία με άλλα κράτη μέλη. Αντιθέτως, για τα μη επικίνδυνα αστικά απόβλητα —τα οποία δεν προϋποθέτουν ειδικές εγκαταστάσεις—, τα κράτη μέλη οφείλουν να οργανώσουν δίκτυο διαθέσεώς τους όσο το δυνατόν πλησιέστερα στους τόπους παραγωγής, υπό την επιφύλαξη της δυνατότητας ανάπτυξης διαπεριφερειακών ή και διασυνοριακών συνεργασιών ανταποκρινόμενων στην αρχή της εγγύτητας. Ούτε η εναντίωση του πληθυσμού ούτε η αθέτηση συμβατικών υποχρεώσεων ούτε καν η ύπαρξη εγκληματικών δραστηριοτήτων συνιστούν περιπτώσεις ανωτέρας βίας δυνάμενες να δικαιολογήσουν τόσο την παράβαση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εν λόγω οδηγία όσο και την παράλειψη πραγματικής και έγκαιρης κατασκευής των υποδομών.

Όσον αφορά τον κίνδυνο για την υγεία του ανθρώπου και τις βλαπτικές συνέπειες για το περιβάλλον, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, μολονότι η εν λόγω οδηγία θέτει τους στόχους της προστασίας της περιβάλλοντος και της υγείας του ανθρώπου, δεν προσδιορίζει επακριβώς το περιεχόμενο των μέτρων που πρέπει να ληφθούν και αφήνει συναφώς στα κράτη μέλη ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως. Επομένως, δεν είναι, καταρχήν, δυνατό να συναχθεί αυτομάτως από το ασύμβατο μιας πραγματικής καταστάσεως προς τους καθοριζόμενους στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας σκοπούς ότι το οικείο κράτος μέλος παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την ως άνω διάταξη, ήτοι ότι δεν έλαβε τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει ότι τα απόβλητα διατίθενται χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον. Η εξακολούθηση, πάντως, αυτής της καταστάσεως, ιδίως όταν επιφέρει σημαντική υποβάθμιση του περιβάλλοντος η οποία διατηρείται επί μακρόν χωρίς επέμβαση των αρμοδίων αρχών, ενδέχεται να σημαίνει ότι τα κράτη μέλη έχουν υπερβεί τα όρια της διακριτικής ευχέρειας που τους παρέχει η διάταξη αυτή. Επομένως, η Ιταλική Δημοκρατία, παραλείποντας, αφενός, να δημιουργήσει κατάλληλο και ολοκληρωμένο δίκτυο εγκαταστάσεων αξιοποιήσεως και διαθέσεως των αποβλήτων πλησίον του τόπου παραγωγής τους και, αφετέρου, να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να μην τίθεται σε κίνδυνο η ανθρώπινη υγεία και να μην προκαλείται βλάβη στο περιβάλλον στην Περιφέρεια της Καμπανίας, διέπραξε διπλή παράβαση.

Οι δύο αποφάσεις *ERG κ.λπ.*, της 9ης Μαρτίου 2010, οι οποίες εκδόθηκαν επί της υποθέσεως C-378/08 και επί των συνεκδικασθεισών υποθέσεων C-379/08 και C-380/08 αντιστοίχως, έδωσαν στο Δικαστήριο την ευκαιρία να ερμηνεύσει την οδηγία 2004/35, σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη⁵⁷.

Στην υπόθεση C-378/08, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η εν λόγω οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη δεν αποκλείει εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές να τεκμαίρονται την ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας μεταξύ φορέων εκμεταλλεύσεως και διαπιστωθείσας ρυπάνσεως, λόγω της εγγύτητας των εγκαταστάσεών τους με τη ζώνη ρυπάνσεως. Σύμφωνα, όμως, με την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», η αρμόδια αρχή πρέπει, για να χρησιμοποιήσει το ως άνω τεκμήριο της αιτιώδους συνάφειας, να διαθέτει ευλογοφανείς ενδείξεις ικανές να το στηρίξουν, όπως είναι η εγγύτητα της εγκαταστάσεως του φορέα εκμεταλλεύσεως με τη διαπιστωθείσα ρύπανση και η αντιστοιχία μεταξύ των ρυπογόνων ουσιών που ανευρέθησαν και των συστατικών τα οποία

⁵⁷ Οδηγία 2004/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 2004, σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη όσον αφορά την πρόληψη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικής ζημίας (ΕΕ L 143, σ. 56).

χρησιμοποιεί ο εν λόγω φορέας εκμεταλλεύσεως στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του. Επιπλέον, η αρμόδια αρχή δεν οφείλει να αποδείξει πταίσμα εκ μέρους των φορέων εκμεταλλεύσεως των οποίων οι δραστηριότητες θεωρούνται ευθυνόμενες για την προκληθείσα ζημία στο περιβάλλον. Αντιθέτως, απόκειται στην αρχή αυτή να διεξαγάγει προηγουμένως έρευνα για τον εντοπισμό της πηγής της διαπιστωθείσας ρυπάνσεως, διαθέτοντας ευρεία διακριτική ευχέρεια ως προς τις σχετικές διαδικασίες, τα μέσα που πρέπει να χρησιμοποιηθούν και τη διάρκεια της έρευνας αυτής.

Στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-379/08 και C-380/08, το Δικαστήριο έκρινε ότι η αρμόδια αρχή διαθέτει την ευχέρεια να τροποποιεί ουσιαδώς μέτρα αποκαταστάσεως περιβαλλοντικής ζημίας, τα οποία αποφασίστηκαν μετά τη διεξαγωγή διαδικασίας ανταλλαγής απόψεων σε συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους φορείς εκμεταλλεύσεως και τα οποία έχουν ήδη εκτελεστεί ή έχουν ήδη αρχίσει να εκτελούνται. Σε κάθε περίπτωση, προκειμένου να ληφθεί τέτοια απόφαση, η αρχή αυτή:

– υπέχει υποχρέωση ακροάσεως των φορέων εκμεταλλεύσεως, εκτός αν ο επείγων χαρακτήρας της περιβαλλοντικής καταστάσεως απαιτεί άμεση δράση της αρμόδιας αρχής·

– οφείλει να καλεί, ειδικότερα, τα πρόσωπα στις γαίες των οποίων θα πρέπει να εφαρμοστούν τα ως άνω μέτρα να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους, τις οποίες λαμβάνει υπόψη και

– πρέπει να αιτιολογεί, με την απόφασή της, την επιλογή της, και, εφόσον παρίσταται ανάγκη, να εξηγήει τους λόγους για τους οποίους δεν έγινε ή δεν ήταν δυνατό να γίνει εμπεριστατωμένη εξέταση, όπως για παράδειγμα λόγω του επείγοντος χαρακτήρα της περιβαλλοντικής καταστάσεως.

Επίσης, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η εν λόγω οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη δεν αποκλείει εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει στην αρμόδια αρχή να εξαρτά την άσκηση του δικαιώματος των φορέων εκμεταλλεύσεως να χρησιμοποιούν τις γαίες τους από την προϋπόθεση της εκτελέσεως των απαιτούμενων εργασιών περιβαλλοντικής αποκαταστάσεως, τούτο δε ισχύει έστω και αν οι σχετικές εργασίες δεν αφορούν τις εν λόγω γαίες, καθόσον έχουν ήδη «εξυγιανθεί» ή ουδέποτε έχουν μολυνθεί. Πάντως, ένα τέτοιο μέτρο πρέπει να δικαιολογείται από τον σκοπό της αποφυγής της χειροτερεύσεως της περιβαλλοντικής καταστάσεως ή, κατ' εφαρμογήν της αρχής της προφυλάξεως, από τον σκοπό της προλήψεως της εμφανίσεως ή της επανεμφανίσεως άλλων περιβαλλοντικών ζημιών στις γαίες των φορέων εκμεταλλεύσεως, οι οποίες βρίσκονται καθόλο το μήκος του αιγιαλού που αποτελεί αντικείμενο των μέτρων αποκαταστάσεως.

Θεωρήσεις, άσυλο και μετανάστευση

Πολλές αποφάσεις σε αυτόν τον διαρκώς εξελισσόμενο τομέα χρήζουν ιδιαίτερης μνείας. Στις υποθέσεις *Melki και Abdeli* (αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 2010, C-188/10 και C-189/10), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι αντιβαίνει στο άρθρο 67, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ και στα άρθρα 20 και 21 του κανονισμού 562/2006⁵⁸ εθνική νομοθετική ρύθμιση που απονέμει στις αστυνομικές αρχές του οικείου κράτους μέλους την αρμοδιότητα να ελέγχουν, αποκλειστικά και μόνον εντός ζώνης 20 χιλιομέτρων από τα χερσαία σύνορα του κράτους αυτού με άλλα κράτη-μέλη της Συμβάσεως εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν, την ταυτότητα οποιουδήποτε ατόμου, ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του και από τη συνδρομή ιδιαίτερων περιστάσεων από τις οποίες να προκύπτει κίνδυνος διατάραξης της δημόσιας τάξης, προκειμένου να βεβαιώνονται ότι το άτομο τηρεί την υποχρέωσή του να έχει στην κατοχή του, να φέρει και να μπορεί να επιδείξει τις άδειες και τα προβλεπόμενα

⁵⁸ Κανονισμός (ΕΚ) 562/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαρτίου 2006, για τη θέσπιση του κοινοτικού κώδικα σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα (κώδικας συνόρων του Σένγκεν) (ΕΕ L 105, σ. 1).

από τον νόμο έγγραφα, χωρίς η νομοθετική αυτή ρύθμιση να προβλέπει τα αναγκαία μέτρα πλαισίωσης της εν λόγω αρμοδιότητας, ώστε να διασφαλίζεται ότι η άσκησή της στην πράξη δεν θα έχει ισοδύναμο αποτέλεσμα με τους συνοριακούς ελέγχους.

Στην υπόθεση *Chakroun* (απόφαση της 4ης Μαρτίου 2010, C-578/08), το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία να αποσαφηνίσει τη νομολογία του σχετικά με την οικογενειακή επανένωση.

Πρώτον, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι η φράση «προσφυγή στο σύστημα κοινωνικής αρωγής» που περιλαμβάνεται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, αρχή και στοιχείο γ', της οδηγίας 2003/86/EK⁵⁹, έχει την έννοια ότι απαγορεύει σε κράτος μέλος να θεσπίσει ρύθμιση αποκλείουσα την οικογενειακή επανένωση στην περίπτωση συντηρούντος ο οποίος έχει μεν προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία ότι διαθέτει σταθερούς και τακτικούς πόρους, επαρκείς για την κάλυψη των αναγκών τόσο του ιδίου όσο και των μελών της οικογένειάς του, πλην όμως, λαμβανομένου υπόψη του ύψους των εισοδημάτων του, μπορεί να ζητήσει, αφενός, ειδική αρωγή για την αντιμετώπιση ιδιαίτερων, καθοριζόμενων επί ατομικής βάσεως και αναγκαίων για τη διαβίωσή του εξόδων, αφετέρου, ανάλογες του εισοδήματος επιστροφές φόρων από οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως και, τέλος, ενισχυτικά του εισοδήματος μέτρα στο πλαίσιο της περί ελαχίστου εισοδήματος πολιτικής των φορέων τοπικής αυτοδιοικήσεως.

Δεύτερον, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η οδηγία 2003/86, ειδικότερα δε το άρθρο 2, αρχή και στοιχείο δ', της οδηγίας αυτής έχει την έννοια ότι η διάταξη αυτή δεν επιτρέπει την εφαρμογή εθνικής ρυθμίσεως η οποία, όσον αφορά τη σχετική με τους πόρους προϋπόθεση του άρθρου 7, παράγραφος 1, αρχή και στοιχείο γ', της εν λόγω οδηγίας διακρίνει ανάλογα με το αν οι οικογενειακοί δεσμοί έχουν δημιουργηθεί πριν ή μετά την είσοδο του συντηρούντος στο κράτος μέλος υποδοχής.

Στην υπόθεση *Bolbol* (απόφαση της 17ης Ιουνίου 2010, C-31/09), το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 12, παράγραφος 1, στοιχείο α', πρώτη περίοδος, της οδηγίας 2004/83⁶⁰. Η οδηγία αυτή έχει την ιδιαιτερότητα ότι απλώς επαναλαμβάνει, εντός του πλαισίου της έννομης τάξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Σύμβαση της Γενεύης⁶¹. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι οι ειδικοί κανόνες της Συμβάσεως αυτής σχετικά με τους εκτοπισθέντες Παλαιστίνιους αφορούν μόνον τα πρόσωπα που απολαύουν σήμερα προστασίας ή συνδρομής από το Γραφείο Αρωγής και Έργων των Ηνωμένων Εθνών για τους Παλαιστίνιους Πρόσφυγες στην Εγγύς Ανατολή (στο εξής: UNRWA). Κατά συνέπεια, μόνον τα πρόσωπα που τυγχάνουν πράγματι συνδρομής από το UNRWA εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των ειδικών κανόνων. Αντιθέτως, τα πρόσωπα που απλώς δικαιούνται ή δικαιούνταν προστασίας ή συνδρομής από το εν λόγω Γραφείο εξακολουθούν να καλύπτονται από τις γενικές διατάξεις της Συμβάσεως. Συνεπώς, οι αιτήσεις τους χορηγήσεως του καθεστώτος του προσφύγα πρέπει να εξετάζονται ατομικά και γίνονται δεκτές μόνο σε περίπτωση διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας ή πολιτικών πεποιθήσεων. Όσον αφορά το ζήτημα της αποδείξεως της πραγματικής παροχής συνδρομής εκ μέρους του UNRWA, το Δικαστήριο επισήμανε ότι, μολονότι η εγγραφή στο εν λόγω Γραφείο συνιστά επαρκή απόδειξη, πρέπει το πρόσωπο που απολαύει της συνδρομής αυτής να έχει τη δυνατότητα να αποδείξει την παροχή της με κάθε άλλο αποδεικτικό μέσο.

⁵⁹ Οδηγία 2003/86/EK του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης (EE L 251, σ. 12).

⁶⁰ Οδηγία 2004/83/EK του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (EE L 304, σ. 12, και —διορθωτικό—, EE 2005, L 204, σ. 24).

⁶¹ Σύμβαση της Γενεύης, της 28ης Ιουλίου 1951, περί του καθεστώτος των προσφύγων [Recueil des traités des Nations unies, τόμος 189, σ. 150, αριθ. 2545 (1954)].

Στις υποθέσεις *B* και *D* (αποφάσεις της 9ης Νοεμβρίου 2010, C-57/09 και C-101/09), το Δικαστήριο διευκρίνισε τις λεπτομέρειες εφαρμογής της ρήτρας αποκλεισμού από το καθεστώς του πρόσφυγα, τις οποίες προβλέπει το άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχεία β' και γ', της οδηγίας 2004/83/ΕΚ⁶². Επρόκειτο, αφενός, για ένα πρόσωπο που είχε υποβάλει αίτηση χορηγήσεως του καθεστώτος του πρόσφυγα και, αφετέρου, για ένα πρόσωπο στο οποίο είχε ήδη αναγνωριστεί η ιδιότητα αυτή, αμφότερα δε υπήρξαν μέλη οργανώσεων περιλαμβανόμενων στον κατάλογο της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα πρόσωπα, τις ομάδες και τις οντότητες που ενέχονται σε τρομοκρατικές πράξεις, ο οποίος καταρτίστηκε στο πλαίσιο της καταπολέμησης της τρομοκρατίας κατόπιν σχετικού Ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών.

Το Δικαστήριο εξέτασε κατ' αρχάς το ζήτημα αν στοιχειοθετείται «σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα» ή «πράξη αντίθετη προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών» κατά την έννοια της ως άνω οδηγίας, όταν ο ενδιαφερόμενος υπήρξε μέλος οργανώσεως εγγεγραμμένης στον κατάλογο και έχει στηρίξει ενεργώς τον ένοπλο αγώνα της οργανώσεως αυτής, ενδεχομένως από ηγετική θέση. Συναφώς, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι για να αποκλειστεί από το καθεστώς του πρόσφυγα πρόσωπο που ήταν μέλος οργανώσεως η οποία εφαρμόζει τρομοκρατικές μεθόδους πρέπει να προηγηθεί ατομική εξέταση συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών, η οποία να παρέχει στην αρμόδια αρχή τη δυνατότητα να διαπιστώσει αν συντρέχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι, στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του εντός της συγκεκριμένης οργανώσεως, το πρόσωπο αυτό διέπραξε σοβαρό μη πολιτικό έγκλημα ή είναι ένοχος πράξεων που αντιβαίνουν στους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών, ή ότι είναι ηθικός αυτουργός τέτοιου εγκλήματος ή τέτοιου είδους πράξεων ή μετέσχε άλλως στην τέλεσή τους, κατά την έννοια της ίδιας οδηγίας.

Συνεπώς, πρώτον, το γεγονός και μόνον ότι ο ενδιαφερόμενος υπήρξε μέλος τέτοιου είδους οργανώσεως δεν πρέπει να συνεπάγεται αυτομάτως τον αποκλεισμό του από το καθεστώς του πρόσφυγα. Δεύτερον, το Δικαστήριο επισήμανε ότι ούτε η απλή συμμετοχή στις δραστηριότητες τρομοκρατικής οργανώσεως συνεπάγεται την αυτόματη εφαρμογή των προβλεπόμενων από την ίδια οδηγία ρητρών περί αποκλεισμού, καθόσον αυτή προϋποθέτει την πλήρη εξέταση όλων των ιδιαίτερων περιστάσεων της κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε, ακολούθως, ότι ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα δυνάμει μιας από τις σχετικές ρήτρες δεν εξαρτάται από το αν ο αιτών συνιστά ενεστώτα κίνδυνο για το κράτος μέλος υποδοχής. Σκοπός των ρητρών αποκλεισμού είναι ο κολασμός πράξεων που τελέστηκαν στο παρελθόν. Στο πλαίσιο του όλου συστήματος της εν λόγω οδηγίας, υπάρχουν άλλες διατάξεις που παρέχουν στις αρμόδιες αρχές την ευχέρεια να λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα εφόσον κάποιο πρόσωπο αποτελεί ενεστώτα κίνδυνο.

Τέλος, το Δικαστήριο ερμήνευσε την ως άνω οδηγία υπό την έννοια ότι τα κράτη μέλη μπορούν να αναγνωρίζουν δικαίωμα ασύλου βάσει του εθνικού τους δικαίου σε πρόσωπα των οποίων η υπαγωγή στο καθεστώς του πρόσφυγα έχει αποκλειστεί δυνάμει μιας από τις προβλεπόμενες στην οδηγία ρήτρες αποκλεισμού, υπό τον όρο ότι αυτή η διαφορετική μορφή προστασίας δεν συνεπάγεται κίνδυνο συγχύσεως με το καθεστώς του πρόσφυγα κατά την έννοια της ίδιας οδηγίας.

Στις υποθέσεις *Salahadin Abdulla* κ.λπ. (αποφάσεις της 2ας Μαρτίου 2010, C-175/08, C-176/08, C-178/08, C-179/08), το Δικαστήριο εξέτασε τις προϋποθέσεις παύσεως του καθεστώτος πρόσφυγα για λόγους σχετικούς με μεταβολή των συνθηκών που δικαιολογούσαν την αναγνώρισή του, κατά την έννοια του άρθρου 11, παράγραφος 1, στοιχείο ε', της προαναφερθείσας οδηγίας 2004/83.

⁶² Βλ. υποσημείωση 60.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι ένα πρόσωπο μπορεί να απολέσει την ιδιότητα του πρόσφυγα όταν, κατόπιν ουσιαστικής και μη προσωρινής μεταβολής των συνθηκών στο οικείο τρίτο κράτος, εξέλιπαν οι περιστάσεις οι οποίες δικαιολογούσαν τον φόβο του ότι θα υποστεί δίωξη και δεν συντρέχουν άλλοι λόγοι που να του προκαλούν τέτοιο φόβο. Για να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι ο φόβος του πρόσφυγα ότι θα υποστεί δίωξη δεν είναι πλέον βάσιμος, οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να βεβαιωθούν ότι ο φορέας ή οι φορείς προστασίας του τρίτου κράτους, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, της οδηγίας, έχουν λάβει εύλογα μέτρα για να αποτρέψουν τη δίωξη. Επομένως πρέπει να διαθέτουν, μεταξύ άλλων, αποτελεσματικό νομικό σύστημα για τον εντοπισμό, την ποινική δίωξη και τον κολασμό πράξεων που συνιστούν δίωξη. Οι αρμόδιες αρχές πρέπει επίσης να βεβαιωθούν ότι ο ενδιαφερόμενος υπήκοος του τρίτου αυτού κράτους θα έχει πρόσβαση στο ως άνω σύστημα προστασίας, σε περίπτωση που παύσει να υπάγεται στο καθεστώς πρόσφυγα.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο ανέλυσε την περίπτωση κατά την οποία οι περιστάσεις που δικαιολογούσαν την αναγνώριση της ιδιότητας του πρόσφυγα έχουν εκλείψει και αποσαφήνισε τα κριτήρια βάσει των οποίων οι αρμόδιες αρχές πρέπει να ελέγχουν, εφόσον παρίσταται ανάγκη, αν συντρέχουν άλλες περιστάσεις που δικαιολογούν φόβο του ενδιαφερομένου ότι θα υποστεί δίωξη. Στο πλαίσιο της αναλύσεως αυτής, το Δικαστήριο επισήμανε, μεταξύ άλλων, ότι, τόσο κατά το στάδιο της χορηγήσεως του καθεστώτος του πρόσφυγα όσο και κατά το στάδιο της εξετάσεως του ζητήματος της διατηρήσεως σε ισχύ του εν λόγω καθεστώτος, η εκτίμηση αφορά το ίδιο ερώτημα, ήτοι κατά πόσον οι τεκμηριωμένες περιστάσεις στοιχειοθετούν ή όχι απειλή διώξεως, ώστε το ενδιαφερόμενο πρόσωπο να φοβάται δικαιολογημένα, λαμβανομένης υπόψη της ατομικής του καταστάσεως, ότι αποτελεί πράγματι στόχο πράξεων διώξεως. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο συνήγαγε ότι το κριτήριο της πιθανολόγησης για την εκτίμηση του κινδύνου διώξεως είναι το ίδιο με εκείνο που εφαρμόζεται κατά τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

Διεθνής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις

Η «κοινοτικοποίηση» της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις συνοδεύτηκε, όπως ήταν αναμενόμενο, από την ενίσχυση του ρόλου του κοινοτικού δικαστή.

Κατά το 2010, το Δικαστήριο εξέδωσε πολλές σημαντικές αποφάσεις σχετικές με την ερμηνεία των εφαρμοστέων επί των συμβάσεων ειδικών διατάξεων του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις⁶³.

Θα αναφέρουμε κατ' αρχάς την υπόθεση *Car Trim* (απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 2010, C-381/08), στην οποία το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί της ερμηνείας του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β', του κανονισμού 44/2001, το οποίο δίδει δύο αυτοτελείς ορισμούς, έναν όσον αφορά τις συμβάσεις πωλήσεως εμπορευμάτων και έναν άλλον όσον αφορά τις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, προκειμένου να διευκολύνει την εφαρμογή του κανόνα του άρθρου 5, σημείο 1, περί ειδικής βάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας επί διαφορών εκ συμβάσεως του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή πρέπει να εκπληρωθεί η παροχή. Στον τομέα των συμβάσεων πωλήσεως εμπορευμάτων, το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', πρώτη περίπτωση, του εν λόγω κανονισμού ορίζει ως τόπο εκτελέσεως της υποχρεώσεως αυτής τον τόπο παραδόσεως των εμπορευμάτων, όπως προβλέπεται στη σύμβαση. Στον τομέα των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του ίδιου κανονισμού παραπέμπει στον τόπο παροχής των υπηρεσιών, όπως προβλέπεται στη σύμβαση. Το προδικαστικό ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο στο πλαίσιο της υποθέσεως αυτής αφορούσε, αφενός, τον καθορισμό των κριτηρίων

⁶³ Κανονισμός (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000 (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1).

διακρίσεως μεταξύ «πωλήσεως εμπορευμάτων» και «παροχής υπηρεσιών» κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού και, αφετέρου, τον καθορισμό του τύπου εκτελέσεως της υποχρέωσης παραδόσεως, σε περίπτωση πωλήσεως εξ αποστάσεως, ιδίως όταν η σύμβαση δεν προβλέπει τίποτε.

Όσον αφορά το πρώτο σκέλος του ερωτήματος, το Δικαστήριο απάντησε ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', του κανονισμού 44/2001 έχει την έννοια ότι οι συμβάσεις με αντικείμενο την παράδοση εμπορευμάτων που πρόκειται να κατασκευαστούν ή να παραχθούν, έστω και αν ο μεν αγοραστής έθεσε ορισμένους όρους όσον αφορά την κατασκευή, τη μεταποίηση και την παράδοση των εμπορευμάτων, χωρίς να παράσχει ο ίδιος τα υλικά, ο δε προμηθευτής φέρει την ευθύνη για την ποιότητα των εμπορευμάτων και για τη συμφωνία τους με τους όρους της συμβάσεως, πρέπει να χαρακτηρίζονται ως «συμβάσεις πωλήσεως εμπορευμάτων» κατά την έννοια του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β', πρώτη περίπτωση, του κανονισμού. Στο δεύτερο σκέλος του προδικαστικού ερωτήματος, σχετικά με τον καθορισμό του τύπου εκτελέσεως της συμβάσεως σε περίπτωση πωλήσεως εξ αποστάσεως, το Δικαστήριο απάντησε κατ' αρχάς ότι, κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', πρώτη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001, σε περίπτωση πωλήσεως εξ αποστάσεως, ο τόπος όπου βάσει της συμβάσεως παραδόθηκαν ή έπρεπε να παραδοθούν τα εμπορεύματα πρέπει να καθορίζεται βάσει των όρων της. Στη συνέχεια διευκρίνισε ότι, σε περίπτωση που είναι αδύνατος ο καθορισμός του τόπου παραδόσεως επί της βάσεως αυτής, χωρίς παραπομπή στο εφαρμοστέο επί της συμβάσεως ουσιαστικό δίκαιο, τόπος παραδόσεως είναι εκείνος όπου έλαβε χώρα η πραγματική παράδοση των εμπορευμάτων στον αγοραστή, με την οποία ο αγοραστής απέκτησε ή έπρεπε να αποκτήσει την εξουσία να διαθέτει τα εν λόγω εμπορεύματα, στον τόπο που αποτελεί τον τελικό προορισμό της πράξεως της πωλήσεως. Κατά την εκτίμηση του Δικαστηρίου, αυτή η λύση όχι μόνον εξυπηρετεί τον σκοπό της προβλεψιμότητας και της εγγύτητας, αλλά είναι επίσης σύμφωνη με τον θεμελιώδη σκοπό μιας συμβάσεως πωλήσεως εμπορευμάτων, ο οποίος έγκειται στη μεταβίβαση της κυριότητάς τους από τον πωλητή στον αγοραστή, πράξη που ολοκληρώνεται μόνο με την άφιξη των εμπορευμάτων αυτών στον τελικό προορισμό τους.

Αξιοσημείωτες είναι και οι δύο συνεκδικασθείσες υποθέσεις, *Pammer* και *Hotel Alpenhof* (αποφάσεις της 7ης Δεκεμβρίου 2010, C-585/08 και C-144/09), επίσης σχετικές με την εφαρμογή του κανονισμού 44/2001 επί των διαφορών εκ συμβάσεως. Με τις αποφάσεις αυτές το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 15 του κανονισμού για τις συμβάσεις που συνάπτονται από καταναλωτές. Ειδικότερα, το κοινό προδικαστικό ερώτημα στις δύο αυτές υποθέσεις αφορούσε τον ορισμό της έννοιας «κατευθυνόμενη δραστηριότητα» προς το κράτος μέλος κατοικίας του καταναλωτή, όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 15, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 44/2001. Η έννοια αυτή, της οποίας σκοπός είναι να καταστήσει δυνατή την εφαρμογή των ειδικών διατάξεων του κανονισμού περί προστασίας του καταναλωτή στις συμβάσεις που συνάπτονται μέσω Διαδικτύου, δεν ορίζεται στον εν λόγω κανονισμό. Μόνο μια κοινή δήλωση της Επιτροπής και του Συμβουλίου σχετικά με το άρθρο 15 του κανονισμού 44/2001 διευκρινίζει ότι «μόνον το γεγονός ότι είναι προσιτή μια σελίδα του Διαδικτύου δεν αρκεί για να καταστήσει εφαρμοστέο το άρθρο 15, χρειάζεται επιπλέον η εν λόγω ιστοσελίδα να καλεί για τη σύναψη συμβάσεων εξ αποστάσεως και να έχει όντως συναφθεί η σύμβαση εξ αποστάσεως». Προσθέτει δε συναφώς ότι στοιχεία όπως η γλώσσα ή το νόμισμα που χρησιμοποιούνται από την ιστοσελίδα του Διαδικτύου δεν είναι επαρκείς ενδείξεις.

Προκειμένου να αποσαφηνίσει το περιεχόμενο του εν λόγω κανονισμού, το Δικαστήριο έδωσε γενικό ορισμό της έννοιας «κατευθυνόμενη δραστηριότητα» στο πλαίσιο του ηλεκτρονικού εμπορίου και στη συνέχεια απαρίθμησε, αλλά όχι εξαντλητικώς, τις ενδείξεις βάσει των οποίων μπορεί να γίνει δεκτό ότι η δραστηριότητα του εμπόρου κατευθύνεται προς το κράτος μέλος κατοικίας του καταναλωτή. Το Δικαστήριο έκρινε, πρώτον, ότι η έννοια «κατευθυνόμενη δραστηριότητα» πρέπει να ερμηνευθεί αυτοτελώς και διαπίστωσε ότι ένας έμπορος κατευθύνει τη δραστηριότητά του, μέσω Διαδικτύου, προς το κράτος μέλος κατοικίας του εναγόμενου, αν, πριν την ενδεχόμενη

σύμβαση συμβάσεως με τον καταναλωτή, προκύπτει από τον ιστότοπο και τη συνολική δραστηριότητα του εμπόρου ότι σχεδίαζε να συνάψει εμπορικές σχέσεις με καταναλωτές οι οποίοι έχουν την κατοικία τους σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων και το κράτος της κατοικίας του συγκεκριμένου καταναλωτή, υπό την έννοια ότι πρόθεσή του ήταν να συνάψει σύμβαση με αυτούς. Δεύτερον, το Δικαστήριο απαρτίθησε ενδεικτικώς στοιχεία που πρέπει να ελέγχει ο εθνικός δικαστής ως πρόδηλες εκφάνσεις της βουλήσεως του εμπόρου να προσεγγίσει καταναλωτές που είναι εγκατεστημένοι σε άλλο κράτος μέλος, δηλαδή τον διεθνή χαρακτήρα της δραστηριότητας, την περιγραφή δρομολογίων για τη μετάβαση από ένα ή περισσότερα κράτη μέλη προς τον τόπο της έδρας του εμπόρου, τη χρήση διαφορετικής γλώσσας ή διαφορετικού νομίσματος από τα συνήθως χρησιμοποιούμενα στο κράτος μέλος της έδρας του εμπόρου με παράλληλη δυνατότητα κρατήσεως ή επιβεβαίωσης της κρατήσεως στη διαφορετική αυτή γλώσσα, την αναγραφή στοιχείων τηλεφωνικής επικοινωνίας με μνεία του κωδικού διεθνούς κλήσεως, την πραγματοποίηση εξόδων για υπηρεσίες αντιστοιχήσεως στο Διαδίκτυο προκειμένου να διευκολυνθεί η δυνατότητα προσβάσεως καταναλωτών που κατοικούν εντός διαφορετικών κρατών μελών στον ιστότοπο του εμπόρου ή στον ιστότοπο του μεσάζοντός του, τη χρήση ονομασίας τομέα [domain name] πρώτου επιπέδου διαφορετικής από αυτήν που αντιστοιχεί στο κράτος μέλος της έδρας του εμπόρου και την εμφάνιση διεθνούς πελατολογίου αποτελούμενου από πελάτες που έχουν την κατοικία τους σε διαφορετικά κράτη μέλη. Τέλος, τρίτον, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε με τις δύο αυτές αποφάσεις ότι δεν αρκούν στοιχεία όπως η ύπαρξη, στο κράτος μέλος της κατοικίας του καταναλωτή, δυνατότητας προσβάσεως στον ιστότοπο του εμπόρου, η αναγραφή ηλεκτρονικής διεύθυνσεως ή άλλων στοιχείων επικοινωνίας, ή ακόμη η χρήση της γλώσσας ή του νομίσματος που χρησιμοποιούνται συνήθως στο κράτος μέλος στο οποίο είναι εγκατεστημένος ο έμπορος.

Εξάλλου, στην υπόθεση *Pammer*, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επίσης ότι ταξίδι σε εμπορικό πλοίο μπορεί να χαρακτηριστεί ως «σύμβαση μεταφοράς με συνολικό τίμημα» κατά την έννοια του άρθρου 15, παράγραφος 3, του κανονισμού 44/2001, εφόσον πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί «οργανωμένο» κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 90/314/ΕΟΚ⁶⁴. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ως οργανωμένο νοείται το ταξίδι που διαρκεί άνω των 24 ωρών και στο συνολικό τίμημά του περιλαμβάνεται, πέραν της μεταφοράς, και η διαμονή. Επισημαίνεται ακόμη ότι, προς διασφάλιση της συνοχής του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 15, παράγραφος 3, του κανονισμού 44/2001, λαμβάνοντας υπόψη την αντίστοιχη διάταξη του κανονισμού (ΕΚ) 593/2008, για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές, η οποία παραπέμπει ρητώς στην έννοια «οργανωμένο ταξίδι» όπως χρησιμοποιείται στην προαναφερθείσα οδηγία 90/314.

Η ερμηνεία του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000⁶⁵, αποτέλεσε το αντικείμενο τριών αποφάσεων που χρήζουν ιδιαίτερης μνείας. Οι αποφάσεις αυτές αφορούν αιτήσεις επιστροφής τέκνου σε περίπτωση παράνομης μετακινήσεώς του εκτός της χώρας συνήθους διαμονής. Υπογραμμίζεται επίσης ότι δύο από τις αποφάσεις αυτές εκδόθηκαν στο πλαίσιο της επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας του άρθρου 104γ του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου. Η εν λόγω διαδικασία εφαρμόζεται από 1ης Μαρτίου 2008 στις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που αφορούν τον Χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, προκειμένου να έχει το Δικαστήριο τη δυνατότητα να επιλύει πολύ ταχύτερα τα πλέον ευαίσθητα ζητήματα, όπως αυτά που ανακύπτουν, παραδείγματος χάρη, σε περιπτώσεις στερητικών της ελευθερίας μέτρων, όταν η σχετική απάντηση είναι καθοριστικής

⁶⁴ Οδηγία 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 1990, για τα οργανωμένα ταξίδια και τις οργανωμένες διακοπές και περιηγήσεις (ΕΕ L 158, σ. 59).

⁶⁵ Κανονισμός (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003 (ΕΕ L 338, σ. 1).

σημασίας για την εκτίμηση της νομικής καταστάσεως του προσώπου το οποίο κρατείται ή στερείται της ελευθερίας του, ή στον τομέα της γονικής μέριμνας και της επιμέλειας των τέκνων, όταν το ζήτημα αν ο δικαστής που επιλήφθηκε έχει δικαιοδοσία βάσει του δικαίου της Ένωσης εξαρτάται από την απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα.

Στην υπόθεση *Rovse* (απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, C-211/10), το αυστριακό αιτούν δικαστήριο υπέβαλε στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο της προαναφερθείσας επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας, σειρά ερωτημάτων σχετικών με την ερμηνεία των διατάξεων του 2201/2003, οι οποίες αφορούν την επιμέλεια και την επιστροφή των τέκνων. Διάδικοι στη διαφορά της κύριας δίκης ήσαν οι γονείς τέκνου, του οποίου η μητέρα το μετακίνησε παρανόμως στην Αυστρία, από την κοινή τους κατοικία στην Ιταλία. Η πολυπλοκότητα της υποθέσεως έγκειται στο γεγονός ότι είχαν κινηθεί και διεξάγονταν παράλληλα δύο διαδικασίες, η μία ενώπιον των ιταλικών δικαστηρίων και η άλλη ενώπιον των αυστριακών, οι οποίες είχαν διαφορετική έκβαση. Το πρώτο προδικαστικό ερώτημα αφορούσε το ζήτημα αν προσωρινό μέτρο, όπως το διαταχθέν εν προκειμένω από ιταλικό δικαστήριο, περί άρσης της απαγορεύσεως εξόδου της μητέρας από την ιταλική επικράτεια και προσωρινής αναθέσεως της επιμέλειας σε αμφοτέρους τους γονείς, συνοδευόμενο από άδεια να διαμείνει το τέκνο στην Αυστρία μέχρι εκδόσεως της οριστικής αποφάσεως, συνιστά «απόφαση για επιμέλεια που δεν συνεπάγεται την επιστροφή του τέκνου» κατά την έννοια του άρθρου 10, στοιχείο β', περίπτωση iv, του κανονισμού 2201/2003. Το αποτέλεσμα τέτοιας αποφάσεως εκδοθείσας από το δικαστήριο του κράτους μέλους της προηγούμενης συνήθους διαμονής του τέκνου είναι η μεταβίβαση της δικαιοδοσίας του στα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο μετακινήθηκε το παιδί. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το προσωρινό μέτρο δεν αποτελεί «απόφαση για επιμέλεια που δεν συνεπάγεται την επιστροφή του τέκνου» κατά την έννοια του άρθρου 10, στοιχείο β', περίπτωση iv, του ως άνω κανονισμού, και δεν μπορεί να θεμελιώσει μεταβίβαση της διεθνούς δικαιοδοσίας στα δικαστήρια του κράτους στο οποίο το παιδί μετακινήθηκε παρανόμως. Το συμπέρασμα αυτό όχι μόνο συναγεται από την όλη οικονομία του κανονισμού, αλλά εξυπηρετεί και τα συμφέροντα του παιδιού. Τυχόν αντίθετη λύση θα ενείχε τον κίνδυνο να αποθαρρύνεται, στην πράξη, το αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους της προηγούμενης διαμονής από τη λήψη των προσωρινών μέτρων που απαιτούνται προς διασφάλιση του συμφέροντος του παιδιού. Δεύτερον, το Δικαστήριο ερωτήθηκε σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 11, παράγραφος 8, του κανονισμού 2201/2003. Κατά την εν λόγω διάταξη, απόφαση περί μη επιστροφής, κατ'εφαρμογήν του άρθρου 13 της Συμβάσεως της Χάγης του 1980, όπως η εκδοθείσα εν προκειμένω από το αυστριακό δικαστήριο στο πλαίσιο διαδικασίας που κίνησε ο πατέρας, δεν μπορεί να αντιταχθεί στην εκτέλεση οποιασδήποτε μεταγενέστερης αποφάσεως η οποία διατάσσει την επιστροφή του τέκνου και έχει εκδοθεί από δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία βάσει του κανονισμού 2201/2003, όπως η απόφαση των ιταλικών δικαστηρίων της οποίας την έκδοση πέτυχε ο πατέρας στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, κατόπιν της αποφάσεως του αυστριακού δικαστηρίου περί μη επιστροφής. Το ερώτημα που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο έθετε το ζήτημα αν, για να είναι εκτελεστή, η απόφαση η οποία διατάσσει την επιστροφή του τέκνου πρέπει να στηρίζεται σε οριστική απόφαση του ίδιου δικαστηρίου σχετικά με την επιμέλεια του τέκνου. Το Δικαστήριο απάντησε αρνητικά, εκτιμώντας ότι μια τέτοια ερμηνεία δύσκολα συμβιβάζεται με τον σκοπό της ταχείας περατώσεως, τον οποίο επιδιώκει το άρθρο 11 του ίδιου κανονισμού, και με την προτεραιότητα που δίδεται, ως προς τη διεθνή δικαιοδοσία, στο δικαστήριο προελεύσεως. Τρίτον, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι το άρθρο 47, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι μεταγενέστερη απόφαση δικαστηρίου του κράτους μέλους εκτελέσεως, η οποία αναθέτει προσωρινώς την επιμέλεια και είναι εκτελεστή κατά το δίκαιο του κράτους αυτού, δεν μπορεί να αντιταχθεί στην εκτέλεση προγενέστερης αποφάσεως περί επιστροφής, για την οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό από το αρμόδιο δικαστήριο του κράτους μέλους προελεύσεως. Όσον αφορά το ασυμβίβαστο, κατά το άρθρο 47, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού, αποφάσεως για την οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό με μεταγενέστερη εκτελεστή απόφαση, πρέπει να εξετάζεται μόνο σε σχέση με τυχόν μεταγενέστερες αποφάσεις των αρμοδίων δικαστηρίων του κράτους μέλους προελεύσεως. Τέλος, τέταρτον, το

Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το κράτος μέλος εκτέλεσεως δεν μπορεί να απορρίψει αίτηση εκτέλεσεως αποφάσεως για την οποία έχει εκδοθεί πιστοποιητικό, για τον λόγο ότι, κατόπιν μεταβολής των συνθηκών επελθούσας μετά την έκδοσή της, θα μπορούσε να θίξει σοβαρά το συμφέρον του τέκνου. Πράγματι, μια τέτοια μεταβολή αποτελεί ζήτημα ουσίας, το οποίο εμπίπτει στην αρμοδιότητα του δικαστηρίου του κράτους μέλους προελεύσεως το οποίο έχει διεθνή δικαιοδοσία.

Το ζήτημα του δικαιώματος επιμέλειας και της παράνομης μετακινήσεως τέκνου στο πλαίσιο της εφαρμογής του κανονισμού 2201/2003 βρισκόταν στο επίκεντρο και της υποθέσεως *McB*. (απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2010, C-400/10), στην οποία επίσης εφαρμόστηκε η επείγουσα προδικαστική διαδικασία. Η υπόθεση αυτή αναδεικνύει τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των εθνικών δικαίων των κρατών μελών όσον αφορά το δικαίωμα επιμέλειας του πατέρα τέκνου ο οποίος δεν έχει συνάψει γάμο με τη μητέρα. Πράγματι, σε ορισμένα εθνικά δίκαια, ο φυσικός πατέρας του τέκνου δεν αποκτά αυτοδικαίως το δικαίωμα επιμέλειας, η δε χορήγηση του δικαιώματος αυτού εξαρτάται από την έκδοση αποφάσεως από το αρμόδιο εθνικό δικαστήριο, η οποία να του αναγνωρίζει το δικαίωμα αυτό. Τούτο ισχύει στην περίπτωση του ιρλανδικού δικαίου, το οποίο ήταν το εφαρμοστέο επί της ουσίας της διαφοράς. Εξ αυτού συνάγεται ότι, ο πατέρας, ελλείψει αποφάσεως με την οποία να του έχει ανατεθεί η επιμέλεια, δεν δύναται να αποδείξει ότι η μετακίνηση του τέκνου του υπήρξε παράνομη κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος 11, του κανονισμού 2201/2003, προκειμένου να ζητήσει την επιστροφή του στο κράτος της συνήθους διαμονής του. Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο στην υπόθεση *McB* αφορούσε το ζήτημα αν η νομοθεσία κράτους μέλους, η οποία εξαρτά από την έκδοση δικαστικής αποφάσεως τη χορήγηση του δικαιώματος επιμέλειας στον πατέρα τέκνου εφόσον αυτός δεν έχει συνάψει γάμο με τη μητέρα, είναι συμβατή με τον κανονισμό 2201/2003, ερμηνευόμενο σύμφωνα με το άρθρο 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχετικά με τον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, καίτοι η έννοια «δικαίωμα επιμέλειας» ορίζεται αυτεπαιώς στον επίμαχο κανονισμό, από το άρθρο 2, παράγραφος 11, στοιχείο α', του εν λόγω κανονισμού προκύπτει ότι ο προσδιορισμός του δικαιούχου του δικαιώματος αποτελεί ζήτημα του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου, που είναι το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο έχει τη συνήθη διαμονή του το παιδί αμέσως πριν από τη μετακίνησή του ή την κατακράτησή του. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός ότι ο φυσικός πατέρας, σε αντίθεση προς τη μητέρα, δεν αποκτά αυτοδικαίως το δικαίωμα επιμέλειας του τέκνου του κατά την έννοια του άρθρου 2 του κανονισμού 2201/2003 δεν θίγει τον πυρήνα του δικαιώματός του στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπό την προϋπόθεση ότι διασφαλίζεται το δικαίωμά του να αποταθεί στο αρμόδιο δικαστήριο για να ζητήσει να του ανατεθεί η επιμέλεια του τέκνου.

Τέλος, θα αναφέρουμε την υπόθεση *Purrucker* (απόφαση της 15ης Ιουλίου 2010, C-256/09), στην οποία το Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί της ενδεχόμενης εφαρμογής των διατάξεων του κανονισμού 2201/2003, για την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων που εκδίδει δικαστήριο άλλου κράτους μέλους, επί προσωρινών μέτρων που λαμβάνονται όσον αφορά το δικαίωμα επιμέλειας βάσει του άρθρου 20 του εν λόγω κανονισμού. Πρώτον, το Δικαστήριο υπενθύμισε τη διάκριση μεταξύ των κανόνων των άρθρων 8 έως 14 του εν λόγω κανονισμού, οι οποίοι απονέμουν διεθνή δικαιοδοσία επί της ουσίας, και του κανόνα του άρθρου 20, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, ο οποίος παρέχει σε δικαστήριο κράτους μέλους την ευχέρεια, ακόμη και αν δεν έχει διαπιστωθεί η διεθνή δικαιοδοσία του επί της ουσίας, να λάβει προσωρινά ή ασφαλιστικά μέτρα εφόσον συντρέχουν σωρευτικώς τρεις προϋποθέσεις, ήτοι τα οικεία μέτρα είναι επείγοντα, λαμβάνονται σε σχέση με πρόσωπα ή περιουσιακά στοιχεία που βρίσκονται στο κράτος μέλος της έδρας των δικαστηρίων αυτών και έχουν προσωρινό χαρακτήρα. Δεύτερον, το Δικαστήριο έκρινε ότι το σύστημα αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων, το οποίο προβλέπουν τα άρθρα 21 επ. του κανονισμού 2201/2003, δεν

έχει εφαρμογή επί των προσωρινών μέτρων που λαμβάνονται βάσει του άρθρου 20 του εν λόγω κανονισμού. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο τόνισε ότι η βούληση του νομοθέτη της Ένωσης δεν ήταν να αναγνωρίσει τέτοια δυνατότητα εφαρμογής, όπως προκύπτει τόσο από το ιστορικό θεσπίσεως του επίμαχου κανονισμού όσο και από τις διατάξεις αντίστοιχων προγενέστερων ρυθμίσεων, όπως ο κανονισμός (ΕΚ) 1347/2000 και η Σύμβαση «Βρυξέλλες II». Επιπλέον, επισήμανε ότι η εφαρμογή σε κάθε άλλο κράτος μέλος, περιλαμβανομένου εκείνου του οποίου τα δικαστήρια είναι αρμόδια ως προς την ουσία, του συστήματος αναγνωρίσεως και εκτελέσεως που θεσπίζει ο κανονισμός 2201/2003 όσον αφορά τα προσωρινά μέτρα θα ενείχε τον κίνδυνο καταστρατηγήσεως των κανόνων δικαιοδοσίας που θέτει ο κανονισμός και εμφανίσεως πρακτικών «forum shopping». Μια τέτοια κατάσταση θα ήταν αντίθετη προς τους επιδιωκόμενους με τον κανονισμό σκοπούς και, ιδίως, προς τη συνεκτίμηση του συμφέροντος του παιδιού μέσω της λήψεως των αποφάσεων που το αφορούν από δικαστήριο, το οποίο, ως πλησιέστερο στον τόπο της συνήθους διαμονής του, θεωρείται από τον νομοθέτη της Ένωσης το καταλληλότερο να κρίνει ποια μέτρα πρέπει να διαταχθούν προς διασφάλιση του συμφέροντος αυτού. Τέλος, τρίτον, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της απαιτήσεως να παρέχεται στον καθού η δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής κατά της αποφάσεως περί προσωρινών μέτρων. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο εκτίμησε ότι, λαμβανομένης υπόψη της σημασίας των προσωρινών μέτρων τα οποία μπορούν να διαταχθούν —είτε από δικαστήριο που έχει δικαιοδοσία ως προς την ουσία είτε όχι— σε διαφορές γονικής μέριμνας, είναι σημαντικό για πρόσωπο που θίγεται από μια τέτοια διαδικασία, ακόμη και αν έχει ασκήσει το δικαίωμά του ακροάσεως ενώπιον του δικαστηρίου που έλαβε τα μέτρα, να μπορεί να ασκήσει ένδικο μέσο κατά της αποφάσεως με την οποία διατάχθηκαν τα προσωρινά μέτρα. Είναι, δηλαδή, ουσιώδες να μπορεί να αμφισβητήσει ενώπιον διαιφορητικού δικαστηρίου, που πρόκειται να εκδώσει άμεσα την απόφασή του, είτε ότι το δικαστήριο το οποίο έλαβε τα μέτρα είχε δικαιοδοσία ως προς την ουσία είτε, αν δεν προκύπτει από τη σχετική απόφαση ότι το δικαστήριο είχε ή εκτίμησε ότι είχε δικαιοδοσία βάσει του κανονισμού αυτού, ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 20 του εν λόγω κανονισμού.

Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις

Το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως, ο εμβληματικός αυτός μηχανισμός του τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, συνέχισε να τροφοδοτεί τη νομολογία του Δικαστηρίου.

Στην υπόθεση *Mantello* (απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2010, C-261/09), το Δικαστήριο ερμήνευσε το άρθρο 3, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαisiού 2002/584/ΔΕΥ⁶⁶, η οποία επιτρέπει στη δικαστική αρχή του κράτους μέλους εκτελέσεως να μην εκτελέσει το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως, εφόσον από τις πληροφορίες που διαθέτει προκύπτει ότι ο καταζητούμενος έχει δικαστεί τελεσιδικώς για τις ίδιες πράξεις σε κράτος μέλος. Ερωτώμενο, πρώτον, επί της ερμηνείας της έννοιας «ίδιες πράξεις», το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, στο πλαίσιο της εκδόσεως και εκτελέσεως ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως, η έννοια των «ίδιων πράξεων» του εν λόγω άρθρου 3, σημείο 2, της αποφάσεως-πλαisiού 2002/584 συνιστά αυτοτελή έννοια του δικαίου της Ένωσης. Εξάλλου, η αντίστοιχη έννοια των «ίδιων πραγματικών περιστατικών» απαντά και στο άρθρο 54 της Συμβάσεως εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν και, στο πλαίσιο αυτό, έχει ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αφορά μόνον το υποστατό των πραγματικών περιστατικών και περιλαμβάνει ένα σύνολο συγκεκριμένων περιστάσεων που συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους, ανεξαρτήτως του νομικού χαρακτηρισμού των ως άνω πραγματικών περιστατικών ή του προστατευμένου εννόμου συμφέροντος. Δεδομένου ότι κοινός σκοπός του άρθρου 54 της εν λόγω Συμβάσεως και του άρθρου 3, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαisiού είναι η αποτροπή του ενδεχομένου να υποβληθεί εκ νέου ένα πρόσωπο σε

⁶⁶ Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (EE L 190, σ. 1).

ποινική δίωξη ή ποινική δίκη για τις ίδιες πράξεις, η ερμηνεία της ως άνω έννοιας στο πλαίσιο της Συμβάσεως εφαρμογής της συμφωνίας του Σένγκεν ισχύει και για την απόφαση-πλαίσιο 2002/584.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο τόνισε ότι το πρόσωπο το οποίο αναζητείται θεωρείται ότι έχει δικαστεί τελεσιδίκως για τις ίδιες πράξεις όταν, κατόπιν ποινικής διαδικασίας, έχει εξαλειφθεί οριστικά η δυνατότητα άσκησης ποινικής δίωξης ή όταν το εν λόγω πρόσωπο απαλλάσσεται αμετάκλητα. Το ζήτημα του «αμετάκλητου» χαρακτήρα της αποφάσεως διέπεται από το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο έχει εκδοθεί η ως άνω απόφαση. Κατά συνέπεια, απόφαση η οποία, βάσει του δικαίου του κράτους μέλους που άσκησε ποινική δίωξη, δεν εξαλείφει οριστικά τη δυνατότητα άσκησης ποινικής δίωξης εντός του εν λόγω κράτους για ορισμένες πράξεις δεν μπορεί καταρχήν να συνιστά δικονομικό εμπόδιο για την άσκηση ή τη συνέχιση ποινικής δίωξης σε κράτος μέλος της Ένωσης για τις ίδιες πράξεις. Σε περίπτωση που, απαντώντας σε αίτηση παροχής πληροφοριών την οποία υπέβαλε η δικαστική αρχή εκτελέσεως, η δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος διαπίστωσε ρητώς, βάσει του εθνικού της δικαίου, ότι η προγενέστερη απόφασή που εκδόθηκε στην έννομη της τάξη δεν είναι τελεσιδική απόφαση καλύπτουσα τις πράξεις στις οποίες αναφέρεται το ένταλμά της, η δικαστική αρχή εκτελέσεως δεν δύναται, κατ' αρχήν, να μην εκτελέσει το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως.

Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας

Στο πλαίσιο της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, το Δικαστήριο, επιληφθέν αιτήσεως του Oberlandesgericht Düsseldorf για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως, διευκρίνισε το περιεχόμενο των ειδικών περιοριστικών μέτρων που λαμβάνονται κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (απόφαση της 29ης Ιουνίου 2010, C-550/09) και ερμήνευσε τα άρθρα 2 και 3 του κανονισμού (ΕΚ) 2580/2001⁶⁷.

Προκειμένου να θέσει σε εφαρμογή ορισμένα Ψηφίσματα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, το Συμβούλιο εξέδωσε την κοινή θέση 2001/931/ΚΕΠΠΑ⁶⁸ και τον κανονισμό 2580/2001, για τη δέσμευση κεφαλαίων προσώπων ή οντοτήτων που καταχωρίζονται σε κατάλογο ο οποίος καταρτίζεται και ενημερώνεται τακτικά με αποφάσεις του Συμβουλίου. Ο ως άνω κανονισμός απαγορεύει, επιπλέον, την άμεσα ή έμμεσα διάθεση των κεφαλαίων σε οποιοδήποτε από τα πρόσωπα ή τις οντότητες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο αυτό.

Μέχρι τον Ιούνιο του 2007 εκδόθηκαν σχετικές αποφάσεις, χωρίς να έχουν πληροφορηθεί τα πρόσωπα και οι οντότητες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο τους συγκεκριμένους λόγους καταχωρίσεώς τους σε αυτόν. Κατόπιν αποφάσεως του Πρωτοδικείου⁶⁹ περί ακυρώσεως της καταχωρίσεως στον επίμαχο κατάλογο μιας ομάδας, με το σκεπτικό ιδίως ότι το Συμβούλιο δεν είχε αιτιολογήσει την εν λόγω καταχώριση και, επομένως, ήταν αδύνατος ο δικαστικός έλεγχος επί της ουσίας, το Συμβούλιο τροποποίησε τη διαδικασία καταχωρίσεως. Εκδίδοντας νέα απόφαση προς ενημέρωση του καταλόγου⁷⁰, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 29 Ιουνίου 2007, το Συμβούλιο εξέθεσε

⁶⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 2580/2001 του Συμβουλίου, της 27ης Δεκεμβρίου 2001, για τη λήψη ειδικών περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (ΕΕ L 344, σ. 70).

⁶⁸ Κοινή θέση 2001/931/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 27ης Δεκεμβρίου 2001, περί εφαρμογής ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (ΕΕ L 344, σ. 93).

⁶⁹ Απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2006, T-228/02, *Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran κατά Συμβουλίου*.

⁷⁰ Απόφαση 2007/445/ΕΚ του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 2007, για την εφαρμογή του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 2580/2001 και για την κατάργηση των αποφάσεων 2006/379/ΕΚ και 2006/1008/ΕΚ (ΕΕ L 169, σ. 58).

στα ενδιαφερόμενα πρόσωπα και ομάδες τους λόγους που δικαιολογούσαν την καταχώριση τους στον κατάλογο. Ακολούθως, το Πρωτοδικείο ακύρωσε, με μεταγενέστερες αποφάσεις του, την καταχώριση πολλών άλλων οντοτήτων για τους ίδιους λόγους με εκείνους στους οποίους αναφερόταν το σκεπτικό της προαναφερθείσας απόφασης T-228/02. Στις 2 Μαΐου 2002, η οργάνωση Devrimci Halk Kurtulus Partisi-Cephesi (DHKP-C) καταχωρίστηκε στον επίμαχο κατάλογο. Έκτοτε, το Συμβούλιο εξέδωσε πολλές αποφάσεις με τις οποίες ενημέρωνε τον κατάλογο. Η DHKP-C ουδέποτε διεγράφη από τον κατάλογο.

Η υπόθεση ενώπιον του Δικαστηρίου αφορούσε δύο Γερμανούς υπηκόους κατά των οποίων κινήθηκε ποινική διαδικασία στη Γερμανία. Οι E και F κατηγορήθηκαν ότι υπήρξαν, από τις 30 Αυγούστου 2002 μέχρι τις 5 Νοεμβρίου 2008, μέλη της οργανώσεως DHKP-C. Προφυλακίσθηκαν για συμμετοχή σε τρομοκρατική ομάδα και ασκήθηκε ποινική δίωξη εναντίον τους. Διατηρώντας αμφιβολίες όσον αφορά το κύρος της καταχωρίσεως της DHKP-C στον κατάλογο, το αιτούν δικαστήριο ζήτησε από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν, στο πλαίσιο των αποφάσεων του Πρωτοδικείου περί ακυρώσεως της καταχωρίσεως στον κατάλογο ορισμένων προσώπων και οντοτήτων λόγω παραβάσεως στοιχειωδών δικονομικών εγγυήσεων, η καταχώριση της DHKP-C πρέπει επίσης να θεωρηθεί άκυρη, για τη χρονική περίοδο πριν τις 29 Ιουνίου 2007, μολοντί η DHKP-C δεν ζήτησε την ακύρωση της καταχωρίσεώς της στον κατάλογο.

Προκαταρκτικώς, το Δικαστήριο τόνισε ότι η υπόθεση ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου μπορούσε να καταλήξει στην επιβολή ποινών στερητικών της ελευθερίας. Στο πλαίσιο αυτό, υπογράμμισε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση συνιστά Ένωση δικαίου, της οποίας τα θεσμικά όργανα υπόκεινται σε έλεγχο όσον αφορά τη συμφωνία των πράξεων τους με τη ΣΛΕΕ και με τις γενικές αρχές του δικαίου. Κάθε διάδικος δικαιούται, στο πλαίσιο εθνικής δίκης, να προβάλει την ακυρότητα των περιεχόμενων σε πράξεις της Ένωσης διατάξεων οι οποίες αποτελούν το έρεισμα εθνικής αποφάσεως ή πράξεως που θίγει το πρόσωπο αυτό και να παρωθήσει το εθνικό δικαστήριο να υποβάλει συναφώς προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο, εφόσον ο διάδικος αυτός δεν είχε το δικαίωμα να ασκήσει ευθεία προσφυγή ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου κατά των διατάξεων αυτών.

Ως προς το κύρος των προγενέστερων του Ιουνίου 2007 αποφάσεων του Συμβουλίου, το Δικαστήριο επισήμανε ότι καμία από τις επίμαχες αποφάσεις δεν περιέχει αιτιολογία ως προς τις εκ του νόμου προϋποθέσεις εφαρμογής του κανονισμού στην περίπτωση της DHKP-C, ούτε έκθεση των ειδικών και συγκεκριμένων λόγων, για τους οποίους το Συμβούλιο έκρινε ότι η καταχώριση του DHKP-C στον κατάλογο ήταν ή εξακολουθούσε να είναι δικαιολογημένη. Οι κατηγορούμενοι δεν είχαν επομένως στη διάθεσή τους τα απαραίτητα στοιχεία προς διακρίβωση της βασιμότητας της καταχωρίσεως της DHKP-C στον κατάλογο κατά το προ της 29ης Ιουνίου 2007 χρονικό διάστημα, ώστε να είναι ειδικότερα βέβαιοι ότι η καταχώριση αυτή στηρίχθηκε σε ακριβή και κρίσιμα στοιχεία, τούτο δε μολοντί η καταχώριση συναποτελεί το έρεισμα του σε βάρος τους κατηγορητηρίου. Εξάλλου, η έλλειψη αιτιολογίας ως προς την καταχώριση μπορεί να καταστήσει αδύνατο τον αποτελεσματικό δικαστικό έλεγχο της νομιμότητάς της επί της ουσίας. Όμως, η δυνατότητα ασκήσεως αυτού του ελέγχου είναι απολύτως αναγκαία για την επίτευξη μιας δίκαιης ισορροπίας μεταξύ της ανάγκης καταστολής της διεθνούς τρομοκρατίας και της προστασίας των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων.

Επί του ζητήματος αν με την απόφαση του Ιουνίου 2007 κατέστη έγκυρη αναδρομικώς η καταχώριση της DHKP-C στον κατάλογο, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η εν λόγω απόφαση δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να συναποτελέσει το έρεισμα ποινικής καταδίκης για πράξεις που τελέστηκαν κατά τον προγενέστερο της ενάρξεως ισχύος της χρόνο. Μια τέτοια ερμηνεία θα έθιγε την αρχή της μη αναδρομικότητας των διατάξεων στις οποίες μπορεί να θεμελιωθεί ποινική καταδίκη. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο έκρινε ότι απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να αφήσει ανεφάρμοστες, στο πλαίσιο της κύριας δίκης, τις αποφάσεις του Συμβουλίου που εκδόθηκαν πριν τον Ιούνιο

του 2007 και δεν μπορούν, κατά συνέπεια, να συναποτελέσουν το έρεισμα της ποινικής διώξεως σε βάρος των Ε και F, όσον αφορά το προ της 29ης Ιουνίου 2007 χρονικό διάστημα.

Τέλος, το Δικαστήριο ερμήνευσε διασταλτικώς τη διαλαμβανόμενη στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 2580/2001 απαγόρευση της διαθέσεως κεφαλαίων σε πρόσωπα ή οντότητες που περιλαμβάνονται στον κατάλογο. Κατά το Δικαστήριο, καλύπτει κάθε πράξη της οποίας η τέλεση είναι αναγκαία για να καταστήσει δυνατή σε πρόσωπο, ομάδα ή οντότητα που περιέχεται στον κατάλογο του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 2580/2001 την ουσιαστική κτήση της πλήρους εξουσίας διαθέσεως των οικείων κεφαλαίων, άλλων χρηματικών περιουσιακών στοιχείων ή οικονομικών πόρων. Κατά το Δικαστήριο, η έννοια αυτή είναι ανεξάρτητη από την ύπαρξη, ή μη, σχέσεων μεταξύ του αυτουργού και του αποδέκτη της επίμαχης πράξης διαθέσεως.

Στην υπόθεση *Μ κ.λπ.* (απόφαση της 29ης Απριλίου 2010, C-340/08), το Δικαστήριο ασχολήθηκε με το ζήτημα αν οι κοινωνικές παροχές και παροχές προνοίας –όπως το επίδομα επιβιώσεως, οι οικογενειακές παροχές, τα στεγαστικά επιδόματα– που χορηγούνται στις συζύγους των φερόμενων ως τρομοκρατών, οι οποίοι περιλαμβάνονται στον κατάλογο του κανονισμού (ΕΚ) 881/2002⁷¹, εμπίπτουν στο πεδίο των δεσμευμένων κεφαλαίων δυνάμει του εν λόγω κανονισμού.

Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, λαμβανομένων υπόψη των διαφορετικών γλωσσικών αποδόσεων τόσο του ίδιου του κανονισμού όσο και του Ψηφίσματος του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών το οποίο ο κανονισμός αυτός θέτει σε εφαρμογή, ο εν λόγω κανονισμός πρέπει να ερμηνευθεί με γνώμονα τον σκοπό που επιδιώκει, ήτοι την καταστολή της διεθνούς τρομοκρατίας. Σκοπός της δεσμεύσεως κεφαλαίων είναι η παρεμπόδιση της προσβάσεως των ενδιαφερομένων προσώπων σε οιοδήποτε είδους οικονομικούς πόρους, οι οποίοι θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την υποστήριξη τρομοκρατικών δραστηριοτήτων. Ειδικότερα, ο σκοπός αυτός πρέπει να γίνει αντιληπτός υπό την έννοια ότι το μέτρο της δεσμεύσεως οικονομικών πόρων εφαρμόζεται μόνο σε περιουσιακά στοιχεία δυνάμει να μετατραπούν σε κεφάλαια, αγαθά ή υπηρεσίες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την υποστήριξη τρομοκρατικών δραστηριοτήτων. Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι δεν υποστηρίχθηκε ότι οι σύζυγοι προσώπων περιλαμβανόμενων στον κατάλογο μεταβιβάζουν στους συζύγους τους τα κεφάλαια αυτά, αντί να τα διαθέτουν για την κάλυψη βασικών οικογενειακών δαπανών τους, ούτε αμφισβητήθηκε ότι τα επίμαχα κεφάλαια χρησιμοποιούνται, κατ' ουσίαν, από τις οικείες συζύγους για την κάλυψη ουσιαστικών οικογενειακών αναγκών, στις οποίες καταλέγονται και οι ανάγκες προσώπων περιλαμβανόμενων στον κατάλογο. Πάντως, το ενδεχόμενο μετατροπής των εν λόγω κεφαλαίων σε μέσα δυνάμει να χρησιμοποιηθούν για τη στήριξη τρομοκρατικών δραστηριοτήτων είναι μάλλον απίθανο, εφόσον οι σχετικές παροχές ανέρχονται σε ποσά δυνάμει να καλύψουν μόνον τις στοιχειώδεις ανάγκες των οικείων προσώπων. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο κατέληξε ότι το όφελος που θα μπορούσε να αντλήσει έμμεσα πρόσωπο περιλαμβανόμενο στον κατάλογο από τις κοινωνικές παροχές οι οποίες καταβάλλονται στη σύζυγό του, δεν μπορεί να διακυβεύσει τον σκοπό του κανονισμού αυτού. Επομένως, ο εν λόγω κανονισμός δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση κοινωνικών παροχών ή παροχών προνοίας που καταβάλλονται στις συζύγους των καταχωρισμένων στον κατάλογο δεσμεύσεως κεφαλαίων προσώπων.

⁷¹ Κανονισμός (ΕΚ) 881/2002 του Συμβουλίου, της 27ης Μαΐου 2002, για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν, και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) 467/2001 του Συμβουλίου για την απαγόρευση της εξαγωγής ορισμένων αγαθών και υπηρεσιών στο Αφγανιστάν, την ενίσχυση της απαγόρευσης πτήσεων και την παράταση της δέσμευσης κεφαλαίων και άλλων οικονομικών πόρων όσον αφορά τους Ταλιμπάν του Αφγανιστάν (ΕΕ L 139, σ. 9).

Γ — Σύνθεση του Δικαστηρίου

(Σειρά πρωτοκόλλου στις 7 Οκτωβρίου 2010)

Πρώτη σειρά, από τα αριστερά προς τα δεξιά:

A. Arabadjiev, πρόεδρος τμήματος· Y. Bot, πρώτο γενικός εισαγγελέας· K. Lenaerts και A. Tizzano, πρόεδροι τμήματος· B. Σκουρής, Πρόεδρος του Δικαστηρίου· J. N. Cunha Rodrigues, J.-C. Bonichot, K. Schiemann και J.-J. Kasel, πρόεδροι τμήματος.

Δεύτερη σειρά, από τα αριστερά προς τα δεξιά:

M. Ilešič και Γ. Αρέστης, δικαστές· J. Kokott, γενική εισαγγελέας· A. Rosas, δικαστής· D. Šnáby, πρόεδρος τμήματος· R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, A. Borg Barthet και J. Malevský, δικαστές.

Τρίτη σειρά, από τα αριστερά προς τα δεξιά:

J. Mazák και P. Mengozzi, γενικοί εισαγγελείς· L. Bay Larsen, E. Levits, U. Lõhmus και A. Ó Caoimh, δικαστές· E. Sharpston, γενική εισαγγελέας, P. Lindh και T. von Danwitz, δικαστές.

Τέταρτη σειρά, από τα αριστερά προς τα δεξιά:

E. Jarašiūnas, δικαστής· P. Cruz Villalón, γενικός δικαστής· M. Berger και C. Toader, δικαστές· V. Trstenjak, γενική εισαγγελέας· M. Safjan, δικαστής· N. Jääskinen, γενικός εισαγγελέας· A. Prechal, δικαστής· A. Calot Escobar, Γραμματέας.

1. Μέλη του Δικαστηρίου

(κατά σειρά αναλήψεως καθηκόντων)

Βασίλειος Σκουρής

Γεννήθηκε το 1948· πτυχίο Νομικής από το Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου (1970)· διδάκτωρ Συνταγματικού και Διοικητικού Δικαίου του Πανεπιστημίου του Αμβούργου (1973)· υφηγητής στο Πανεπιστήμιο του Αμβούργου (1972–1977)· καθηγητής Δημοσίου Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Bielefeld (1978)· καθηγητής Δημοσίου Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (1982)· Υπουργός Εσωτερικών (το 1989 και το 1996)· μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Πανεπιστημίου Κρήτης (1983–1987)· Διευθυντής του Κέντρου Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Θεσσαλονίκη (1997–2005)· Πρόεδρος της Ελληνικής Ενώσεως Ευρωπαϊκού Δικαίου (1992–1994)· μέλος της ελληνικής Εθνικής Επιτροπής Ερευνών (1993 έως 1995)· μέλος του Ανωτάτου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (1994–1996)· μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ακαδημίας Δικαίου, Trier (από το 1995)· μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Εθνικής Σχολής Δικαστών (1995–1996)· μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Υπουργείου Εξωτερικών (1997–1999)· πρόεδρος της ελληνικής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής το 1998· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 8 Ιουνίου 1999· Πρόεδρος του Δικαστηρίου από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Antonio Tizzano

Γεννήθηκε το 1940· καθηγητής Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως στο Πανεπιστήμιο La Sapienza, Ρώμη· καθηγητής στα Πανεπιστήμια «Istituto Orientale» (1969–1979) και «Federico II» της Νάπολης (1979–1992), της Κατάνης (1969–1977) και του Μογκαντίσου (1967–1972)· δικηγόρος στο ιταλικό Ακυρωτικό Δικαστήριο· νομικός σύμβουλος της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Ιταλικής Δημοκρατίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1984–1992)· μέλος της ιταλικής αντιπροσωπείας στις διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, για την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση· συγγραφέας πολυάριθμων επιστημονικών έργων, μεταξύ των οποίων σχολιασμένες εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Συνθηκών και Κώδικες της Ευρωπαϊκής Ενώσεως· ιδρυτής και διευθυντής από το 1996 του περιοδικού «Il Diritto dell'Unione Europea»· μέλος διευθυντικών ή συντακτικών επιτροπών διαφόρων νομικών περιοδικών· εισηγητής σε πολυάριθμα διεθνή συνέδρια· διαλέξεις και μαθήματα σε διάφορα διεθνή ινστιτούτα, μεταξύ των οποίων η Ακαδημία Διεθνούς Δικαίου της Χάγης (1987)· μέλος της ομάδας ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων που ορίστηκε για την εξέταση των οικονομικών της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1999)· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2000 έως τις 3 Μαΐου 2006· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 4 Μαΐου 2006.

José Narciso da Cunha Rodrigues

Γεννήθηκε το 1940· υπηρέτησε ως δικαστικός σε διάφορες θέσεις (1964–1977)· επιφορτισμένος από την κυβέρνηση με διάφορες αποστολές για την εκπόνηση και τον συντονισμό μελετών για τη μεταρρύθμιση του δικαιοδοτικού συστήματος· εκπρόσωπος της κυβέρνησεως στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1980–1984)· εμπειρογνώμονας στη διευθύνουσα επιτροπή των δικαιωμάτων του ανθρώπου του Συμβουλίου της Ευρώπης (1980–1985)· μέλος της επιτροπής αναθεώρησης του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας Procurador-Geral da Republica (1984–2000)· μέλος της εποπτικής επιτροπής της Υπηρεσίας Καταπολεμήςσεως της Απάτης της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (ΥΚΑ) (1999–2000)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2000.

Christiaan Willem Anton Timmermans

Γεννήθηκε το 1941· εισηγητής σε γραφείο μέλους του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1966–1969)· μόνιμος υπάλληλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1969–1977)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιου του Leiden)· καθηγητής ευρωπαϊκού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Groningen (1977–1989)· αναπληρωτής δικαστής στο Εφετείο του Arnhem· υπεύθυνος διαφόρων επιστημονικών εκδόσεων· αναπληρωτής γενικός διευθυντής της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1989–2000)· καθηγητής ευρωπαϊκού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2000 έως τις 10 Ιουνίου 2010.

Allan Rosas

Γεννήθηκε το 1948· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου του Turku (Φινλανδία)· καθηγητής Νομικής στο Πανεπιστήμιο του Turku (1978–1981) και στην Abo Akademi (Turku/Abo) 1981–1996· διευθυντής του Ινστιτούτου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του ως άνω εκπαιδευτικού ιδρύματος 1985–1995· κατέλαβε διάφορες θέσεις ευθύνης σε πανεπιστήμια της χώρας του και στο εξωτερικό· μέλος επιστημονικών συλλόγων· συντονιστής διαφόρων ερευνητικών σχεδίων και προγραμμάτων, εθνικών και διεθνών, ιδίως στους ακόλουθους τομείς: κοινοτικό δίκαιο, διεθνές δίκαιο, δίκαιο ανθρωπίνων και θεμελιωδών δικαιωμάτων, συνταγματικό δίκαιο και συγκριτικό δίκαιο δημοσίας διοικήσεως· εκπρόσωπος της Φινλανδικής Κυβερνήσεως ως μέλος ή σύμβουλος φινλανδικών αντιπροσωπειών σε διάφορες διεθνείς διασκέψεις· παρέσχε τις υπηρεσίες του ως εμπειρογνώμων του φινλανδικού δικαίου, στις οποίες περιλαμβάνεται η συμμετοχή του σε κυβερνητικές ή κοινοβουλευτικές νομικές επιτροπές στη Φινλανδία, καθώς και στα Ηνωμένα Έθνη, στην Unesco, στην Οργάνωση για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (OSCE) και στο Συμβούλιο της Ευρώπης· από το 1995, κύριος νομικός σύμβουλος της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, υπεύθυνος για τις εξωτερικές σχέσεις· από τον Μάρτιο του 2001, βοηθός γενικός διευθυντής της Νομικής Υπηρεσίας της Επιτροπής· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 17 Ιανουαρίου 2002.

Rosario Silva de Lapuerta

Γεννήθηκε το 1954· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο Complutense της Μαδρίτης)· abogado del Estado στη Μάλαγα· abogado del Estado στη νομική υπηρεσία του Υπουργείου Μεταφορών, Τουρισμού και Επικοινωνιών, στη συνέχεια στη νομική υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών· abogado del Estado-Jefe της αρμόδιας για τις διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου νομικής υπηρεσίας και γενική υποδιευθύντρια της υπηρεσίας νομικής αρωγής επί κοινοτικών και διεθνών θεμάτων της Abogacia General del Estado (Υπουργείο Δικαιοσύνης)· μέλος της ομάδας εργασίας της επιτροπής για το κοινοτικό δικαιοδοτικό σύστημα· προϊσταμένη της ισπανικής αποστολής στην ομάδα «Φίλοι της Προεδρίας» για τη μεταρρύθμιση του κοινοτικού δικαιοδοτικού συστήματος στη Συνθήκη της Νίκαιας και στην ομάδα ad hoc «Δικαστήριο» του Συμβουλίου· καθηγήτρια κοινοτικού δικαίου στη Διπλωματική Σχολή της Μαδρίτης· συνδιευθύντρια της επιθεωρήσεως «Noticias de la Union Europea»· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Koen Lenaerts

Γεννήθηκε το 1954· πτυχιούχος και διδάκτωρ Νομικής (Katholieke Universiteit Leuven)· Master of Laws, Master in Public Administration (Harvard University)· επίκουρος καθηγητής (1979–1983) και στη συνέχεια τακτικός καθηγητής ευρωπαϊκού δικαίου στο Katholieke Universiteit Leuven (από το 1983)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο (1984–1985)· καθηγητής στο Κολέγιο της Ευρώπης στην Bruges (1984–1989)· δικηγόρος Βρυξελλών (1986–1989)· επισκέπτης καθηγητής στο Harvard Law School (1989)· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 25 Σεπτεμβρίου 1989 έως τις 6 Οκτωβρίου 2003· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Juliane Kokott

Γεννήθηκε το 1957· σπουδές Νομικής (Πανεπιστήμια Βόννης και Γενεύης)· LL.M. (American University/Washington D.C.)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Χαϊδελβέργης, 1985· Πανεπιστήμιο Harvard, 1990)· προσκεκλημένη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Berkeley (1991)· καθηγήτρια γερμανικού και αλλοδαπού δικαίου, διεθνούς δικαίου και ευρωπαϊκού δικαίου στα Πανεπιστήμια του Augsburg (1992), της Χαϊδελβέργης (1993) και του Dusseldorf (1994)· αναπληρώτρια δικαστής διορισθείσα από τη Γερμανική Κυβέρνηση στο διεθνές δικαστήριο συμβιβασμού και διαιτησίας του Οργανισμού για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)· αντιπρόεδρος του ομοσπονδιακού συμβουλευτικού συμβουλίου για τη γενική μεταρρύθμιση (WBGU, 1996)· καθηγήτρια διεθνούς δικαίου, διεθνούς δικαίου των επιχειρήσεων και ευρωπαϊκού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του St Gallen (1999)· διευθύντρια του Ινστιτούτου Ευρωπαϊκού και Διεθνούς Δικαίου των επιχειρήσεων στο Πανεπιστήμιο του St Gallen (2000)· βοηθός διευθύντρια του προγράμματος ειδικεύσεως στο δίκαιο των επιχειρήσεων στο Πανεπιστήμιο του St Gallen (2001)· γενική εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Konrad Hermann Theodor Schiemann

Γεννήθηκε το 1937· σπούδασε Νομικά στο Cambridge· υπήρξε barrister από το 1964 μέχρι το 1980· είχε την ιδιότητα του Queen's Counsel από το 1980 μέχρι το 1986· δικαστής στο High Court of England and Wales από το 1986 έως το 1995· Lord Justice of Appeal από το 1995 έως το 2003· μέλος από το 1985 και ταμίας το 2003 της Honourable Society of the Inner Temple· δικαστής στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων από τις 8 Ιανουαρίου 2004.

Pranas Kūris

Γεννήθηκε το 1938· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Vilnius (1961)· κάτοχος διπλώματος Νομικής πρώτου κύκλου του Πανεπιστημίου της Μόσχας (1965)· κάτοχος διδακτορικού (Dr hab), Πανεπιστήμιο Μόσχας (1973)· ασκούμενος στο Institut des Hautes Etudes Internationales (διευθυντής: καθηγητής Ch. Rousseau), Πανεπιστήμιο Παρισιών (1967–1968)· μέλος της Ακαδημίας Επιστημών της Λιθουανίας (1996)· διδάκτωρ honoris causa στη Νομική Σχολή της Λιθουανίας (2001)· άσκησε διάφορα καθήκοντα διδακτικής και διοικητικής φύσεως στο Πανεπιστήμιο του Vilnius (1961–1990)· λέκτορας, βοηθός καθηγητής, καθηγητής δημόσιου διεθνούς δικαίου, κοσμήτορας της Νομικής Σχολής· κατέλαβε διάφορες κυβερνητικές θέσεις, στο πλαίσιο της διπλωματικής υπηρεσίας και του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Λιθουανίας· Υπουργός Δικαιοσύνης (1990–1991), σύμβουλος επικρατείας (1991), πρέσβης της Δημοκρατίας της Λιθουανίας για το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και τις Κάτω Χώρες (1992–1994)· δικαστής στο παλαιό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ιούνιος 1994–Νοέμβριος 1998)· δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο της Λιθουανίας και πρόεδρος του δικαστηρίου αυτού (Δεκέμβριος 1994–Οκτώβριος 1998)· δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (από τον Νοέμβριο του 1998)· μετέσχε σε πολλές διεθνείς διασκέψεις· μέλος της αντιπροσωπείας της Δημοκρατίας της Λιθουανίας για τις διαπραγματεύσεις με την ΕΣΣΔ (1990–1992)· συντάκτης πολλών δημοσιευμάτων (περίπου 200)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004 έως τις 6 Οκτωβρίου 2010.

Endre Juhász

Γεννήθηκε το 1944· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Szeged, Ουγγαρία (1967)· εισαγωγικές εξετάσεις του Δικηγορικού Συλλόγου Ουγγαρίας (1970)· σπουδές τρίτου κύκλου στο συγκριτικό δίκαιο στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου, Γαλλία (1969, 1970, 1971, 1972)· υπάλληλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικού Εμπορίου (1966–1974), διευθυντής νομοθετικών υποθέσεων (1973–1974)· πρώτος εμπορικός ακόλουθος της Πρεσβείας της Ουγγαρίας στις Βρυξέλλες, υπεύθυνος για κοινοτικά ζητήματα (1974–1979)· διευθυντής του Υπουργείου Εξωτερικού Εμπορίου (1979–1983)· πρώτος εμπορικός ακόλουθος και, στη συνέχεια, εμπορικός σύμβουλος στην Πρεσβεία της Ουγγαρίας στην Ουάσιγκτον DC, Ηνωμένες Πολιτείες (1983–1989)· γενικός διευθυντής στο Υπουργείο Εμπορίου και στο Υπουργείο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (1989–1991)· επικεφαλής της ομάδας απεσταλμένων για τη διαπραγμάτευση της συμφωνίας συνδέσεως μεταξύ της Ουγγαρίας και των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους (1990–1991)· γενικός γραμματέας του Υπουργείου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων, διευθυντής του γραφείου ευρωπαϊκών υποθέσεων (1992)· υφυπουργός στο Υπουργείο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (1993–1994)· υφυπουργός, πρόεδρος του γραφείου ευρωπαϊκών υποθέσεων στο Υπουργείο Βιομηχανίας και Εμπορίου (1994)· πληρεξούσιος υπουργός, προϊστάμενος της διπλωματικής αποστολής της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ιανουάριος 1995–Μάιος 2003)· επικεφαλής της ομάδας απεσταλμένων για τη διαπραγμάτευση της εντάξεως της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ιούνιος 1998–Απρίλιος 2003)· Υπουργός άνευ χαρτοφυλακίου για τον συντονισμό των ζητημάτων ευρωπαϊκής ολοκληρώσεως (από τον Μάιο του 2003)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Γεώργιος Αρέστης

Γεννήθηκε το 1945· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1968)· M. A. Comparative Politics and Government, Πανεπιστήμιο του Kent στο Canterbury (1970)· δικηγορία στην Κύπρο (1972–1982)· διορισμός σε θέση Δικαστή Επαρχιακού Δικαστηρίου (1982)· προαγωγή στη θέση του Προέδρου Επαρχιακού Δικαστηρίου (1995)· Διοικητικός Πρόεδρος του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λευκωσίας (1997–2003)· δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο της Κύπρου (2003)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Anthony Borg Barthet U.O.M.

Γεννήθηκε το 1947· διδακτορικό Νομικής στο Βασιλικό Πανεπιστήμιο Μάλτας το 1973· ανέλαβε καθήκοντα στη δημόσια διοίκηση της Μάλτας ως Notary to Government το 1975· σύμβουλος της Δημοκρατίας το 1978, πρώτος σύμβουλος της Δημοκρατίας το 1979, βοηθός Attorney General το 1988, διορίστηκε Attorney General από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Μάλτας το 1989· εντεταλμένος με τη διδασκαλία του αστικού δικαίου με μερική απασχόληση στο Πανεπιστήμιο της Μάλτας (1985–1989)· μέλος του πανεπιστημιακού συμβουλίου της Μάλτας (1998–2004)· μέλος της επιτροπής θεμάτων διοικήσεως της δικαιοσύνης (1994–2004)· μέλος της διευθυντικής επιτροπής του Κέντρου Διαιτησίας της Μάλτας (1998–2004)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Marko Ilešič

Γεννήθηκε το 1947· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο της Ljubljana)· ειδίκευση στο συγκριτικό δίκαιο (Πανεπιστήμια του Στρασβούργου και της Coimbra)· δικηγόρος· καθηγητής αστικού, εμπορικού και ιδιωτικού δικαίου· αναπληρωτής κοσμήτορας (1995–2001) και κοσμήτορας (2001–2004) της Νομικής σχολής του Πανεπιστημίου της Ljubljana· συντάκτης πολλών επιστημονικών άρθρων· επίτιμος δικαστής και πρόεδρος τμήματος του Δικαστηρίου Εργατικών Διαφορών της Ljubljana (1975–1986)· πρόεδρος του Αθλητικού Δικαστηρίου της Σλοβενίας (1978–1986)· πρόεδρος του διαιτητικού δικαστηρίου του Χρηματιστηρίου της Ljubljana· διαιτητής στο διαιτητικό δικαστήριο του Χρηματιστηρίου (από το 1998)· διαιτητής στο Εμπορικό Επιμελητήριο της Γιουγκοσλαβίας (μέχρι το 1991) και της Σλοβενίας (από το 1991)· διαιτητής στο Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο στο Παρίσι· δικαστής στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο της UEFA και της FIFA· πρόεδρος της ομοσπονδίας ενώσεων σλοβένων νομικών (1993–2005)· μέλος της International Law association, του Comité maritime international και πολλών άλλων διεθνών νομικών ενώσεων· καθηγητής αστικού, εμπορικού και ιδιωτικού δικαίου· κοσμήτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Ljubljana· συντάκτης πολλών νομικών δημοσιευμάτων· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Jiří Malenovsky

Γεννήθηκε το 1950· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου Καρόλου της Πράγας (1975)· βοηθός καθηγητής (1974–1990), αναπληρωτής κοσμήτορας (1989–1991) και προϊστάμενος του τμήματος διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου (1990–1992) στο Πανεπιστήμιο Masaryk του Brno· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Τσεχοσλοβακίας (1992)· πρέσβης στο Συμβούλιο της Ευρώπης (1993–1998)· πρόεδρος της επιτροπής εκπροσώπων των Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης (1995)· γενικός διευθυντής στο Υπουργείο Εξωτερικών (1998–2000)· πρόεδρος του τσεχοσλοβακικού παραρτήματος της ενώσεως διεθνούς δικαίου (1999–2001)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (2000–2004)· μέλος του νομοθετικού συμβουλίου (1998–2000)· μέλος του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου της Χάγης (από το 2000)· καθηγητής δημοσίου διεθνούς δικαίου στο Πανεπιστήμιο Masaryk του Brno (2001)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Uno Lõhmus

Γεννήθηκε το 1952· διδακτορικό Νομικής το 1986· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (1977–1998)· προσκεκλημένος καθηγητής ποινικού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Tartu· δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1994–1998)· πρόεδρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Εσθονίας (1998–2004)· μέλος της νομικής επιτροπής του Συντάγματος· σύμβουλος της συντακτικής επιτροπής του ποινικού κώδικα· μέλος της επιφορτισμένης με την κατάρτιση του κώδικα ποινικής δικονομίας ομάδας εργασίας· έχει συγγράψει διάφορα έργα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και για το συνταγματικό δίκαιο· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Egils Levits

Γεννήθηκε το 1955· πτυχιούχος Νομικής και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Αμβούργου· επιστημονικός συνεργάτης στη νομική σχολή του Πανεπιστημίου του Κιέλου· σύμβουλος του Κοινοβουλίου της Λεττονίας επί ζητημάτων διεθνούς και συνταγματικού δικαίου και νομοθετικής μεταρρυθμίσεως· πρέσβης της Λεττονίας στη Γερμανία και την Ελβετία (1992–1993), στην Αυστρία, την Ελβετία και την Ουγγαρία (1994–1995)· αναπληρωτής πρωθυπουργός και υπουργός Δικαιοσύνης, ασκών καθήκοντα υπουργού Εξωτερικών (1993–1994)· μέλος του Δικαστηρίου Συμβιβασμού και Διαιτησίας στο πλαίσιο του ΟΑΣΕ (από το 1997)· μέλος του Διαρκούς Διαιτητικού Δικαστηρίου (από το 2001)· εξελέγη το 1995 δικαστής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, επανεξελέγη το 1998 και το 2001· πολλές δημοσιεύσεις στους τομείς του συνταγματικού και του διοικητικού δικαίου, της νομοθετικής μεταρρυθμίσεως και του κοινοτικού δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Μαΐου 2004.

Aindrias Ó Caoimh

Γεννήθηκε το 1950· bachelor στο αστικό δίκαιο (National University of Ireland, University College Δουβλίνου, 1971)· Barrister (King's Inns, 1972)· δίπλωμα ανωτάτων σπουδών ευρωπαϊκού δικαίου (University College Δουβλίνου, 1977)· barrister του Δικηγορικού Συλλόγου Ιρλανδίας (1972–1999)· λέκτωρ ευρωπαϊκού δικαίου (King's Inns, Δουβλίνο)· Senior Counsel (1994–1999)· εκπρόσωπος της Ιρλανδικής Κυβερνήσεως σε πολλές υποθέσεις ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· δικαστής στο High Court of Ireland (από το 1999)· Benchler (πρόεδρος) της «Honorable Society of King's Inns» (από το 1999)· αντιπρόεδρος της ιρλανδικής εταιρίας ευρωπαϊκού δικαίου· μέλος του ιρλανδικού παραρτήματος της ενώσεως διεθνούς δικαίου· γιος του Andreas O'Keefe (Aindrias O Caoimh), δικαστή στο Δικαστήριο (1974–1985)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 13 Οκτωβρίου 2004.

Lars Bay Larsen

Γεννήθηκε το 1953· κάτοχος πτυχίου Πολιτικών Επιστημών (1976), πτυχιούχος Νομικής (1983), Πανεπιστήμιο Κοπεγχάγης· υπάλληλος στο Υπουργείο Δικαιοσύνης (1983–1985)· επιφορτισμένος με διδασκαλία (1984–1991), στη συνέχεια συνεργαζόμενος καθηγητής (1991–1996) οικογενειακού δικαίου στο Πανεπιστήμιο Κοπεγχάγης· προϊστάμενος τμήματος στο Advokatsamfund (1985–1986)· προϊστάμενος (1986–1991) στο Υπουργείο Δικαιοσύνης· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (1991)· προϊστάμενος τμήματος (1991–1995), προϊστάμενος της υπηρεσίας αστυνομίας (1995–1999), προϊστάμενος της νομικής υπηρεσίας (2000–2003) στο Υπουργείο Δικαιοσύνης· εκπρόσωπος της Δανίας στην επιτροπή K-4 (1995–2000), στην κεντρική ομάδα της συμφωνίας Schengen (1996–1998) και στο Europol Management Board (1998–2000)· δικαστής στο Højesteret (2003–2006)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 11 Ιανουαρίου 2006.

Eleanor Sharpston

Γεννήθηκε το 1955· σπουδές οικονομίας, γλωσσών και Νομικής στο King's College, Cambridge (1973–1977)· βοηθός και ερευνήτρια στο Corpus Christi College της Οξφόρδης (1977–1980)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (Middle Temple, 1980)· barrister (1980–1987 και 1990–2005)· εισηγήτρια στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα και, στη συνέχεια, δικαστή Sir Gordon Slynn (1987–1990)· καθηγήτρια ευρωπαϊκού και συγκριτικού δικαίου (Director of European Legal Studies) στο University College του Λονδίνου (1990–1992)· καθηγήτρια (Lecturer) στη Νομική Σχολή (1992–1998), στη συνέχεια συνεργαζόμενη καθηγήτρια (Affiliated Lecturer) (1998–2005) στο Πανεπιστήμιο Cambridge· Fellow of King's College, Cambridge (από το 1992)· συνεργαζόμενη καθηγήτρια και ερευνήτρια (Senior Research Fellow) στο Centre for European Legal Studies στο Πανεπιστήμιο Cambridge (1998–2005)· Queen's Counsel (1999)· Benchler of Middle Temple (2005) γενική εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 11 Ιανουαρίου 2006.

Paolo Mengozzi

Γεννήθηκε το 1938· καθηγητής του διεθνούς δικαίου και καθηγητής στην έδρα Jean Monnet του δικαίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο Πανεπιστήμιο της Bologna· επίτιμος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Carlos III της Μαδρίτης· επισκέπτης καθηγητής στα Πανεπιστήμια: Johns Hopkins (Bologna Center), St Johns (Νέα Υόρκη), Georgetown, Paris II, Georgia (Athens, ΗΠΑ) και Institut Universitaire International (Λουξεμβούργο)· συντονιστής του European Business Law Pallas Program που οργανώνει το Πανεπιστήμιο του Nijmegen· μέλος της Συμβουλευτικής Επιτροπής της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για τις Συμβάσεις Δημοσίων Έργων· Αναπληρωτής Υφυπουργός Βιομηχανίας και Εμπορίου κατά το εξάμηνο της ιταλικής προεδρίας του Συμβουλίου· μέλος της ομάδας προβληματισμού της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) και διευθυντής της συνόδου του 1997 του Κέντρου Ερευνών της Ακαδημίας Διεθνούς Δικαίου της Χάγης για τον ΠΟΕ· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 4 Μαρτίου 1998 μέχρι τις 3 Μαΐου 2006· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 4 Μαΐου 2006.

Pernilla Lindh

Γεννήθηκε το 1945· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Lund· εισηγήτρια και δικαστής στο Πρωτοδικείο του Trollhattan (1971–1974)· εισηγήτρια στο Εφετείο Στοκχόλμης (1974–1975)· δικαστής στο Πρωτοδικείο Στοκχόλμης (1975)· σύμβουλος νομικών και διοικητικών υποθέσεων του προέδρου του Εφετείου Στοκχόλμης (1975–1978)· επιτετραμμένη στο Domstolverket (εθνικό δικαστικό συμβούλιο) (1977)· σύμβουλος στο γραφείο του Υπουργού Δικαιοσύνης (Justice Chancellor) (1979–1980)· αναπληρωτής δικαστής στο Εφετείο Στοκχόλμης (1980–1981)· νομική σύμβουλος στο Υπουργείο Εμπορίου (1981–1982)· νομική σύμβουλος, στη συνέχεια διευθύντρια και γενική διευθύντρια νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών (1982–1995)· έλαβε τον τίτλο του πρέσβη το 1992· αντιπρόεδρος του Swedish Market Court· υπεύθυνη νομικών και θεσμικών ζητημάτων κατά τις διαπραγματεύσεις του ΕΟΧ (αντιπρόεδρος, στη συνέχεια πρόεδρος της ομάδας ΕΖΕΣ) και, κατά τις διαπραγματεύσεις για την ένταξη του Βασιλείου της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 18 Ιανουαρίου 1995 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2006· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Yves Bot

Γεννήθηκε το 1947· απόφοιτος της Νομικής Σχολής της Rouen· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Paris II Pantheon-Assas)· συνεργαζόμενος καθηγητής στη Νομική Σχολή της πόλεως Le Mans· αντεισαγγελέας, στη συνέχεια πρώτος αντεισαγγελέας της πόλεως Le Mans (1974–1982)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο της πόλεως Dieppe (1982–1984)· βοηθός εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο Στρασβούργου (1984–1986)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο της πόλεως Bastia (1986–1988)· γενικός εισαγγελέας στο Εφετείο της Caen (1988–1991)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο της πόλεως Le Mans (1991–1993)· charge de mission στο γραφείο του Υπουργού Δικαιοσύνης (1993–1995)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο της πόλεως Nanterre (1995–2002)· εισαγγελέας στο Πλημμελειοδικείο Παρισιού (2002–2004)· γενικός εισαγγελέας στο Εφετείο Παρισιού (2004–2006)· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Ján Mazák

Γεννήθηκε το 1954· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Pavol Jozef Safarik, Kosice, 1978)· καθηγητής αστικού δικαίου (1994) και κοινοτικού δικαίου (2004)· διευθυντής του ινστιτούτου κοινοτικού δικαίου στη Νομική Σχολή του Kosice (2004)· δικαστής στο Krajsky sud (περιφερειακό δικαστήριο) του Kosice (1980)· αντιπρόεδρος (1982) και πρόεδρος (1990) του Mestsky sud (αστικού δικαστηρίου) του Kosice· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Σλοβακίας (1991)· νομικός σύμβουλος στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1993–1998)· υφυπουργός Δικαιοσύνης (1998–2000)· πρόεδρος του Συνταγματικού Δικαστηρίου (2000–2006)· μέλος της «επιτροπής Βενετίας» (2004)· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Jean-Claude Bonichot

Γεννήθηκε το 1955· απόφοιτος Νομικής του Πανεπιστημίου του Metz, απόφοιτος του Ινστιτούτου Πολιτικών Μελετών του Παρισιού, φοιτήσας στη Σχολή Δημοσίας Διοικήσεως (ENA)· rapporteur (1982–1985), commissaire du gouvernement (1985–1987 και 1992–1999)· assesseur (1999–2000)· πρόεδρος του έκτου επιμέρους τμήματος του τμήματος ενδίκων διαφορών (2000–2006) του Conseil d'État· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο (1987–1991)· διευθυντής του γραφείου του Υπουργού Εργασίας, Απασχολήσεως και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, στη συνέχεια διευθυντής του γραφείου του Υπουργού Προεδρίας, Υπουργός Δημοσίας Διοικήσεως και Εκσυγχρονισμού των Δημοσίων Υπηρεσιών (1991–1992)· προϊστάμενος της νομικής αποστολής του Conseil d'État στον ασφαλιστικό οργανισμό Caisse nationale d'assurance maladie des travailleurs salariés (2001–2006)· συνεργαζόμενος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Metz (1988–2000), στη συνέχεια στο Πανεπιστήμιο Paris I Pantheon-Sorbonne (από το 2000)· δημοσίευσε πολλά άρθρα στον τομέα του διοικητικού, του κοινοτικού και του ευρωπαϊκού δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων· ιδρυτής και πρόεδρος της συντακτικής επιτροπής του «Bulletin de jurisprudence de droit de l'urbanisme», συνιδρυτής και μέλος της συντακτικής επιτροπής του «Bulletin juridique des collectivites locales», πρόεδρος του επιστημονικού συμβουλίου έρευνας στον τομέα των θεσμικών οργάνων και του δικαίου χωροταξίας και οικισμού· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Thomas von Danwitz

Γεννήθηκε το 1962· σπούδασε στη Βόννη, τη Γενεύη και το Παρίσι· Staatsexamen Νομικής (1986 και 1992)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Βόννης, 1988)· διεθνές δίπλωμα δημοσίας διοικήσεως (εθνικής σχολής δημοσίας διοικήσεως, 1990)· Habilitation (Πανεπιστήμιο Βόννης, 1996)· καθηγητής γερμανικού δημοσίου δικαίου και ευρωπαϊκού δικαίου (1996–2003), κοσμήτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Ruhr, Bochum (2000–2001)· καθηγητής γερμανικού δημοσίου δικαίου και ευρωπαϊκού δικαίου (Πανεπιστήμιο Κολωνίας, 2003–2006)· διευθυντής του Ινστιτούτου Δημοσίου Δικαίου και διοικητικής επιστήμης (2006)· προσκεκλημένος καθηγητής στο Fletcher School of Law and Diplomacy (2000), στο Πανεπιστήμιο Francois Rabelais (Tours, 2001–2006) και στο Πανεπιστήμιο Paris I Pantheon-Sorbonne (2005–2006)· επίτιμος διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Francois Rabelais (Tours, 2010)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Verica Trstenjak

Γεννήθηκε το 1962· εξετάσεις δικαστικών· διδάκτωρ Νομικής στο Πανεπιστήμιο της Ljubljana (1995)· καθηγήτρια (από το 1996) της θεωρίας του δικαίου και του κράτους, καθώς και καθηγήτρια ιδιωτικού δικαίου· ερευνήτρια· σπουδές προς εκπόνηση διδακτορικού στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης, στο Ινστιτούτο Συγκριτικού Δικαίου του Πανεπιστημίου της Βιέννης, στο Ινστιτούτο Max Planck ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στο Αμβούργο και στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Άμστερνταμ· προσκεκλημένη καθηγήτρια στα Πανεπιστήμια της Βιέννης, του Freiburg (Γερμανία) και στη Νομική Σχολή Bucerius στο Αμβούργο· προϊσταμένη της νομικής υπηρεσίας (1994–1996) και υφυπουργός στο Υπουργείο Επιστήμης και Τεχνολογίας (1996–2000)· γενική γραμματέας της Κυβερνήσεως (2000)· μέλος της ομάδας εργασίας για τον ευρωπαϊκό αστικό κώδικα (Study Group on European Civil Code) από το 2003· υπεύθυνη του σχεδίου έρευνας Humboldt (Humboldt Stiftung)· δημοσίευσε περισσότερα από 100 νομικά άρθρα και διάφορα βιβλία στους τομείς του ευρωπαϊκού και του ιδιωτικού δικαίου· κάτοχος του βραβείου της Ενώσεως Σλοβένων Νομικών «Νομικός της χρονιάς 2003»· μέλος του εκδοτικού συμβουλίου διαφόρων νομικών περιοδικών· γενική γραμματέας της Ενώσεως Σλοβένων Νομικών, μέλος διαφόρων ενώσεων νομικών επιστημόνων, μεταξύ των οποίων της Gesellschaft für Rechtsvergleichung (εταιρία συγκριτικού δικαίου)· δικαστής στο Πρωτοδικείο από τις 7 Ιουλίου 2004 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2006· γενική εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Alexander Arabadjiev

Γεννήθηκε το 1949· σπούδασε Νομικά (Πανεπιστήμιο St Kliment Ohridski, Σόφια)· πρωτοδικής στο Blagoevgrad (1975–1983)· δικαστής στο Περιφερειακό Δικαστήριο Blagoevgrad (1983–1986)· δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο (1986–1991)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1991–2000)· μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1997–1999)· μέλος της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης για το μέλλον της Ευρώπης (2002–2003)· βουλευτής (2001–2006)· παρατηρητής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 12 Ιανουαρίου 2007.

Camelia Toader

Γεννήθηκε το 1963· πτυχιούχος Νομικής (1986), διδάκτωρ Νομικής (1997) (Πανεπιστήμιο Βουκουρεστίου)· πάρεδρος στο Πρωτοδικείο Buftea (1986–1988)· πρωτοδίκης στο Πρωτοδικείο του 5ου τομέα Βουκουρεστίου (1988–1992)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου του Βουκουρεστίου (1992)· λέκτορας (1992–2005) και στη συνέχεια από το 2005 καθηγήτρια αστικού δικαίου και ευρωπαϊκού δικαίου των συμβάσεων στο Πανεπιστήμιο Βουκουρεστίου· διάφορες διδακτορικές και ερευνητικές μελέτες στο Ινστιτούτο Max Planck ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στο Αμβούργο (μεταξύ 1992 και 2004)· προϊστάμενη του τμήματος ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στο Υπουργείο Δικαιοσύνης (1997–1999)· δικαστής στο Ανώτατο Ακυρωτικό Δικαστήριο (1999–2007)· επισκέπτρια καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης (2000)· δίδαξε κοινοτικό δίκαιο στο Εθνικό Ινστιτούτο Δικαστών (2003 και 2005–2006)· μέλος της συντακτικής επιτροπής διαφόρων νομικών επιθεωρήσεων· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 12 Ιανουαρίου 2007.

Jean-Jacques Kasel

Γεννήθηκε το 1946· διδάκτωρ Νομικής, ειδικό πτυχίο διοικητικού δικαίου (ULB, 1970)· απόφοιτος του IEP Παρισιού (Ecofin, 1972)· ασκούμενος δικηγόρος· νομικός σύμβουλος της τράπεζας Banque de Paris et des Pays-Bas (1972–1973)· ακόλουθος, στη συνέχεια γραμματέας της διπλωματικής υπηρεσίας στο Υπουργείο Εξωτερικών (1973–1976)· πρόεδρος των ομάδων εργασίας του Υπουργικού Συμβουλίου (1976)· πρώτος γραμματέας πρεσβείας, αναπληρωτής μόνιμος αντιπρόσωπος στον ΟΟΣΑ (Παρίσι, 1976–1979)· προϊστάμενος γραφείου υπουργού και αντιπρόεδρος της κυβέρνησης (1979–1980)· πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (1980)· σύμβουλος, στη συνέχεια αναπληρωτής προϊστάμενος του γραφείου του προέδρου της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1981)· διευθυντής προϋπολογισμού και υπηρεσιακής καταστάσεως στη γενική γραμματεία του Συμβουλίου Υπουργών (1981–1984)· επιτετραμμένος στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1984–1985)· πρόεδρος της επιτροπής προϋπολογισμού· πληρεξούσιος υπουργός, διευθυντής πολιτικών και πολιτιστικών υποθέσεων (1986–1991)· διπλωματικός σύμβουλος του πρωθυπουργού (1986–1991)· πρέσβης στην Ελλάδα (1989–1991, χωρίς μόνιμη διαμονή στη χώρα διαπιστεύσεως), πρόεδρος της πολιτικής επιτροπής (1991)· πρέσβης, μόνιμος αντιπρόσωπος στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες (1991–1998)· πρόεδρος του Coreper (πρώτο εξάμηνο του 1997)· πρέσβης (Βρυξέλλες, 1998–2002)· μόνιμος αντιπρόσωπος στο NATO (1998–2002)· αυτάρχης και προϊστάμενος του γραφείου του Μεγάλου Δούκα του Λουξεμβούργου (2002–2007)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 15 Ιανουαρίου 2008.

Marek Safjan

Γεννήθηκε το 1949· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, 1980)· διδάκτωρ νομικών επιστημών (Πανεπιστήμιο της Βαρσοβίας, 1990)· τακτικός καθηγητής Νομικής (1998)· διευθυντής του Ινστιτούτου Αστικού Δικαίου του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας (1992–1996)· αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας (1994–1997)· γενικός γραμματέας του πολωνικού τμήματος της οργάνωσης Henri Capitant des amis de la culture juridique française (1994–1998)· αντιπρόσωπος της Πολωνίας στην επιτροπή βιοηθικής του Συμβουλίου της Ευρώπης (1991–1997)· πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου του Ινστιτούτου Δικαιοσύνης (1998)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1997–1998), εν συνεχεία πρόεδρος του δικαστηρίου αυτού (1987–2006)· μέλος της Διεθνούς Ακαδημίας Συγκριτικού Δικαίου (από το 1994), μέλος της Διεθνούς Ένωσης Δικαίου, Ηθικής και Επιστήμης (από το 1995), μέλος της Πολωνικής Επιτροπής του Ελσίνκι· μέλος της Πολωνικής Ακαδημίας των Τεχνών και των Γραμμάτων· τιμήθηκε με το μετάλλιο αξίας που του απονεμήθηκε από τον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Ευρώπης (2007)· συγγραφέας πολυάριθμων εκδόσεων στον τομέα του αστικού, ιατρικού και ευρωπαϊκού δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Daniel Šváby

Γεννήθηκε το 1951· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο της Μπρατισλάβα)· δικαστής στο Πρωτοδικείο της Μπρατισλάβα· δικαστής στο Εφετείο επιφορτισμένος με τις υποθέσεις αστικού δικαίου και αντιπρόεδρος του Εφετείου της Μπρατισλάβα· μέλος του τμήματος αστικού και οικογενειακού δικαίου του Ινστιτούτου Δικαίου του Υπουργείου Δικαιοσύνης· έκτακτος δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο επιφορτισμένος με τις υποθέσεις εμπορικού δικαίου· μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Στρασβούργο)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (2000–2004)· δικαστής στο Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων από τις 12 Μαΐου 2004 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2009· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Maria Berger

Γεννήθηκε το 1956· σπουδές στο δίκαιο και στα οικονομικά (1975–1979)· διδάκτωρ Νομικής· βοηθός και εντεταλμένη με τη διδασκαλία στο Ινστιτούτο Δημοσίου Δικαίου και Πολιτικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Innsbruck (1979–1984)· διοικητική υπάλληλος του ομοσπονδιακού Υπουργείου Επιστημών και Έρευνας και, κατά τη λήξη της θητείας της, αναπληρώτρια προϊσταμένη τμήματος (1984–1988)· υπεύθυνη της ομοσπονδιακής Καγκελαρίας για ζητήματα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση (1988–1989)· προϊσταμένη της υπηρεσίας «Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση» της ομοσπονδιακής Καγκελαρίας (προετοιμασία της προσχώρησης της Αυστρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση) (1989–1992)· διευθύντρια της Εποπτεύουσας Αρχής της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), στη Γενεύη και στις Βρυξέλλες (1993–1994)· αντιπρόεδρος του Πανεπιστημίου Donau-Universität του Krems (1995–1996)· βουλευτής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Νοέμβριος 1996–Ιανουάριος 2007 και Δεκέμβριος 2008–Ιούλιος 2009) και μέλος της νομικής επιτροπής· αναπληρωματικό μέλος της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης για το Μέλλον της Ευρώπης (Φεβρουάριος 2002–Ιούλιος 2003)· μέλος του δημοτικού συμβουλίου της πόλης Perg (Σεπτέμβριος 1997–Σεπτέμβριος 2009)· ομοσπονδιακή Υπουργός Δικαιοσύνης (Ιανουάριος 2007–Δεκέμβριος 2008)· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Niilo Jääskinen

Γεννήθηκε το 1958· πτυχίο Νομικής (1980)· μεταπτυχιακό Νομικής (1982), διδακτορικό (2008) από το Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι· εντεταλμένος με τη διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι (1980–1986)· εισηγητής και προσωρινός δικαστής στο Πρωτοδικείο του Rovaniemi (1983–1984)· νομικός σύμβουλος (1987–1989), εν συνεχεία προϊστάμενος του τμήματος ευρωπαϊκού δικαίου (1990–1995) του Υπουργείου Δικαιοσύνης· νομικός σύμβουλος στο Υπουργείο Εξωτερικών (1989–1990)· σύμβουλος και γραμματέας επί ευρωπαϊκών υποθέσεων στην ανώτερη επιτροπή του Φινλανδικού Κοινοβουλίου (1995–2000)· έκτακτος δικαστής (Ιούλιος 2000–Δεκέμβριος 2002), εν συνεχεία δικαστής (Ιανουάριος 2003–Σεπτέμβριος 2009) στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο· υπεύθυνος για νομικά και θεσμικά ζητήματα κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Φινλανδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση· γενικός εισαγγελέας στο Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Pedro Cruz Villalón

Γεννήθηκε το 1946· σπουδές στη Νομική Σχολή (1963–1968) και διδάκτωρ (1975) του Πανεπιστημίου της Σεβίλλης (1975)· τρίτος κύκλος σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Freiburg-Breisgau (1969–1971)· καθηγητής πολιτικού δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Σεβίλλης (1978–1986)· καθηγητής στην έδρα του Συνταγματικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Σεβίλλης (1986–1992)· δικαστής στο ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (1986–1987)· δικαστής στο ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (1992–1998)· πρόεδρος του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Ισπανίας (1998–2001)· Fellow Wissenschaftskolleg στο Βερολίνο (2001–2002)· καθηγητής στην έδρα του Συνταγματικού Δικαίου στο Αυτόνομο Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης (2002–2009)· σύμβουλος στο Συμβούλιο της Επικρατείας (2004 –2009)· συντάκτης πολυάριθμων δημοσιεύσεων· γενικός εισαγγελέας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις 14 Δεκεμβρίου 2009.

Alexandra (Sacha) Prechal

Γεννήθηκε το 1959· σπούδασε Νομικά (Πανεπιστήμιο Groningen, 1977–1983)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Amsterdam, 1995)· δίδαξε νομικά στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Maastricht (1983–1987)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1987–1991)· δίδαξε στο Institut Europa της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Amsterdam (1991–1995)· καθηγήτρια ευρωπαϊκού δικαίου στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Tilburg (1995–2003)· καθηγήτρια ευρωπαϊκού δικαίου στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Ουτρέχτης και μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Institut Europa του Πανεπιστημίου Ουτρέχτης (από το 2003)· μέλος της συντακτικής επιτροπής διαφόρων εθνικών και διεθνών νομικών επιθεωρήσεων· συνέγραψε διάφορα δημοσιεύματα· μέλος της Ολλανδικής Βασιλικής Ακαδημίας Επιστημών· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 10 Ιουνίου 2010.

Egidijus Jarašiūnas

Γεννήθηκε το 1952· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Vilnius (1974–1979)· διδάκτωρ νομικών επιστημών στη Νομική Ακαδημία της Λιθουανίας (1999)· δικηγόρος Λιθουανίας (1979–1990)· μέλος του Ανωτάτου Συμβουλίου (κοινοβουλευτικής συνελεύσεως) της Δημοκρατίας της Λιθουανίας (1990–1992), στη συνέχεια μέλος του Seimas (Κοινοβουλίου) της Δημοκρατίας της Λιθουανίας και μέλος της επιτροπής κρατικών και νομικών υποθέσεων (1992–1996)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Λιθουανίας (1996–2005), στη συνέχεια σύμβουλος του προέδρου του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Λιθουανίας (από το 2006)· βοηθός στην έδρα συνταγματικού δικαίου της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Mykolas Romeris (1997–2000), στη συνέχεια επίκουρος καθηγητής (2000–2004), κατόπιν καθηγητής (από το 2004) στην εν λόγω έδρα και, τέλος, επικεφαλής στην έδρα αυτή (2005–2007)· κοσμήτορας της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Mykolas Romeris (2007–2010)· μέλος της «επιτροπής της Βενετίας» (2006–2010)· είναι ένας από τους υπογράφοντες την πράξεως της 11ης Μαρτίου 1990 περί ανακτήσεως της ανεξαρτησίας της Λιθουανίας· συντάκτης πολλών νομικών δημοσιευμάτων· δικαστής στο Δικαστήριο από τις 6 Οκτωβρίου 2010.

Roger Grass

Γεννήθηκε το 1948· πτυχιούχος του Ινστιτούτου Πολιτικών Επιστημών των Παρισίων και ανωτάτων σπουδών δημοσίου δικαίου· αντεισαγγελέας πλημμελειοδικών στο tribunal de grande instance de Versailles· κύριος υπάλληλος διοικήσεως στο Δικαστήριο· γενικός γραμματέας της γενικής εισαγγελίας του Cour d'appel (Εφετείου) των Παρισίων· ιδιαίτερο γραφείο του Υπουργού Δικαιοσύνης· εισηγητής στο γραφείο του Προέδρου του Δικαστηρίου· Γραμματέας του Δικαστηρίου από τις 10 Φεβρουαρίου 1994 έως τις 6 Οκτωβρίου 2010.

Alfredo Calot Escobar

Γεννήθηκε το 1961· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Valencia (1979–1984)· εμπορικός αναλυτής στο Συμβούλιο εμπορικών επιμελητηρίων της Αυτόνομης Κοινότητας της Valencia (1986)· γλωσσομαθής νομικός στο Δικαστήριο (1986–1990)· νομικός αναθεωρητής στο Δικαστήριο (1990–1993)· υπάλληλος διοικήσεως στην υπηρεσία Τύπου και Πληροφόρησης του Δικαστηρίου (1993–1995)· υπάλληλος διοικήσεως στη γραμματεία της επιτροπής θεσμικών υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (1995–1996)· βοηθός του Γραμματέα του Δικαστηρίου (1996–1999)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο (1999–2000)· προϊστάμενος της ισπανικής μεταφραστικής υπηρεσίας στο Δικαστήριο (2000–2001)· διευθυντής, στη συνέχεια γενικός διευθυντής, της μεταφραστικής υπηρεσίας του Δικαστηρίου (2001–2010)· Γραμματέας του Δικαστηρίου από τις 7 Οκτωβρίου 2010.

2. Μεταβολές της συνθέσεως του Δικαστηρίου κατά το 2010

Πανηγυρική συνεδρίαση της 10ης Ιουνίου 2010

Κατόπιν της παραιτήσεως του Christiaan Timmermans, οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης διόρισαν, με απόφαση της 2ας Ιουνίου 2010, την Alexandra Prechal ως δικαστή στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για το υπολειπόμενο διάστημα της θητείας του C. Timmermans, ήτοι από τις 10 Ιουνίου 2010 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2012.

Πανηγυρική συνεδρίαση της 6ης Οκτωβρίου 2010

Κατόπιν της παραιτήσεως του Pranas Kūris, οι εκπρόσωποι των Κυβερνήσεων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης διόρισαν, με απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2010, τον Egidijus Jarašiūnas ως δικαστή στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για το υπολειπόμενο διάστημα της θητείας του P. Kūris, ήτοι από τις 6 Οκτωβρίου 2010 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2012.

Κατόπιν της παραιτήσεως του Roger Grass, που ασκεί τα καθήκοντα του Γραμματέα του Δικαστηρίου από τις 10 Φεβρουαρίου 1994, οι δικαστές και οι γενικοί εισαγγελείς εξέλεξαν στις 14 Σεπτεμβρίου 2010 τον Alfredo Calot Escobar Γραμματέα του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θητεία έξι ετών, από τις 7 Οκτωβρίου 2010 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2016.

3. Σειρά πρωτοκόλλου

**από την 1η Ιανουαρίου 2010 έως
10 Ιουνίου 2010**

B. ΣΚΟΥΡΗΣ, Πρόεδρος του Δικαστηρίου
 A. TIZZANO, πρόεδρος του πρώτου τμήματος
 J. N. CUNHA RODRIGUES, πρόεδρος του δεύτερου τμήματος
 K. LENAERTS, πρόεδρος του τρίτου τμήματος
 J.-C. BONICHOT, πρόεδρος του τέταρτου τμήματος
 P. MENGOZZI, πρώτος γενικός εισαγγελέας
 R. SILVA de LAPUERTA, πρόεδρος του έβδομου τμήματος
 E. LEVITS, πρόεδρος του πέμπτου τμήματος
 P. LINDH, πρόεδρος του έκτου τμήματος
 C. TOADER, πρόεδρος του όγδοου τμήματος
 C. W. A. TIMMERMANS, δικαστής
 A. ROSAS, δικαστής
 J. KOKOTT, γενική εισαγγελέας
 K. SCHIEMANN, δικαστής
 P. KÜRIS, δικαστής
 E. JUHÁSZ, δικαστής
 Γ. ΑΡΕΣΤΗΣ, δικαστής
 A. BORG BARTHET, δικαστής
 M. ILEŠIČ, δικαστής
 J. MALENOVSKÝ, δικαστής
 U. LÖHMUS, δικαστής
 A. Ó CAOIMH, δικαστής
 L. BAY LARSEN, δικαστής
 E. SHARPSTON, γενική εισαγγελέας
 Y. BOT, γενικός εισαγγελέας
 J. MAZÁK, γενικός εισαγγελέας
 T. von DANWITZ, δικαστής
 V. TRSTENJAK, γενική εισαγγελέας
 A. ARABADJIEV, δικαστής
 J.-J. KASEL, δικαστής
 M. SAFJAN, δικαστής
 D. ŠVÁBY, δικαστής
 M. BERGER, δικαστής
 N. JÄÄSKINEN, γενικός εισαγγελέας
 P. CRUZ VILLALÓN, γενικός εισαγγελέας
 R. GRASS, Γραμματέας

**από 11 Ιουνίου 2010 έως
6 Οκτωβρίου 2010**

B. ΣΚΟΥΡΗΣ, Πρόεδρος του Δικαστηρίου
 A. TIZZANO, πρόεδρος του πρώτου τμήματος
 J. N. CUNHA RODRIGUES, πρόεδρος του δεύτερου τμήματος
 K. LENAERTS, πρόεδρος του τρίτου τμήματος
 J.-C. BONICHOT, πρόεδρος του τέταρτου τμήματος
 P. MENGOZZI, πρώτος γενικός εισαγγελέας
 R. SILVA de LAPUERTA, πρόεδρος του έβδομου τμήματος
 E. LEVITS, πρόεδρος του πέμπτου τμήματος
 P. LINDH, πρόεδρος του έκτου τμήματος
 C. TOADER, πρόεδρος του όγδοου τμήματος
 A. ROSAS, δικαστής
 J. KOKOTT, γενική εισαγγελέας
 K. SCHIEMANN, δικαστής
 P. KÜRIS, δικαστής
 E. JUHÁSZ, δικαστής
 Γ. ΑΡΕΣΤΗΣ, δικαστής
 A. BORG BARTHET, δικαστής
 M. ILEŠIČ, δικαστής
 J. MALENOVSKÝ, δικαστής
 U. LÖHMUS, δικαστής
 A. Ó CAOIMH, δικαστής
 L. BAY LARSEN, δικαστής
 E. SHARPSTON, γενική εισαγγελέας
 Y. BOT, γενικός εισαγγελέας
 J. MAZÁK, γενικός εισαγγελέας
 T. von DANWITZ, δικαστής
 V. TRSTENJAK, γενική εισαγγελέας
 A. ARABADJIEV, δικαστής
 J.-J. KASEL, δικαστής
 M. SAFJAN, δικαστής
 D. ŠVÁBY, δικαστής
 M. BERGER, δικαστής
 N. JÄÄSKINEN, γενικός εισαγγελέας
 P. CRUZ VILLALÓN, γενικός εισαγγελέας
 A. PRECHAL, δικαστής
 R. GRASS, Γραμματέας

**από 7 Οκτωβρίου 2010 έως
31 Δεκεμβρίου 2010**

Β. ΣΚΟΥΡΗΣ, Πρόεδρος του Δικαστηρίου
Α. TIZZANO, πρόεδρος του πρώτου τμήματος
J. N. CUNHA RODRIGUES, πρόεδρος του δεύτερου τμήματος
Κ. LENAERTS, πρόεδρος του τρίτου τμήματος
J.-C. BONICHOT, πρόεδρος του τέταρτου τμήματος
Υ. BOT, πρώτος γενικός εισαγγελέας
Κ. SCHIEMANN, πρόεδρος του όγδοου τμήματος
Α. ARABADJIEV, πρόεδρος του έκτου τμήματος
J.-J. KASEL, πρόεδρος του πέμπτου τμήματος
D. ŠVÁBY, πρόεδρος του έβδομου τμήματος
Α. ROSAS, δικαστής
R. SILVA de LAPUERTA, δικαστής
J. KOKOTT, γενική εισαγγελέας
Ε. JUHÁSZ, δικαστής
Γ. ΑΡΕΣΤΗΣ, δικαστής
Α. BORG BARTHET, δικαστής
Μ. ILEŠIČ, δικαστής
J. MALENOVSKÝ, δικαστής
U. LÖHMUS, δικαστής
Ε. LEVITS, δικαστής
Α. Ó CAOIMH, δικαστής
L. BAY LARSEN, δικαστής
Ε. SHARPSTON, γενική εισαγγελέας
Ρ. MENGGOZZI, γενικός εισαγγελέας
Ρ. LINDH, δικαστής
J. MAZÁK, γενικός εισαγγελέας
T. von DANWITZ, δικαστής
V. TRSTENJAK, γενική εισαγγελέας
C. TOADER, δικαστής
Μ. SAFJAN, δικαστής
Μ. BERGER, δικαστής
Ν. JÄÄSKINEN, γενικός εισαγγελέας
Ρ. CRUZ VILLALÓN, γενικός εισαγγελέας
Α. PRECHAL, δικαστής
Ε. JARAŠIŪNAS, δικαστής

Α. CALOT ESCOBAR, Γραμματέας

4. Πρώην μέλη του Δικαστηρίου

Pilotti Massimo, δικαστής (1952–1958), πρόεδρος από το 1952 έως το 1958 –
Serrarens Petrus, δικαστής (1952–1958)
Van Kleffens Adrianus, δικαστής (1952–1958)
Rueff Jacques, δικαστής (1952–1959 και 1960–1962)
Riese Otto, δικαστής (1952–1963)
Lagrange Maurice, γενικός εισαγγελέας (1952–1964)
Delvaux Louis, δικαστής (1952–1967)
Hammes Charles Léon, δικαστής (1952–1967), πρόεδρος από το 1964 έως το 1967
Roemer Karl, γενικός εισαγγελέας (1953–1973)
Catala Nicola, δικαστής (1958–1962)
Rossi Rino, δικαστής (1958–1964)
Donner Andreas Matthias, δικαστής (1958–1979), πρόεδρος από το 1958 έως το 1964
Trabucchi Alberto, δικαστής (1962–1972), στη συνέχεια γενικός εισαγγελέας (1973–1976)
Lecourt Robert, δικαστής (1962–1976), πρόεδρος από το 1967 έως το 1976
Strauss Walter, δικαστής (1963–1970)
Gand Joseph, γενικός εισαγγελέας (1964–1970)
Monaco Riccardo, δικαστής (1964–1976)
Mertens de Wilmars Josse J., δικαστής (1967–1984), πρόεδρος από το 1980 έως το 1984
Pescatore Pierre, δικαστής (1967–1985)
Dutheillet de Lamothe Alain Louis, γενικός εισαγγελέας (1970–1972)
Kutscher Hans, δικαστής (1970–1980), πρόεδρος από το 1976 à 1980
Mayras Henri, γενικός εισαγγελέας (1972–1981)
O'Dalaigh Cearbhall, δικαστής (1973–1974)
Sørensen Max, δικαστής (1973–1979)
Reischl Gerhard, γενικός εισαγγελέας (1973–1981)
Warner Jean-Pierre, γενικός εισαγγελέας (1973–1981)
Mackenzie Stuart Alexander J., δικαστής (1973–1988), πρόεδρος από το 1984 έως το 1988
O'Keeffe Aindrias, δικαστής (1975–1985)
Touffait Adolphe, δικαστής (1976–1982)
Capotorti Francesco, δικαστής (1976), στη συνέχεια γενικός εισαγγελέας (1976–1982)
Bosco Giacinto, δικαστής (1976–1988)
Koopmans Thymen, δικαστής (1979–1990)
Due Ole, δικαστής (1979–1994), πρόεδρος από το 1988 έως το 1994
Everling Ulrich, δικαστής (1980–1988)
Χλωρός Αλέξανδρος, δικαστής (1981–1982)
Rozès Simone, γενικός εισαγγελέας (1981–1984)
Verloren van Themaat Pieter, γενικός εισαγγελέας (1981–1986)
Slynn Sir Gordon, γενικός εισαγγελέας (1981–1988), στη συνέχεια δικαστής (1988–1992)
Grévisse Fernand, δικαστής (1981–1982 και 1988–1994)
Bahlmann Kai, δικαστής (1982–1988)
Galmot Yves, δικαστής (1982–1988)
Mancini G. Federico, γενικός εισαγγελέας (1982–1988), στη συνέχεια δικαστής (1988–1999)
Κακούρης Κωνσταντίνος, δικαστής (1983–1997)
Darmon Marco, γενικός εισαγγελέας (1984–1994)

Joliet René, δικαστής (1984–1995)
Lenz Carl Otto, γενικός εισαγγελέας (1984–1997)
O’Higgins Thomas Francis, δικαστής (1985–1991)
Schockweiler Fernand, δικαστής (1985–1996)
Da Cruz Vilaça José Luís, γενικός εισαγγελέας (1986–1988)
De Carvalho Moithinho de Almeida José Carlos, δικαστής (1986–2000)
Mischo Jean, γενικός εισαγγελέας (1986–1991 και 1997–2003)
Rodríguez Iglesias Gil Carlos, δικαστής (1986–2003), πρόεδρος από το 1994 έως το 2003
Diez de Velasco Manuel, δικαστής (1988–1994)
Zuleeg Manfred, δικαστής (1988–1994)
Van Gerven Walter, γενικός εισαγγελέας (1988–1994)
Tesauro Giuseppe, γενικός εισαγγελέας (1988–1998)
Jacobs Francis Geoffrey, γενικός εισαγγελέας (1988–2006)
Kapteyn Paul Joan George, δικαστής (1990–2000)
Murray John L., δικαστής (1991–1999)
Gulmann Claus Christian, γενικός εισαγγελέας (1991–1994), στη συνέχεια δικαστής (1994–2006)
Edward David Alexander Ogilvy, δικαστής (1992–2004)
Elmer Michael Bendik, γενικός εισαγγελέας (1994–1997)
Hirsch Günter, δικαστής (1994–2000)
Κοσμάς Γεώργιος, γενικός εισαγγελέας (1994–2000)
La Pergola Antonio Mario, δικαστής (1994 και 1999–2006), γενικός εισαγγελέας (1995–1999)
Puissochet Jean-Pierre, δικαστής (1994–2006)
Léger Philippe, γενικός εισαγγελέας (1994–2006)
Ragnemalm Hans, δικαστής (1995–2000)
Fennelly Nial, γενικός εισαγγελέας (1995–2000)
Sevón Leif, δικαστής (1995–2002)
Wathelet Melchior, δικαστής (1995–2003)
Jann Peter, δικαστής (1995–2009)
Ruiz-Jarabo Colomer Dámaso, γενικός εισαγγελέας (1995–2009)
Schintgen Romain, δικαστής (1996–2008)
Ιωάννου Κρατερός, δικαστής (1997–1999)
Alber Siegbert, γενικός εισαγγελέας (1997–2003)
Saggio Antonio, γενικός εισαγγελέας (1998–2000)
O’Kelly Macken Fidelma, δικαστής (1999–2004)
Von Bahr Stig, δικαστής (2000–2006)
Colneric Ninon, δικαστής (2000–2006)
Geelhoed Leendert A., γενικός εισαγγελέας (2000–2006)
Stix-Hackl Christine, γενικός εισαγγελέας (2000–2006)
Timmermans Christiaan Willem Anton, δικαστής (2000–2010)
Poiares Pessoa Maduro Luís Miguel, γενικός εισαγγελέας (2003–2009)
Makarczyk Jerzy, δικαστής (2004–2009)
Klučka Ján, δικαστής (2004–2009)
Kūris Pranas, δικαστής (2004–2010)

Πρόεδροι

Pilotti Massimo (1952–1958)
Donner Andreas Matthias (1958–1964)
Hammes Charles Léon (1964–1967)
Lecourt Robert (1967–1976)
Kutscher Hans (1976–1980)
Mertens de Wilmars Josse J. (1980–1984)
Mackenzie Stuart Alexander John (1984–1988)
Due Ole (1988–1994)
Rodríguez Iglésias Gil Carlos (1994–2003)

Γραμματείς

Van Houtte Albert (1953–1982)
Heim Paul (1982–1988)
Giraud Jean-Guy (1988–1994)
Grass Roger (1994–2010)

Δ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου

Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου

1. Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις (2006–2010)

Εισαχθείσες υποθέσεις

2. Φύση των διαδικασιών (2006–2010)
3. Τομέας (2010)
4. Προσφυγές λόγω παραβάσεως κράτους μέλους (2006–2010)

Περατωθείσες υποθέσεις

5. Φύση των διαδικασιών (2006–2010)
6. Αποφάσεις, διατάξεις, γνωμοδοτήσεις (2010)
7. Δικάσας σχηματισμός (2006–2010)
8. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα (2006–2010)
9. Τομέας (2006–2010)
10. Τομέας (2010)
11. Αποφάσεις επί προσφυγών λόγω παραβάσεως κράτους μέλους: έκβαση (2006–2010)
12. Διάρκεια των διαδικασιών (αποφάσεις και διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα) (2006–2010)

Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους

13. Φύση των διαδικασιών (2006–2010)
14. Δικαστικός σχηματισμός (2006–2010)

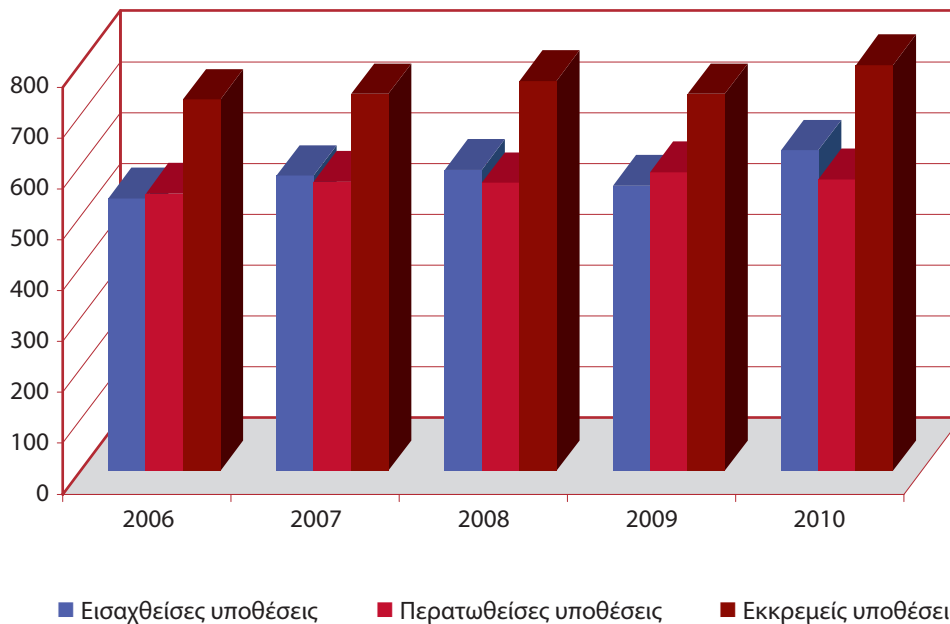
Διάφορα

15. Ταχείες διαδικασίες (2006–2010)
16. Επείγουσες προδικαστικές διαδικασίες (2008–2010)
17. Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων (2010)

Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2010)

18. Εισαχθείσες υποθέσεις και αποφάσεις
19. Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά έτος)
20. Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά δικαιοδοτικό όργανο)
21. Ασκηθείσες προσφυγές λόγω παραβάσεως κράτους μέλους

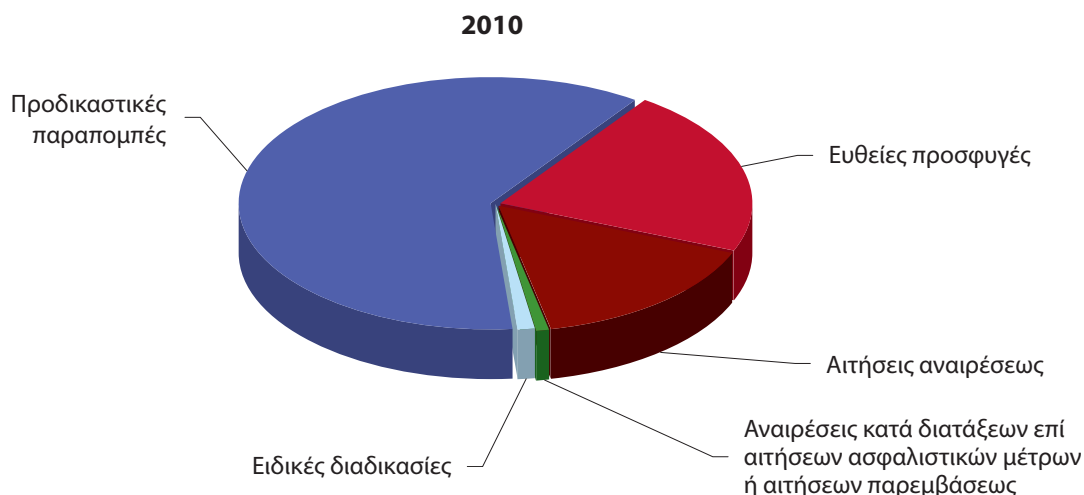
1. Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Εισαχθείσες υποθέσεις	537	581	593	562	631
Περατωθείσες υποθέσεις	546	570	567	588	574
Περατωθείσες υποθέσεις	731	742	768	742	799

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεων = μία υπόθεση).

2. Εισαθείσες υποθέσεις — Φύση των διαδικασιών (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Προδικαστικές παραπομπές	251	265	288	302	385
Ευθείες προσφυγές	201	222	210	143	136
Αιτήσεις αναιρέσεως	80	79	78	105	97
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	3	8	8	2	6
Γνωμοδοτήσεις			1	1	
Ειδικές διαδικασίες ²	2	7	8	9	7
Σύνολο	537	581	593	562	631
Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	1	3	3	2	2

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεων = μία υπόθεση).

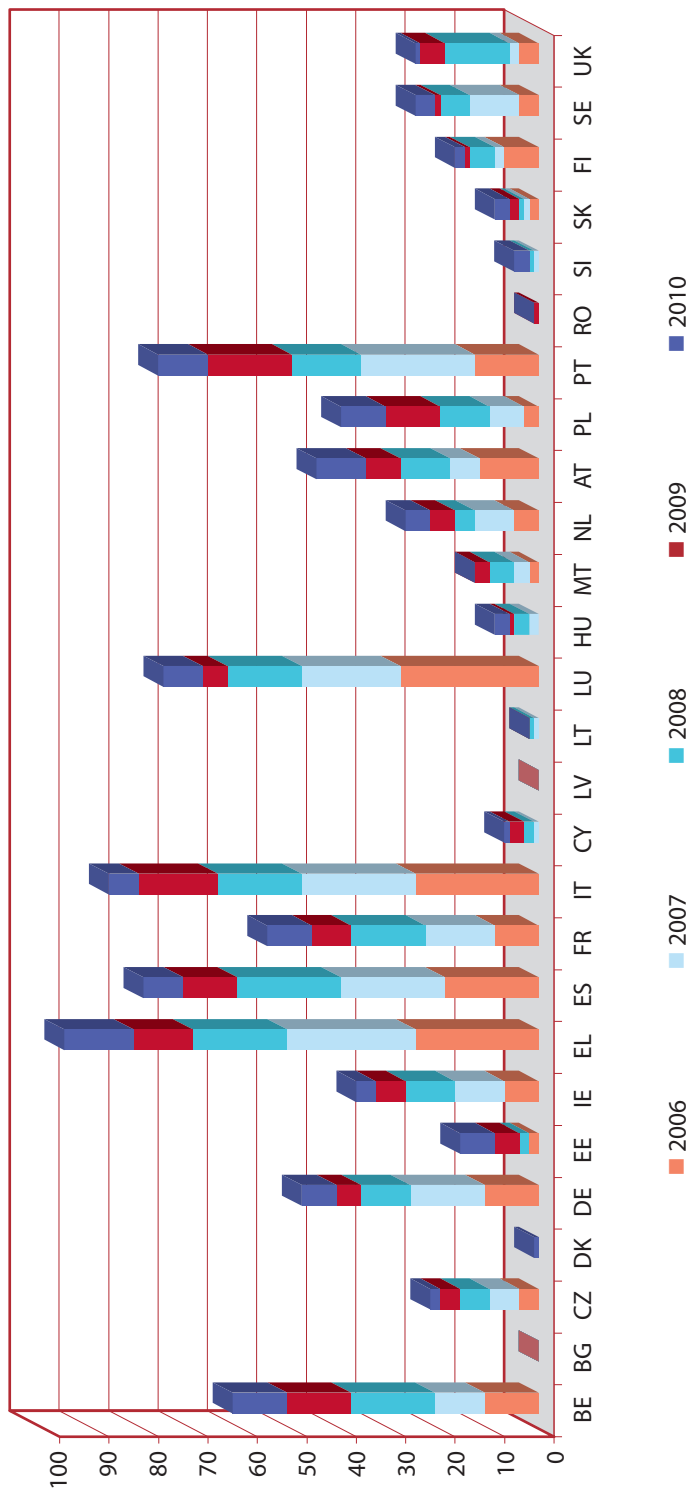
² Ως «ειδικές διαδικασίες» νοούνται: η διόρθωση αποφάσεως (άρθρο 66 του Κανονισμού Διαδικασίας), ο καθορισμός των δικαστικών εξόδων (άρθρο 74 του Κανονισμού Διαδικασίας), η αίτηση παροχής του ευεργετήματος πενίας (άρθρο 76 του Κανονισμού Διαδικασίας), η ανακοπή ερημοδικίας (άρθρο 94 του Κανονισμού Διαδικασίας), η τριτανakoπή (άρθρο 97 του Κανονισμού Διαδικασίας), η αναθεώρηση αποφάσεως (άρθρο 98 του Κανονισμού Διαδικασίας), η ερμηνεία αποφάσεως (άρθρο 102 του Κανονισμού Διαδικασίας), η εξέταση προτάσεως του πρώτου γενικού εισαγγελέα για επανεξέταση αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου (άρθρο 62 του Οργανισμού του Δικαστηρίου), η κατάσχεση εις χείρας τρίτου (Πρωτόκολλο περί προνομίων και ασυλιών)· οι υποθέσεις ασυλίας (Πρωτόκολλο περί προνομίων και ασυλιών).

3. Εισαθείσες υποθέσεις — Τομέας (2010) ¹

	Ευθείες προσφυγές	Προδικαστικές παραπομπές	Αιτήσεις αναίρεσως	Αναίρεσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	Σύνολο	Ειδικές διαδικασίες
Πρόσβαση στα έγγραφα			4		4	
Εξωτερική δράση της Ένωσης		5	1		6	
Γεωργία	5	20			25	
Κρατικές ενισχύσεις	4	4	15		1	24
Ιθαγένεια της Ένωσης		2			2	
Ανταγωνισμός		5	13		2	20
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης ...)	1	5				6
Δίκαιο των επιχειρήσεων	12	1				13
Θεσμικό δίκαιο	2	1	17		2	22
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός			1			1
Ενέργεια		7				7
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση χημικών ουσιών και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)	1					1
Περιβάλλον	34	26			1	61
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	5	38				43
Φορολογία	5	57				62
Ελευθερία εγκαταστάσεως	1	5				6
Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων	4	3				7
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων		5				5
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	2	10	1			13
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	13	38				51
Δημόσιες συμβάσεις	6	5	4			15
Εμπορική πολιτική		1	3			4
Οικονομική και νομισματική πολιτική			1			1
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας	1		6			7
Βιομηχανική πολιτική	6	6				12
Κοινωνική πολιτική	5	40				45
Αρχές του δικαίου της Ένωσης	1	11				12
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία		19	30			49
Προστασία των καταναλωτών	1	9				10
Προσέγγιση των νομοθεσιών	10	16				26
Δημόσια υγεία	1	3				4
Κοινωνική ασφάλιση των διακινουμένων εργαζομένων	2	7				9
Μεταφορές	13	11	1			25
Τελωνειακή ένωση και Κοινό Δασμολόγιο		21				21
ΣΛΕΕ	135	381	97		6	619
Προνόμια και ασυλίες		4				4
Διαδικασία						5
Κανονισμός Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων	1					1
Διάφορα	1	4				5
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	136	385	97		6	624

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

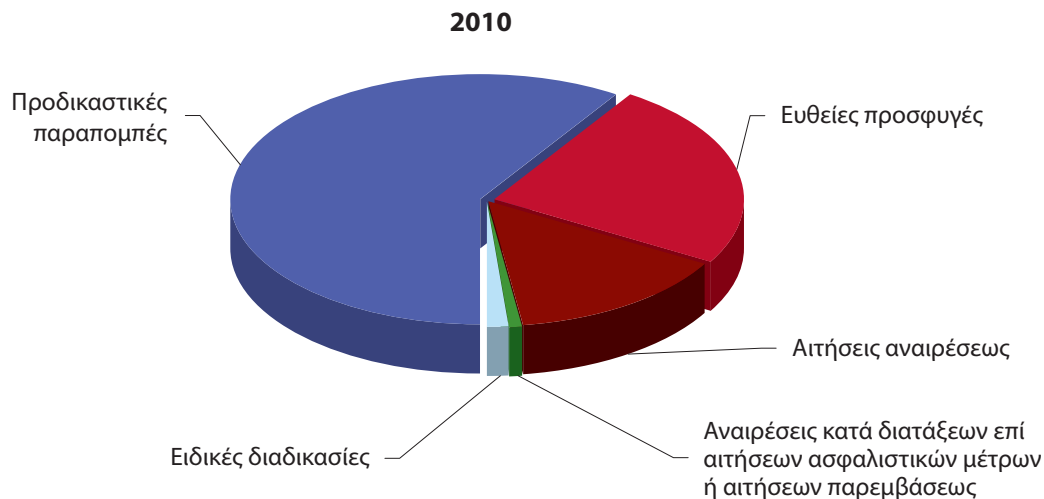
4. Εισαχθείσες υποθέσεις — Προσφυγές λόγω παραβάσεως κράτους μέλους (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Βέλγιο	11	10	17	13	11
Βουλγαρία					
Τσεχική Δημοκρατία	4	6	6	4	2
Δανία					1
Γερμανία	11	15	10	5	7
Εσθονία	2		2	5	7
Ιρλανδία	7	10	10	6	4
Ελλάδα	25	26	19	12	14
Ισπανία	19	21	21	11	8
Γαλλία	9	14	15	8	9
Ιταλία	25	23	17	16	6
Κύπρος		1	2	3	1
Λετονία					
Λιθουανία		1	1		
Λουξεμβούργο	28	20	15	5	8
Ουγγαρία		2	3	1	3
Μάλτα	2	3	5	3	
Κάτω Χώρες	5	8	4	5	5
Αυστρία	12	6	10	7	10
Πολωνία	3	7	10	11	9
Πορτογαλία	13	23	14	17	10
Ρουμανία				1	
Σλοβενία		1	1		3
Σλοβακία	2	1	1	2	3
Φινλανδία	7	2	5	1	2
Σουηδία	4	10	6	1	4
Ηνωμένο Βασίλειο	4	2	13	5	1
Σύνολο	193	212	207	142	128

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

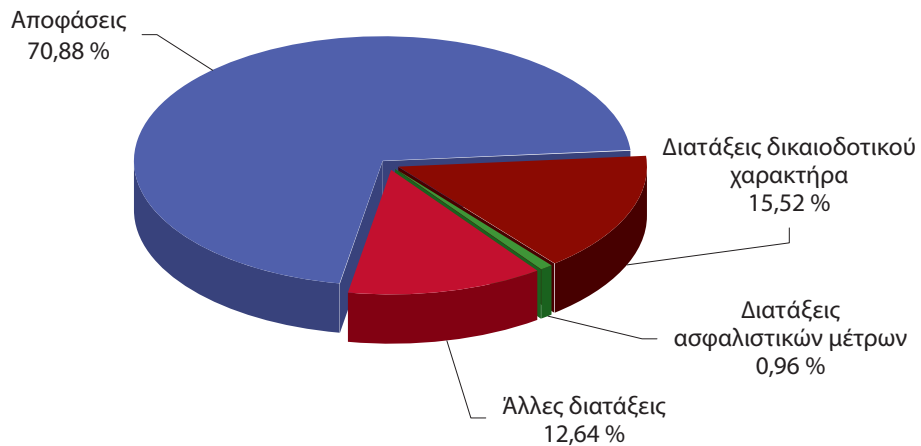
5. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Φύση των διαδικασιών (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Προδικαστικές παραπομπές	266	235	301	259	339
Ευθείες προσφυγές	212	241	181	215	139
Αιτήσεις αναιρέσεως	63	88	69	97	84
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	2	2	8	7	4
Γνωμοδοτήσεις	1			1	
Ειδικές διαδικασίες	2	4	8	9	8
Σύνολο	546	570	567	588	574

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

6. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αποφάσεις, διατάξεις, γνωμοδοτήσεις (2010)¹

	Αποφάσεις	Διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα ²	Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ³	Λοιπές διατάξεις ⁴	Γνωμοδοτήσεις	Σύνολο
Προδικαστικές παραπομπές	239	33		21		293
Ευθείες προσφυγές	97			42		139
Αιτήσεις αναιρέσεως	34	43	1	3		81
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως			4			4
Γνωμοδοτήσεις						
Ειδικές διαδικασίες		5				5
Σύνολο	370	81	5	66		522

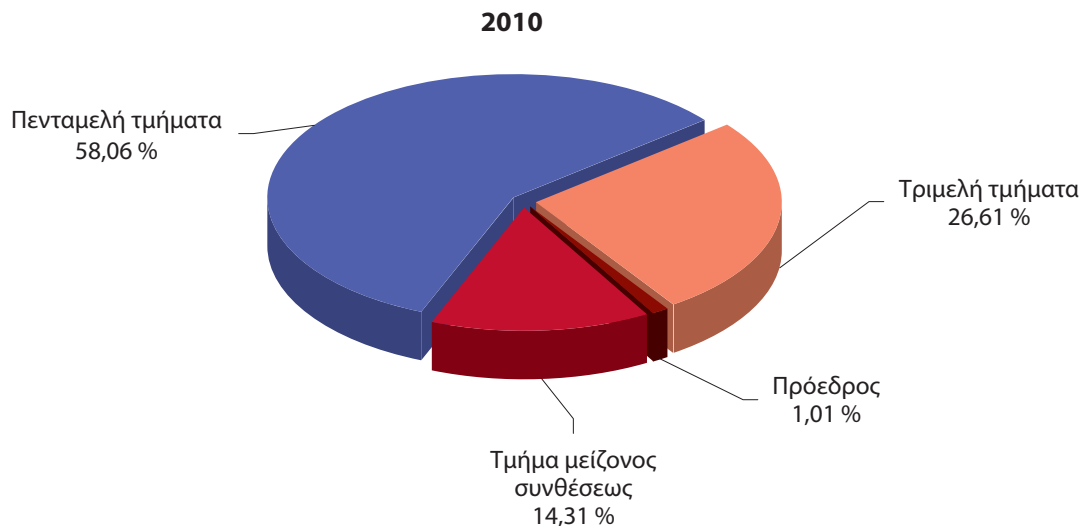
¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (καθαροί αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (μια σειρά συνεκδικαζομένων υποθέσεων = μία υπόθεση).

² Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη πλην των διατάξεων περί διαγραφής της υποθέσεως, κατάργησεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο.

³ Διατάξεις εκδοθείσες κατόπιν αιτήσεως υποβληθείσας δυνάμει των άρθρων 278 ΣΛΕΕ και 279 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρων 242 ΕΚ και 243 ΕΚ) ή του άρθρου 280 ΣΛΕΕ (πρώην άρθρου 244 ΕΚ) ή των αντιστοίχων διατάξεων της ΣΕΚΑΕ ή κατόπιν αναιρέσεως ασκηθείσας κατά διατάξεως επί αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεως παρεμβάσεως.

⁴ Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη με διαγραφή της υποθέσεως, κατάργηση της δίκης ή παραπομπή στο Γενικό Δικαστήριο.

7. Περατωθείσες υποθέσεις — Δικάσας σχηματισμός (2006–2010)¹

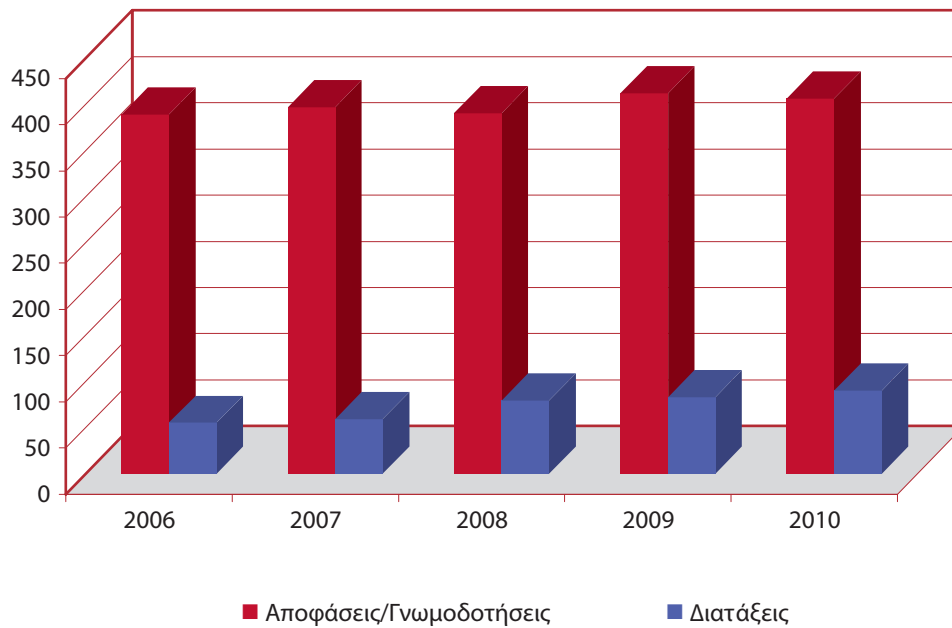

	2006			2007			2008			2009			2010		
	Αποφάσεις/Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο	Αποφάσεις/Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο
Ολομέλεια	2		2												
Τμήμα μείζονος συνθέσεως	55		55	51		51	66		66	41		41	70	1	71
Πενταμελή τμήματα	265	13	278	241	8	249	259	13	272	275	8	283	280	8	288
Τριμελή τμήματα	67	41	108	105	49	154	65	59	124	96	70	166	56	76	132
Πρόεδρος		1	1		2	2		7	7		5	5		5	5
Σύνολο	389	55	444	397	59	456	390	79	469	412	83	495	406	90	496

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη πλην των διατάξεων περί διαγραφής της υποθέσεως, καταργήσεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο.

8. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα (2006–2010)^{1 2}

	2006	2007	2008	2009	2010
Αποφάσεις/Γνωμοδοτήσεις	389	397	390	412	406
Διατάξεις	55	59	79	83	90
Σύνολο	444	456	469	495	496

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη πλην των διατάξεων περί διαγραφής της υποθέσεως, καταργήσεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο.

9. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα — Τομέας (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Ανταγωνισμός	30	17	23	28	13
Αρχές του δικαίου της Ένωσης	1	4	4	4	4
Βιομηχανική πολιτική		11	12	6	9
Γεωργία	30	23	54	18	15
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης ...)					1
Δίκαιο των επιχειρήσεων	9	16	17	17	17
Δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις	2		1		
Έρευνα, πληροφόρηση, εκπαίδευση, στατιστικές					1
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	8	14	12	13	6
Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων	4	13	9	7	6
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	20	19	27	19	17
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	17	24	8	17	30
Ελευθερία εγκαταστάσεως	21	19	29	13	17
Εμπορική πολιτική	1	1	1	5	2
Ενέργεια	6	4	4	4	2
Εξωτερική δράση της Ένωσης	11	9	8	8	10
Θεσμικό δίκαιο	15	6	15	29	26
Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων	6	3		10	5
Ιθαγένεια της Ένωσης	4	2	7	3	6
Κοινή αλιευτική πολιτική	7	6	6	4	2
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας		4	2	2	2
Κοινό Δασμολόγιο ³	7	10	5	13	7
Κοινωνική ασφάλιση των διακινουμένων εργαζομένων	7	7	5	3	6
Κοινωνική πολιτική	29	26	25	33	36
Κρατικές ενισχύσεις	23	9	26	10	16
Μεταφορές	9	6	4	9	4
Οικονομική και νομισματική πολιτική		1	1	1	1
Περιβάλλον ²					9
Περιβάλλον και καταναλωτές ²	40	50	43	60	48
Περιφερειακή πολιτική	2	7	1	3	2
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	20	21	22	31	38
Πρόνοια και ασυλίες	1	1	2		
Προσέγγιση των νομοθεσιών	19	21	21	32	15
Προστασία των καταναλωτών ²					3
Προσχώρηση νέων κρατών μελών		1		1	
Προϋπολογισμός των Κοινοτήτων					1
Σύμβαση της Ρώμης				1	
Σύμβαση των Βρυξελλών	4	2	1	2	
Τελωνειακή Ένωση και Κοινό Δασμολόγιο	9	12	8	5	15
Φορολογία	55	44	38	44	66
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	9	17	4	26	24
Συνθήκη ΕΚ	426	430	445	481	482
Συνθήκη ΕΕ	3	4	6	1	4
Συνθήκη ΑΧ		1	2		
Συνθήκη ΕΑ	4	1			
Διαδικασία	2	3	5	5	6
Κανονισμός Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων	9	17	11	8	4
Διάφορα	11	20	16	13	10
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	444	456	469	495	496

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Ο τίτλος «Περιβάλλον και καταναλωτές» χωρίστηκε σε δύο διακριτούς τίτλους για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

³ Οι τίτλοι «Κοινό Δασμολόγιο» και «Τελωνειακή Ένωση» συνενώθηκαν υπό έναν κοινό τίτλο για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

10. Υποθέσεις περατωθείσες με την έκδοση αποφάσεως, γνωμοδοτήσεως ή διατάξεως δικαιοδοτικού χαρακτήρα — Τομέας (2010) ¹

	Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις	Διατάξεις ²	Σύνολο
Ανταγωνισμός	8	5	13
Αρχές του δικαίου της Ένωσης	2	2	4
Βιομηχανική πολιτική	8	1	9
Γεωργία	14	1	15
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης ...)	1	0	1
Δίκαιο των επιχειρήσεων	17	0	17
Έρευνα, πληροφόρηση, εκπαίδευση, στατιστικές	1	0	1
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	5	1	6
Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων	5	1	6
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	16	1	17
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	26	4	30
Ελευθερία εγκαταστάσεως	14	3	17
Εμπορική πολιτική	2	0	2
Ενέργεια	2	0	2
Εξωτερική δράση της Ένωσης	10	0	10
Ευρωπαϊκή ιθαγένεια	6	0	6
Θεσμικό δίκαιο	11	15	26
Ίδιοι πόροι των Κοινοτήτων	5	0	5
Κοινή αλιευτική πολιτική	1	1	2
Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας	2	0	2
Κοινό Δασμολόγιο ⁴	7	0	7
Κοινωνική ασφάλιση των διακινουμένων εργαζομένων	4	2	6
Κοινωνική πολιτική	31	5	36
Κρατικές ενισχύσεις	14	2	16
Μεταφορές	4	0	4
Οικονομική και νομισματική πολιτική	0	1	1
Περιβάλλον ³	9	0	9
Περιβάλλον και καταναλωτές ³	44	4	48
Περιφερειακή πολιτική	1	1	2
Πνευματική ιδιοκτησία	19	19	38
Προσέγγιση των νομοθεσιών	15	0	15
Προστασία των καταναλωτών ³	1	2	3
Προϋπολογισμός των Κοινοτήτων	1	0	1
Τελωνειακή Ένωση και Κοινό Δασμολόγιο ⁴	12	3	15
Φορολογία	58	8	66
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	23	1	24
Συνθήκη ΕΚ	399	83	482
Συνθήκη ΕΕ	4		4
Διαδικασία		6	6
Κανονισμός Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων	3	1	4
Διάφορα	3	7	10
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	406	90	496

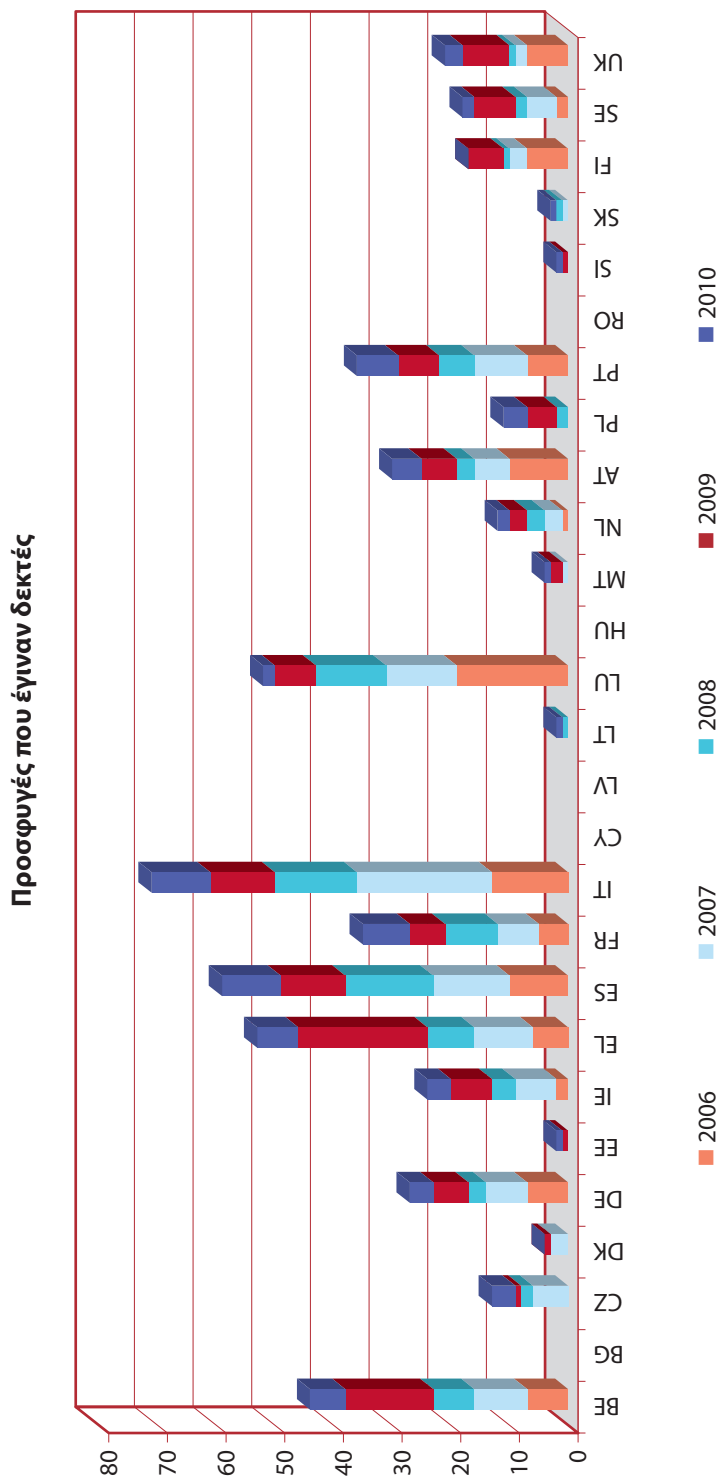
¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

² Διατάξεις περατώνουσες τη δίκη πλην των διατάξεων περί διαγραφής της υποθέσεως, καταργήσεως της δίκης ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο.

³ Ο τίτλος «Περιβάλλον και καταναλωτές» χωρίστηκε σε δύο διακριτούς τίτλους για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

⁴ Οι τίτλοι «Κοινό Δασμολόγιο» και «Τελωνειακή Ένωση» συνενώθηκαν υπό έναν κοινό τίτλο για τις υποθέσεις που εισήχθησαν μετά την 1η Δεκεμβρίου 2009.

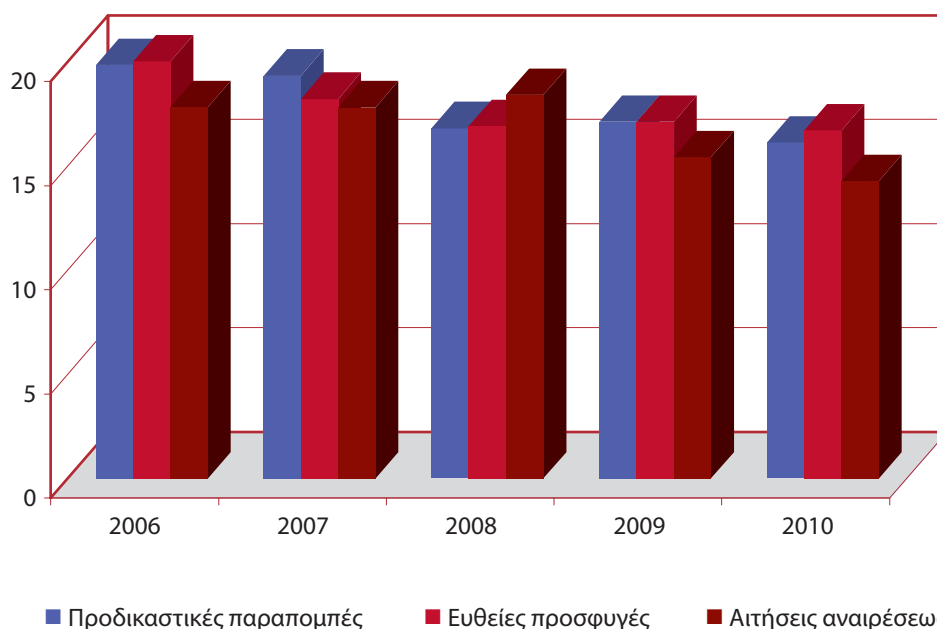
11. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αποφάσεις επί προσφυγών λόγω παραβάσεως κράτους μέλους: έκβαση (2006–2010)¹

	2006		2007		2008		2009		2010	
	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη
Βέλγιο	7		9	1	7		15	1	6	1
Βουλγαρία										
Τσεχική Δημοκρατία			6		2		1		4	
Δανία			3				1			
Γερμανία	7		7	1	3	3	6	2	4	2
Εσθονία							1		1	
Ιρλανδία	2	1	7	2	4		7		4	
Ελλάδα	6		10	3	8	1	22		7	
Ισπανία	10	1	13	1	15	1	11		10	2
Γαλλία	5		7		9	1	6		8	2
Ιταλία	13	1	23	2	14	1	11	4	10	
Κύπρος										
Λετονία										
Λιθουανία					1				1	
Λουξεμβούργο	19		12		12		7		2	
Ουγγαρία										
Μάλτα			1				2		1	1
Κάτω Χώρες	1	1	3	1	3		3		2	1
Αυστρία	10		6		3		6		5	
Πολωνία					2		5		4	1
Πορτογαλία	7		9		6		7	1	7	1
Ρουμανία										
Σλοβενία							1		1	
Σλοβακία			1		1				1	
Φινλανδία	7		3	1	1	1	6	1		
Σουηδία	2	1	5		2	1	7		2	
Ηνωμένο Βασίλειο	7	3	2	4	1		8	1	3	1
Σύνολο	103	8	127	16	94	9	133	10	83	12

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (καθαροί αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (μία σειρά συνεκδικαζομένων υποθέσεων = μία υπόθεση).

12. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Διάρκεια των διαδικασιών (2006–2010)¹ (αποφάσεις και διατάξεις δικαιοδοτικού χαρακτήρα)

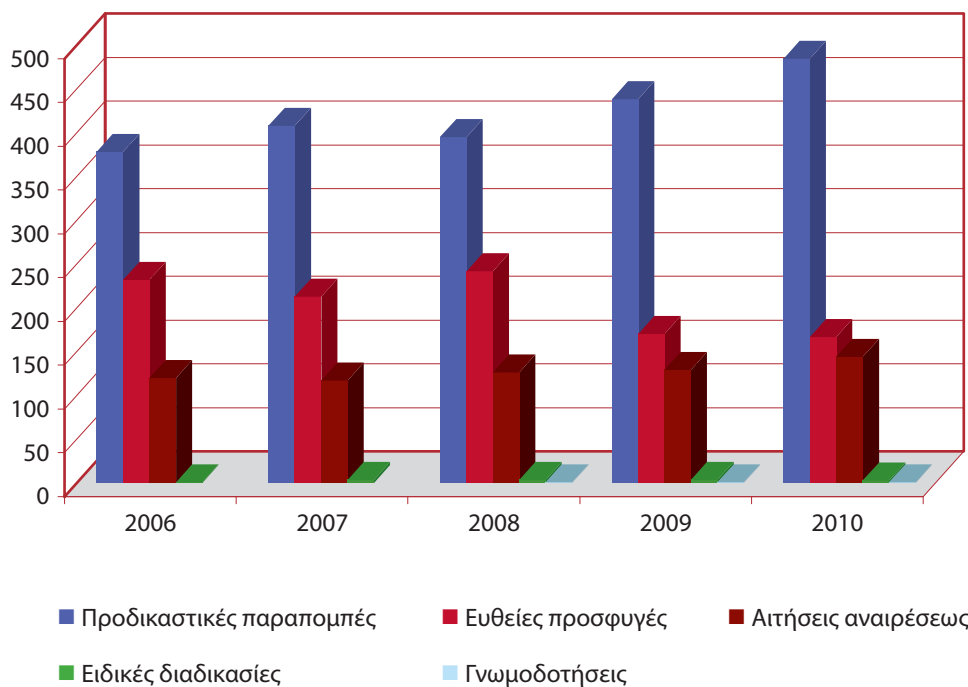

	2006	2007	2008	2009	2010
Προδικαστικές παραπομπές	19,8	19,3	16,8	17,1	16,1
Επείγουσες προδικαστικές διαδικασίες			2,1	2,5	2,1
Ευθείες προσφυγές	20	18,2	16,9	17,1	16,7
Αιτήσεις αναιρέσεως	17,8	17,8	18,4	15,4	14,3

¹ Η διάρκεια εκφράζεται σε μήνες και σε δέκατα του μήνα.

Δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της διάρκειας των διαδικασιών: οι υποθέσεις στις οποίες εκδόθηκε μη οριστική απόφαση ή διατάχθηκε απόδειξη, οι γνωμοδοτήσεις, οι ειδικές διαδικασίες (ήτοι ο καθορισμός των δικαστικών εξόδων, η παροχή του ευεργετήματος πενίας, η ανακοπή ερημοδικίας, η τριτανakoπή, η ερμηνεία αποφάσεως, η αναθεώρηση αποφάσεως, η διόρθωση αποφάσεως, η αίτηση κατασχέσεως εις χείρας τρίτου), οι υποθέσεις που περατώνονται με την έκδοση διατάξεως περί διαγραφής, καταργήσεως της δίκης, ή παραπομπής στο Γενικό Δικαστήριο, οι διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων, καθώς και οι αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως.

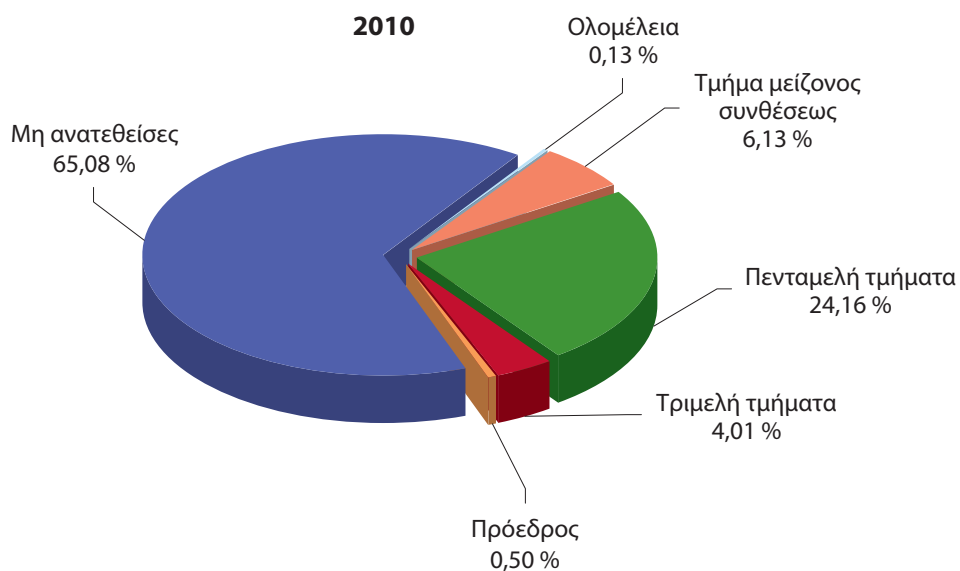
13. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Φύση των διαδικασιών (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Προδικαστικές παραπομπές	378	408	395	438	484
Ευθείες προσφυγές	232	213	242	170	167
Αιτήσεις αναιρέσεως	120	117	126	129	144
Ειδικές διαδικασίες	1	4	4	4	3
Γνωμοδοτήσεις			1	1	1
Σύνολο	731	742	768	742	799

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεων = μία υπόθεση).

14. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Δικαστικός σχηματισμός (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Μη ανατεθείσες	489	481	524	490	520
Ολομέλεια					1
Τμήμα μείζονος συνθέσεως	44	59	40	65	49
Πενταμελή τμήματα	171	170	177	169	193
Τριμελή τμήματα	26	24	19	15	32
Πρόεδρος	1	8	8	3	4
Σύνολο	731	742	768	742	799

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (ένας αριθμός υποθέσεως = μία υπόθεση).

15. Διάφορα — Ταχείες διαδικασίες (2006–2010)¹

	2006		2007		2008		2009		2010	
	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη
Ευθείες προσφυγές				1						1
Προδικαστικές παραπομπές		5		5	2	6	1	3	4	7
Αιτήσεις αναιρέσεως				1				1		
Ειδικές διαδικασίες								1		
Σύνολο		5		7	2	6	1	5	4	8

16. Διάφορα — Επείγουσες προδικαστικές διαδικασίες (2008–2010)²

	2008		2009		2010	
	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη	Αποδοχή	Απόρριψη
Γεωργία		1				
Αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις	2	1		1		
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης	1	1	2		5	1
Σύνολο	3	3	2	1	5	1

¹ Από 1ης Ιουλίου 2000 μπορεί να εφαρμοστεί για την εκδίκαση υποθέσεως η ταχεία διαδικασία δυνάμει των άρθρων 62α και 104α του Κανονισμού Διαδικασίας.

² Από 1ης Μαρτίου 2008 υφίσταται η δυνατότητα εφαρμογής επείγουσας προδικαστικής διαδικασίας, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 104β του Κανονισμού Διαδικασίας, στις υποθέσεις που εμπίπτουν στον Χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

17. Διάφορα — Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων (2010)¹

	Υποβληθείσες αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	Έκβαση		
			Απόρριψη	Αποδοχή	Διαγραφή ή κατάργηση της δίκης
Πρόσβαση στα έγγραφα	1				
Κρατικές ενισχύσεις		1			
Ανταγωνισμός		2	3		
Θεσμικό δίκαιο		2	1		
Περιβάλλον		1			
Εμπορική πολιτική	1				
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	1		1		
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	3	6	5		

¹ Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (καθαροί αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συναφείας (μια σειρά συνεκδικαζομένων υποθέσεων = μία υπόθεση).

18. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2010) — Εισαχθείσες υποθέσεις και αποφάσεις

Έτος	Εισαχθείσες υποθέσεις ¹							Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις ²
	Ευθείες προσφυγές	Προδικαστικές παραπομπές	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	Αιτήσεις γνωμοδοτήσεως	Σύνολο	Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	
1953	4					4		
1954	10					10		2
1955	9					9	2	4
1956	11					11	2	6
1957	19					19	2	4
1958	43					43		10
1959	46				1	47	5	13
1960	22				1	23	2	18
1961	24	1			1	26	1	11
1962	30	5				35	2	20
1963	99	6				105	7	17
1964	49	6				55	4	31
1965	55	7				62	4	52
1966	30	1				31	2	24
1967	14	23				37		24
1968	24	9				33	1	27
1969	60	17				77	2	30
1970	47	32				79		64
1971	59	37				96	1	60
1972	42	40				82	2	61
1973	131	61				192	6	80
1974	63	39				102	8	63
1975	61	69			1	131	5	78
1976	51	75			1	127	6	88
1977	74	84				158	6	100
1978	146	123			1	270	7	97
1979	1 218	106				1 324	6	138
1980	180	99				279	14	132
1981	214	108				322	17	128
1982	217	129				346	16	185
1983	199	98				297	11	151
1984	183	129				312	17	165
1985	294	139				433	23	211

>>>

Έτος	Εισαχθείσες υποθέσεις ¹						Αποφάσεις/ Γνωμοδοτήσεις ²	
	Ευθείες προσφυγές	Προδικαστικές παραπομπές	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεων παρεμβάσεως	Αιτήσεις γνωμοδοτήσεως	Σύνολο		Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων
1986	238	91				329	23	174
1987	251	144				395	21	208
1988	193	179				372	17	238
1989	244	139				383	19	188
1990	221	141	15	1		378	12	193
1991	140	186	13	1	2	342	9	204
1992	251	162	24	1	2	440	5	210
1993	265	204	17			486	13	203
1994	125	203	12	1	3	344	4	188
1995	109	251	46	2		408	3	172
1996	132	256	25	3		416	4	193
1997	169	239	30	5		443	1	242
1998	147	264	66	4		481	2	254
1999	214	255	68	4		541	4	235
2000	197	224	66	13	2	502	4	273
2001	187	237	72	7		503	6	244
2002	204	216	46	4		470	1	269
2003	277	210	63	5	1	556	7	308
2004	219	249	52	6	1	527	3	375
2005	179	221	66	1		467	2	362
2006	201	251	80	3		535	1	351
2007	221	265	79	8		573	3	379
2008	210	288	77	8	1	584	3	333
2009	143	302	104	2	1	552	1	377
2010	136	385	97	6		624	2	370
Σύνολο	8 601	7 005	1 118	85	19	16 828	351	8 637

¹ Ακαθάριστοι αριθμοί· δεν περιλαμβάνονται οι ειδικές διαδικασίες.

² Καθαροί αριθμοί.

19. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952-2010) — Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως (ανά κράτος μέλος και ανά έτος)

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Λοιπά ¹	Σύνολο
1961																		1										1	
1962																		5											5
1963															1			5											6
1964										2								4											6
1965					4					2								1											7
1966																		1											1
1967	5				11					3					1			3										23	
1968	1				4					1	1							2										9	
1969	4				11					1					1													17	
1970	4				21					2	2							3										32	
1971	1				18					6	5				1			6										37	
1972	5				20					1	4							10										40	
1973	8				37					4	5				1			6										61	
1974	5				15					6	5							7								1		39	
1975	7			1	26					15	14				1			4								1		69	
1976	11				28					8	12							14								1		75	
1977	16			1	30					14	7							9								5		84	
1978	7			3	46					12	11							38								5		123	
1979	13			1	33					18	19				1			11								8		106	
1980	14			2	24					14	19							17								6		99	
1981	12			1	41					17	11				4			17								5		108	
1982	10			1	36					39	18							21								4		129	
1983	9			4	36					15	7							19								6		98	
1984	13			2	38					34	10							22								9		129	
1985	13				40					45	11				6			14								8		139	

>>>

	BE	BG	CZ	DK	DE	EE	IE	EL	ES	FR	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	RO	SI	SK	FI	SE	UK	Λοιπά ¹	Σύνολο
1986	13			4	18		4	2	1	19	5				1			16									8		91
1987	15			5	32		2	17	1	36	5				3			19								9		144	
1988	30			4	34				1	38	28				2			26								16		179	
1989	13			2	47		1	2	2	28	10				1			18			1					14		139	
1990	17			5	34		4	2	6	21	25				4			9			2					12		141	
1991	19			2	54		2	3	5	29	36				2			17			3					14		186	
1992	16			3	62			1	5	15	22				1			18			1					18		162	
1993	22			7	57		1	5	7	22	24				1			43			3					12		204	
1994	19			4	44		2		13	36	46				1			13			1					24		203	
1995	14			8	51		3	10	10	43	58				2			19	2		5				6	20		251	
1996	30			4	66			4	6	24	70				2			10	6		6				3	4	21	256	
1997	19			7	46		1	2	9	10	50				3			24	35		2				6	7	18	239	
1998	12			7	49		3	5	55	16	39				2			21	16		7				2	6	24	264	
1999	13			3	49		2	3	4	17	43				4			23	56		7				4	5	22	255	
2000	15			3	47		2	3	5	12	50							12	31		8				5	4	26	224	
2001	10			5	53		1	4	4	15	40				2			14	57		4				3	4	21	237	
2002	18			8	59			7	3	8	37				4			12	31		3				7	5	14	216	
2003	18			3	43		2	4	8	9	45				4			28	15		1				4	4	22	210	
2004	24			4	50		1	18	8	21	48				1	2		28	12		1				4	5	22	249	
2005	21		1	4	51		2	11	10	17	18				2	3		36	15	1	2				4	11	12	221	
2006	17		3	3	77		1	14	17	24	34			1	1	4		20	12	2	3				1	5	2	251	
2007	22	1	2	5	59	2	2	8	14	26	43			1	2			19	20	7	3	1			1	5	6	265	
2008	24		1	6	71	2	1	9	17	12	39	1	3	3	4	6		34	25	4	1				4	7	14	288	
2009	35	8	5	3	59	2		11	11	28	29	1	4	3	10	1		24	15	10	3	1	2	1	2	5	28	302	
2010	37	9	3	10	71		4	6	22	33	49	3	2	9	6			24	15	8	10	17	1	5	6	6	29	385	
Σύνολο	651	18	15	135	1 802	6	55	151	244	816	1 056	2	10	10	73	33	1	767	363	32	77	19	3	8	64	87	505	2	7 005

¹ Υπόθεση C-265/00, Campina Melkunie (Cour de Justice Benelux / Benelux Gerichtshof).
Υπόθεση C-196/09, Miles κ.λπ. (Όργανο Εκδίκασης Προσφυγών των Ευρωπαϊκών Σχολείων)

20. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952–2010) — Υποβληθείσες αιτήσεις για την έκδοση προδικαστικής απόφασης (ανά κράτος μέλος και ανά δικαιοδοτικό όργανο)

			Σύνολο
Βέλγιο	Cour constitutionnelle	17	
	Cour de cassation	77	
	Conseil d'État	62	
	Λοιπά δικαστήρια	495	651
Βουλγαρία	Софийски градски съд Търговско отделение	1	
	Λοιπά δικαστήρια	17	18
Τσεχική Δημοκρατία	Nejvyšší soud	1	
	Nejvyšší správní soud	5	
	Ústavní soud		
	Λοιπά δικαστήρια	9	15
Δανία	Højesteret	29	
	Λοιπά δικαστήρια	106	135
Γερμανία	Bundesgerichtshof	130	
	Bundesverwaltungsgericht	100	
	— ¹ / ₄ μ—É ³ / ₄ * ³ / ₄ äΨ— ¹	272	
	Bundesarbeitsgericht	23	
	Bundessozialgericht	74	
	Staatsgerichtshof des Landes Hessen	1	
	Λοιπά δικαστήρια	1 202	1 802
Εσθονία	Riigikohus	1	
	Λοιπά δικαστήρια	5	6
Ιρλανδία	Supreme Court	18	
	High Court	15	
	Λοιπά δικαστήρια	22	55
Ελλάδα	Άρειος Πάγος	10	
	Συμβούλιο της Επικρατείας	44	
	Λοιπά δικαστήρια	97	151
Ισπανία	Tribunal Supremo	35	
	Audiencia Nacional	1	
	Juzgado Central de lo Penal	7	
	Λοιπά δικαστήρια	201	244
Γαλλία	Cour de cassation	93	
	Conseil d'État	63	
	Λοιπά δικαστήρια	660	816
Ιταλία	Corte suprema di Cassazione	108	
	Corte Costituzionale	1	
	Consiglio di Stato	64	
	Λοιπά δικαστήρια	883	1 056
Κύπρος	Ανώτατο Δικαστήριο	2	
	Λοιπά δικαστήρια		2

>>>

			Σύνολο
Λετονία	Augstākā tiesa	9	
	Satversmes tiesa		
	Λοιπά δικαστήρια	1	10
Λιθουανία	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas	1	
	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas	3	
	Lietuvos vyriausiasis administracinis Teismas	3	
	Λοιπά δικαστήρια	3	10
Λουξεμβούργο	Cour supérieure de justice	10	
	Cour de cassation	8	
	Conseil d'État	13	
	Cour administrative	7	
	Λοιπά δικαστήρια	35	73
Ουγγαρία	Legfelsőbb Bíróság	3	
	Fővárosi Ítéletábla	2	
	Szegedi Ítéletábla	1	
	Λοιπά δικαστήρια	27	33
Μάλτα	Qorti Kostituzzjonali		
	Qorti ta' l- Appel		
	Λοιπά δικαστήρια	1	1
Κάτω Χώρες	Raad van State	74	
	Hoge Raad der Nederlanden	194	
	Centrale Raad van Beroep	49	
	College van Beroep voor het Bedrijfsleven	139	
	Tariefcommissie	34	
	Λοιπά δικαστήρια	277	767
	Αυστρία	Verfassungsgerichtshof	4
Oberster Gerichtshof		78	
Oberster Patent- und Markensenat		3	
Bundesvergabeamt		24	
Verwaltungsgerichtshof		61	
Vergabekontrollsenat		4	
Λοιπά δικαστήρια		189	363
Πολωνία	Sąd Najwyższy	5	
	Naczelny Sąd Administracyjny	12	
	Trybunał Konstytucyjny		
	Λοιπά δικαστήρια	15	32
Πορτογαλία	Supremo Tribunal de Justiça	2	
	Supremo Tribunal Administrativo	40	
	Λοιπά δικαστήρια	35	77
Ρουμανία	Tribunal Dâmbovița	2	
	Λοιπά δικαστήρια	17	19

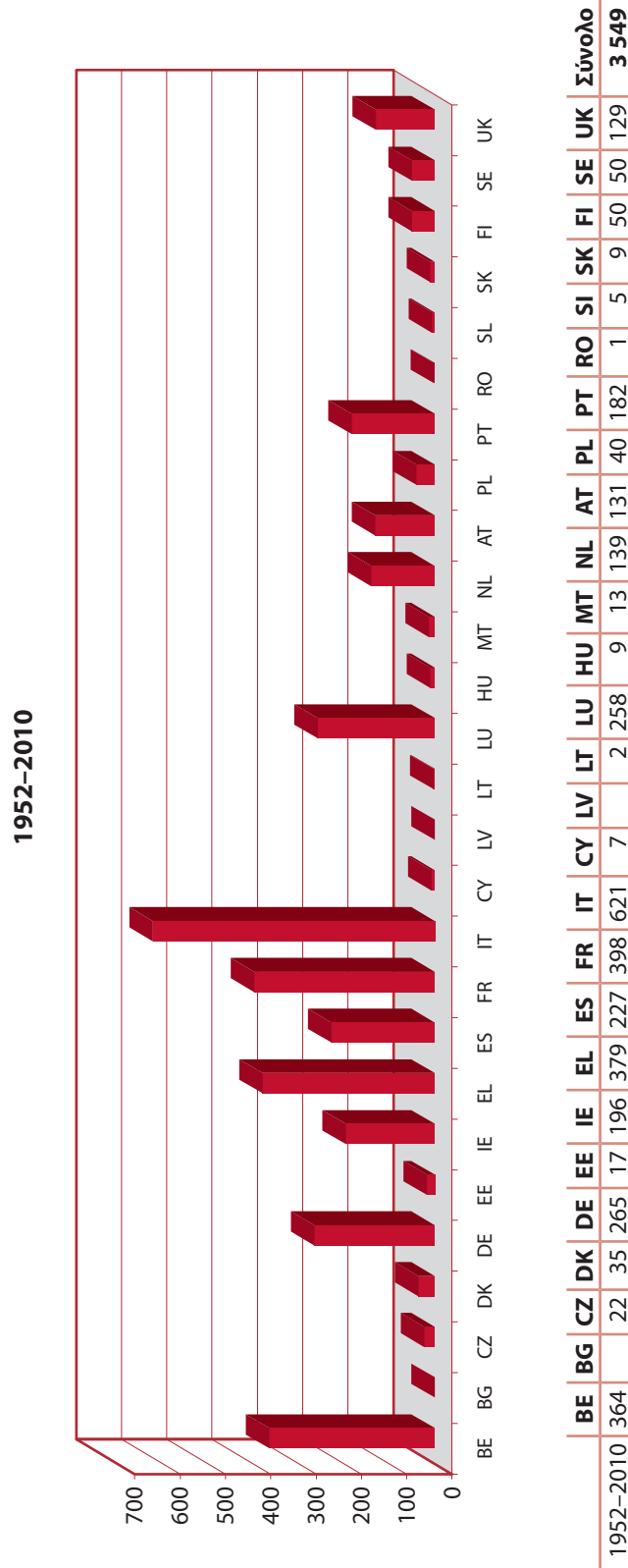
>>>

			Σύνολο
Σλοβενία	Vrhovno sodišče		
	Ustavno sodišče		
	Λοιπά δικαστήρια	3	3
Σλοβακία	Ústavný súd		
	Najvyšší súd	5	
	Λοιπά δικαστήρια	3	8
Φινλανδία	Korkein hallinto-oikeus	29	
	Korkein oikeus	11	
	Λοιπά δικαστήρια	24	64
Σουηδία	Högsta Domstolen	14	
	Marknadsdomstolen	5	
	Regeringsrätten	24	
	Λοιπά δικαστήρια	44	87
Ηνωμένο Βασίλειο	House of Lords	40	
	Court of Appeal	64	
	Λοιπά δικαστήρια	401	505
Λοιπές διαδικασίες	Cour de justice Benelux/Benelux Gerechthof ¹	1	1
	Όργανο Εκδίκασης Προσφυγών των Ευρωπαϊκών Σχολείων ²	1	1
Σύνολο			7 005

¹ Υπόθεση C-265/00, Campina Melkunie.

² Υπόθεση C-196/09, Miles κ.λπ.

21. Γενική εξέλιξη της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (1952-2010) — Προσφυγές ασκηθείσες λόγω παραβάσεως κράτους μέλους

Κεφάλαιο II

Το Γενικό Δικαστήριο

A — Δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου κατά το έτος 2010

Από τον Πρόεδρο Marc Jaeger

Το έτος 2010 ήταν για το Γενικό Δικαστήριο έτος μερικής ανανεώσεως η οποία αφορούσε δεκατέσσερα από τα Μέλη του. Ενώ ανανεώθηκε η θητεία έντεκα εξ αυτών, αποχώρησαν, δυστυχώς, τρία από τα Μέλη του Γενικού Δικαστηρίου με σωρευμένη πείρα πλέον των 27 ετών στην υπηρεσία του δικαιοδοτικού οργάνου: οι κ.κ. A. W. H. Meij και M. Βηλαράς, δικαστές στο Γενικό Δικαστήριο από το 1998, και ο κ. V. M. Ciucă, δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από το 2007, οι οποίοι αντικαταστάθηκαν, αντιστοίχως, από τους κ.κ. M. Van der Woude, Δ. Γρατσία και A. Popescu. Μετά λύπης τους, επίσης, τα Μέλη πληροφόρηθησαν την παραίτηση, στις 29 Ιουνίου 2010, του κ. T. Tchişev, δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο από το 2007. Τον Ιανουάριο του 2011 κανένας υποψήφιος δεν είχε ακόμη προταθεί προς αντικατάστασή του.

Οι περιστάσεις αυτές επηρέασαν το πρόγραμμα της δικαιοδοτικής δραστηριότητας (δεδομένου ότι οκτώ τακτικοί σχηματισμοί του οργάνου περιελάμβαναν τουλάχιστον ένα Μέλος του οποίου η θητεία έληγε κατά το έτος 2010) και επέβαλαν έκτακτα μέτρα προκειμένου να αποτραπεί ο επηρεασμός της δικαιοδοτικής δραστηριότητάς του.

Εξάλλου, επρόκειτο για την πρώτη περίπτωση κατά την οποία η προβλεπόμενη από το άρθρο 255 ΣΛΕΕ επιτροπή —στην οποία με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας ανατέθηκε το έργο να αποφαινεται επί της επάρκειας των υποψηφίων να ασκήσουν τα καθήκοντα του δικαστή— κλήθηκε να γνωμοδοτήσει πριν αποφασίσουν οι κυβερνήσεις των κρατών μελών. Καίτοι η διαδικασία αυτή, σκοπός της οποίας είναι η διασφάλιση τόσο της ανεξαρτησίας όσο και της καταλληλότητας των μελών του Δικαστηρίου και του Γενικού Δικαστηρίου, δεν μπορεί παρά να χαιρετιστεί ως θετική εξέλιξη, εντούτοις καθυστέρησε τη διαδικασία της μερικής ανανεώσεως. Θα πρέπει, μελλοντικώς, όλοι οι εμπλεκόμενοι στη διαδικασία διορισμού να ενεργήσουν προς αποτροπή τέτοιων καθυστερήσεων και, κατά προέκταση, προς αποτροπή της σοβαρής παρακλύσεως της εύρυθμης λειτουργίας του δικαιοδοτικού συστήματος. Τα αποτελέσματα της δραστηριότητας του Γενικού Δικαστηρίου κατά το έτος 2010 δεν μπορούν να αναλυθούν αν δεν ληφθούν υπόψη τα στοιχεία αυτά, τα ανεξάρτητα από τη βούληση και τις προσπάθειες του δικαιοδοτικού οργάνου να αντιμετωπίσει την εξέλιξη των αγομένων ενώπιόν των διαφορών, χαρακτηριστικό της οποίας είναι η άνευ προηγουμένου αύξηση, ποικιλομορφία και πολυπλοκότητα των υποθέσεων.

Από πλευράς στατιστικών δεδομένων, κατά το έτος 2010 παρατηρήθηκαν διάφορες τάσεις. Η πρώτη είναι η μεγάλη αύξηση του αριθμού των εισαχθεισών υποθέσεων οι οποίες από 568 (το έτος 2009) ανήλθαν σε 636 (κατά το έτος 2010), δηλαδή σε επίπεδο πρωτοφανές¹. Η δεύτερη τάση είναι η διατήρηση του αριθμού των περατωθεισών υποθέσεων σε επίπεδο αισθητά ανώτερο των 500 (527 περατωθείσες υποθέσεις), τούτο δε παρά τις δυσμενείς περιστάσεις που προαναφέρθηκαν. Εντούτοις, το αποτέλεσμα αυτό δεν υπήρξε αρκετό για τη συγκράτηση της αύξησεως των εκκρεμουσών υποθέσεων, οι οποίες, την 31η Δεκεμβρίου 2010, έφθασαν τον αριθμό των 1 300. Η τρίτη τάση αφορά τη διάρκεια της διαδικασίας, ουσιαστικό κριτήριο εκτιμήσεως της δικαιοδοτικής δραστηριότητας. Λόγω της σημασίας που αποδόθηκε στην ταχύτητα εκδικάσεως των υποθέσεων, η διάρκεια αυτή μειώθηκε σημαντικά, κατά 2,5 μήνες κατά μέσον όρο (από 27,2 μήνες το έτος 2009 σε 24,7 μήνες το έτος 2010). Η μείωση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία καθόσον αφορά υποθέσεις οι οποίες περατώθηκαν με την έκδοση αποφάσεως σε τομείς οι οποίοι, από της ιδρύσεως του δικαιοδοτικού οργάνου, συνιστούν τον πυρήνα των διαφορών που άγονται ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου

¹ Χωρίς να υπάρχουν μεγάλες ομάδες ταυτόσημων ή όμοιων υποθέσεων.

(δηλαδή σε τομείς άλλους πλιν των αναιρέσεων και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας), στους οποίους σημειώθηκε μείωση υπερβαίνουσα τους επτά μήνες όσον αφορά τη διάρκεια της διαδικασίας.

Η συνέχιση των μεταρρυθμίσεων και οι σημαντικές προσπάθειες που καταβάλλει το δικαιοδοτικό όργανο θα καταστήσουν δυνατή την περαιτέρω βελτίωση των αποτελεσμάτων αυτών. Πάντως, θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε να μη θιγεί η ποιότητα του ασκούμενου δικαστικού ελέγχου, η οποία διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα της παρεχόμενης δικαστικής προστασίας η οποία, με τη σειρά της, συνιστά το θεμέλιο μιας Ενώσεως δικαίου.

Στις σελίδες που ακολουθούν θα επιχειρηθεί να δοθεί μια συνοπτική εικόνα της ποικιλομορφίας και, ενίοτε, της περιπλοκότητας του πεδίου δραστηριοτήτων του Γενικού Δικαστηρίου, όσον αφορά τον έλεγχο της νομιμότητας (I), τις αγωγές αποζημιώσεως (II), τις αναιρέσεις (III) και τα ασφαλιστικά μέτρα (IV).

I. Έλεγχος νομιμότητας

Παραδεκτό των προσφυγών ακυρώσεως

1. Πράξεις δεκτικές προσφυγής ακυρώσεως

Συνιστούν πράξεις δυνάμενες να αποτελέσουν αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως δυνάμει του άρθρου 263 ΕΚ τα μέτρα που παράγουν υποχρεωτικά έννομα αποτελέσματα ικανά να θίξουν τα συμφέροντα του προσφεύγοντος, μεταβάλλοντας ουσιωδώς τη νομική του κατάσταση².

Στην απόφαση της 20ής Μαΐου 2010, T-258/06, *Γερμανία κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μια ανακοίνωση της Επιτροπής, η οποία δημοσιεύθηκε στο τεύχος C της Επίσημης Εφημερίδας, μπορεί να θεωρηθεί πράξη δεκτή προσφυγής.

Εν προκειμένω, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ζήτησε την ακύρωση ανακοινώσεως³ η οποία είχε ως σκοπό να καταστήσει γνωστή τη γενική προσέγγιση της Επιτροπής όσον αφορά την εφαρμογή του συνόλου των θεμελιωδών κανόνων που διέπουν τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων και πηγάζουν απευθείας από τις διατάξεις και τις αρχές της Συνθήκης, ιδίως δε της αρχής της απαγορεύσεως των δυσμενών διακρίσεων και της αρχής της διαφάνειας, στις διαδικασίες συνάψεως συμβάσεων μη υποκειμένων ή εν μέρει υποκειμένων στις οδηγίες «περί δημοσίων συμβάσεων»⁴.

Προκειμένου να διαπιστώσει αν η πράξη αυτή, η οποία, κατά την Επιτροπή, είχε απλώς και μόνον ερμηνευτικό χαρακτήρα, μπορεί να προσβληθεί, το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε ότι πρέπει να

² Απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Νοεμβρίου 1981, 60/81, *IBM κατά Επιτροπής* (Συλλογή 1981, σ. 2639, σκέψη 9).

³ Ερμηνευτική ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με το κοινοτικό δίκαιο που εφαρμόζεται στην ανάθεση συμβάσεων, οι οποίες δεν καλύπτονται ή καλύπτονται εν μέρει από τις οδηγίες για τις δημόσιες συμβάσεις (ΕΕ C 179, σ. 2).

⁴ Οδηγία 2004/17/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης συμβάσεων στους τομείς του ύδατος, της ενέργειας, των μεταφορών και των ταχυδρομικών υπηρεσιών, και οδηγία 2004/18/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 2004, περί συντονισμού των διαδικασιών σύναψης δημόσιων συμβάσεων έργων, προμηθειών και υπηρεσιών (ΕΕ L 134, σ. 114).

ελέγξει, βάσει του περιεχομένου της, αν η ανακοίνωση αποσκοπεί στην παραγωγή νέων εννόμων αποτελεσμάτων σε σχέση με εκείνα που απορρέουν από την εφαρμογή των θεμελιωδών αρχών της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, εξέτασε αν, με την ανακοίνωση, επεξηγούνται απλώς οι διατάξεις περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, περί της ελευθερίας εγκαταστάσεως και περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών, οι αρχές της απαγορεύσεως των δυσμενών διακρίσεων, της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας και οι κανόνες διαφάνειας και αμοιβαίας αναγνωρίσεως οι οποίοι εφαρμόζονται στις συμβάσεις που δεν υπόκεινται ή υπόκεινται εν μέρει στις οδηγίες περί δημοσίων συμβάσεων, ή αν θεσπίζονται ειδικότερες ή νέες υποχρεώσεις σε σχέση με τις εν λόγω διατάξεις, τις αρχές και τους κανόνες. Το γεγονός ότι η μορφή, η φύση και η διατύπωση της ανακοινώσεως δεν προσιδιάζουν σε πράξη προοριζόμενη να παράγει έννομα αποτελέσματα δεν αρκεί, αυτό καθαυτό, για να γίνει δεκτό ότι η ανακοίνωση δεν παράγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα. Ούτε το ζήτημα αν η πράξη αυτή δημοσιεύθηκε ή όχι ασκεί συναφώς επιρροή.

Αφού προέβη σε ενδελεχή εξέταση του περιεχομένου της ανακοινώσεως, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εν λόγω ανακοίνωση δεν περιέχει νέους κανόνες συνάψεως των δημοσίων συμβάσεων, οι οποίοι να βαίνουν πέραν των υποχρεώσεων που απορρέουν από την υφιστάμενη κοινοτική νομοθεσία και ότι, υπό τις συνθήκες αυτές, δεν παράγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα ικανά να επηρεάσουν τη νομική κατάσταση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

2. Διαχρονική εφαρμογή του άρθρου 263 ΣΛΕΕ

Το άρθρο 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ εξαρτά το παραδεκτό της προσφυγής που ασκεί ιδιώτης κατά πράξεως της οποίας δεν είναι αποδέκτης από τη διπλή προϋπόθεση ότι η προσβαλλόμενη πράξη πρέπει να αφορά τον προσφεύγοντα άμεσα και ατομικά. Κατά πάγια νομολογία, τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, πλην των αποδεκτών μιας αποφάσεως, δεν μπορούν να ισχυριστούν ότι η απόφαση αυτή τα αφορά ατομικά, παρά μόνον αν τα θίγει λόγω ορισμένων ξεχωριστών τους ιδιοτήτων ή μιας πραγματικής καταστάσεως που τα χαρακτηρίζει σε σχέση με κάθε άλλο πρόσωπο και, ως εκ τούτου, τα εξατομικεύει κατά τρόπον ανάλογο προς αυτόν του αποδέκτη⁵.

Με την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας, την 1η Δεκεμβρίου 2009, οι προϋποθέσεις του παραδεκτού της προσφυγής ακυρώσεως τροποποιήθηκαν. Έτσι, κατά το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μπορεί να ασκεί προσφυγή κατά των πράξεων που το αφορούν άμεσα και ατομικά, καθώς και κατά των κανονιστικών πράξεων που το αφορούν άμεσα χωρίς να περιλαμβάνουν εκτελεστικά μέτρα.

Πριν ακόμη ασχοληθεί με την ουσιαστική ερμηνεία των ως άνω διατάξεων, το Γενικό Δικαστήριο κλήθηκε, κατά το 2010, να επιλύσει το ζήτημα της διαχρονικής της εφαρμογής. Λαμβανομένης υπόψη της σημασίας του ζητήματος αυτού, επιλήφθηκε συναφώς το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Γενικού Δικαστηρίου.

Οι δύο σχετικές υποθέσεις, *Norilsk Nickel Harjavalta* και *Umicore* κατά *Επιτροπής*, καθώς και *Etimine* και *Etiproducts* κατά *Επιτροπής* (διατάξεις της 7ης Σεπτεμβρίου 2010, T-532/08 και T-539/08, που δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή) είχαν ως αντικείμενο προσφυγή ακυρώσεως της οδηγίας

⁵ Απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1963, 25/62, *Plaumann* κατά *Επιτροπής* (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 937, συγκεκριμένα σ. 942).

2008/58/ΕΚ⁶ και του κανονισμού (ΕΚ) 790/2009⁷, που επέφεραν τροποποιήσεις στην ταξινόμηση ορισμένων ενώσεων του ανθρακικού νικελίου και ορισμένων βορικών αλάτων.

Οι προσφυγές ασκήθηκαν στις 5 Δεκεμβρίου 2008, η δε Επιτροπή προέβαλε ένσταση απαραδέκτου, ισχυριζόμενη ότι οι προσβαλλόμενες πράξεις δεν αφορούν τις προσφεύγουσες ατομικά, κατά την έννοια του άρθρου 230 ΕΚ. Δεδομένου ότι η Συνθήκη της Λισσαβώνας είχε εν τω μεταξύ τεθεί σε ισχύ, οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι, υπό το πρίσμα των νέων διατάξεων του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, η ως άνω προϋπόθεση του παραδεκτού δεν ίσχυε πλέον ως προς τις προσβαλλόμενες πράξεις. Τέθηκε, επομένως, το ζήτημα κατά πόσον το άρθρο 263, τέταρτο εδάφιο ΣΛΕΕ έχει, *ratione temporis*, εφαρμογή στην υπό κρίση προσφυγή και, γενικώς, στο σύνολο των προσφυγών που εκκρεμούσαν κατά την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης της Λισσαβώνας.

Διαπιστώνοντας ότι η Συνθήκη ΛΕΕ δεν προβλέπει καμία μεταβατική διάταξη συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, κατά πάγια νομολογία, αφενός, το ζήτημα του παραδεκτού της προσφυγής πρέπει, σύμφωνα με το αξίωμα *tempus regit actum*, να κριθεί βάσει των κανόνων που ισχύουν κατά την ημερομηνία ασκήσεώς της και, αφετέρου, οι προϋποθέσεις του παραδεκτού της προσφυγής εκτιμώνται κατά τον ίδιο χρόνο, δηλαδή κατά τον χρόνο κατάθεσης του δικογράφου της προσφυγής, το οποίο μπορεί να συμπληρωθεί μόνον εντός της προθεσμίας ασκήσεώς της. Η αντίθετη λύση θα μπορούσε να δημιουργήσει κίνδυνο αυθαιρεσίας κατά την απονομή της δικαιοσύνης, εφόσον το παραδεκτό της προσφυγής θα εξηρτάτο από την ημερομηνία, καθ' όλα τυχαία, της εκδόσεως της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου, με την οποία θα περατωνόταν η δίκη.

Η εκτίμηση αυτή δεν αναιρείται από το επιχείρημα ότι το άρθρο 263 ΣΛΕΕ περιλαμβάνεται στους δικονομικούς κανόνες για τους οποίους η νομολογία έχει αναγνωρίσει ότι, σε αντίθεση με τους κανόνες του ουσιαστικού δικαίου, θεωρούνται γενικώς ότι εφαρμόζονται σε όλες τις διαφορές που εκκρεμούν κατά την ημερομηνία έναρξεως της ισχύος τους. Πράγματι, ακόμη και αν θεωρηθεί ότι τα θέματα δικαιοδοτικής αρμοδιότητας εμπίπτουν στον τομέα των δικονομικών κανόνων, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, για τον καθορισμό των εφαρμοστέων διατάξεων βάσει των οποίων πρέπει να εξεταστεί το παραδεκτό προσφυγής ακυρώσεως κατά πράξης της Ένωσης, είναι αναγκαίο να εφαρμοστεί το αξίωμα *tempus regit actum*.

3. Έννομο συμφέρον

Κατά το παρελθόν έτος δόθηκαν στο Γενικό Δικαστήριο ορισμένες αφορμές να αποσαφηνίσει διάφορες πτυχές της έννοιας του εννόμου συμφέροντος, το οποίο συνιστά προϋπόθεση του παραδεκτού των προσφυγών ακυρώσεως.

Πρώτον, η προσφυγή που ασκείται από φυσικό ή νομικό πρόσωπο είναι παραδεκτή μόνον εφόσον ο προσφεύγων έχει έννομο συμφέρον από την ακύρωση της προσβαλλόμενης πράξεως. Ένα τέτοιο συμφέρον προϋποθέτει ότι η ακύρωση της πράξεως είναι ικανή, αυτή καθαυτή, να παραγάγει έννομες συνέπειες ή, κατ' άλλη διατύπωση, ότι η προσφυγή είναι ικανή, ως εκ του αποτελέσματός

⁶ Οδηγία 2008/58/ΕΚ της Επιτροπής, της 21ης Αυγούστου 2008, για τροποποίηση, με σκοπό την προσαρμογή της στην τεχνική πρόοδο, για 30ή φορά, της οδηγίας 67/548/ΕΟΚ του Συμβουλίου, περί προσεγγίσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την ταξινόμηση, συσκευασία και επισήμανση των επικινδύνων ουσιών (ΕΕ L 246, σ. 1).

⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 790/2009 της Επιτροπής, της 10ης Αυγούστου 2009, περί τροποποίησης, με σκοπό την προσαρμογή του στην τεχνική και επιστημονική πρόοδο, του κανονισμού (ΕΚ) 1272/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για την ταξινόμηση, την επισήμανση και τη συσκευασία των ουσιών και των μειγμάτων (ΕΕ L 235, σ. 1).

της, να ωφελήσει τον διάδικο που την άσκησε⁸. Το έννομο συμφέρον πρέπει να διατηρείται μέχρι την έκδοση της δικαστικής αποφάσεως, ειδάλλως παρέλκει η έκδοση αποφάσεως, οπότε καταργείται η δίκη⁹.

Με την απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2010, T-355/04 και T-446/04, *Co-Frutta κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2010, σ. II-1)¹⁰, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να εκτιμάται το έννομο συμφέρον, όταν, κατόπιν αιτήσεως προσβάσεως σε έγγραφα της Επιτροπής, ο ιδιώτης ασκεί διαδοχικώς δύο προσφυγές, μία με αίτημα την ακύρωση της σιωπηρής αποφάσεως της Επιτροπής περί απορρίψεως της ως άνω αιτήσεως και μίαν άλλη με αίτημα την ακύρωση της ρητής αποφάσεως που εξέδωσε η Επιτροπή μετά την πρώτη απόφαση.

Εν προκειμένω, η ιταλικού δικαίου εταιρία Co-Frutta, η οποία ασχολείται με την ωρίμαση μπανανών, είχε υποβάλει στη Γενική Διεύθυνση (ΓΔ) «Γεωργία» της Επιτροπής αίτηση προσβάσεως σε έγγραφα της Επιτροπής σχετικά με εισαγωγείς μπανανών καταχωρισμένους στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Κατόπιν της αρνητικής απαντήσεως του Γενικού Διευθυντή της ΓΔ «Γεωργία», η προσφεύγουσα υπέβαλε επιβεβαιωτική αίτηση στον Γενικό Γραμματέα της Επιτροπής, στην οποία έλαβε σιωπηρή απορριπτική απάντηση με το πέρας της προθεσμίας 15 ημερών που προβλέπει ο κανονισμός (ΕΚ) 1049/2001¹¹. Η προσφεύγουσα προσέβαλε τη νομιμότητα αμφότερων των αποφάσεων ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (αντικείμενο της υποθέσεως T-355/04).

Δύο μήνες αργότερα, ο Γενικός Γραμματέας της Επιτροπής εξέδωσε ρητή απόφαση με την οποία επιβεβαίωσε, κατ' ουσίαν, τη σιωπηρή του απόφαση, επιτρέποντας ωστόσο την πρόσβαση σε ορισμένα μόνον από τα έγγραφα που είχαν ζητηθεί. Η προσφεύγουσα άσκησε νέα προσφυγή κατά της εν λόγω αποφάσεως (αντικείμενο της υποθέσεως T-446/04).

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε ότι, δεδομένης της εκδόσεως της μεταγενέστερης ρητής αποφάσεως, της οποίας ζήτησε επίσης την ακύρωση, η προσφεύγουσα δεν έχει πλέον έννομο συμφέρον να προσβάλει τη σιωπηρή απόφαση και ότι παρέλκει η έκδοση αποφάσεως επί της προσφυγής στην υπόθεση T-355/04. Πράγματι, εκδίδοντας τη ρητή απόφαση, η Επιτροπή προέβη, εκ των πραγμάτων, στην ανάκληση της προηγούμενης σιωπηρής αποφάσεως. Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, εξάλλου, ότι η ενδεχόμενη ακύρωση της σιωπηρής αποφάσεως λόγω τυπικής πλημμελείας δεν θα μπορούσε παρά να συνεπάγεται την έκδοση αποφάσεως όμοιας ως προς την ουσία με τη ρητή απόφαση. Επιπλέον, ούτε ο σκοπός αποτροπής στο μέλλον του ενδεχομένου επαναλήψεως της προβαλλόμενης πλημμελείας ούτε ο σκοπός της διευκολύνσεως της ασκήσεως ενδεχόμενης αγωγής αποζημιώσεως μπορούν να δικαιολογήσουν την εξέταση της προσφυγής κατά της σιωπηρής αποφάσεως, δεδομένου ότι οι ως άνω σκοποί μπορούν να επιτευχθούν μέσω της εξετάσεως της προσφυγής κατά της ρητής αποφάσεως, η οποία είναι και η μόνη προσφυγή που κρίθηκε παραδεκτή.

⁸ Βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 28ης Σεπτεμβρίου 2004, T-310/00, *MCI κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2004, σ. II-3253, σκέψη 44 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

⁹ Απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 2007, C-362/05 P, *Wunenburger κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2007, σ. I-4333, σκέψη 42).

¹⁰ Βλ. επίσης απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2010, T 494/08 έως T-500/08 και T-509/08, *Ryanair κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

¹¹ Κανονισμός (ΕΚ) 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (ΕΕ L 145, σ. 43).

Δεύτερον, στην απόφαση της 11ης Μαΐου 2010, T-121/08, *PC-Ware Information Technologies κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο εφάρμοσε τη νομολογία κατά την οποία, ναί μεν το βασικό κριτήριο εκτιμήσεως του εννόμου συμφέροντος είναι η άμεση ωφέλεια που συνεπάγεται για τον προσφεύγοντα η τυχόν ακύρωση της επίμαχης πράξεως, πλην όμως η προσφυγή του είναι επίσης παραδεκτή όταν η ακύρωση η οποία ζητείται μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να αποτρέψει το ενδεχόμενο επαναλήψεως στο μέλλον της προβαλλόμενης παρανομίας¹². Έτσι, έκρινε παραδεκτή την προσφυγή που άσκησε υποψήφιος ο οποίος αποκλείστηκε από τη διαδικασία συνάψεως δημόσιας συμβάσεως κατά της αποφάσεως περί απορρίψεως της υποψηφιότητάς του, μολοντί η σύμβαση είχε ήδη εκτελεστεί μερικώς. Το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι όσον αφορά συμφωνία-πλαίσιο, όπως η επίμαχη στην εν λόγω υπόθεση, περί δημιουργίας αποκλειστικού σημείου πώλησεως για την αγορά λογισμικού και αδειών εκμεταλλεύσεως της προμηθεύτριας Microsoft, η οποία μπορεί να αποτελέσει πρότυπο για τη μελλοντική σύναψη ανάλογων συμβάσεων, υπάρχει συμφέρον να αποφευχθεί η επανάληψη στο μέλλον της προβαλλόμενης από την προσφεύγουσα παρανομίας.

Τρίτον, με την απόφαση της 21ης Μαΐου 2010, T-425/04, T-444/04, T-450/04 και T-456/04, *Γαλλία κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η Συνθήκη περιέχει ιδιαίτερη ρύθμιση ως προς τα κράτη μέλη και την εκ μέρους τους απόδειξη της υπάρξεως εννόμου συμφέροντος, διακρίνοντας επιπλέον την έννοια αυτή από εκείνη της πράξεως που είναι δεκτική προσβολής.

Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η Συνθήκη διακρίνει σαφώς μεταξύ του δικαιώματος ασκήσεως προσφυγής ακυρώσεως των θεσμικών οργάνων της Ένωσης και των κρατών μελών, αφενός, και των φυσικών και νομικών προσώπων, αφετέρου, δεδομένου ότι παρέχει σε κάθε κράτος μέλος το δικαίωμα να αμφισβητήσει με προσφυγή ακυρώσεως τη νομιμότητα των αποφάσεων της Επιτροπής, χωρίς η άσκηση του δικαιώματος αυτού να εξαρτάται από τη δικαιολόγηση εννόμου συμφέροντος. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη δεν χρειάζεται να αποδείξουν ότι η πράξη της Επιτροπής την οποία προσβάλλουν παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι αυτών για να είναι παραδεκτή η προσφυγή τους. Εξάλλου, η έννοια του εννόμου συμφέροντος δεν πρέπει να συγχέεται με την έννοια της δεκτικής προσβολής πράξεως, κατά την οποία η πράξη αυτή πρέπει να παράγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα ικανά να θίξουν τα συμφέροντα του προσφεύγοντος ώστε να δύναται να αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως, προϋπόθεση η συνδρομή της οποίας μπορεί να διαπιστωθεί εξετάζοντας την ουσία της οικείας πράξεως. Εν προκειμένω, εφόσον η προσβαλλόμενη απόφαση συνιστά τέτοιου είδους δεκτική προσβολής πράξη που παράγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα, η Γαλλική Δημοκρατία, υπό την ιδιότητά της ως κράτος μέλος, παραδεκτώς άσκησε προσφυγή ακυρώσεως και δεν απαιτείται να δικαιολογήσει το έννομο συμφέρον της προς τούτο.

Εφαρμοστέοι επί των επιχειρήσεων κανόνες ανταγωνισμού

1. Γενικά ζητήματα

α) Η έννοια της ενώσεως επιχειρήσεων

Στην απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2010, T-23/09, *CNOP και CCG κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο άμβλυσε τις συνέπειες του χαρακτηρισμού «ένωση επιχειρήσεων» στο πλαίσιο των αποφάσεων της Επιτροπής περί διενέργειας ελέγχου. Το

¹² Απόφαση του Πρωτοδικείου της 25ης Μαρτίου 1999, T-102/96, *Gencor κατά Επιτροπής* (Συλλογή 1999, σ. II-753, σκέψη 41).

άρθρο 20, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003¹³ διευκρινίζει ότι η Επιτροπή δύναται να διενεργεί κάθε αναγκαίο έλεγχο σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων. Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση, το Conseil national de l'Ordre des pharmaciens (CNOP) και το Conseil central de la section G (CCG) de l'Ordre national des pharmaciens (ONP), αποδέκτες της προσβαλλομένης απόφασης από κοινού με τον ONP, αμφισβήτησαν τον χαρακτηρισμό επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων που τους απέδωσε η Επιτροπή και, κατά συνέπεια, τη δυνατότητά της να πραγματοποιήσει ελέγχους στους χώρους τους. Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε, κατ' αρχάς, ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη η ειδική φύση των αποφάσεων περί διενέργειας ελέγχου. Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι τέτοιες αποφάσεις λαμβάνονται στην αρχή μιας έρευνας, δεν τίθεται ζήτημα, στο στάδιο αυτό, να χωρήσει οριστική εκτίμηση σχετικά με το αν οι πράξεις ή οι αποφάσεις είτε των οντοτήτων που είναι αποδέκτες είτε άλλων οντοτήτων μπορούν να θεωρηθούν ως συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένες πρακτικές αντίθετες προς το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ (νυν άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ) ή ακόμη ως πρακτικές στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 82 ΕΚ (νυν άρθρο 102 ΣΛΕΕ). Πράγματι, στο στάδιο αυτό δεν γίνεται εκτίμηση συγκεκριμένης συμπεριφοράς, εφόσον ο σκοπός του ελέγχου είναι ακριβώς η συλλογή αποδεικτικών στοιχείων σχετικά με την προβαλλόμενη συμπεριφορά. Στη συνέχεια, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι η Επιτροπή διαπίστωσε ότι ο ONP και οι προσφεύγοντες είναι οργανισμοί οι οποίοι έχουν ως μέλη και αντιπροσωπεύουν πολλούς επαγγελματίες που μπορούν να θεωρηθούν ως επιχειρήσεις κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ. Είναι προδήλως πρόωρο να εξεταστεί αν, κατά την άσκηση των συγκεκριμένων προνομίων τους, οι προσφεύγοντες εκφεύγουν ή όχι του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 81 ΕΚ, καθόσον το ζήτημα αυτό πρέπει να κριθεί στο πλαίσιο της τελικής απόφασης. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι θεμιτώς η Επιτροπή έκρινε, κατά το στάδιο εκδόσεως της προσβαλλόμενης απόφασης, ότι ο ONP και οι προσφεύγοντες είναι ενώσεις επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 20, παράγραφος 4, του κανονισμού 1/2003.

β) Καθορισμός της αγοράς

Με την απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2010, T-427/08, *CEAHR κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε τη μέθοδο καθορισμού της σχετικής αγοράς, κατά την οποία λαμβάνονται υπόψη και αγορές παροχής υπηρεσιών μετά την πώληση. Στην απόφαση αυτή, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι η Επιτροπή είχε επισημάνει με την προσβαλλόμενη απόφασή της ότι η αγορά ανταλλακτικών για τα πρωτογενή προϊόντα συγκεκριμένης μάρκας είναι δυνατό να μη συνιστά χωριστή σχετική αγορά σε δύο περιπτώσεις: πρώτον, στην περίπτωση κατά την οποία ο καταναλωτής μπορεί να στραφεί στα ανταλλακτικά άλλου κατασκευαστή· δεύτερον, στην περίπτωση κατά την οποία ο καταναλωτής δύναται να στραφεί σε άλλο πρωτογενές προϊόν για να αποφύγει αύξηση των τιμών στην αγορά των ανταλλακτικών. Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε, εντούτοις, συναφώς ότι η Επιτροπή οφείλει να αποδείξει ότι, σε περίπτωση μέτριας και σταθεράς αυξήσεως των τιμών των δευτερογενών προϊόντων, επαρκής αριθμός καταναλωτών θα στρεφόταν προς άλλα, πρωτογενή ή δευτερογενή, προϊόντα ώστε η αύξηση αυτή να καταστεί μη αποδοτική. Πρόσθεσε δε ότι η απόδειξη της υπάρξεως μιας αμιγώς θεωρητικής πιθανότητας να στραφούν οι καταναλωτές σε άλλο πρωτογενές προϊόν δεν αρκεί ως απόδειξη στο πλαίσιο του καθορισμού της σχετικής αγοράς, καθόσον αυτή στηρίζεται στην ύπαρξη πραγματικού ανταγωνισμού. Το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως, καθόσον έκρινε ότι τόσο τα πρωτογενή όσο και τα δευτερογενή προϊόντα ανήκαν εν προκειμένω στην ίδια αγορά, χωρίς να έχει αποδειχθεί ότι μέτρια αύξηση της τιμής των προϊόντων ενός κατασκευαστή μετατοπίζει τη ζήτηση προς τα προϊόντα άλλων κατασκευαστών στην αγορά των πρωτογενών προϊόντων.

¹³ Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 [ΕΚ] και 82 [ΕΚ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1).

γ) Έλεγχοι

Υποχρέωση αιτιολογήσεως

Στην προαναφερθείσα απόφαση *CNOP και CCG κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο προσδιόρισε την έκταση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως την οποία υπέχει η Επιτροπή στο πλαίσιο αποφάσεως περί διενέργειας ελέγχου. Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε, κατ' αρχάς, ότι η προσβαλλομένη απόφαση δεν περιέχει συγκεκριμένο σκεπτικό σχετικά με τους λόγους για τους οποίους ένας επαγγελματικός σύλλογος, όπως ο επίμαχος στην εν λόγω υπόθεση, και τα όργανά του θεωρούνται ως ενώσεις επιχειρήσεων. Ακολούθως όμως επισήμανε ότι, λαμβανομένου υπόψη του σταδίου της διοικητικής διαδικασίας κατά το οποίο αποφασίζεται η διενέργεια ελέγχου, η Επιτροπή δεν διαθέτει, κατά τον χρόνο αυτόν, ακριβείς πληροφορίες βάσει των οποίων να μπορεί να αναλύσει αν η οικεία συμπεριφορά ή οι πράξεις μπορούν να θεωρηθούν ως αποφάσεις επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων κατά την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ. Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, λαμβανομένης ακριβώς υπόψη της ειδικής φύσεως των αποφάσεων περί διενέργειας ελέγχου, η σχετική με την υποχρέωση αιτιολογήσεως νομολογία έχει καθορίσει τα είδη των πληροφοριών που πρέπει να περιέχει μια απόφαση περί διενέργειας ελέγχου, ώστε να καθίσταται δυνατό στους αποδέκτες της να προβάλλουν τα δικαιώματά τους άμυνας στο εν λόγω στάδιο της διοικητικής διαδικασίας. Τυχόν επιβολή υποχρέωσης ευρύτερης αιτιολογήσεως στην Επιτροπή δεν θα ελάμβανε προσηκόντως υπόψη τον προκαταρκτικό χαρακτήρα του ελέγχου. Επομένως, κατά την εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου, η Επιτροπή δεν όφειλε να εκθέσει στην προσβαλλομένη απόφαση, πέραν των σχετικών επεξηγήσεων που περιλαμβάνονται σε αυτή, τη συγκεκριμένη νομική ανάλυση βάσει της οποίας χαρακτήρισε τους αποδέκτες ως ενώσεις επιχειρήσεων.

Βάρος αποδείξεως

Με την απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2010, T-141/08, *E.ON Energie κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε πρόστιμο ύψους 38 000 000 ευρώ που επιβλήθηκε στην E.ON Energie AG για διάρρηξη σφραγίδας η οποία είχε τεθεί από την Επιτροπή σε χώρο της εν λόγω επιχειρήσεως κατά τη διάρκεια ελέγχου. Στο πλαίσιο της πρώτης αυτής περιπτώσεως εφαρμογής του άρθρου 23, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 1/2003, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε ειδικότερα το ζήτημα του βάρους αποδείξεως σε τέτοιου είδους κατάσταση.

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε την αρχή ότι, ως προς το βάρος αποδείξεως παραβάσεως στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού, όταν η Επιτροπή στηρίζεται σε άμεσα αποδεικτικά στοιχεία που είναι κατ' αρχήν επαρκή για την απόδειξη της ύπαρξης παραβάσεως, δεν αρκεί η οικεία επιχείρηση να επικαλεστεί απλώς το ενδεχόμενο να συνέβη ένα γεγονός το οποίο θα μπορούσε να επηρεάσει την αποδεικτική αξία των εν λόγω στοιχείων, προκειμένου να φέρει η Επιτροπή το βάρος να αποδείξει ότι το γεγονός αυτό δεν επηρέασε την αποδεικτική τους αξία. Αντιθέτως, εκτός από τις περιπτώσεις όπου η απόδειξη αυτή εκ μέρους της οικείας επιχειρήσεως καθίσταται αδύνατη λόγω της συμπεριφοράς της ίδιας της Επιτροπής, απόκειται στην οικεία επιχείρηση να αποδείξει επαρκώς κατά νόμο ότι το γεγονός το οποίο επικαλείται, αφενός, πράγματι συνέβη και, αφετέρου, αναιρεί την αποδεικτική αξία των στοιχείων επί των οποίων στηρίζεται η Επιτροπή. Εξάλλου, η Επιτροπή φέρει μεν το βάρος αποδείξεως όσον αφορά τη διάρρηξη της σφραγίδας, αντιθέτως όμως δεν οφείλει να αποδείξει ότι κάποιος πράγματι εισήλθε στον σφραγισθέντα χώρο ούτε ότι υπήρξε επέμβαση στα εκεί φυλασσόμενα έγγραφα. Εν πάση περιπτώσει, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε εν προκειμένω ότι ήταν υποχρέωση της προσφεύγουσας να λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να αποτρέψει κάθε επέμβαση στην επίμαχη σφραγίδα, δεδομένου ότι είχε σαφώς ενημερωθεί σχετικά με τη σημασία της και τις συνέπειες ενδεχόμενης διαρρήξεώς της.

Πρόστιμα

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση *E.ON Energie κατά Επιτροπής*, η προσφεύγουσα υποστήριξε επίσης ότι το πρόστιμο ύψους 38 εκατομμυρίων ευρώ ήταν δυσανάλογο. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, ωστόσο, με την απόφασή του, ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη το γεγονός ότι η επίδικη διάρρηξη σφραγίδας αποτελούσε την πρώτη περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 23, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 1/2003, διευκρινίζοντας παράλληλα ότι, ανεξαρτήτως αυτού του γεγονότος, πρώτον, η προσφεύγουσα διέθετε πολυάριθμους ειδικευμένους νομικούς στο δίκαιο συμπράξεων, δεύτερον, η τροποποίηση του κανονισμού 1/2003 είχε γίνει τρία και πλέον έτη πριν από την πραγματοποίηση των ελέγχων που την αφορούσαν, τρίτον, η προσφεύγουσα είχε ενημερωθεί σχετικά με τις συνέπειες της διαρρήξεως της σφραγίδας και, τέταρτον, και άλλες σφραγίδες είχαν ήδη τεθεί στα κτίρια άλλων εταιριών του ομίλου της προσφεύγουσας προ μερικών εβδομάδων. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το γεγονός και μόνον της διαρρήξεως της σφραγίδας αναιρεί την αποτελεσματικότητα που αυτή έχει ως μέσο φυλάξεως και αρκεί, επομένως, για να στοιχειοθετηθεί η παράβαση. Τέλος, κατά την εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου, το πρόστιμο των 38 εκατομμυρίων ευρώ, το οποίο αντιστοιχούσε σε περίπου 0,14 % του κύκλου εργασιών της προσφεύγουσας, δεν μπορούσε να θεωρηθεί δυσανάλογο σε σχέση με την παράβαση, λαμβανομένων υπόψη του ιδιαίτερου σοβαρού χαρακτήρα της διαρρήξεως σφραγίδας, του μεγέθους της προσφεύγουσας ως επιχειρήσεως και της αναγκαιότητας διασφάλισης επαρκώς αποτρεπτικού αποτελέσματος του προστίμου, ώστε να μη λογίζεται από τις επιχειρήσεις ως συμφέρουσα η διάρρηξη σφραγίδας που έχει τεθεί από την Επιτροπή στο πλαίσιο ελέγχων.

2. Νομολογιακές εξελίξεις στον τομέα του άρθρου 81 ΕΚ (νυν άρθρου 101 ΣΛΕΕ)

α) Διαρκής παράβαση

Στην απόφαση της 19ης Μαΐου 2010, T-18/05, *IMI κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), η εξέταση του Γενικού Δικαστηρίου αφορούσε, μεταξύ άλλων, την αδιάλειπτη συμμετοχή των προσφευγουσών στην παράβαση. Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε συναφώς ότι, μολονότι το διάστημα μεταξύ δύο εκδηλώσεων μιας συνιστώσας παράβαση συμπεριφοράς αποτελεί ουσιώδες κριτήριο προκειμένου να αποδειχθεί ο διαρκής χαρακτήρας της παραβάσεως, γεγονός παραμένει ότι το ζήτημα αν το εν λόγω διάστημα είναι αρκούντως μακρό ώστε να αποτελέσει διακοπή της παραβάσεως δεν μπορεί να εξεταστεί αφηρημένα, αλλά πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο της λειτουργίας της εν λόγω συμπράξεως. Εν προκειμένω, το διάστημα κατά το οποίο δεν υπήρξαν, εκ μέρους των προσφευγουσών, επαφές ή εκδηλώσεις στο πλαίσιο της συμπράξεως υπερβαίνει κατά ένα τουλάχιστον έτος τα διαστήματα εντός των οποίων οι επιχειρήσεις-μέλη της συμπράξεως εξέφραζαν συνήθως τη βούλησή τους να περιορίσουν τον ανταγωνισμό. Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε ότι η Επιτροπή, κρίνοντας ότι οι προσφεύγουσες μετείχαν αδιαλείπτως στη σύμπραξη κατά την κρίσιμη περίοδο, υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο και τροποποίησε το ποσό του επιβληθέντος στις προσφεύγουσες προστίμου, προκειμένου να ληφθεί υπόψη η κατά διαδοχικά διαστήματα συμμετοχή τους στη σύμπραξη, μειώνοντας τον συντελεστή προσαυξήσεως του ποσού του προστίμου λόγω της διάρκειας της παραβάσεως από 110 σε 100 %.

β) Υπολογισμός του ύψους του προστίμου

Οι προσφυγές κατά των αποφάσεων της Επιτροπής με τις οποίες επιβλήθηκαν κυρώσεις για τις λεγόμενες συμπράξεις του «βιομηχανικού νήματος», των «χαλκοσωλήνων υδραυλικών εγκαταστάσεων» και του «ισπανικού καπνού» έδωσαν στο Γενικό Δικαστήριο την ευκαιρία να παράσχει διευκρινίσεις σχετικά με ορισμένα στοιχεία τα οποία έχουν σημασία στο πλαίσιο του υπολογισμού του ύψους του προστίμου.

Αρχικό ποσό του προστίμου

Με την απόφαση της 28ης Απριλίου 2010, T-452/05, *BST κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο τόνισε, όσον αφορά την πραγματική οικονομική δυνατότητα των αυτοεργών της παραβάσεως να βλάψουν τον ανταγωνισμό, ότι, καίτοι η κάθετη διάρθρωση και το εύρος του φάσματος προϊόντων μπορούν ενδεχομένως να συνιστούν κρίσιμα στοιχεία για την εκτίμηση της επιρροής την οποία δύναται να ασκήσει μια επιχείρηση στην αγορά και να αποτελούν συμπληρωματικές ενδείξεις της επιρροής αυτής σε σχέση με τα μερίδια αγοράς ή τους κύκλους εργασιών στη σχετική αγορά, εντούτοις εν προκειμένω τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας σχετικά με την κάθετη διάρθρωση των λοιπών εμπλεκόμενων επιχειρήσεων δεν αποδεικνύουν ότι οι επιχειρήσεις αυτές είχαν ιδιαίτερα και σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στη σχετική αγορά.

Διαφοροποίηση ως προς τη μεταχείριση

Στην υπόθεση *Χαλκόρ κατά Επιτροπής* (απόφαση της 19ης Μαΐου 2010, T-21/05, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναίρεσεως) και στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση *IMI κ.λπ. κατά Επιτροπής*, η Επιτροπή είχε καταλήξει ότι δεν συνέτρεχε λόγος διαφοροποιήσεως της μεταχείρισης, αφενός, των παραβατών που είχαν μετάσχει στο ένα μόνο σκέλος της λεγόμενης συμπράξεως των «χαλκοσωλήνων υδραυλικών εγκαταστάσεων» και, αφετέρου, των παραβατών που είχαν μετάσχει και σε άλλο σκέλος της ίδιας συμπράξεως, δεδομένου ότι η συνεργασία στο πλαίσιο του δεύτερου αυτού σκέλους δεν ήταν σημαντικά στενότερη από την αντίστοιχη στο πλαίσιο του πρώτου. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, όμως, με τις αποφάσεις του ότι επιχείρηση της οποίας η ευθύνη έχει αποδειχθεί όσον αφορά πλείονα σκέλη μιας συμπράξεως συντελεί περισσότερο στην αποτελεσματικότητα και στη σοβαρότητα της συμπράξεως αυτής από επιχείρηση εμπλεκόμενη αποκλειστικώς και μόνο σε ένα σκέλος της ίδιας συμπράξεως και, ως εκ τούτου, διαπράττει σοβαρότερη παράβαση. Η εκτίμηση αυτή πρέπει οπωσδήποτε να πραγματοποιείται στο στάδιο του καθορισμού του συγκεκριμένου αρχικού ποσού, δεδομένου ότι η συνεκτίμηση ελαφρυντικών περιστάσεων καθιστά δυνατή μόνον τη διαμόρφωση του βασικού ποσού του προστίμου ανάλογα με τον τρόπο κατά τον οποίο ο παραβάτης εφάρμοσε τη σύμπραξη. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο μείωσε το αρχικό ποσό του προστίμου κατά 10 % για καθεμία από τις προσφεύγουσες στις ως άνω υποθέσεις.

Ανώτατο όριο ύψους 10 % του κύκλου εργασιών

Στην απόφαση της 28ης Απριλίου 2010, T-456/05 και T-457/05, *Gütermann και Zwicky κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ουδεμία υφίσταται ένδειξη ότι μια επιχείρηση έπαυσε τις εμπορικές δραστηριότητές της ή εξέτρεψε δολίως τον κύκλο εργασιών της προκειμένου να αποφύγει την επιβολή βαρέος προστίμου, η Επιτροπή οφείλει να καθορίζει το ανώτατο όριο του προστίμου με γνώμονα τον πλέον πρόσφατο κύκλο εργασιών ο οποίος αντικατοπτρίζει ένα πλήρες έτος οικονομικής δραστηριότητας. Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε ότι σοβαρές ενδείξεις, όπως μηδενικός κύκλος εργασιών επί σειρά ετών, απουσία μισθωτών ή ακόμη απουσία συγκεκριμένων αποδεικτικών στοιχείων περί εκμεταλλεύσεως των ακινήτων της ή επενδυτικών σχεδίων προς εκμετάλλευσή τους, μπορούν να αποτελέσουν τεκμήριο ότι η *Zwicky & Co. AG* δεν συνέχισε να ασκεί κανονική οικονομική δραστηριότητα κατά την έννοια της νομολογίας. Συνεπώς, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, προκειμένου να προσδιορίσει το προβλεπόμενο από το άρθρο 23, παράγραφος 2, του κανονισμού 1/2003 ανώτατο όριο του 10 % επί του κύκλου εργασιών, που δεν έπρεπε να υπερβεί κατά τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου, η Επιτροπή θα όφειλε να αναφερθεί στον τελευταίο κύκλο εργασιών της *Zwicky & Co.* ο οποίος υπήρξε προϊόν των πραγμα-

τικών οικονομικών δραστηριοτήτων της, και όχι σε εκείνον της επιχειρήσεως η οποία ανέλαβε τη Zwicky & Co. μετά την παύση των δραστηριοτήτων της.

Επιβαρυντικές περιστάσεις

Στην υπόθεση *Deltafina κατά Επιτροπής* (απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, T-29/05, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), η Επιτροπή έκρινε ότι η προσφεύγουσα πρωτοστάτησε στη σύμπραξη, οπότε, αφενός, αύξησε το βασικό ποσό του προστίμου κατά 50 % λόγω επιβαρυντικών περιστάσεων και, αφετέρου, έλαβε υπόψη τον ρόλο αυτό προκειμένου να μειώσει μόνον κατά 10 % το ποσό του προστίμου λόγω συνεργασίας. Στην απόφασή του, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Επιτροπή υπέπεσε συναφώς σε σφάλμα. Υπενθύμισε κατ' αρχάς, ότι, η οικεία επιχείρηση, για να θεωρηθεί ότι έχει ηγετικό ρόλο, πρέπει να έχει σημαντικές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της λειτουργίας της συμπράξεως και πρέπει να είχε αναλάβει ειδική και συγκεκριμένη ευθύνη ως προς τη λειτουργία της εν λόγω συμπράξεως. Εν προκειμένω, πάντως, και μεν από τα στοιχεία που προέβλεπε η Επιτροπή προκύπτει ότι η προσφεύγουσα διαδραμάτισε ενεργό και άμεσο ρόλο στο πλαίσιο της συμπράξεως των επιχειρήσεων μεταποίησης καπνού, πλην όμως τα στοιχεία αυτά δεν αρκούν για να αποδείξουν ότι η εταιρία αυτή ανέλαβε σημαντικές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της λειτουργίας της εν λόγω συμπράξεως ούτε ότι ο ρόλος που διαδραμάτισε η εταιρία αυτή ήταν σημαντικότερος από αυτόν οποιασδήποτε άλλης εκ των ισπανικών επιχειρήσεων μεταποίησης. Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε, ειδικότερα, ότι κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν καταδεικνύει ότι η Deltafina SpA ανέλαβε οποιαδήποτε πρωτοβουλία με σκοπό τη δημιουργία της εν λόγω συμπράξεως ή με σκοπό να παρακινήσει τις ισπανικές επιχειρήσεις μεταποίησης να προσχωρήσουν στη σύμπραξη αυτή ούτε, άλλωστε, ότι η Deltafina ανέλαβε την ευθύνη για την άσκηση δραστηριοτήτων που συνδέονται συνήθως με την άσκηση του ρόλου του πρωτοστάτη μιας συμπράξεως, όπως είναι η προεδρία συσκέψεων ή η συγκέντρωση και η διανομή ορισμένων δεδομένων. Επομένως, στο πλαίσιο της ασκήσεως της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, το Γενικό Δικαστήριο μείωσε το ποσό του επιβληθέντος στην Deltafina προστίμου από 11,88 σε 6,12 εκατομμύρια ευρώ.

γ) Καταλογισμός της αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς — Εις ολόκληρον ευθύνη

Με την απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2010, T-40/06, *Trioplast Industrier κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο παρέσχε πολλές διευκρινίσεις ως προς τους εφαρμοστέους κανόνες επί της εις ολόκληρον ευθύνης διαδοχικών μητρικών εταιριών για την καταβολή του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική τους.

Κατ' αρχάς, το Γενικό Δικαστήριο σημείωσε ότι η προσέγγιση που συνίσταται στον καταλογισμό σε μία μητρική εταιρία του ιδίου αρχικού ποσού όπως στη θυγατρική η οποία μετέσχε απευθείας στη σύμπραξη, χωρίς το αρχικό αυτό ποσό να κατανεμηθεί σε περίπτωση που έχει χωρήσει διαδοχική περισσότερων μητρικών εταιριών, δεν πρέπει να θεωρηθεί εξ αρχής ακατάλληλη. Πράγματι, ο σκοπός τον επιδιώκει η Επιτροπή είναι να καταστεί δυνατός ο καταλογισμός σε μία μητρική εταιρία του ιδίου αρχικού ποσού που θα της είχε καταλογιστεί αν μετείχε απευθείας στη σύμπραξη, σκοπός ο οποίος συνάδει με το αντικείμενο της πολιτικής του ανταγωνισμού.

Στη συνέχεια, το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε ότι, σε περίπτωση παραβάσεως που διέπραξε θυγατρική η οποία ανήκε διαδοχικώς σε πλείονες μητρικές εταιρίες κατά τη διάρκεια της κρίσιμης περιόδου, δεν πρέπει να θεωρηθεί a priori ότι δεν επιτρέπεται το άθροισμα των ποσών που καταλογίζονται στις μητρικές εταιρίες να είναι μεγαλύτερο από το ποσόν, ή το άθροισμα των ποσών, που καταλογίζεται στην εν λόγω θυγατρική.

Αντιθέτως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι κακώς η προσβαλλόμενη απόφαση παρέχει στην Επιτροπή πλήρη ελευθερία να εισπράξει το πρόστιμο από οποιοδήποτε εκ των οικείων νομικών προσώπων ανάλογα με τις δυνατότητες του καθενός. Πράγματι, αυτή η ελευθερία επιλογής σημαίνει ότι το πρόστιμο το οποίο εισπράχθηκε στην πράξη από την προσφεύγουσα εξαρτάται από τα ποσά που εισπράχθηκαν από τις προηγούμενες μητρικές εταιρίες, και αντιστρόφως, μολονότι οι εταιρίες αυτές ουδέποτε αποτέλεσαν ενιαία οικονομική οντότητα και, κατόπιν, τούτου δεν ευθύνονται εις ολόκληρον. Το Γενικό Δικαστήριο πρόσθεσε ότι η αρχή του προσωποπαγούς των ποινών και των κυρώσεων επιτάσσει να μην υπερβαίνει το ποσό που εισπράττεται από την προσφεύγουσα το μερίδιο της στην εις ολόκληρον ευθύνη, το οποίο αντιστοιχεί στον λόγο του καταλογισθέντος στην προσφεύγουσα ποσού προς το σύνολο των επιμέρους ποσών που καταλογίσθηκαν αντιστοίχως στις διαδοχικές μητρικές εταιρίες οι οποίες κρίθηκαν εις ολόκληρον υπεύθυνες για την καταβολή του προστίμου που επιβλήθηκε στη θυγατρική. Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν συνάδει με την υποχρέωση της Επιτροπής να διασφαλίσει ότι η προσφεύγουσα γνωρίζει με απόλυτη βεβαιότητα το ακριβές ποσό που οφείλει να καταβάλει για την περίοδο σε σχέση με την οποία κρίθηκε εις ολόκληρον υπεύθυνη για την παράβαση, από κοινού με τη θυγατρική της. Κατά συνέπεια, ακύρωσε εν μέρει την εν λόγω απόφαση και έκρινε ότι πρέπει να καταλογιστεί στην Trioplast Industrier το ποσόν των 2,73 εκατομμυρίων ευρώ, το οποίο αποτελεί τη βάση για να καθορίσει η Επιτροπή το μερίδιο της προσφεύγουσας στην εις ολόκληρον ευθύνη των διαδοχικών μητρικών εταιριών για την καταβολή του επιβληθέντος στη θυγατρική τους προστίμου.

3. Νομολογιακές εξελίξεις στον τομέα του άρθρου 82 ΕΚ (νυν άρθρου 102 ΣΛΕΕ)

Με την απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, T-321/05, *AstraZeneca κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της νομιμότητας αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία διαπιστώθηκε ότι η προσφεύγουσα παρέβη το άρθρο 82 ΕΚ, αφενός, υποβάλλοντας ψευδείς δηλώσεις στα εθνικά γραφεία ευρεσιτεχνιών και, αφετέρου, ανακαλώντας τις άδειες κυκλοφορίας στην αγορά φαρμακευτικού προϊόντος προστατευόμενου από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του οποίου η ισχύς επρόκειτο να λήξει σύντομα.

Όσον αφορά το πρώτο σκέλος της παραβάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η υποβολή στις δημόσιες αρχές αναληθών στοιχείων, δυνάμενων να περιαγάγουν τις εν λόγω αρχές σε πλάνη και να καταστήσουν, ως εκ τούτου, δυνατή την απονομή αποκλειστικού δικαιώματος το οποίο η επιχείρηση δεν δικαιούται ή δικαιούται για πιο περιορισμένο χρονικό διάστημα, συνιστά πρακτική ξένη προς τον θεμιτό ανταγωνισμό, η οποία ενδέχεται να συνιστά ιδιαίτερος σημαντικό περιορισμό του ανταγωνισμού.

Η παραπλανητική φύση δηλώσεων που υποβάλλονται στις δημόσιες αρχές πρέπει να αξιολογείται βάσει αντικειμενικών στοιχείων και προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως δεν απαιτείται απόδειξη του εσκεμμένου χαρακτήρα της συμπεριφοράς ούτε της κακής πίστewς της επιχείρησης, η οποία κατέχει δεσπόζουσα θέση. Το στοιχείο, πάντως, ότι η έννοια της καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως είναι αντικειμενική και δεν προϋποθέτει πρόθεση βλάβης δεν συνεπάγεται ότι η πρόθεση χρησιμοποίησε πρακτικών ξένων προς τον θεμιτό ανταγωνισμό στερείται εν πάση περιπτώσει σημασίας, έστω και αν το συμπέρασμα ότι υφίσταται κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως πρέπει κατ' αρχήν να θεμελιώνεται επί της αντικειμενικής διαπίστωσης ότι η οικεία καταχρηστική συμπεριφορά υιοθετήθηκε στην πράξη.

Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος της παραβάσεως, ήτοι την ανάκληση των αδειών κυκλοφορίας στην αγορά φαρμακευτικού προϊόντος προστατευόμενου από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του οποίου η ισχύς επρόκειτο να λήξει σύντομα, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι, μολονότι η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσεως δεν αφαιρεί από επιχείρηση κατέχουσα τέτοια θέση το δικαίωμα να προασπίζει

τα εμπορικά της συμφέροντα οσάκις αυτά απειλούνται, η επιχείρηση αυτή δεν δύναται να χρησιμοποιεί τις προβλεπόμενες από το ρυθμιστικό πλαίσιο διαδικασίες κατά τρόπο ώστε να παρεμποδίζει ή να καθιστά δυσχερέστερη την είσοδο ανταγωνιστών στην αγορά, αν δεν υφίστανται λόγοι συνδεδεμένοι με την προάσπιση των νομίμων συμφερόντων της ως επιχειρήσεως ασκούσας θεμιτό ανταγωνισμό ή αν δεν συντρέχουν άλλοι αντικειμενικοί λόγοι. Ειδικότερα, η κατάσταση εκ μέρους επιχειρήσεως, έστω και κατέχουσας δεσπόζουσα θέση, συγκεκριμένης στρατηγικής με σκοπό την ελαχιστοποίηση του βαθμού μείωσης των πωλήσεών της και τη θωράκισή της έναντι του ανταγωνισμού από γενόσημα προϊόντα είναι θεμιτή και εμπίπτει στο φυσιολογικό πλαίσιο του ανταγωνισμού, εφόσον η σχεδιαζόμενη συμπεριφορά δεν αφίσταται των πρακτικών του υγιούς ανταγωνισμού.

Μετά τη λήξη της περιόδου αποκλειστικής εκμεταλλεύσεως ορισμένων δεδομένων σχετικών με τα αποτελέσματα φαρμακολογικών, τοξικολογικών και κλινικών δοκιμών, μια συμπεριφορά που έχει ως σκοπό να εμποδίσει την εκ μέρους των παρασκευαστών γενόσημων προϊόντων χρήση του δικαιώματός τους αξιοποιήσεως των δεδομένων αυτών, τα οποία είχαν αρχικώς συγκεντρωθεί ενόψει της κυκλοφορίας του πρωτότυπου προϊόντος στην αγορά, δεν είναι δυνατό να δικαιολογηθεί βάσει της θεμιτής προστασίας μιας επενδύσεως που άπτεται του υγιούς ανταγωνισμού. Το γεγονός ότι οι ανταγωνιστές της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως ήταν σε θέση να αποκτήσουν άδειες κυκλοφορίας και μέσω άλλων διαδικασιών δεν αναιρεί τον καταχρηστικό χαρακτήρα της ανακλήσεως των αδειών κυκλοφορίας, καθόσον πρόκειται για συμπεριφορά έχουσα ως μοναδικό σκοπό τον αποκλεισμό, τουλάχιστον προσωρινώς, των ανταγωνιστών που παρασκεύαζαν γενόσημα προϊόντα.

Στην απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2010, T-155/06, *Tomra Systems κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε το ζήτημα αν η Επιτροπή όφειλε, προκειμένου να αποδείξει τον αποκλεισμό των ανταγωνιστών από την αγορά στο σύνολό της, να προσδιορίσει το ελάχιστο μέγεθος βιωσιμότητας που απαιτείται για να μπορεί μια επιχείρηση να δρα στην αγορά αυτή και στη συνέχεια να ελέγξει αν το κλειστό στον ανταγωνισμό τμήμα της αγοράς (δηλαδή το μέρος της ζήτησεως που δεσμευόταν από τις επίδικες πρακτικές) ήταν αρκούντως μεγάλο ώστε να επιφέρει τον αποκλεισμό των ανταγωνιστών από την αγορά. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το «κλείδωμα» ουσιώδους τμήματος της αγοράς από επιχείρηση με δεσπόζουσα θέση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί απλώς διότι αποδεικνύεται ότι το ανοικτό στον ανταγωνισμό τμήμα της αγοράς εξακολουθεί να αρκεί για να δρα σ' αυτό περιορισμένος αριθμός ανταγωνιστών. Πράγματι, αφενός, οι πελάτες οι οποίοι βρίσκονται στο κλειστό στον ανταγωνισμό τμήμα της αγοράς έπρεπε να έχουν τη δυνατότητα να επωφελούνται πλήρως από τον ανταγωνισμό που θα μπορούσε να υφίσταται στην αγορά και οι ανταγωνιστές να μπορούν να ανταγωνίζονται θεμιτώς αλλήλους στο σύνολο της αγοράς, και όχι μόνο σε τμήμα της. Αφετέρου, ο ρόλος της επιχειρήσεως με δεσπόζουσα θέση δεν είναι να προσδιορίζει σε πόσους βιώσιμους ανταγωνιστές παρέχεται η δυνατότητα να την ανταγωνιστούν ως προς το τμήμα της ζήτησεως που παραμένει ανοικτό.

4. Νομολογιακές εξελίξεις στον τομέα του ελέγχου των συγκεντρώσεων

α) Έννοια της δυνάμενης να προσβληθεί πράξεως

Η υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η διάταξη της 2ας Σεπτεμβρίου 2010, T-58/09, *Schemaventotto κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή) αποτέλεσε αφορμή για να αποφασηθεί το Γενικό Δικαστήριο ορισμένα ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 21 του

κανονισμού 139/2004¹⁴. Στην υπόθεση αυτή, το σχέδιο συγκεντρώσεως της Abertis Infrastructures SA και της Autostrade SpA, το οποίο εγκρίθηκε κατ' αρχάς από την Επιτροπή, εγκαταλείφθηκε από τις εν λόγω εταιρίες, ιδίως λόγω δυσχερειών που προκλήθηκαν από τις νομοθετικές εξελίξεις στην Ιταλία. Επ' αυτών έλαβε θέση η Επιτροπή με προκαταρκτική της εκτίμηση, καταλήγοντας ότι συνέτρεχε παράβαση του άρθρου 21 του κανονισμού 139/2004. Εντούτοις, κατόπιν προτάσεως για νομοθετικές τροποποιήσεις, η Επιτροπή κοινοποίησε στις ιταλικές αρχές, στις 13 Αυγούστου 2008, την απόφασή της να περατώσει τη διαδικασία του άρθρου 21 του κανονισμού 139/2004. Με έγγραφο της 4ης Σεπτεμβρίου 2008, η Επιτροπή ενημέρωσε την προσφεύγουσα για την ως άνω απόφασή της, η οποία αποτελεί το αντικείμενο της προσφυγής που ασκήθηκε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

Πρώτον, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε με τη διάταξη του ότι, με το έγγραφο αυτό, η Επιτροπή δεν ενέκρινε τις νέες εθνικές διατάξεις, αλλά γνωστοποίησε απλώς την απόφασή της να μη δώσει συνέχεια στην κινηθείσα στο πλαίσιο της υποθέσεως Abertis/Autostrade διαδικασία, όσον αφορά ενδεχόμενες παραβάσεις διαπιστωθείσες κατά την προκαταρκτική εξέταση.

Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε κατά πόσον το εν λόγω μέτρο συνιστά πράξη δυνάμενη να προσβληθεί, ήτοι αν παράγει έννομα αποτελέσματα δεσμευτικά και ικανά να επηρεάσουν τα συμφέροντα της προσφεύγουσας, μεταβάλλοντας κατά τρόπο σαφή τη νομική της κατάσταση. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι η διαδικασία του άρθρου 21, παράγραφος 4, του κανονισμού 139/2004 αφορά τον έλεγχο εκ μέρους της Επιτροπής συγκεκριμένων πράξεων συγκεντρώσεως βάσει του εν λόγω κανονισμού. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή υποχρεούται να εκδώσει έναντι του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους απόφαση συνιστάμενη είτε στον χαρακτηρισμό του συμφέροντος περί του οποίου πρόκειται ως σύμφωνου με τις γενικές αρχές και τις λοιπές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης είτε στη μη αναγνώρισή του, εφόσον δεν συμβιβάζεται με τις οικείες αρχές και διατάξεις. Επομένως, δεδομένου ότι το σχέδιο συγκεντρώσεως εγκαταλείφθηκε, η Επιτροπή δεν είχε πλέον εν προκειμένω αρμοδιότητα να περατώσει την κινηθείσα δυνάμει του άρθρου 21, παράγραφος 4, του εν λόγω κανονισμού διαδικασία με την έκδοση αποφάσεως σχετικής με την αναγνώριση του προστατευόμενου από τα επίμαχα εθνικά μέτρα δημοσίου συμφέροντος.

Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το γεγονός ότι η διαδικασία του άρθρου 21, παράγραφος 4, του κανονισμού 139/2004 επιτελεί όχι μόνον αντικειμενική, αλλά και υποκειμενική λειτουργία, η οποία έγκειται στην προστασία των συμφερόντων των οικείων επιχειρήσεων αναφορικά με τη σχεδιαζόμενη συγκέντρωση προκειμένου να κατοχυρωθεί η ασφάλεια δικαίου και να διασφαλιστεί η ταχύτητα της προβλεπόμενης από τον εν λόγω κανονισμό διαδικασίας, δεδομένου ότι εν προκειμένω η ως άνω υποκειμενική λειτουργία κατέστη άνευ αντικειμένου καθόσον το σχέδιο εγκαταλείφθηκε.

Η μόνη απόφαση που μπορούσε να λάβει η Επιτροπή ήταν να θέσει την επίμαχη διαδικασία στο αρχείο. Εφόσον η απόφαση αυτή δεν παρήγαγε άλλα αποτελέσματα, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά πράξη δυνάμενη να προσβληθεί.

Στην υπόθεση *Éditions Jacob κατά Επιτροπής* (απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2010, T-279/04, που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), η Επιτροπή προέβαλε ένσταση απαραδέκτου κατά της προσφυγής με αίτημα την ακύρωση της αποφάσεως με την οποία επιτράπηκε, υπό τον όρο της μεταπωλήσεως στοιχείων του ενεργητικού, η εξαγορά της Vivendi Universal Publishing SA από τη Lagardère SCA. Η Επιτροπή υποστήριξε, συγκεκριμένα,

¹⁴ Κανονισμός (ΕΚ) 139/2004 του Συμβουλίου, της 20ής Ιανουαρίου 2004, για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (ΕΕ L 24, σ. 1).

ότι προγενέστερη απόφαση, με την οποία κίνησε τη διαδικασία εμπειριστατωμένου ελέγχου του σχεδίου συγκεντρώσεως, είχε ως συνέπεια τον έμμεσο, πλην όμως αναγκαίο, χαρακτηρισμό της προηγούμενης αποκτήσεως από τη Natexis Banques Populaires SA στοιχείων του ενεργητικού-στόχων ως «απόκτηση συμμετοχών με σκοπό την περαιτέρω διάθεσή τους». Επομένως, κατά την Επιτροπή, η προσβαλλόμενη απόφαση είχε απλώς και μόνον επιβεβαιωτικό χαρακτήρα. Το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την ερμηνεία της Επιτροπής υπενθυμίζοντας ότι η απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας εμπειριστατωμένου ελέγχου δεν συνιστά πράξη δεκτική προσφυγής, αλλά προ-παρασκευαστικό μέτρο που ως μόνο σκοπό έχει τη δρομολόγηση μιας αποδεικτικής διαδικασίας από την οποία θα προκύψουν τα στοιχεία που θα χρησιμοποιήσει η Επιτροπή για να μπορέσει να αποφανθεί, με την τελική της απόφαση, επί του συμβατού της οικείας πράξεως με την κοινή αγορά. Πρόσθεσε ότι μοναδικός σκοπός της κινήσεως της διαδικασίας εμπειριστατωμένου ελέγχου είναι να διαπιστωθεί προκαταρκτικώς αν υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες ως προς το συμβατό της κοινοποιηθείσας πράξεως.

β) Έννοια της συγκεντρώσεως

Στην υπόθεση *Aer Lingus Group κατά Επιτροπής* (απόφαση της 6ης Ιουλίου 2010, T-411/07, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), η προσφεύγουσα, στηριζόμενη σε εθνικές νομοθετικές διατάξεις, επιδίωξε να επεκτείνει το περιεχόμενο της έννοιας της συγκεντρώσεως, όπως αυτή ορίζεται στο δίκαιο της Ένωσης ώστε να καλύψει και περιπτώσεις όπου, ελλείψει αποκτήσεως ελέγχου, η αγορά, εκ μέρους μίας επιχειρήσεως, μερίδας του κεφαλαίου μιας άλλης δεν παρέχει από μόνη της τη δυνατότητα ασκήσεως καθοριστικής επιρροής στη δραστηριότητα της δεύτερης αυτής επιχειρήσεως. Η Ryanair Holdings plc είχε υποβάλει δημόσια προσφορά εξαγοράς (ΔΠΕ) του συνόλου του κεφαλαίου της Aer Lingus Group plc, αλλά αναγκάστηκε να υπαναχωρήσει από το σχέδιο της λόγω αποφάσεως της Επιτροπής, με την οποία η οικεία πράξη κρίθηκε ασύμβατη προς την κοινή αγορά. Κατόπιν όμως της αποφάσεως αυτής, η Aer Lingus Group ζήτησε από την Επιτροπή να διατάξει τη Ryanair Holdings να διαθέσει, επιπλέον, το μειοψηφικό ποσοστό συμμετοχής της στο κεφάλαιο της Aer Lingus Group. Η Επιτροπή απέρριψε το ως άνω αίτημα και η Aer Lingus Group άσκησε προσφυγή κατά της σχετικής αποφάσεως.

Στην απόφασή του, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η εξουσία της Επιτροπής να διατάξει μία επιχείρηση να μεταβιβάσει το σύνολο των μετοχών άλλης επιχειρήσεως, τις οποίες έχει αποκτήσει, υφίσταται μόνον προς επαναφορά στην προ της πραγματοποίησης της συγκεντρώσεως κατάσταση. Επομένως, χωρίς απόκτηση ελέγχου, και άρα χωρίς υλοποίηση της συγκεντρώσεως, η Επιτροπή δεν διαθέτει εξουσία να λύσει την εν λόγω «συγκέντρωση». Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι, γενικώς, σκοπός του κανονισμού 139/2004 δεν είναι να προφυλάξει τις εταιρίες από τυχόν εμπορικές διαφορές με τους μετόχους τους ούτε να άρει κάθε αβεβαιότητα σχετικά με την έγκριση σημαντικών αποφάσεων από αυτούς, δεδομένου ότι τέτοιες διαφορές εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων. Ομοίως, αν γινόταν δεκτό ότι η Επιτροπή μπορεί να διατάσσει την αποεπένδυση μειοψηφικής συμμετοχής στο κεφάλαιο ανταγωνίστριας επιχειρήσεως απλώς και μόνο διότι, παρουσία διοπώλιου, συνιστά υποθετικό κίνδυνο από οικονομικής απόψεως ή καθιστά λιγότερο ελκυστικές τις μετοχές μιας από τις επιχειρήσεις οι οποίες αποτελούν αυτό το διοπώλιο, θα συνέτρεχε περίπτωση υπερβάσεως των αρμοδιοτήτων που απονέμονται στην Επιτροπή ως προς τον έλεγχο των συγκεντρώσεων.

Στην προαναφερθείσα υπόθεση *Éditions Jacob κατά Επιτροπής*, η προσφεύγουσα αμφισβήτησε τον νομικό χαρακτηρισμό της αποκτήσεως από τη Natexis Banques Populaires στοιχείων του ενεργητικού-στόχων ως «απόκτηση συμμετοχών σε επιχείρηση με σκοπό την περαιτέρω διάθεσή τους»,

κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 5, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 4064/89¹⁵. Υποστήριξε ότι αυτή η καλούμενη πράξη «παρένθετης» αποκτήσεως αποτελεί, στην πραγματικότητα, πράξη συγκεντρώσεως κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του εν λόγω κανονισμού, καθόσον η Lagardère μπόρεσε με τον τρόπο αυτό να αποκτήσει είτε τον αποκλειστικό έλεγχο των στοιχείων του ενεργητικού-στόχων, μέσω της Natexis Banques Populaires, είτε τον έλεγχο των στοιχείων αυτών από κοινού με τη Natexis Banques Populaires, με συνέπεια να διαθέτει τη δυνατότητα να ασκήσει καθοριστική επιρροή στη δραστηριότητα η οποία συνδέεται με τα εν λόγω στοιχεία του ενεργητικού-στόχους.

Κατά το Γενικό Δικαστήριο, οι ισχυρισμοί περί αποκλειστικού ελέγχου δεν μπορούν να γίνουν δεκτοί. Συγκεκριμένα, από τους όρους της συμβάσεως μεταβιβάσεως προκύπτει ότι η Lagardère δεν διέθετε ούτε δικαίωμα κυριότητας ή επικαρπίας επί των στοιχείων του ενεργητικού-στόχων πριν η Επιτροπή εκδώσει την απόφασή της περί εγκρίσεως υπό όρους, ούτε δικαιώματα τα οποία να της παρέχουν τη δυνατότητα να ασκήσει καθοριστική επιρροή στα όργανα των εταιριών που είχαν τον έλεγχο των στοιχείων του ενεργητικού-στόχων. Όσον αφορά τον κοινό έλεγχο, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι, ακόμη και αν υποθεθεί ότι από τη στιγμή που υλοποιήθηκε η πράξη παρένθετης αποκτήσεως η Lagardère μπόρεσε να ασκήσει, από κοινού με τη Natexis Banques Populaires, καθοριστική επιρροή στη δραστηριότητα που συνδέεται με τα οικεία στοιχεία του ενεργητικού, η επακόλουθη πράξη συγκεντρώσεως αποτελεί, εν πάση περιπτώσει, άλλη πράξη σε σχέση με την πράξη συγκεντρώσεως που κοινοποίησε η Lagardère. Το σφάλμα που τυχόν διέπραξε η Επιτροπή χαρακτηρίζοντας την πράξη παρένθετης αποκτήσεως των στοιχείων του ενεργητικού-στόχων ως «απόκτηση συμμετοχών σε επιχείρηση με σκοπό την περαιτέρω διάθεσή τους» και όχι ως απόκτηση αποκλειστικού ή κοινού ελέγχου, δεν έχει ούτως ή άλλως σημασία για τη νομιμότητα της αποφάσεως με την οποία η εξαγορά της Vivendi Universal Publishing από τη Lagardère κηρύχθηκε συμβατή με την κοινή αγορά υπό τον όρο της μεταπωλήσεως ορισμένων στοιχείων του ενεργητικού.

γ) Βελτίωση της αποτελεσματικότητας — Δυνατότητα επαληθεύσεώς της

Στην προαναφερθείσα απόφαση *Ryanair κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο παρατήρησε, κατ' αρχάς, ότι η Επιτροπή εκτιμά ότι τόσο από τον κανονισμό 139/2004 όσο και από τις κατευθυντήριες γραμμές της για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων¹⁶ προκύπτει ότι, για να μπορούν να αντισταθμιστούν τα αρνητικά αποτελέσματα που έχει μια πράξη συγκεντρώσεως για τους καταναλωτές, η εντεύθεν απορρέουσα βελτίωση της αποτελεσματικότητας πρέπει να είναι επαληθεύσιμη, ικανή να παράσχει πλεονέκτημα στους καταναλωτές και να μην ήταν δυνατό να επιτευχθεί στο ίδιο μέτρο με μέσα λιγότερο βλαπτικά για τον ανταγωνισμό απ' ό,τι η σχεδιαζόμενη πράξη συγκεντρώσεως. Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, αντιθέτως προς τα όσα έκρινε η Επιτροπή με την προσβαλλόμενη απόφαση, οι κατευθυντήριες γραμμές πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι η απαίτηση να είναι επαληθεύσιμη η βελτίωση της αποτελεσματικότητας δεν επιβάλλει στον κοινοποιούντα την πράξη συγκεντρώσεως να προσκομίσει στοιχεία που μπορούν να ελεγχθούν κατά τρόπο ανεξάρτητο από τρίτον ή έγγραφα προγενέστερα της πράξεως συγκεντρώσεως, βάσει των οποίων είναι δυνατό να αξιολογηθεί κατά τρόπο αντικειμενικό και ανεξάρτητο το εύρος της βελτιώσεως της αποτελεσματικότητας που θα συνεπαγόταν η εξαγορά. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν μπορούσε να απορρίψει, επ' αυτή τη βάση, τα στοιχεία που προσκόμισε η Ryanair Holdings. Το Γενικό Δικαστήριο προσέθεσε ότι η συνήθης επιχειρηματική δραστηριότητα δεν επιτρέπει πάντοτε την έγκαιρη προσκόμιση τέτοιων

¹⁵ Κανονισμός της 21ης Δεκεμβρίου 1989 για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων, όπως έχει διορθωθεί (ΕΕ 1990, L 257, σ. 13).

¹⁶ Κατευθυντήριες γραμμές για την αξιολόγηση των οριζόντιων συγκεντρώσεων σύμφωνα με τον κανονισμό του Συμβουλίου για τον έλεγχο των συγκεντρώσεων μεταξύ επιχειρήσεων (ΕΕ 2004, C 31, σ. 5).

εγγράφων και τα έγγραφα τα οποία χρησιμοποιεί μια επιχείρηση προκειμένου να προβεί σε ΔΠΕ, είτε προέρχονται από την επιχείρηση αυτή είτε από τους συμβούλους της, μπορούν να ασκούν εκ της φύσεώς τους κάποια επιρροή όσον αφορά τη στήριξη των ισχυρισμών περί βελτιώσεως της αποτελεσματικότητας.

δ) Δεσμεύσεις

Εντολοδόχος

Στην υπόθεση *Éditions Jacob κατά Επιτροπής* (απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2010, T-452/04, που δεν περιλαμβάνεται στην Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο κλήθηκε να αποφανθεί επί της νομιμότητας της αποφάσεως περί εγκρίσεως της αποκτήσεως από τη Wendel Investissement των στοιχείων του ενεργητικού που μεταβιβάσθηκαν σύμφωνα με την απόφαση της Επιτροπής της 7ης Ιανουαρίου 2004, με την οποία επιτράπηκε, υπό τον όρο της μεταπωλήσεως ορισμένων στοιχείων του ενεργητικού, η εξαγορά της Vivendi Universal Publishing από τη Lagardère. Ως λόγος ακυρώσεως προβλήθηκε, μεταξύ άλλων, ότι η έγκριση της Wendel Investissement στηρίχθηκε σε έκθεση εντολοδόχου που δεν ήταν ανεξάρτητος. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι, αφενός, ο εντολοδόχος ορίστηκε ενώ ήταν μέλος της εκτελεστικής επιτροπής της εταιρίας-κατόχου των στοιχείων του ενεργητικού-στόχων και, αφετέρου, άσκησε τα καθήκοντά του αυτά ταυτοχρόνως με τα καθήκοντα μέλους του διοικητικού συμβουλίου της ίδιας εταιρίας. Επομένως, τελούσε σε τέτοια σχέση εξαρτήσεως έναντι της εν λόγω εταιρίας ώστε να εγείρονται αμφιβολίες ως προς την ουδετερότητα την οποία όφειλε να επιδεικνύει κατά την άσκηση των καθηκόντων του εντολοδόχου. Δεδομένου ότι το πρόσωπο αυτό κατάρτισε την έκθεση αξιολογήσεως της υποψηφιότητας της Wendel Investissement για την αγορά των μεταπωλούμενων στοιχείων του ενεργητικού, η οποία άσκησε καθοριστική επιρροή στην εγκριτική απόφαση που εξέδωσε η Επιτροπή, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η διαπιστωθείσα παρατυπία δικαιολογεί την ακύρωση της αποφάσεως περί εγκρίσεως της Wendel Investissement ως αγοραστή.

Κρατικές ενισχύσεις

Οι διαφορές που αφορούν κρατικές ενισχύσεις αποτέλεσαν σημαντικό τμήμα της δραστηριότητας του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2010, καθόσον περατώθηκαν 50 σχετικές υποθέσεις. Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται κατ' ανάγκη συνοπτικώς, πρώτον, τα ζητήματα παραδεκτού, δεύτερον, τα ζητήματα ουσίας και, τρίτον, τα διαδικαστικά ζητήματα που ανέκυψαν.

1. Παραδεκτό

Το Γενικό Δικαστήριο, με τη νομολογία του κατά το υπό εξέταση έτος, έδωσε διευκρινίσεις ως προς την εκτίμηση της ενεργητικής νομιμοποιήσεως, όσον αφορά την άσκηση προσφυγής κατά αποφάσεως της Επιτροπής με την οποία μια ενίσχυση κηρύσσεται ασύμβατη προς την κοινή αγορά.

Πρώτον, στην υπόθεση *TF1 κατά Επιτροπής* (απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2010, T-193/06, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), ο προσφεύγων ζήτησε την ακύρωση αποφάσεως της Επιτροπής σχετικά με μέτρα ενισχύσεως υπέρ του κινηματογράφου και του οπτικοακουστικού τομέα στη Γαλλία, με την οποία η Επιτροπή αποφάσισε να μη διατυπώσει αντιρρήσεις κατά των επίμαχων μέτρων μετά το πέρας του προβλεπόμενου από το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ, προκαταρκτικού σταδίου εξετάσεως.

Υποστηρίζοντας ότι η προσβαλλόμενη απόφαση απευθύνεται τυπικώς στη Γαλλική Δημοκρατία, η Επιτροπή αμφισβητεί το παραδεκτό του ενδίκου μέσου που άσκησε η προσφεύγουσα, καθόσον η ως άνω απόφαση δεν την αφορά ατομικά.

Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι μοναδικός σκοπός του προκαταρκτικού σταδίου εξετάσεως είναι να παράσχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να σχηματίσει μια πρώτη άποψη ως προς το αν η συγκεκριμένη ενίσχυση είναι εν όλω ή εν μέρει συμβατή με την κοινή αγορά. Υποχρέωση της Επιτροπής να καλέσει τους ενδιαφερομένους να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους υφίσταται μόνο στο πλαίσιο του σταδίου εξετάσεως το οποίο προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ. Έτσι, όταν η Επιτροπή, χωρίς να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξέτασεως, διαπιστώνει ότι μια ενίσχυση είναι συμβατή με την κοινή αγορά, τα πρόσωπα υπέρ των οποίων έχουν τεθεί οι διαδικαστικές αυτές εγγυήσεις, ιδίως οι ανταγωνίστριες των δικαιούχων της ενισχύσεως επιχειρήσεις, μπορούν παραδεκτώς να ασκήσουν προσφυγή προκειμένου να διασφαλίσουν την προστασία των διαδικαστικών δικαιωμάτων τους. Αντιθέτως, αν ο προσφεύγων αμφισβητεί το βάσιμο της ίδιας της αποφάσεως περί εκτιμήσεως της ενισχύσεως, το γεγονός και μόνον ότι μπορεί να θεωρηθεί ενδιαφερόμενος κατά την έννοια του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ δεν αρκεί ώστε να κριθεί παραδεκτή η προσφυγή.

Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε, προκαταρκτικώς, τους λόγους ακυρώσεως που πρόβλεπε η προσφεύγουσα και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι με κανέναν από αυτούς δεν επιδιώκεται να διαπιστωθεί ότι τα επίμαχα μέτρα ενισχύσεως προκαλούν στην Επιτροπή σοβαρές δυσχέρειες είτε ως προς τον χαρακτηρισμό τους ως κρατική ενίσχυση είτε ως προς το συμβατό τους με την κοινή αγορά, οι οποίες θα συνεπάγονταν υποχρέωσή της να κινήσει την επίσημη διαδικασία. Κατά το Γενικό Δικαστήριο, η προσφεύγουσα δεν βάλλει κατά της αποφάσεως της Επιτροπής να μην κινήσει την επίσημη διαδικασία εξέτασεως του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ ούτε προβάλλει προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων που απορρέουν από τη διάταξη αυτή, αλλά επιδιώκει αποκλειστικώς να επιτύχει την ακύρωση της αποφάσεως επί της ουσίας, όπως επιβεβαίωσε και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση απαντώντας σε σχετική ερώτηση του Γενικού Δικαστηρίου.

Υπό τις περιστάσεις αυτές, η προσφυγή δεν είχε ως αντικείμενο την προστασία των διαδικαστικών δικαιωμάτων της προσφεύγουσας, η οποία όφειλε, επομένως, να αποδείξει ότι η περίπτωση της ήταν ιδιαίτερη, υπό την έννοια της διαμορφωθείσας με την απόφαση του Δικαστηρίου *Plaumann κατά Επιτροπής*¹⁷ νομολογίας, ιδίως διότι η θέση της στην αγορά θιγόταν ουσιωδώς από τα μέτρα που αποτελούσαν το αντικείμενο της αποφάσεως, δεδομένου ότι το ζήτημα κατά πόσον επηρεάστηκε η ανταγωνιστική θέση της πρέπει να εξεταστεί σε σχέση με την αντίστοιχη θέση των δικαιούχων των επίμαχων μέτρων ενισχύσεως, ήτοι των επιχειρήσεων που ασκούν δραστηριότητες στον κινηματογραφικό και οπτικοακουστικό τομέα. Εν προκειμένω, εφόσον το ποσοστό υποχρεωτικής επενδύσεως, το οποίο υπολογίζεται επί του κύκλου εργασιών, είναι το ίδιο για όλους τους ανταγωνιστές, το γεγονός ότι οι υποχρεώσεις της προσφεύγουσας για πραγματοποίηση επενδύσεων υπερβαίνουν τις δαπάνες των ανταγωνιστών της, λαμβανομένου υπόψη του αυξημένου κύκλου εργασιών της, δεν γεννά κάποια ιδιαίτερη κατάσταση που να χαρακτηρίζει την προσφεύγουσα και, ως εκ τούτου, να την εξατομικεύει κατά τρόπον ανάλογο προς αυτόν του αποδέκτη, υπό την έννοια της νομολογίας η οποία στηρίζεται στην προαναφερθείσα απόφαση *Plaumann* κατά Επιτροπής.

Δεύτερον, με την απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2010, T-415/05, T-416/05 και T-423/05, *Ελλάδα κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι καθ' όσον χρόνο αναγνωριζόταν στις προσφεύγουσες, ακόμη και μετά την εκκαθάρισή τους, συμφέρον να ζητήσουν την ακύρωση της προσβαλλομένης αποφάσεως, η παρεμβαίνουσα εξακολουθούσε να έχει συναφές συμφέρον να παρέμβει υπέρ της Επιτροπής προς υπεράσπιση της νομιμότητας αυτής της αποφάσεως, έστω και προκειμένου να προβάλλει αξιώσεις αποζημιώσεως, ακολουθούμενες, ενδεχομένως, από την άσκηση αγωγών και στηριζόμενες στην παράνομη χορήγηση ενισχύσεων που της προξένησαν ζημία.

¹⁷ Απόφαση της 15ης Ιουλίου 1963, 25/62 (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 939).

Τρίτον και τελευταίο, στην απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2010, T-231/06 και T-237/06, *Κάτω Χώρες και NOS κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η διοικητική διαδικασία που αφορά κρατικές ενισχύσεις κινείται μόνον κατά του οικείου κράτους μέλους. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, οι δικαιούχοι των ενισχύσεων επιχειρήσεις θεωρούνται απλώς και μόνον ως ενδιαφερόμενοι. Επομένως, οι ενδιαφερόμενοι επ' ουδενί μπορούν να επικαλεστούν τα δικαιώματα άμυνας που αναγνωρίζονται στα πρόσωπα κατά των οποίων κινείται η διαδικασία, αλλά διαθέτουν απλώς και μόνο το δικαίωμα συμμετοχής στη διοικητική διαδικασία στον προσήκοντα βαθμό, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως.

2. Ουσιαστικοί κανόνες

α) Ατομική ενίσχυση που χορηγήθηκε κατ' εφαρμογήν εγκεκριμένου από την Επιτροπή γενικού καθεστώτος ενισχύσεων

Με την απόφαση της 3ης Μαρτίου 2010, T-102/07 και T-120/07, *Freistaat Sachsen κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή, όταν βρίσκεται ενώπιον ατομικής ενισχύσεως ως προς την οποία υποστηρίζεται ότι χορηγήθηκε κατ' εφαρμογήν ήδη εγκεκριμένου καθεστώτος, δεν μπορεί, εκ προοιμίου, να την εξετάσει απευθείας βάσει της Συνθήκης ΕΚ. Πριν από την κίνηση οποιασδήποτε διαδικασίας, η Επιτροπή οφείλει, κατ' αρχάς, να ελέγξει απλώς και μόνον αν η ενίσχυση καλύπτεται από το γενικό καθεστώς και πληροί τις προϋποθέσεις που έχουν καθοριστεί με την εγκριτική αυτού απόφαση. Αν δεν ενεργούσε έτσι, η Επιτροπή θα μπορούσε, κατά την εξέταση κάθε ατομικής ενισχύσεως, να αναθεωρεί την εγκριτική του καθεστώτος ενισχύσεων απόφασή της, η οποία ήδη προϋπέθετε εξέταση από πλευράς του άρθρου 87 ΕΚ. Επομένως, ενίσχυση η οποία αποτελεί αυστηρή και προβλέψιμη εφαρμογή των προϋποθέσεων που τέθηκαν με την εγκριτική του γενικού καθεστώτος απόφαση θεωρείται υφιστάμενη ενίσχυση, οπότε δεν συντρέχει λόγος ούτε να κοινοποιηθεί στην Επιτροπή ούτε να εξεταστεί με γνώμονα το άρθρο 87 ΕΚ.

Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε επίσης ότι απόφαση της Επιτροπής επί του συμβατού ενισχύσεως με το οικείο καθεστώς εμπίπτει στην άσκηση της υποχρεώσεώς της να μεριμνά για την εφαρμογή των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ. Ως εκ τούτου, η εκ μέρους της Επιτροπής εξέταση του συμβατού μιας ενισχύσεως με το καθεστώς αυτό δεν συνιστά πρωτοβουλία υπερβαίνουσα το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της. Επομένως, η εκτίμηση της Επιτροπής δεν μπορεί να περιορίζεται από την εκτίμηση των εθνικών αρχών που χορήγησαν την ενίσχυση.

β) Παροχή οικονομικού πλεονεκτήματος

Με την απόφαση της 21ης Μαΐου 2010, T-425/04, T-444/04, T-450/04 και T-456/04, *Γαλλία κ.λπ. κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι δημόσιες δηλώσεις των εθνικών αρχών προσέδωσαν αξιοσημείωτο πλεονέκτημα σε επιχείρηση κατά το μέτρο που επέτρεψαν την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των χρηματαγορών. Κατέστησαν επίσης δυνατή, ευκολότερη και λιγότερο δαπανηρή την πρόσβαση της επιχειρήσεως σε νέα δάνεια τα οποία ήταν αναγκαία για την αναχρηματοδότηση του βραχυπρόθεσμου χρέους της και, εν τέλει, συνεισέφεραν στη σταθεροποίηση της πολύ ευαίσθητης χρηματοοικονομικής καταστάσεως της επιχειρήσεως. Οι εν λόγω δηλώσεις επηρέασαν καθοριστικά την αντίδραση των οίκων αξιολογήσεως. Συναφώς, κάθε θετική επιρροή στη βαθμολογία μιας επιχειρήσεως, ακόμη και οφειλόμενη αποκλειστικώς σε δημόσιες δηλώσεις οι οποίες δύνανται να δημιουργήσουν ή να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των επενδυτών, απηχεί άμεσα στο επίπεδο του κόστους που αυτή καλείται να φέρει προκειμένου να αναχρηματοδοτηθεί από τις κεφαλαιαγορές.

Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι η απαίτηση της υπάρξεως συνάφειας μεταξύ του προσδιορισθέντος πλεονεκτήματος και της δεσμεύσεως κρατικών πόρων προϋποθέτει, κατ' αρχήν, ότι το εν λόγω πλεονέκτημα συνδέεται στενά με αντίστοιχη επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού ή με τη δημιουργία, βάσει νομικώς δεσμευτικών υποχρεώσεων που ανέλαβε το Δημόσιο, οικονομικού κινδύνου επαρκώς συγκεκριμένου για τον προϋπολογισμό αυτό. Προκειμένου οι επίμαχες δηλώσεις να εξομοιωθούν με κρατική εγγύηση ή να ερμηνευθούν ως οριστική δέσμευση για συγκεκριμένη χρηματοοικονομική συνδρομή, όπως η αποπληρωμή βραχυπρόθεσμων χρεών, πρέπει να συνίστανται σε μια συγκεκριμένη, ανεπιφύλακτη και αμετάκλητη δέσμευση δημόσιων πόρων και να συγκεκριμενοποιούν, ρητώς, είτε τα ακριβή προς επένδυση ποσά, είτε τα ακριβή προς εγγύηση χρέη, είτε, τουλάχιστον, ένα προκαθορισμένο χρηματοοικονομικό πλαίσιο, όπως πιστώσεις συγκεκριμένου ύψους, καθώς επίσης και τους όρους χορηγήσεως της σχεδιαζόμενης συνδρομής. Το γεγονός και μόνον ότι ένα κράτος μέλος προσέφυγε στο ιδιαίτερο κύρος του οποίου χαίρει στις χρηματαγορές δεν αρκεί για να αποδείξει ότι οι πόροι του εκτέθηκαν σε κίνδυνο τέτοιο ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι στοιχειοθετείται μεταφορά κρατικών πόρων, κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, η οποία να είναι επαρκώς συναφής με το πλεονέκτημα που χορηγήθηκε με τις δηλώσεις του.

Στην απόφαση της 15ης Ιουνίου 2010, T-177/07, *Mediaset κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η νομολογία έχει δεχθεί ότι πλεονέκτημα που χορηγείται απευθείας σε ορισμένα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα οποία δεν ασκούν, κατ' ανάγκην, επιχείρηση μπορεί να συνιστά έμμεσο πλεονέκτημα και, ως εκ τούτου, κρατική ενίσχυση για άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τα οποία είναι επιχειρήσεις. Είναι συνεπώς απορριπτέα η άποψη ότι επιδότηση καταβαλλόμενη στους καταναλωτές δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως κρατική ενίσχυση υπέρ επιχειρήσεων που πωλούν αγαθά ή παρέχουν υπηρεσίες.

γ) Υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος

Στην απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, T-568/08 και T-573/08, *M6 και TF1 κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η άποψη σύμφωνα με την οποία η εφαρμογή της παρεκκλίσεως του άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ εξαρτάται από την τήρηση της τετάρτης από τις προϋποθέσεις που τέθηκαν με τις σκέψεις 88 έως 93 της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 24ης Ιουλίου 2003, *Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg*¹⁸, συνιστά απόρροια συγχύσεως των προϋποθέσεων υπό τις οποίες μια ενίσχυση χαρακτηρίζεται ως κρατική κατά την έννοια του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ, με τις προϋποθέσεις βάσει των οποίων εκτιμάται το συμβατό μιας ενισχύσεως με την κοινή αγορά κατά την έννοια του άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ. Οι προϋποθέσεις στις οποίες αναφέρεται η προαναφερθείσα απόφαση *Altmark Trans και Regierungspräsidium Magdeburg* έχουν ένα και μοναδικό αντικείμενο, ήτοι τον χαρακτηρισμό του επίμαχου μέτρου ως κρατικής ενισχύσεως προκειμένου να διαπιστωθεί αν υφίσταται υποχρέωση κοινοποιήσεώς του στην Επιτροπή, σε περίπτωση νέας ενισχύσεως, ή υποχρέωση συνεργασίας με το εν λόγω θεσμικό όργανο, σε περίπτωση υφιστάμενης ενισχύσεως.

Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε επίσης ότι το ζήτημα αν η επιχείρηση που έχει αναλάβει την παροχή της ραδιοτηλεοπτικής υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος θα μπορούσε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας με χαμηλότερο κόστος στερείται σημασίας στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του συμβατού της κρατικής χρηματοδοτήσεως της εν λόγω υπηρεσίας με τους κοινοτικούς κανόνες περί κρατικών ενισχύσεων. Σκοπός του άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ

¹⁸ C-280/00 (Συλλογή 2003, σ. I-7747).

είναι να προλαμβάνεται, μέσω της εκτιμήσεως του αναλογικού χαρακτήρα της ενισχύσεως, η χορήγηση στην επιφορτισμένη με την παροχή της υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος επιχείρηση ενισχύσεως η οποία υπερβαίνει το καθαρό κόστος της δημόσιας υπηρεσίας.

Στην προαναφερθείσα απόφαση *Κάτω Χώρες και NOS κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ευρεία εξουσία εκτιμήσεως όσον αφορά τον ορισμό της έννοιας «υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος». Επομένως, ο καθορισμός των σχετικών υπηρεσιών από κράτος μέλος μπορεί να αμφισβητηθεί από την Επιτροπή μόνο σε περίπτωση πρόδηλης πλάνης. Όσον αφορά δε τον ορισμό της δημόσιας υπηρεσίας στον ραδιοτηλεοπτικό τομέα, η Επιτροπή δεν είναι μεν αρμόδια να αποφασίσει αν ένα πρόγραμμα πρέπει να παρέχεται στο πλαίσιο υπηρεσίας γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος ούτε να αμφισβητήσει τον χαρακτήρα ή την ποιότητα συγκεκριμένου προϊόντος, πλην όμως, ως θεματοφύλακας των Συνθηκών, πρέπει να έχει τη δυνατότητα να παρέμβει σε περίπτωση πρόδηλης πλάνης.

δ) Κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή υπό συνθήκες οικονομίας της αγοράς

Με την απόφαση της 3ης Μαρτίου 2010, T-163/05, *Bundesverband deutscher Banken κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα ότι η διανοητική άσκηση που συνίσταται στην προσπάθεια να διαπιστωθεί αν μια πράξη έλαβε χώρα υπό τους συνήθεις όρους της οικονομίας της αγοράς πρέπει, κατ' ανάγκην, να γίνεται αποκλειστικώς από τη σκοπιά του επενδυτή ή της μόνης ωφελουμένης από την επένδυση επιχειρήσεως, τη στιγμή που η αλληλεπίδραση μεταξύ διαφόρων οικονομικών παραγόντων είναι ακριβώς το στοιχείο το οποίο χαρακτηρίζει την οικονομία της αγοράς. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή μπορεί να εξετάσει το ζήτημα αν μια επιχείρηση θα μπορούσε να αποκτήσει από άλλους επενδυτές κεφάλαια που θα της απέφεραν τα ίδια πλεονεκτήματα και, ενδεχομένως, υπό ποιες προϋποθέσεις. Άλλωστε, ούτε η ως άνω διανοητική άσκηση απαιτεί να μη λαμβάνονται καθόλου υπόψη οι δεσμεύσεις οι οποίες σχετίζονται με τη φύση της μεταβιβασθείσας περιουσίας.

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι το γεγονός ότι μια από τις πτυχές της πράξεως συνεπάγεται αύξηση του κινδύνου, στον οποίο εκτίθεται ο επενδυτής, δικαιολογεί την αύξηση της προσόδου μόνον αν η πτυχή αυτή έχει ως συνέπεια τη δημιουργία πλεονεκτήματος για την τράπεζα ή αν η εν λόγω τράπεζα δεν είναι σε θέση να αρνηθεί τα προτεινόμενα κεφάλαια. Αντιθέτως, αν η αύξηση του κινδύνου, στον οποίο εκτίθεται ο επενδυτής, απορρέει από μια απόφαση που ο επενδυτής έλαβε για δικούς του λόγους, χωρίς να επηρεασθεί από τις επιθυμίες ή από τις ανάγκες της τράπεζας, αυτή θα αρνηθεί να καταβάλει αύξηση της προσόδου και θα προμηθευτεί τα κεφάλαια από άλλους επενδυτές.

Στην προαναφερθείσα απόφαση *Ελλάδα κ.λπ. κατά Επιτροπής*, αφού υπενθύμισε ότι από το άρθρο 87, παράγραφος 1, ΕΚ προκύπτει ότι η έννοια της ενισχύσεως είναι έννοια αντικειμενική και εξαρτάται μόνον από το ζήτημα αν ένα κρατικό μέτρο παρέχει στη δικαιούχο επιχείρηση οικονομικό όφελος το οποίο η επιχείρηση αυτή δεν θα είχε αποκομίσει υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι ο εύλογος χαρακτήρας της συγκεκριμένης ενέργειας των δημοσίων αρχών ή της δημόσιας επιχειρήσεως που χορήγησαν την ενίσχυση δεν απαλλάσσει από την υποχρέωση για την εφαρμογή του κριτηρίου του ιδιώτη επενδυτή.

ε) Υποχρέωση αναζητήσεως της ενισχύσεως

Στην προαναφερθείσα απόφαση *Ελλάδα κ.λπ. κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο ασχολήθηκε με το ζήτημα της ανακτήσεως της ενισχύσεως σε περίπτωση οικονομικής συνέχειας μεταξύ δύο εταιριών. Όταν υπάρχει τέτοια συνέχεια, η νέα εταιρία μπορεί να θεωρηθεί ως πραγματικός αποδέκτης των ενισχύσεων που ευνόησαν τον τομέα των επίδικων δραστηριοτήτων και οι οποίες είχαν

χορηγηθεί στην παλαιά εταιρία πριν αναλάβει η νέα εταιρία τις δραστηριότητες αυτές. Αντιθέτως, ελλείψει, μετά τη διάσπαση, οικονομικής ενότητας μεταξύ των δύο εταιριών, δεν μπορεί να ζητηθεί από τη νέα εταιρία να επιστρέψει τυχόν ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στην παλαιά εταιρία μετά τη διάσπαση, για τον λόγο και μόνον ότι η νέα εταιρία αντλεί έμμεσο όφελος από τις εν λόγω ενισχύσεις. Πράγματι, το γεγονός αυτό δεν αρκεί για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η νέα εταιρία είναι ο πραγματικός αποδέκτης των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν στην παλαιά εταιρία.

Όσον αφορά την κατανομή της υποχρέωσης αποδόσεως μιας ενισχύσεως μεταξύ των αποδεκτών της, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, με την απόφαση που διαπιστώνει το ασύμβατο μιας ενισχύσεως και επιβάλλει την ανάκτησή της, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να διευκρινίζει σε ποιο βαθμό κάθε αποδέκτης επιχείρηση επωφελήθηκε του ποσού της επίμαχης ενισχύσεως. Στο εμπλεκόμενο κράτος μέλος απόκειται να καθορίσει το ποσό που πρέπει να επιστρέψει καθεμία από τις επιχειρήσεις αυτές κατά την ανάκτηση της ενισχύσεως, σε συνεργασία με την Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 10 ΕΚ.

Εξάλλου, τα νομολογιακά κριτήρια του προσδιορισμού του πραγματικού αποδέκτη ενισχύσεως έχουν αντικειμενικό χαρακτήρα. Η ύπαρξη οικονομικής συνέχειας μπορεί να αποδειχθεί βάσει διαφόρων αντικειμενικών στοιχείων, όπως η μη καταβολή τιμήματος σύμφωνα προς τους όρους της αγοράς, ως αντιπαροχής για τα μεταβιβαζόμενα στοιχεία του ενεργητικού, ή η αντικειμενική περίπτωση ότι η μεταβίβαση είχε ως αποτέλεσμα την παράκαμψη της υποχρέωσης επιστροφής της επίμαχης ενισχύσεως.

Από τη διαπίστωση της υπάρξεως οικονομικής συνέχειας μεταξύ δύο εταιριών δεν τεκμαίρεται ότι, καθόσον οι οικονομικές δυσχέρειες των δύο αυτών εταιριών εξακολουθούν να υφίστανται και μετά τη διάσπαση, τα υπό εξέταση στην προσβαλλόμενη απόφαση νέα μέτρα υπέρ της νέας εταιρίας συνιστούν τη λογική συνέχεια των προγενεστέρων ενισχύσεων και εμπίπτουν, συνεπώς, και αυτά στην κατηγορία των κρατικών ενισχύσεων. Εν πάση περιπτώσει, στον δικαστή της Ένωσης απόκειται να εξακριβώσει αν, βάσει των κρίσιμων στοιχείων, τα νέα αυτά μέτρα μπορούν ευλόγως να διαχωριστούν από τα προγενέστερα μέτρα ενισχύσεων.

3. Διαδικαστικά ζητήματα

α) Επίσημη διαδικασία εξετάσεως

Με την απόφαση της 3ης Μαρτίου 2010, T-36/06, *Bundesverband deutscher Banken κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το ζήτημα αν η Επιτροπή εφάρμοσε εσφαλμένως το κριτήριο του ιδιώτη επενδυτή δεν πρέπει να συγχέεται με το ζήτημα της υπάρξεως σοβαρών δυσχερειών που καθιστούν αναγκαία την κίνηση της επίσημης διαδικασίας εξετάσεως. Εξάλλου, το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν απάντησε σε ορισμένες αιτιάσεις τις οποίες η προσφεύγουσα προέβαλε στο πλαίσιο παράλληλης υποθέσεως δεν σημαίνει ότι δεν μπορούσε να λάβει θέση επί του επίμαχου μέτρου με βάση τις πληροφορίες που διέθετε και ότι όφειλε, κατά συνέπεια, να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως προκειμένου να συμπληρώσει την έρευνά της. Όταν η Επιτροπή έχει κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως σε σχέση με παρεμφερείς πράξεις και, με την ευκαιρία αυτή, είχε συζητηθεί η σπουδαιότητα ορισμένων χαρακτηριστικών τα οποία ήσαν κοινά ως προς όλες τις πράξεις, μπορεί να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή διαθέτει πληροφορίες που της παρέχουν τη δυνατότητα να εκτιμήσει κατά πόσον τα εν λόγω χαρακτηριστικά είναι κρίσιμα.

β) Υποχρέωση αιτιολογήσεως

Στην προαναφερθείσα απόφαση *Freistaat Sachsen κ.λπ. κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε, λόγω ανεπαρκούς αιτιολογίας, απόφαση της Επιτροπής, με την οποία μια κρατική ενίσχυση κηρύχθηκε ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά, καθόσον δεν γινόταν καμία αναφορά, κατά τον υπολογισμό του ύψους της ενίσχυσης σε προβληματικές επιχειρήσεις, στην πρακτική των χρηματοπιστωτικών αγορών σχετικά με τη συσσώρευση κινδύνων (προβληματική επιχείρηση, έλλειψη ασφαλειών, κ.λπ.), οπότε η σχέση μεταξύ των προσαυξήσεων που επέβαλε η Επιτροπή και της ειδικής καταστάσεως των εμπλεκόμενων εταιριών δεν προέκυπτε σαφώς και η επιλογή των προσαυξήσεων αυτών ήταν, τουλάχιστον φαινομενικά, αυθαίρετη, ενώ ούτε η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη μέθοδο καθορισμού των επιτοκίων αναφοράς και προεξόφλησης¹⁹ περιείχε οποιαδήποτε ένδειξη για την εν λόγω σύρρευση κινδύνων. Η Επιτροπή θα έπρεπε να παράσχει εξηγήσεις σχετικά με τη χρησιμοποίηση πρόσθετων προσαυξήσεων καθώς και με το επίπεδό τους μέσω μιας αναλύσεως της πρακτικής στην αγορά, προκειμένου να δώσει τη δυνατότητα, αφενός, στις εν λόγω επιχειρήσεις να αμφισβητήσουν τον κατάλληλο χαρακτήρα των συγκεκριμένων προσαυξήσεων και, αφετέρου, στο Γενικό Δικαστήριο να ελέγξει τη νομιμότητά τους.

Επιπλέον, στην προαναφερθείσα απόφαση *Mediaset κατά Επιτροπής*, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η υποχρέωση αιτιολογήσεως του χαρακτηρισμού ενός μέτρου ως κρατικής ενισχύσεως επιτάσσει να προσδιορίζονται οι λόγοι για τους οποίους η Επιτροπή θεωρεί ότι το συγκεκριμένο μέτρο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Όσον αφορά την ύπαρξη στρεβλώσεως του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά, η Επιτροπή, μολονότι οφείλει να αναφερθεί, με τις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεώς της, τουλάχιστον στις συνθήκες υπό τις οποίες χορηγήθηκε μια ενίσχυση, όταν από τις συνθήκες αυτές μπορεί να αποδειχθεί ότι η ενίσχυση είναι ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, με συνέπεια τη νόθευση ή τον κίνδυνο νόθευσεως του ανταγωνισμού, δεν υποχρεούται, αντιθέτως, να προβεί σε οικονομική ανάλυση της πραγματικής καταστάσεως των οικείων αγορών, του μεριδίου αγοράς των επιχειρήσεων που είναι δικαιούχοι της ενισχύσεως, της θέσεως των ανταγωνιστριών επιχειρήσεων και της ροής των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ κρατών μελών. Επιπλέον, σε περίπτωση παράνομων ενισχύσεων, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να αποδείξει τις πραγματικές επιπτώσεις των ενισχύσεων αυτών στον ανταγωνισμό και στο ενδοκοινοτικό εμπόριο. Πράγματι, μια τέτοια υποχρέωση θα είχε ως συνέπεια να ευνοούνται τα κράτη μέλη τα οποία χορηγούν παράνομες ενισχύσεις εις βάρος εκείνων που κοινοποιούν το σχέδιο των ενισχύσεων. Ειδικότερα, αρκεί να αποδεικνύει η Επιτροπή ότι οι εξεταζόμενες ενισχύσεις μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και ενδέχεται να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό, χωρίς να είναι αναγκαίο να οριοθετηθεί η σχετική αγορά.

Κοινοτικό σήμα

Οι αποφάσεις που αφορούν την εφαρμογή των κανονισμών (ΕΚ) 40/94²⁰ και (ΕΚ) 207/2009²¹ αντιπροσωπεύουν, και κατά το 2010, σημαντικό ποσοστό των υποθέσεων που περατώθηκαν από το Γενικό Δικαστήριο (180 υποθέσεις, ήτοι 34 % του συνολικού αριθμού των υποθέσεων που περατώθηκαν το 2010).

¹⁹ Ανακοίνωση 97/C 273/03 της Επιτροπής σχετικά με τη μέθοδο καθορισμού των επιτοκίων αναφοράς και προεξόφλησης (ΕΕ 1997, C 273, σ. 3).

²⁰ Κανονισμός (ΕΚ) 40/94 του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1993, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ 1994, L 11, σ. 1).

²¹ Κανονισμός (ΕΚ) 207/2009 του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, για το κοινοτικό σήμα (ΕΕ L 78, σ. 1), ο οποίος αντικατέστησε τον κανονισμό 40/94.

1. Απόλυτοι λόγοι απαραδέκτου

Το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 40/94 και του κανονισμού 207/2009 απαγορεύει την καταχώριση ως κοινοτικού σήματος σημείων που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα, ο οποίος πρέπει να εκτιμάται σε σχέση, αφενός, με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία ζητείται η καταχώριση και, αφετέρου, με την αντίληψη του ενδιαφερόμενου κοινού.

Στην απόφαση της 15ης Ιουνίου 2010, T-547/08, *X Technology Swiss κατά ΓΕΕΑ (Χρωματισμός σε πορτοκαλί της μύτης κάλτσας)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή κατά της αποφάσεως του τμήματος προσφυγών του Γραφείου Εναρμονίσεως στο πλαίσιο της Εσωτερικής Αγοράς (εμπορικά σήματα, σχέδια και υποδείγματα) (ΓΕΕΑ), σύμφωνα με την οποία ο χρωματισμός σε πορτοκαλί υπό μορφή επικαλύμματος που σκεπάζει τη μύτη ειδών καλτσοποιίας είναι, για τον μέσο καταναλωτή, σημείο στερούμενο διακριτικού χαρακτήρα. Πρώτον, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το τμήμα προσφυγών δεν υπέπεσε σε πλάνη εφαρμόζοντας τη σχετική με τα τρισδιάστατα σήματα νομολογία στην περίπτωση του επίμαχου σήματος, το οποίο είχε χαρακτηριστεί από την προσφεύγουσα ως «σήμα θέσεως». Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι ο χαρακτηρισμός ενός «σήματος θέσεως» ως εικονιστικού ή τρισδιάστατου σήματος ή ως ειδικής κατηγορίας σημάτων στερείται σημασίας στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του διακριτικού του χαρακτήρα, ενώ το καθοριστικό στοιχείο για την εφαρμογή της εν λόγω νομολογίας είναι το γεγονός ότι το οικείο σημείο συμπίπτει με την όψη του προσδιοριζόμενου προϊόντος. Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε ότι, οσάκις κάποιο σημείο δεν δύναται να υποδηλώσει την εμπορική προέλευση των προϊόντων, δεν μπορεί να καταχωριστεί ως σήμα, μολονότι αφορά προϊόντα υποκείμενα στις τάσεις της μόδας και, κατά συνέπεια, πληθώρα παρόμοιων σημείων υπάρχει ή δημιουργείται συνεχώς στον οικείο βιομηχανικό τομέα. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο κατέστησε σαφές ότι ο κίνδυνος να αντιγραφεί ένα στοιχείο της παρουσίας προϊόντος ή υπηρεσίας από ανταγωνιστή ουδόλως επηρεάζει την ερμηνεία του άρθρου 7, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 40/94, διότι ο επιχειρηματίας που χρησιμοποιεί στις συναλλαγές σημείο το οποίο δεν πληροί την προϋπόθεση της διατάξεως αυτής θα μπορούσε, ενδεχομένως, να αποδείξει ότι το σημείο αυτό απέκτησε διακριτικό χαρακτήρα διά της χρήσεώς του, κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 3, του κανονισμού 40/94, ή να χρησιμοποιήσει τα λοιπά νομικά μέσα που τυχόν έχει στη διάθεσή του, όπως είναι το δίκαιο των σχεδίων και των υποδειγμάτων ή η αγωγή λόγω αθέμιτου ανταγωνισμού.

Εξάλλου, με τις αποφάσεις της 12ης Νοεμβρίου 2010, T-404/09, *Deutsche Bahn κατά ΓΕΕΑ (οριζόντιος συνδυασμός των χρωμάτων γκρι και κόκκινο)* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή) και T-405/09, *Deutsche Bahn κατά ΓΕΕΑ (κάθετος συνδυασμός των χρωμάτων γκρι και κόκκινο)* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο αντιμετώπισε εκ νέου το ζήτημα του διακριτικού χαρακτήρα συνδυασμού χρωμάτων. Με τις δύο αυτές αποφάσεις, το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε την αυστηρή προσέγγιση που ακολουθεί στις περιπτώσεις αιτήσεων καταχωρίσεως συνδυασμού χρωμάτων ως σήματος και διαπίστωσε ότι, για το οικείο κοινό, ο συνδυασμός των χρωμάτων δεν διέφερε αισθητώς από τα χρώματα τα οποία χρησιμοποιούνται ευρέως για τις επίμαχες υπηρεσίες και, επομένως, εστερείτο διακριτικού χαρακτήρα.

2. Σχετικοί λόγοι απαραδέκτου

Με την απόφαση της 22ας Ιουνίου 2010, T-255/08, *Montero Padilla κατά ΓΕΕΑ — Padilla Requena (JOSE PADILLA)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο προέβη σε μία διευκρίνιση όσον αφορά τους λόγους στους οποίους μπορεί να στηριχθεί ανακοπή. Η προσφεύγουσα ζήτησε, κατ' ουσίαν, από το Γενικό Δικαστήριο να ελέγξει τη νομιμότητα της αποφάσεως του τμήματος προσφυγών του ΓΕΕΑ από πλευράς του άρθρου 9 του κανονισμού 40/94, το οποίο αφορά το δικαίωμα που παρέχει το κοινοτικό σήμα. Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι οι λόγοι στους

οποίους μπορεί να στηριχθεί ανακοπή, όπως αυτοί διαλαμβάνονται στο άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94, είναι αποκλειστικώς οι σχετικοί λόγοι απαραδέκτου του άρθρου 8 του εν λόγω κανονισμού, διότι το άρθρο 9 του κανονισμού αυτού καθορίζει την έκταση του δικαιώματος που παρέχει το κοινοτικό σήμα και, συνεπώς, τα αποτελέσματα της καταχωρίσεώς του, αλλά δεν αφορά τις προϋποθέσεις καταχωρίσεως. Επομένως, το άρθρο 9 του κανονισμού 40/94 δεν εντάσσεται στο νομικό πλαίσιο που πρέπει να λάβει υπόψη το ΓΕΕΑ κατά την εξέταση αιτήσεως καταχωρίσεως ή ανακοπής. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι από το γράμμα του άρθρου 8, παράγραφος 5, του κανονισμού 40/94, όπου χρησιμοποιείται η φράση «για τα οποία έχει καταχωριστεί το προγενέστερο σήμα», προκύπτει ότι η ανωτέρω διάταξη έχει εφαρμογή επί προγενέστερων σημάτων κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού μόνον εφόσον αυτά έχουν καταχωριστεί. Συνεπώς, το άρθρο 8, παράγραφος 5, του κανονισμού 40/94 προστατεύει, σε σχέση με μη παρεμφερή προϊόντα ή υπηρεσίες, μόνον τα παγκοίνως γνωστά σήματα κατά την έννοια του άρθρου 6α της Συμβάσεως των Παρισίων²², για τα οποία προσκομίζεται απόδειξη καταχωρίσεως. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι το δικαίωμα του δημιουργού δεν αποτελεί «σημείο χρησιμοποιούμενο στις συναλλαγές», κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 4, του κανονισμού 40/94, όπως προκύπτει από την εν γένει οικονομία του άρθρου 52 του εν λόγω κανονισμού. Η τελευταία αυτή διάταξη προβλέπει, στην παράγραφο της 1, στοιχείο γ', ότι κοινοτικό σήμα κηρύσσεται άκυρο εφόσον υφίσταται προγενέστερο δικαίωμα προβλεπόμενο στο άρθρο 8, παράγραφος 4, του κανονισμού 40/94 και πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου αυτής. Η παράγραφος 2, στοιχείο γ', του ίδιου άρθρου ορίζει ότι κοινοτικό σήμα κηρύσσεται επίσης άκυρο εφόσον η χρήση του μπορεί να απαγορευθεί δυνάμει «άλλου» προγενέστερου δικαιώματος, ιδίως δε βάσει δικαιώματος πνευματικής ιδιοκτησίας. Ως εκ τούτου, το δικαίωμα του δημιουργού δεν καταλέγεται μεταξύ των προγενέστερων δικαιωμάτων στα οποία αναφέρεται το άρθρο 8, παράγραφος 4, του κανονισμού 40/94.

3. Σχέση μεταξύ απόλυτων και σχετικών λόγων απαραδέκτου

Στην προαναφερθείσα απόφαση *JOSE PADILLA*, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι από το γράμμα του άρθρου 42, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94 και από την εν γένει οικονομία του ίδιου άρθρου, καθώς και του άρθρου 43 του εν λόγω κανονισμού προκύπτει ότι οι απόλυτοι λόγοι απαραδέκτου του άρθρου 7 του κανονισμού αυτού δεν πρέπει να εξετάζονται στο πλαίσιο διαδικασίας ανακοπής. Συγκεκριμένα, οι λόγοι στους οποίους μπορεί να στηριχθεί ανακοπή, όπως αυτοί διαλαμβάνονται στο άρθρο 42, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94, είναι αποκλειστικώς οι σχετικοί λόγοι απαραδέκτου του άρθρου 8 του ίδιου κανονισμού.

4. Διαδικαστικά ζητήματα

Με την απόφαση της 28ης Απριλίου 2010, T-225/09, *Claro κατά ΓΕΕΑ — Telefónica (Claro)* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή κατά της αποφάσεως του τμήματος προσφυγών του ΓΕΕΑ, με την οποία η ασκηθείσα ενώπιόν του προσφυγή κρίθηκε απαράδεκτη για τον λόγο ότι δεν κατατέθηκε υπόμνημα που να εκθέτει τους λόγους της προσφυγής εντός της προβλεπόμενης από το άρθρο 59 του κανονισμού 40/94 προθεσμίας. Η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι η υποβολή υπομνήματος θα ήταν αλυσιτελής διότι, αφενός, προσέβαλε στο σύνολό της την απόφαση του τμήματος ανακοπών με την οποία η ανακοπή έγινε δεκτή βάσει του άρθρου 8, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 40/94 και, αφετέρου, υφίσταται λειτουργική συνέχεια μεταξύ των διαφόρων οργάνων του ΓΕΕΑ, τα οποία οφείλουν να στηρίζουν τις αποφάσεις τους παραπέμποντας στη διαδικασία

²² Σύμβαση των Παρισίων περί προστασίας της βιομηχανικής ιδιοκτησίας, της 20ής Μαρτίου 1883, όπως αναθεωρήθηκε και τροποποιήθηκε.

ενώπιον του οργάνου που επιλήφθηκε στον αμέσως κατώτερο βαθμό. Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η κατάθεση υπομνήματος που να περιέχει τους λόγους της προσφυγής δεν ήταν, σε καμία περίπτωση, αλυσιτελής, διότι απόκειται στο πρόσωπο που ασκεί προσφυγή ενώπιον τμήματος προσφυγών να εκθέσει τους λόγους στους οποίους αυτή στηρίζεται. Αντιθέτως, το τμήμα προσφυγών δεν υποχρεούται να αναζητήσει, διά της επαγωγικής μεθόδου, σε ποιους λόγους στηρίζεται η προσφυγή της οποίας επιλαμβάνεται. Επιπλέον, όσον αφορά τη λειτουργική συνέχεια, το Γενικό Δικαστήριο εφάρμοσε εκ νέου τις αρχές στις οποίες κατέληξε το Δικαστήριο με την απόφαση της 13ης Μαρτίου 2007, *ΓΕΕΑ κατά Kaul*²³, διευκρινίζοντας ότι από το άρθρο 62, παράγραφος 1, του κανονισμού 40/94 προκύπτει ότι το τμήμα προσφυγών, για να αποφανθεί επί προσφυγής που ασκείται ενώπιόν του, καλείται να προβεί σε νέα πλήρη εξέταση της ουσίας της ανακοπής, τόσο από νομικής απόψεως όσο και ως προς τα πραγματικά περιστατικά. Εντούτοις, μια τέτοια εξέταση προϋποθέτει ότι η προσφυγή αυτή είναι παραδεκτή, διότι, αν κριθεί απαράδεκτη, το τμήμα προσφυγών οφείλει να την απορρίψει χωρίς να υπεισέλθει στην ουσία.

Ακολούθως, με την απόφαση της 16ης Ιουνίου 2010, T-487/08, *Kureha κατά ΓΕΕΑ — Sanofi-Aventis (KREMEZIN)* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της αποδεικτικής αξίας μιας δημοσίευσης του Παγκόσμιου Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας (WIPO), η οποία προσκομίστηκε εκπροθέσμως προς απόδειξη της υπάρξεως του προγενεστέρου σήματος. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι καμία διάταξη των κανονισμών 40/94 και (ΕΚ) 2868/95²⁴ δεν απαγορεύει στα όργανα του ΓΕΕΑ να θεωρήσουν ότι η δημοσίευση, εκ μέρους του WIPO, μιας διεθνούς καταχώρισης πληροί τις απαιτήσεις που θέτει ο κανόνας 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 2868/95. Κατά συνέπεια, τυχόν αμφισβήτηση της αποδεικτικής αξίας μιας δημοσίευσης του WIPO σχετικής με διεθνή καταχώριση ρυθμίζεται από τον κανόνα 20, παράγραφοι 2 και 4, του κανονισμού 2868/95, δεδομένου ότι οι δύο αυτές διατάξεις διέπουν την ανταλλαγή, μέσω του ΓΕΕΑ, παρατηρήσεων και αποδεικτικών στοιχείων μεταξύ των διαδίκων, ενώ ο κανόνας 19 του ίδιου κανονισμού αφορά αποκλειστικώς και μόνον την επικοινωνία μεταξύ ΓΕΕΑ και ανακόπτοντος. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι από τον συνδυασμό των εφαρμοστέων διατάξεων των κανονισμών 40/94 και 2868/95 προκύπτει ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής του κανόνα 20 του κανονισμού 2868/95, το ΓΕΕΑ μπορεί, αφενός, να καλεί τους διαδίκους να καταθέτουν παρατηρήσεις όποτε το κρίνει αναγκαίο και, αφετέρου, να λαμβάνει υπόψη, εφόσον εκτιμά ότι παρίσταται ανάγκη, στοιχεία τα οποία οι διάδικοι του διαβιβάζουν εκπροθέσμως.

Επιπλέον, η απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2010, T-292/08, *Inditex κατά ΓΕΕΑ — Marín Díaz de Cerio (OFTEN)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή) έδωσε στο Γενικό Δικαστήριο την ευκαιρία να διευκρινίσει κατά πόσον τα ζητήματα της αποδείξεως της ουσιαστικής χρήσεως του προγενέστερου σήματος και της ομοιότητας των προϊόντων, τα οποία δεν προβλήθηκαν ενώπιον τμήματος προσφυγών του ΓΕΕΑ, εντάσσονται στο πλαίσιο της διαφοράς ενώπιον του οργάνου αυτού εφόσον είχαν προβληθεί ενώπιον του τμήματος ανακοπών. Όσον αφορά το ζήτημα της ουσιαστικής χρήσεως, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι είναι ειδικό και προκαταρκτικό, καθόσον βάσει αυτού καθορίζεται αν, στο πλαίσιο της εξετάσεως της ανακοπής, το προγενέστερο σήμα μπορεί να θεωρηθεί καταχωρισμένο για τα σχετικά προϊόντα ή τις υπηρεσίες. Επομένως, δεδομένου ότι το εν λόγω ζήτημα δεν εντασσόταν στο πλαίσιο της εξετάσεως αυτής καθ' εαυτήν της ανακοπής, ο σχετικός με ανεπαρκή απόδειξη της ουσιαστικής χρήσεως λόγος δεν αποτελούσε μέρος του αντικείμενου της ενώπιον του τμήματος προσφυγών διαφοράς, το οποίο αφορούσε απλώς και μόνον την εξέταση υπάρξεως κινδύνου συγχύσεως. Αντιθέτως, ανακοπή στηριζόμενη στην ύπαρξη κινδύνου συγχύσεως έχει ως αποτέλεσμα να κληθεί το ΓΕΕΑ να αποφανθεί επί του πανομοιότυπου ή της

²³ C-29/05 P (Συλλογή 2007, σ. I-2213).

²⁴ Κανονισμός (ΕΚ) 2868/95 της Επιτροπής, της 13ης Δεκεμβρίου 1995, περί της εφαρμογής του κανονισμού 40/94 (ΕΕ L 303, σ. 1).

ομοιότητας τόσο των επίδικων σημάτων όσο και των οικείων προϊόντων και υπηρεσιών, δεδομένης της αμφίδρομης σχέσεως μεταξύ των παραγόντων που λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της σφαιρικής εκτιμήσεως του κινδύνου συγχύσεως.

Τέλος, στην απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2010, T-303/08, *Tresplain Investment κατά ΓΕΕΑ — Hoo Hing (Golden Elephant Brand)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι δεν είναι δυνατόν οι λόγοι που δεν προέβαλε η προσφεύγουσα ενώπιον των οργάνων του ΓΕΕΑ να είναι παραδεκτοί ενώπιόν του. Πάντως, κατά πάγια νομολογία, το ΓΕΕΑ μπορεί να κληθεί να λάβει υπόψη το εθνικό δίκαιο του κράτους μέλους όπου απολαύει προστασίας το προγενέστερο σήμα επί του οποίου στηρίζεται η αίτηση κηρύξεως ακυρότητας, διότι ο περιορισμός της πραγματικής βάσεως της εξετάσεως που διενεργεί το ΓΕΕΑ δεν αποκλείει τη δυνατότητά του να λάβει υπόψη, πέραν των πραγματικών περιστατικών που ρητώς προέβαλαν οι διάδικοι, και παγκοίως γνωστά πραγματικά περιστατικά, αν αυτά είναι αναγκαία για την εκτίμηση, αφενός, των προϋποθέσεων εφαρμογής συγκεκριμένου λόγου ακυρότητας και, αφετέρου, ιδίως της αποδεικτικής ισχύος των προσκομισθέντων στοιχείων. Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι, στο πλαίσιο της εξετάσεως για την ύπαρξη παραπλανητικής παρουσίασης, το τμήμα προσφυγών του ΓΕΕΑ όφειλε να λάβει υπόψη το γεγονός ότι η παρεμβαίνουσα δεν προσκόμισε αποδεικτικά στοιχεία ούτε για μία περίπτωση συγχύσεως. Στον βαθμό που η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι το δίκαιο κράτους μέλους (εν προκειμένω του Ηνωμένου Βασιλείου) επιβάλλει, σε περίπτωση συνυπόστασης στην αγορά δύο σημάτων, να προσκομίζονται αποδεικτικά στοιχεία για συγκεκριμένες περιπτώσεις συγχύσεως στο πλαίσιο αγωγής λόγω προσβολής διακριτικού σημείου η οποία ασκείται ενώπιον εθνικού δικαστηρίου, το επιχείρημα αυτό είναι παραδεκτό ακόμη και αν η προσφεύγουσα δεν το προέβαλε ενώπιον του ΓΕΕΑ, υπό την προϋπόθεση ότι η συνύπαρξη των οικείων σημάτων προκύπτει πράγματι από τη δικογραφία. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το γεγονός ότι η παρεμβαίνουσα έλαβε γνώση της νομικής καταστάσεως κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, καθόσον, όταν κατέθεσε το απαντητικό της υπόμνημα, το Γενικό Δικαστήριο δεν είχε ακόμη απορρίψει ως απαράδεκτη την χωριστή προσφυγή που είχε ασκήσει η παρεμβαίνουσα, δεν μπορεί να αποτελεί νέο πραγματικό ή νομικό στοιχείο κατά την έννοια του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.

5. Κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα

Κατά το 2010, το Γενικό Δικαστήριο κλήθηκε για πρώτη φορά να εφαρμόσει τον κανονισμό (ΕΚ) 6/2002²⁵.

Στην απόφαση της 18ης Μαρτίου 2010, T-9/07, *Grupo Promer Mon Graphic κατά ΓΕΕΑ — PepsiCo (Représentation d'un support promotionnel circulaire)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η απαρίθμηση των λόγων ακυρότητας κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος στο άρθρο 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 6/2002 πρέπει να θεωρείται εξαντλητική και δεν περιλαμβάνει την κακή πίστη του δικαιούχου του σχεδίου ή υποδείγματος του οποίου προσβάλλεται η καταχώριση. Το Γενικό Δικαστήριο όρισε επίσης ορισμένες βασικές έννοιες του κανονισμού 6/2002. Όσον αφορά τον όρο «σύγκρουση», το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι το άρθρο 25, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του κανονισμού 6/2002 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα συγκρούεται με προγενέστερο σχέδιο ή υπόδειγμα σε περίπτωση που, λαμβανομένης υπόψη της ελευθερίας του δημιουργού κατά την εκπόνηση του εν λόγω κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος, αυτό το σχέδιο ή υπόδειγμα δεν δημιουργεί στον ενημερωμένο χρήστη διαφορετική συνολική εντύπωση απ' ό,τι

²⁵ Κανονισμός (ΕΚ) 6/2002 του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2001, για τα κοινοτικά σχέδια και υποδείγματα (ΕΕ 2002, L 3, σ. 1).

το προβαλλόμενο προγενέστερο σχέδιο ή υπόδειγμα. Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο αποσαφήνισε το περιεχόμενο των εννοιών «βαθμός ελευθερίας του δημιουργού κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή υποδείγματος», «ενημερωμένος χρήστης» και «συνολική εντύπωση». Όσον αφορά τον βαθμό ελευθερίας του δημιουργού κατά την εκπόνηση του σχεδίου ή υποδείγματος, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι πρέπει να καθορίζεται ιδίως βάσει των περιορισμών που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά τα οποία επιβάλλει η τεχνική λειτουργία του προϊόντος ή ενός στοιχείου του προϊόντος ή επίσης με τις προδιαγραφές τις οποίες επιβάλλει ο νόμος ως προς το προϊόν. Όσον αφορά τον ενημερωμένο χρήστη, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι δεν πρόκειται ούτε για κατασκευαστή ούτε για πωλητή των προϊόντων στα οποία πρόκειται να ενσωματωθούν ή να εφαρμοσθούν τα επίμαχα σχέδια ή υποδείγματα, αλλά για πρόσωπο που επιδεικνύει ιδιαίτερη προσοχή και διαθέτει ορισμένη γνώση της προγενέστερης τεχνολογικής εξελίξεως, δηλαδή των σχετικών με το επίμαχο προϊόν μέχρι τούδε υφισταμένων σχεδίων ή υποδειγμάτων, τα οποία είχαν κυκλοφορήσει έως την ημερομηνία καταχωρίσεως του προσβαλλόμενου σχεδίου ή υποδείγματος ή, ενδεχομένως, μέχρι την ημερομηνία της προβαλλόμενης προτεραιότητας. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εκτιμήσεως της συνολικής εντύπωσης που προκαλούν τα επίμαχα σχέδια ή υποδείγματα, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο βαθμός ελευθερίας του δημιουργού κατά την εκπόνηση του προσβαλλόμενου σχεδίου ή υποδείγματος. Ως εκ τούτου, οι ομοιότητες μεταξύ των επίμαχων σχεδίων ή υποδειγμάτων, στο μέτρο που αφορούν κοινά χαρακτηριστικά έχουν μικρή σημασία ως προς τη συνολική εντύπωση που προκαλούν τα εν λόγω σχέδια ή υποδείγματα στον ενημερωμένο χρήστη. Κατά συνέπεια, όσο πιο περιορισμένη είναι η ελευθερία του δημιουργού κατά την εκπόνηση του προσβαλλόμενου σχεδίου ή υποδείγματος, τόσο πιθανότερο θα είναι τυχόν διαφορές ελάσσονος σημασίας μεταξύ των επίμαχων σχεδίων ή υποδειγμάτων να αρκούν προκειμένου να δημιουργηθεί διαφορετική συνολική εντύπωση στον ενημερωμένο χρήστη.

Ακολούθως, με την απόφαση της 12ης Μαΐου 2010, T-148/08, *Beifa Group κατά ΓΕΕΑ — Schwan-Stabilo Schwanhäüßer (Instrument d'écriture)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο παρέσχε ορισμένες διευκρινίσεις σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 25, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 6/2002, το οποίο ορίζει ότι το κοινοτικό σχέδιο ή υπόδειγμα κηρύσσεται άκυρο μόνον αν, σε μεταγενέστερο σχέδιο ή υπόδειγμα, γίνεται χρήση διακριτικού σημείου, ενώ το κοινοτικό δίκαιο ή η νομοθεσία του συγκεκριμένου κράτους μέλους που διέπει το σημείο αυτό παρέχει στον δικαιούχο του εν λόγω διακριτικού σημείου δικαίωμα απαγόρευσης αυτής της χρήσης. Κατά το Γενικό Δικαστήριο, το εν λόγω άρθρο καλύπτει και το ενδεχόμενο να είναι τα οικεία σημεία όμοια, και όχι μόνον την περίπτωση κατά την οποία είναι πανομοιότυπα, οπότε το τμήμα προσφυγών δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, ερμηνεύοντας το άρθρο 25, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 6/2002 υπό την έννοια ότι ο δικαιούχος διακριτικού σημείου μπορεί, επικαλούμενος τη διάταξη αυτή, να ζητήσει την κήρυξη της ακυρότητας μεταγενέστερου κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος σε περίπτωση που στο εν λόγω σχέδιο ή υπόδειγμα χρησιμοποιείται σημείο όμοιο με αυτό του οποίου είναι δικαιούχος. Το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε επιπλέον το ζήτημα των λεπτομερειών υποβολής αιτήσεως απόδειξης της ουσιαστικής χρήσεως από τον δικαιούχο του κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος το οποίο αφορά αίτηση κηρύξεως της ακυρότητας, ελλείψει σχετικών ειδικών διατάξεων στον κανονισμό 6/2002. Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε ότι η αίτηση αυτή πρέπει να υποβάλλεται ρητώς και εγκαίρως ενώπιον του ΓΕΕΑ. Αντιθέτως, η αίτηση αποδείξεως της ουσιαστικής χρήσεως του προγενέστερου σημείου στο οποίο στηρίζεται αίτηση κηρύξεως της ακυρότητας κοινοτικού σχεδίου ή υποδείγματος δεν μπορεί να υποβληθεί για πρώτη φορά ενώπιον του τμήματος προσφυγών.

Τέλος, με την απόφαση της 22ας Ιουνίου 2010, T-153/08, *Shenzhen Taiden κατά ΓΕΕΑ — Bosch Security Systems (Εξοπλισμός επικοινωνιών)* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, από την αιτιολογική σκέψη 14 του κανονισμού 6/2002 προκύπτει ότι, στο πλαίσιο της εκτιμήσεως του ζητήματος αν ένα σχέδιο ή υπόδειγμα έχει ατομικό χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 6 του ίδιου κανονισμού, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η φύση του

προϊόντος στο οποίο έχει εφαρμοστεί ή ενσωματωθεί το σχέδιο ή το υπόδειγμα και, ιδίως, ο βιομηχανικός κλάδος στον οποίο εντάσσεται. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο αποσαφήνισε περαιτέρω την έννοια «ενημερωμένος χρήστης», υπογραμμίζοντας ότι η ιδιότητα του «χρήστη» συνεπάγεται ότι το οικείο πρόσωπο χρησιμοποιεί το προϊόν στο οποίο είναι ενσωματωμένο το σχέδιο ή υπόδειγμα σύμφωνα με τον σκοπό για την επίτευξη του οποίου προορίζεται το προϊόν αυτό και ότι ο προσδιορισμός «ενημερωμένος» υπονοεί ότι, χωρίς να είναι σχεδιαστής ή ειδικός τεχνικός, ο χρήστης γνωρίζει τα διάφορα σχέδια ή υποδείγματα που υπάρχουν στον οικείο τομέα, διαθέτει ορισμένες γνώσεις ως προς τα στοιχεία που συνήθως περιλαμβάνονται στα εν λόγω σχέδια ή υποδείγματα και, λόγω του ενδιαφέροντός του για τα εν λόγω προϊόντα, επιδεικνύει σχετικά υψηλό βαθμό προσοχής όταν τα χρησιμοποιεί. Τούτο, πάντως, δεν σημαίνει ότι ο ενημερωμένος χρήστης είναι σε θέση να διακρίνει, πέραν της πείρας που έχει συσσωρεύσει λόγω της χρήσης του οικείου προϊόντος, μεταξύ των στοιχείων της εμφάνισης του προϊόντος τα οποία υπαγορεύονται από την τεχνική λειτουργία του και εκείνων που είναι αυθαίρετα.

Περιβάλλον

1. Σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου

Το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων (ποσοστώσεων) εκπομπής αερίων θερμοκηπίου, το οποίο θεσπίστηκε η οδηγία 2003/87/ΕΚ²⁶, συνιστά μια νέα και σταθερή πηγή διαφορών για το Γενικό Δικαστήριο από το 2007 και εντεύθεν.

Από τη νομολογία του 2010 χρήζει ιδιαίτερης μνείας η απόφαση της 2ας Μαρτίου 2010, T-16/04, *Arcelor κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή). Στο πλαίσιο αγωγής αποζημίωσης με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη η ενάγουσα λόγω της εκδόσεως της εν λόγω οδηγίας, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι ο κοινοτικός νομοθέτης διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του στον τομέα του περιβάλλοντος δυνάμει των άρθρων 174 ΕΚ και 175 ΕΚ. Η άσκηση της εν λόγω διακριτικής ευχέρειας συνεπάγεται, αφενός, την υποχρέωση του κοινοτικού νομοθέτη να προβλέπει και να εκτιμά περίπλοκες και αβέβαιες οικολογικές, επιστημονικές, τεχνικές και οικονομικές εξελίξεις και, αφετέρου, την υποχρέωσή του να σταθμίζει και να ιεραρχεί τους διάφορους σκοπούς, τις αρχές και τα συμφέροντα περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 174 ΕΚ. Τούτο μεταφράστηκε, στην περίπτωση της οδηγίας 2003/87, σε μια σειρά κύριων και επιμέρους σκοπών οι οποίοι είναι εν μέρει αντιφατικοί μεταξύ τους.

Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι τα κοινοτικά όργανα, όπως ακριβώς τα κράτη μέλη, πρέπει να σέβονται τις θεμελιώδεις ελευθερίες, όπως την ελευθερία εγκαταστάσεως, που εξυπηρετούν την επίτευξη των ουσιωδών σκοπών της Ένωσης, ιδίως εκείνου της πραγματοποιήσεως της εσωτερικής αγοράς. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο κοινοτικός νομοθέτης υποχρεούται να ρυθμίσει τον οικείο τομέα κατά τρόπον ώστε η κοινοτική νομοθεσία, ειδικότερα όταν αυτή λαμβάνει τη μορφή οδηγίας, να επιλύει πλήρως και οριστικώς ορισμένα προβλήματα που ανακύπτουν όσον αφορά την πραγματοποίηση της εσωτερικής αγοράς ή να προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών προς εξάλειψη κάθε πιθανού προσκόμματος για το ενδοκοινοτικό εμπόριο. Όταν ο κοινοτικός νομοθέτης καλείται να αναδιαρθρώσει ή να δημιουργήσει ένα περίπλοκο σύστημα, όπως το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων, μπορεί κάλλιστα να υιοθετήσει μια σταδιακή προσέγγιση και να προχωρήσει σε προοδευτική μόνον εναρμόνιση των σχετικών εθνικών νομοθεσιών.

²⁶ Οδηγία 2003/87/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου εντός της Κοινότητας και την τροποποίηση της οδηγίας 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 275, σ. 32).

Το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, δυνάμει της αρχής της επικουρικότητας, η ρύθμιση του δικαίου της Ένωσης στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος δεν προβλέπει πλήρη εναρμόνιση, δεδομένου ότι τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να λαμβάνουν μέτρα ενισχυμένης προστασίας, υπό την προϋπόθεση ότι αυτά συμβιβάζονται με τη Συνθήκη και κοινοποιούνται στην Επιτροπή. Το γεγονός και μόνον ότι ο κοινοτικός νομοθέτης άφησε ανοικτό ένα ειδικό ζήτημα το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής, αφενός, της οδηγίας 2003/87 και, αφετέρου, μιας θεμελιώδους ελευθερίας δεν δικαιολογεί τον χαρακτηρισμό της εν λόγω παραλείψεως ως αντίθετης προς τους κανόνες της Συνθήκης. Επιπλέον, δεδομένου ότι η εφαρμογή της οδηγίας 2003/87 υπόκειται στον έλεγχο των εθνικών δικαστηρίων, σε αυτά απόκειται να υποβάλλουν στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα σε περίπτωση που αντιμετωπίζουν δυσκολίες ως προς την ερμηνεία ή το κύρος της οδηγίας αυτής.

Τέλος, η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι η οδηγία 2003/87 προσβάλλει την αρχή της ασφαλείας δικαίου καθόσον δεν περιέχει διάταξη που να ρυθμίζει την έκταση των οικονομικών συνεπειών οι οποίες μπορεί να απορρέουν τόσο από την ενδεχόμενη ανεπάρκεια των χορηγούμενων σε κάποια βιομηχανική εγκατάσταση ποσοστώσεων εκπομπής όσο και από την τιμή των εν λόγω ποσοστώσεων, δεδομένου ότι η τιμή αυτή καθορίζεται αποκλειστικώς από τις δυνάμεις της αγοράς που δημιουργήθηκε με τη θέσπιση του συστήματος εμπορίας ποσοστώσεων. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι τυχόν ρύθμιση της τιμής των ποσοστώσεων θα μπορούσε να παρεμποδίσει την επίτευξη του κύριου σκοπού της οδηγίας 2003/87, ήτοι τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου μέσω ενός αποτελεσματικού συστήματος εμπορίας ποσοστώσεων, στο πλαίσιο του οποίου το κόστος των εκπομπών και των επενδύσεων που πραγματοποιούνται προς μείωσή τους διαμορφώνεται, κατ' ουσίαν, από τους μηχανισμούς της αγοράς. Σε περίπτωση ανεπάρκειας των ποσοστώσεων, τα κίνητρα των επιχειρήσεων να μειώσουν ή όχι τις εκπομπές τους αερίων θερμοκηπίου αποτελούν συνάρτηση μιας σύνθετης οικονομικής αποφάσεως η οποία λαμβάνεται ιδίως με βάση, αφενός, τις τιμές των διαθέσιμων στην αγορά εμπορίας ποσοστώσεων εκπομπής και, αφετέρου, του ενδεχόμενου κόστους των μέτρων μείωσης των εκπομπών που μπορούν να έχουν ως αντικείμενο είτε τη μείωση της παραγωγής είτε την πραγματοποίηση επενδύσεων σε περισσότερο αποτελεσματικά, από πλευράς ενεργειακής αποδόσεως, μέσα παραγωγής. Σε ένα τέτοιο σύστημα, η αύξηση του κόστους των εκπομπών δεν μπορεί να αποτελέσει εκ των προτέρων αντικείμενο νομοθετικής ρυθμίσεως, διότι άλλως περιορίζονται ή και εξουδετερώνονται τα οικονομικά κίνητρα που αποτελούν τη βάση της λειτουργίας του και διαταράσσεται με τον τρόπο αυτόν η αποτελεσματικότητα του συστήματος εμπορίας ποσοστώσεων.

Η αδυναμία προβλέψεως των εξελίξεων της αγοράς εμπορίας αποτελεί εγγενές και αναπόσπαστο στοιχείο του οικονομικού μηχανισμού του συστήματος εμπορίας ποσοστώσεων, το οποίο υπόκειται στους κλασικούς κανόνες της προσφοράς και της ζήτησεως, και δεν μπορεί να θεωρηθεί αντίθετη προς την αρχή της ασφαλείας δικαίου.

2. Αεροπορικές μεταφορές — Εξωτερικές σχέσεις

Με την απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2010, T-319/05, *Ελβετία κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), το Γενικό Δικαστήριο επιλήφθηκε διαφοράς η οποία αφορούσε τη Συμφωνία μεταξύ Ευρωπαϊκής Κοινότητας και Ελβετικής Συνομοσπονδίας σχετικά με τις αεροπορικές μεταφορές²⁷ και τα μέτρα που έλαβε η Γερμανία σχετικά με τις προσεγγίσεις στον αερολιμένα της Ζυρίχης (Ελβετία).

²⁷ Συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και της Ελβετικής Συνομοσπονδίας σχετικά με τις αεροπορικές μεταφορές, η οποία υπογράφηκε στις 21 Ιουνίου 1999 στο Λουξεμβούργο (ΕΕ 2002, L 114, σ. 73).

Λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας με τη γερμανική μεθόριο, η πλειονότητα τόσο των αεροσκαφών που προσεγγίζουν τη Ζυρίχη όσο και των αεροσκαφών που απογειώνονται τις πολύ πρωινές ώρες και αργά το βράδυ διέρχονται, κατ' ανάγκην, από τον γερμανικό εναέριο χώρο. Η χρησιμοποίηση αυτού του εναερίου χώρου αποτέλεσε, μεταξύ 1984 και 2001, αντικείμενο διμερούς συμφωνίας και, κατόπιν, διαπραγματεύσεων μεταξύ της Ελβετικής Συνομοσπονδίας και της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Το 2003, οι ομοσπονδιακές γερμανικές αρχές εξέδωσαν εθνική ρύθμιση σχετική με την εναέρια κυκλοφορία. Σκοπός των μέτρων που ελήφθησαν συναφώς ήταν, κατ' ουσία, να αποτρέπεται, υπό κανονικές καιρικές συνθήκες, η πτήση σε χαμηλό απόλυτο ύψος επάνω από το γερμανικό έδαφος κοντά στην ελβετική μεθόριο μεταξύ των ωρών 21:00 και 7:00 τις εργάσιμες ημέρες και μεταξύ των ωρών 20:00 και 9:00 τα Σαββατοκύριακα και τις αργίες, προκειμένου να μειωθεί ο θόρυβος στον οποίο εκτίθεται ο τοπικός πληθυσμός.

Στηριζόμενη στη Συμφωνία μεταξύ Κοινότητας και Ελβετικής Συνομοσπονδίας σχετικά με τις αεροπορικές μεταφορές, βάσει της οποίας εφαρμόζεται ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2408/92²⁸, η Ελβετική Συνομοσπονδία υπέβαλε καταγγελία στην Επιτροπή, ζητώντας της να λάβει απόφαση ώστε η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας να παύσει να εφαρμόζει τα μέτρα που προέβλεπε η εθνική της ρύθμιση. Κατόπιν της απορρίψεως της καταγγελίας αυτής, η Ελβετική Συνομοσπονδία άσκησε προσφυγή κατά της απορριπτικής αποφάσεως, προβάλλοντας, μεταξύ άλλων, παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως, της αναλογικότητας και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών.

Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε κατ' αρχάς ότι η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι τα γερμανικά μέτρα δεν θέτουν όρους, ούτε περιορίζουν ή απαγορεύουν την άσκηση δικαιωμάτων μεταφορών. Συγκεκριμένα, τα γερμανικά μέτρα δεν συνεπάγονταν οποιαδήποτε απαγόρευση, ούτε καν υπό αίρεση ή μερική, διελεύσεως από τον γερμανικό εναέριο χώρο των πτήσεων που αναχωρούν από τον αερολιμένα της Ζυρίχης ή φθάνουν σε αυτόν, αλλά μια απλή τροποποίηση της πορείας των θιγομένων πτήσεων κατόπιν της απογειώσεως από τον αερολιμένα της Ζυρίχης ή πριν από την προσγείωση σε αυτόν.

Εξάλλου, όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως εις βάρος των Ελβετών αερομεταφορέων που χρησιμοποιούν τον αερολιμένα της Ζυρίχης ως βασικό αερολιμένα, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η διαπίστωση ότι κάποιο μέτρο έχει το αυτό αποτέλεσμα με διάκριση λόγω ιθαγένειας δεν αρκεί για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι είναι ασύμβατο προς το άρθρο 3 της επίδικης συμφωνίας, καθώς πρέπει επιπλέον να εξεταστεί αν το εν λόγω μέτρο δεν δικαιολογείται από αντικειμενικές περιστάσεις και αν είναι δυσανάλογο προς τον σκοπό τον οποίο επιδιώκει. Πάντως, η εγγύτητα με μια τουριστική και, άρα, ιδιαίτερα ευαίσθητη στις εκπομπές θορύβου περιοχή συνιστά αντικειμενική περίπτωση που δικαιολογεί τη λήψη των εν λόγω μέτρων αποκλειστικώς σε σχέση με τον αερολιμένα της Ζυρίχης. Επιπλέον, κατά την εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου, τα γερμανικά μέτρα είναι ανάλογα προς τον σκοπό που επιδιώκουν, ήτοι τη μείωση των οχλήσεων, κατά τις νυκτερινές ώρες και τα Σαββατοκύριακα, από τον θόρυβο των αεροσκαφών στην όμορη με την ελβετική μεθόριο γερμανική περιοχή, και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν είχε στη διάθεσή της άλλα μέσα για να επιτύχει τη μείωση του θορύβου. Ειδικότερα, η τήρηση ανωτάτου ορίου θορύβου θα ήταν πολύ δύσκολο να ελεγχθεί και η επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση παραβιάσεώς του θα αποδεικνυόταν στην πράξη αδύνατη, αντιθέτως προς ό,τι ισχύει για τις υποχρεώσεις που συνδέονται με τον καθορισμό ελάχιστου ύψους πτήσεως.

²⁸ Κανονισμός (ΕΟΚ) 2408/92, του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1992, για την πρόσβαση των κοινοτικών αερομεταφορέων σε δρομολόγια ενδοκοινοτικών αεροπορικών γραμμών (ΕΕ L 240, σ. 8).

Τέλος, στο πλαίσιο της εξετάσεως του ενδεχομένου παραβιάσεως της αρχής της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στον τομέα των αερομεταφορών, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε, αφενός, ότι ο σκοπός της μείωσης των οχλήσεων από τον θόρυβο άπτεται μιας ειδικής πτυχής της προστασίας του περιβάλλοντος, η οποία καταλέγεται μεταξύ των επιτακτικών λόγων δημοσίου συμφέροντος που μπορούν να δικαιολογήσουν περιορισμούς των θεμελιωδών ελευθεριών τις οποίες εγγυάται η Συνθήκη ΕΚ, όπως είναι ιδίως η ελεύθερη παροχή των υπηρεσιών, και, αφετέρου, ότι τα επίδικα μέτρα είναι ανάλογα προς τον σκοπό αυτό.

Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας

Το Γενικό Δικαστήριο εξέδωσε, κατά το υπό εξέταση έτος, πέντε αποφάσεις σχετικά με περιοριστικά μέτρα που ελήφθησαν κατά προσώπων στο πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας. Ειδικότερα, δύο αποφάσεις της 9ης και της 30ής Σεπτεμβρίου 2010 συνιστούν εξέλιξη της ήδη πλούσιας νομολογίας του Γενικού Δικαστηρίου όσον αφορά την καταστολή της τρομοκρατίας.

Πρώτον, ως προς την έκταση του δικαστικού ελέγχου επί μέτρων σχετικών με τη δέσμευση κεφαλαίων, τα οποία έχουν ληφθεί σε εκτέλεση ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, το Γενικό Δικαστήριο άντλησε με την απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2010, *T-85/09, Kadi κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως) τις συνέπειες της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 3ης Σεπτεμβρίου 2008, *Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής*²⁹ με την οποία αναιρέθηκε η απόφαση του Πρωτοδικείου της 21ης Σεπτεμβρίου 2005, *Kadi κατά Συμβουλίου και Επιτροπής*³⁰. Το Δικαστήριο ανέτρεψε, με την απόφασή του, τις διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου και έκρινε ότι ο δικαστής της Ένωσης είναι αρμόδιος να ελέγχει πλήρως τη νομιμότητα των μέτρων που έλαβε η Κοινότητα προς εφαρμογή των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί της διαφοράς, ακύρωσε τον κανονισμό περί δεσμεύσεως κεφαλαίων κρίνοντας ότι κατά την έκδοσή του υπήρξε προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ενδιαφερομένου, αλλά διατηρώντας ταυτοχρόνως τα αποτελέσματά του σε ισχύ για τρεις μήνες το πολύ, προκειμένου να καταστεί δυνατή η άρση των παραβάσεων που διαπιστώθηκαν.

Κατόπιν της αποφάσεως του Δικαστηρίου, η Επιτροπή ενημέρωσε τον προσφεύγοντα για την πρόθεσή της να διατηρήσει το όνομά του στον κατάλογο του κανονισμού (ΕΚ) 881/2002³¹, βάσει συνοπτικής αιτιολογικής έκθεσης που είχε καταρτίσει η επιτροπή κυρώσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας για την εγγραφή του προσφεύγοντα στον κατάλογο των προσώπων για τα οποία έπρεπε να εφαρμοστεί η δέσμευση κεφαλαίων και οικονομικών πόρων, και τον κάλεσε να υποβάλει τις παρατηρήσεις του συναφώς. Στις 28 Νοεμβρίου 2008, η Επιτροπή εξέδωσε νέο κανονισμό³², διατηρώντας σε ισχύ τη δέσμευση κεφαλαίων του προσφεύγοντος.

Το Γενικό Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί της προσφυγής ακυρώσεως που αυτός άσκησε κατά του τελευταίου κανονισμού, έκρινε ότι, υπό το πρίσμα της προαναφερθείσας αποφάσεως του Δικαστηρίου *Kadi και Al Barakaat International Foundation κατά Συμβουλίου και Επιτροπής*, όφειλε το ίδιο να διασφαλίσει εν προκειμένω την άσκηση πλήρους και αυστηρού δικαστικού ελέγχου της

²⁹ C-402/05 P και C-415/05 P (Συλλογή 2008, σ. I-6351).

³⁰ T-315/01 (Συλλογή 2005, σ. II-3649).

³¹ Κανονισμός (ΕΚ) 881/2002 του Συμβουλίου, της 27ης Μαΐου 2002, για την επιβολή συγκεκριμένων περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων που συνδέονται με τον Οσάμα Μπιν Λάντεν, το δίκτυο της Αλ Κάιντα και τους Ταλιμπάν, και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) 467/2001 (ΕΕ L 139, σ. 9).

³² Κανονισμός (ΕΚ) 1190/2008 της Επιτροπής, της 28ης Νοεμβρίου 2008, που τροποποιεί για 101η φορά τον κανονισμό (ΕΚ) 881/2002 (ΕΕ L 322, σ. 25).

νομιμότητας του κανονισμού, χωρίς να αναγνωρίσει υπέρ του εν λόγω κανονισμού οποιαδήποτε δικαστική ασυλία για τον λόγο ότι αποσκοπεί στην εφαρμογή ψηφισμάτων εκδοθέντων από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Αυτό θα πρέπει να ισχύει, τουλάχιστον, καθ' όσον χρόνο οι διαδικασίες επανεξετάσεως τις οποίες εφαρμόζει η επιτροπή κυρώσεων προδήλως δεν παρέχουν τις εγγυήσεις μιας αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Ο έλεγχος αυτός πρέπει να αφορά, εμμέσως, τόσο τις επί της ουσίας εκτιμήσεις της ίδιας της επιτροπής κυρώσεων όσο και τα αποδεικτικά στοιχεία επί των οποίων στηρίζονται οι εκτιμήσεις αυτές. Τούτο δικαιολογείται κατά μείζονα λόγο καθόσον τα επίμαχα μέτρα θίγουν αισθητά και κατά μόνιμο τρόπο τα θεμελιώδη δικαιώματα του προσφεύγοντα, ο οποίος υπόκειται, περίπου από δεκαετίας, σε ένα καθεστώς που δεσμεύει επ' αόριστον το σύνολο των κεφαλαίων του. Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε συναφώς ότι, στην κλίμακα της ανθρώπινης ζωής, δέκα έτη αντιπροσωπεύουν στην πραγματικότητα μεγάλο χρονικό διάστημα, ο δε χαρακτηρισμός των εν λόγω μέτρων ως προληπτικών ή κατασταλτικών, συντηρητικών ή δημευτικών, αστικής ή ποινικής φύσεως, φαίνεται να αποτελεί πλέον ανοικτό ζήτημα.

Στο πλαίσιο αυτού του πλήρους ελέγχου και εφαρμόζοντας κατ' αναλογία τα κριτήρια που χρησιμοποίησε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στην απόφαση *Α. κ.λπ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου*³³, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι τα δικαιώματα άμυνας του προσφεύγοντος έγιναν «σεβαστά» μόνον καθαρά τυπικώς και φαινομενικώς. Η Επιτροπή δεν έλαβε δεόντως υπόψη της την άποψη που εξέφρασε ο προσφεύγων και δεν του παρέσχε καμία πρόσβαση, έστω και ελάχιστη, στα εις βάρος του αποδεικτικά στοιχεία, χωρίς καθόλου να σταθμίσει τα συμφέροντά του σε σχέση προς την ανάγκη προστασίας της εμπιστευτικότητας των εν λόγω πληροφοριών. Υπό τις συνθήκες αυτές, τα όποια πληροφοριακά στοιχεία και οι ασαφείς ισχυρισμοί που περιέχονται στη συνοπτική αιτιολογική έκθεση είναι προδήλως ανεπαρκή για να παράσχουν στον προσφεύγοντα τη δυνατότητα να αντικρούσει αποτελεσματικά τις κατηγορίες οι οποίες διατυπώνονται εναντίον του.

Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, επομένως, ότι κατά την έκδοση του κανονισμού υπήρξε προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας του προσφεύγοντος. Επιπλέον, εφόσον δεν του επιτράπηκε η παραμικρή λυσιτελής πρόσβαση στις πληροφορίες και τα αποδεικτικά στοιχεία που ελήφθησαν υπόψη εις βάρος του, ο προσφεύγων δεν μπόρεσε επίσης να υπερασπίσει τα δικαιώματά του, όσον αφορά τα εν λόγω στοιχεία, υπό ικανοποιητικές συνθήκες ενώπιον του δικαστή της Ένωσης, οπότε στοιχειοθετείται και προσβολή του δικαιώματος σε αποτελεσματική δικαστική προστασία. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, λαμβανομένης υπόψη της γενικής ισχύος και της διάρκειας της ισχύος των μέτρων δεσμεύσεως των κεφαλαίων, ο κανονισμός συνιστά επίσης αδικαιολόγητο περιορισμό του δικαιώματος ιδιοκτησίας.

Δεύτερον, όσον αφορά τις εθνικές αποφάσεις που μπορούν να αποτελέσουν βάση για τη λήψη μέτρου δεσμεύσεως κεφαλαίων από το Συμβούλιο, το Γενικό Δικαστήριο, στην απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2010, *T-348/07, Al-Aqsa κατά Συμβουλίου* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), διευκρίνισε τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες απόφαση ασφαλιστικών μέτρων, εκδοθείσα στο πλαίσιο διαδικασίας με αντικείμενο την προσωρινή αναστολή της εκτελέσεως εθνικού μέτρου δεσμεύσεως των κεφαλαίων (απόφαση *Sanctieregeling*), αποτελεί πράγματι «απόφαση» αρμόδιας αρχής κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 4, της κοινής θέσεως 2001/931/ΚΕΠΠΑ³⁴ και του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 2580/2001³⁵.

³³ Απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 2009 (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στο *Recueil des arrêts et décisions*).

³⁴ Κοινή θέση 2001/931/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 27ης Δεκεμβρίου 2001, για την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (ΕΕ L 344, σ. 93).

³⁵ Κανονισμός (ΕΚ) 2580/2001 του Συμβουλίου, της 27ης Δεκεμβρίου 2001, για τη λήψη ειδικών περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (ΕΕ L 344, σ. 70).

Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε, συναφώς, ότι, όπως η *Sanctieregeling*, έτσι και η απόφαση ασφαλιστικών μέτρων δεν συνιστά, κατά κυριολεξία, απόφαση «ενάρξεως ανακριτικών πράξεων ή ποινικής διώξεως για μια τρομοκρατική πράξη» ούτε αφορά «καταδίκη» του προσφεύγοντος, υπό τη στενή έννοια που έχει ο όρος στο ποινικό δίκαιο. Ωστόσο, λαμβανομένων υπόψη του περιεχομένου, της εκτάσεως και του πλαισίου της, η απόφαση ασφαλιστικών μέτρων, θεωρούμενη από κοινού με τη *Sanctieregeling*, κάλλιστα αποτελεί «απόφαση» αρμόδιας αρχής κατά την έννοια των προαναφερθεισών διατάξεων της κοινής θέσης 2001/931 και του κανονισμού 2580/2001, οι οποίες δεν απαιτούν η εθνική «απόφαση» να εντάσσεται στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας *stricto sensu*.

Εξάλλου, εθνική απόφαση για την «έναρξη ανακριτικών πράξεων ή ποινικής διώξεως» πρέπει, για να μπορεί να την επικαλεστεί βασίμως το Συμβούλιο, να εντάσσεται στο πλαίσιο εθνικής διαδικασίας που έχει ως άμεσο και κύριο σκοπό την επιβολή προληπτικού ή κατασταλτικού μέτρου κατά του ενδιαφερομένου, προκειμένου να καταπολεμηθεί η τρομοκρατία. Σε αντίθεση με την απόφαση εθνικής δικαστικής αρχής η οποία αποφαίνεται μόνον επικουρικής και παρεμπιπτόντως επί της ενδεχομένης αναμίξεως του ενδιαφερομένου σε μια τέτοια δραστηριότητα, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση ασφαλιστικών μέτρων, την οποία το Συμβούλιο επικαλέστηκε εν προκειμένω, εντάσσεται με αρκούντως άμεσο τρόπο στο πλαίσιο εθνικής διαδικασίας έχοντας ως κύριο σκοπό την επιβολή οικονομικής κυρώσεως στον ενδιαφερόμενο, δηλαδή της δεσμεύσεως των κεφαλαίων του με την ίδια τη *Sanctieregeling*, λόγω της αναμίξεώς του σε τρομοκρατική δραστηριότητα.

Τέθηκε, ωστόσο, το ζήτημα αν η επίμαχη απόφαση ασφαλιστικών μέτρων μπορούσε να στηρίξει την απόφαση του Συμβουλίου ακόμη και μετά την κατάργηση του *Sanctieregeling* από τις εθνικές αρχές κατόπιν της απορρίψεως της αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων. Το Γενικό Δικαστήριο έδωσε συναφώς αρνητική απάντηση. Συγκεκριμένα, έκρινε ότι με αυτή την απόφασή του ο δικαστής ασφαλιστικών μέτρων απλούστατα αρνήθηκε να αναστείλει προσωρινώς την εκτέλεση της *Sanctieregeling*. Οπότε, λόγω της καταργήσεώς της, η *Sanctieregeling* έπαυσε οριστικά να παράγει οποιοδήποτε έννομο αποτέλεσμα. Κατά συνέπεια, πρέπει οπωσδήποτε να γίνει το ίδιο όσον αφορά τα έννομα αποτελέσματα της αποφάσεως ασφαλιστικών μέτρων, πολλώ δε μάλλον καθόσον αυτή περιέχει μόνο μια προσωρινή εκτίμηση, χωρίς να προδικάζει την επί της ουσίας έκβαση της δίκης. Άλλωστε, δεν θα ήταν συμβατή με το όλο πνεύμα του κανονισμού 2580/2001, το οποίο χαρακτηρίζεται από τη βαρύνουσα σημασία που πρέπει να έχουν τα στοιχεία της εθνικής διαδικασίας στο πλαίσιο της αξιολογήσεως του Συμβουλίου, μια κατάσταση κατά την οποία η *Sanctieregeling*, ενώ δεν παράγει πλέον κανένα αποτέλεσμα στην ολλανδική έννομη τάξη, θα συνέχιζε να παράγει αποτελέσματα εμμέσως και επ' αόριστον, μέσω της αποφάσεως ασφαλιστικών μέτρων, στην κοινοτική έννομη τάξη. Το Συμβούλιο, επομένως, υπερέβη τα όρια της διακριτικής του ευχέρειας διατηρώντας επ' αόριστον το όνομα του προσφεύγοντος στον επίμαχο κατάλογο, κατά την περιοδική εξέταση της καταστάσεώς του, απλώς και μόνο για τον λόγο ότι η απόφαση του δικαστή ασφαλιστικών μέτρων δεν ανατράπηκε, στην ολλανδική έννομη τάξη, από δευτεροβάθμιο δικαστήριο ασφαλιστικών μέτρων ή από δικαστήριο που αποφαίνεται επί της ουσίας, ενώ εν τω μεταξύ είχε καταργηθεί από την αρχή που την είχε εκδώσει η διοικητική απόφαση της οποίας η αναστολή εκτελέσεως είχε ζητηθεί από τον δικαστή των ασφαλιστικών μέτρων.

Πρόσβαση στα έγγραφα των θεσμικών οργάνων

Η διαδικασία προσβάσεως στα έγγραφα της Επιτροπής, η οποία ρυθμίζεται ιδίως με τα άρθρα 6 έως 8 του κανονισμού 1049/2001, διεξάγεται σε δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο, ο αιτών πρέπει να απευθύνει στην Επιτροπή μια αρχική αίτηση προσβάσεως στα έγγραφα. Στο δεύτερο στάδιο, σε περίπτωση ολικής ή μερικής απορρίψεως, ο αιτών μπορεί να υποβάλει επιβεβαιωτική αίτηση στον Γενικό Γραμματέα της Επιτροπής. Μόνον το μέτρο που λαμβάνεται από τον Γενικό Γραμματέα μπορεί να παραγάγει έννομα αποτελέσματα δυνάμενα να επηρεάσουν τα συμφέροντα του αιτούντος και να αποτελέσει, ως εκ τούτου, αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως.

Στην απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2010, T-355/04 και T-446/04, *Co-Frutta κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2010, σ. II-1)³⁶, το Γενικό Δικαστήριο κλήθηκε να εκθέσει τις συνέπειες της λήξης της δυνάμενης να παραταθεί προθεσμίας των δεκαπέντε εργάσιμων ημερών, εντός της οποίας το θεσμικό όργανο υποχρεούται να απαντήσει στην επιβεβαιωτική αίτηση. Κατά το Γενικό Δικαστήριο, η προθεσμία αυτή, την οποία προβλέπει το άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1049/2001, είναι επιτακτική. Εντούτοις, η λήξη της ως άνω προθεσμίας δεν στερεί από το θεσμικό όργανο την εξουσία να εκδώσει απόφαση. Πράγματι, ουδεμία αρχή του δικαίου στερεί από τη διοίκηση την αρμοδιότητά της να απαντά σε αίτηση, ακόμα και μετά την εκπνοή της ταχθείσας προς τούτο προθεσμίας. Σκοπός της θεσπίσεως του μηχανισμού της σιωπηρής αρνητικής απαντήσεως ήταν να αμβλυνοθεί ο κίνδυνος να μην απαντά η διοίκηση στις αιτήσεις προσβάσεως σε έγγραφα, διαφεύγοντας οποιονδήποτε δικαστικό έλεγχο, και όχι να καταστεί παράνομη κάθε εκπρόθεσμη απόφαση. Αντιθέτως, η διοίκηση υποχρεούται, κατ' αρχήν, να απαντά αιτιολογημένως, έστω και εκπρόθεσμα, σε κάθε αίτηση των διοικουμένων. Η λύση αυτή συνάδει με τη λειτουργία που επιτελεί ο μηχανισμός της σιωπηρής αρνητικής απαντήσεως, η οποία συνίσταται στην παροχή στους διοικουμένους της δυνατότητας να προσβάλουν την αδράνεια της διοικήσεως προκειμένου να λάβουν από αυτήν μία αιτιολογημένη απάντηση.

Ομοίως, το επιληφθέν αιτήσεως προσβάσεως σε έγγραφο προερχόμενο από κράτος μέλος θεσμικό όργανο και το οικείο κράτος μέλος οφείλουν, αφ' ης στιγμής η σχετική αίτηση γνωστοποιήθηκε από το επιληφθέν θεσμικό όργανο στο οικείο κράτος μέλος, να ξεκινήσουν αμέσως ειλικρινή διάλογο σχετικά με την πιθανή εφαρμογή των προβλεπόμενων από το άρθρο 4, παράγραφοι 1 έως 3, του κανονισμού 1049/2001 εξαιρέσεων. Στο πλαίσιο αυτό, οφείλουν να επαγρυπνούν ώστε να μπορέσει το οικείο θεσμικό όργανο να λάβει θέση εντός των προθεσμιών που προβλέπουν τα άρθρα 7 και 8 του εν λόγω κανονισμού, τα οποία του επιβάλλουν την υποχρέωση να αποφανθεί επί της αιτήσεως προσβάσεως. Εντούτοις, η παρέλευση της προβλεπόμενης από το άρθρο 8 του κανονισμού 1049/2001 προθεσμίας δεν συνεπάγεται αυτομάτως την ακύρωση της εκπροθέσμως ληφθείσας αποφάσεως. Πράγματι, η ακύρωση αποφάσεως για τον λόγο και μόνον ότι παρήλθαν οι προθεσμίες τις οποίες τάσσει ο κανονισμός 1049/2001 θα είχε ως μοναδικό αποτέλεσμα την επανάληψη της διοικητικής διαδικασίας περί προσβάσεως σε έγγραφα. Σε κάθε περίπτωση, η αποκατάσταση της ζημίας που ενδεχομένως προκλήθηκε εξαιτίας της καθυστερημένης απαντήσεως της Επιτροπής μπορεί να ζητηθεί με την άσκηση αγωγής αποζημιώσ

Εξάλλου, με την απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 2010, T-494/08 έως T-500/08 και T-509/08, *Ryanair κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο άντλησε τις αναγκαίες συνέπειες από την απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Ιουνίου 2010, *Επιτροπή κατά Technische Glaswerke Ilmenau*³⁷.

Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, συγκεκριμένα, ότι προκειμένου να ερμηνευθεί η εξαίρεση που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 2, τρίτη περίπτωση, του κανονισμού 1049/2001, σχετικά με την προστασία των σκοπών έρευνας, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι ενδιαφερόμενοι, πέραν του κράτους μέλους το οποίο αφορούν οι διαδικασίες ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, δεν έχουν το δικαίωμα να συμβουλευούνται τα έγγραφα του διοικητικού φακέλου της Επιτροπής και, επομένως, επιβάλλεται να αναγνωριστεί η ύπαρξη γενικού τεκμηρίου ότι η γνωστοποίηση των εγγράφων του διοικητικού φακέλου συνιστά, καταρχήν, προσβολή της προστασίας των σκοπών των δραστηριοτήτων έρευνας.

³⁶ Βλ. επίσης απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 10ης Δεκεμβρίου 2010, T-494/08 έως T-500/08 και T-509/08, *Ryanair κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

³⁷ C-139/07 P (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή).

Έτσι, η Επιτροπή μπορεί, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, τρίτη περίπτωση, του κανονισμού 1049/2001, να απορρίψει την πρόσβαση σε όλα τα έγγραφα που σχετίζονται με τη διαδικασία ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, τούτο δε χωρίς να προβεί προηγουμένως σε συγκεκριμένη και εξατομικευμένη εξέταση των εγγράφων. Αυτό το γενικό τεκμήριο δεν αποκλείει το δικαίωμα των εν λόγω ενδιαφερομένων να αποδείξουν ότι συγκεκριμένο έγγραφο του οποίου ζητείται η γνωστοποίηση δεν καλύπτεται από το ως άνω τεκμήριο ή ότι υπάρχει υπέρτερο δημόσιο συμφέρον που δικαιολογεί τη γνωστοποίηση του εν λόγω εγγράφου βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 1049/2001.

Εν προκειμένω, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα δεν προέβαλε κανένα επιχείρημα που να αποδεικνύει ότι τα επίμαχα έγγραφα δεν καλύπτονται από το γενικό τεκμήριο, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή.

Παρόμοια προβληματική απασχόλησε το Γενικό Δικαστήριο και στην απόφαση της 9ης Ιουνίου 2010, T-237/05, *Éditions Jacob κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή). Εντούτοις, στην προκειμένη περίπτωση, τα έγγραφα στα οποία ζητήθηκε η πρόσβαση αφορούσαν διαδικασία σχετική με πράξη συγκεντρώσεως επιχειρήσεων που είχε ήδη περατωθεί κατά την ημερομηνία υποβολής της αίτησης προσβάσεως. Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η εξαίρεση σχετικά με την προστασία των σκοπών των δραστηριοτήτων επιθεώρησης, έρευνας και οικονομικού ελέγχου έχει εφαρμογή μόνον όταν η δημοσιοποίηση των εγγράφων ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την ολοκλήρωση των σχετικών δραστηριοτήτων. Βεβαίως, οι διάφορες πράξεις που εντάσσονται στο πλαίσιο της έρευνας μπορεί να εξακολουθούν να καλύπτονται από την εξαίρεση αυτή, έστω και αν έχει ολοκληρωθεί η συγκεκριμένη έρευνα ή επιθεώρηση σε σχέση με την οποία καταρτίστηκε η έκθεση που αποτελεί το αντικείμενο της αίτησης προσβάσεως. Εντούτοις, αν γινόταν δεκτό, όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή, ότι τα επίμαχα εν προκειμένω έγγραφα εξακολουθούν να καλύπτονται από την εν λόγω εξαίρεση ενόσω οι αποφάσεις περί περατώσεως της διαδικασίας δεν είναι οριστικές, δηλαδή ενόσω το Γενικό Δικαστήριο και, ενδεχομένως, το Δικαστήριο δεν έχουν απορρίψει τις προσφυγές που ασκήθηκαν κατά των αποφάσεων αυτών ή, σε περίπτωση ακυρώσεως, ενόσω δεν έχουν εκδοθεί από την Επιτροπή μία ή περισσότερες νέες αποφάσεις, τούτο θα σήμαινε ότι η πρόσβαση στα έγγραφα αυτά εξαρτάται από αβέβαιο και μελλοντικό γεγονός, το οποίο ενδέχεται να επέλθει στο απώτερο μέλλον. Επομένως, δεν ενέπιπταν πλέον, κατά την έκδοση της αποφάσεως με την οποία απορρίφθηκε η αίτηση προσβάσεως, στο πεδίο εφαρμογής της εξαιρέσεως σχετικά με την προστασία των σκοπών των δραστηριοτήτων έρευνας. Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν καλύπτονταν από την ως άνω εξαίρεση, ουδόλως προκύπτει από την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως ότι η Επιτροπή εξέτασε συγκεκριμένα και χωριστά το καθένα από τα έγγραφα στα οποία ζητήθηκε η πρόσβαση.

Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε, επιπλέον, ότι η υποχρέωση τηρήσεως του επαγγελματικού απορρήτου, όπως απορρέει από το άρθρο 17 του κανονισμού 139/2004 και το άρθρο 287 ΕΚ, δεν έχει τέτοια σημασία ώστε να μπορεί να δικαιολογήσει γενική και αφηρημένη άρνηση προσβάσεως στα έγγραφα που διαβιβάστηκαν στο πλαίσιο της κοινοποιήσεως συγκεντρώσεως. Η εκτίμηση του απορρήτου χαρακτήρα μιας πληροφορίας απαιτεί τη στάθμιση μεταξύ, αφενός, των νομίμων συμφερόντων που απαγορεύουν τη δημοσιοποίησή της και, αφετέρου, του γενικού συμφέροντος σύμφωνα με το οποίο οι δραστηριότητες των θεσμικών οργάνων διεξάγονται όσο το δυνατόν πιο ανοικτά. Προβαίνοντας στη συγκεκριμένη και εξατομικευμένη εξέταση των αιτηθέντων εγγράφων, η Επιτροπή είναι έτσι σε θέση να διασφαλίσει την πρακτική αποτελεσματικότητα των διατάξεων που εφαρμόζονται στον τομέα των συγκεντρώσεων, σε πλήρη συμφωνία με τον κανονισμό 1049/2001. Το Γενικό Δικαστήριο προσέθεσε, ειδικότερα, ότι, στον τομέα της συγκεντρώσεως, η αλληλογραφία μεταξύ της Επιτροπής και των ενδιαφερομένων μερών δεν μπορεί να θεωρείται ότι καλύπτεται προδήλως από την εξαίρεση σχετικά με την προστασία των εμπο-

ρικών συμφερόντων και ότι η Επιτροπή οφείλει να βεβαιωθεί γι' αυτό βάσει συγκεκριμένης και αποτελεσματικής εξετάσεως κάθε εγγράφου.

Καθεστώς των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

1. Προνόμια και ασυλίες

Η υπόθεση *Gollnisch κατά Κοινοβουλίου* (απόφαση της 19ης Μαρτίου 2010, T-42/06, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή) ανάγεται σε δηλώσεις του B. Gollnisch, τότε μέλους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, οι οποίες έγιναν στη διάρκεια συνέντευξης Τύπου και μπορούσαν να στοιχειοθετήσουν ποινικό αδίκημα. Κατόπιν της κινήσεως, στη Γαλλία, διαδικασίας έρευνας για αμφισβήτηση εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, και μετά από αίτηση του L. Romagnoli, επίσης μέλους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ο Πρόεδρος του Κοινοβουλίου υπέβαλε στην επιτροπή νομικών θεμάτων αίτηση υπερασπίσεως της ασυλίας του προσφεύγοντος, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 6, παράγραφος 3, του εσωτερικού κανονισμού του Κοινοβουλίου³⁸. Κατόπιν της εξετάσεως της ως άνω αιτήσεως και της σχετικής εισηγήσεως της εν λόγω επιτροπής, το Κοινοβούλιο απέρριψε την αίτηση ασυλίας με απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2005, με το αιτιολογικό ότι, βάσει του άρθρου 9 του Πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων³⁹, η ασυλία των μελών του Κοινοβουλίου αφορά την έκφραση γνώμης ή την ψήφο κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, ενώ εν προκειμένω δεν συντρέχει τέτοια περίπτωση.

Αποφαινόμενο επί αιτήματος περί ικανοποιήσεως της ηθικής βλάβης την οποία ο B. Gollnisch ισχυρίζεται ότι υπέστη από την εν λόγω απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, μολονότι τα προνόμια και οι ασυλίες που το Πρωτόκολλο αναγνωρίζει έχουν απλώς λειτουργικό χαρακτήρα, καθόσον σκοπούν στην αποτροπή του ενδεχομένου παρακωλύσεως της λειτουργίας και περιορισμού της ανεξαρτησίας των Κοινοτήτων, γεγονός παραμένει ότι το Πρωτόκολλο απονέμει στα διεπόμενα από αυτό πρόσωπα δικαίωμα, ο σεβασμός του οποίου εξασφαλίζεται με τα μέσα παροχής εννόμου προστασίας που καθιερώνει η Συνθήκη.

Εξάλλου, παραπέμποντας στο άρθρο 10, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', του Πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών, ο L. Romagnoli είχε επισημάνει ότι ο B. Gollnisch έχαιρε της ασυλίας που προβλέπει το γαλλικό Σύνταγμα, το οποίο ορίζει ότι η Εθνοσυνέλευση της οποίας ο βουλευτής αποτελεί μέλος δύναται να ζητήσει την αναστολή της διώξεως. Συγκεκριμένα, από το γράμμα του ως άνω άρθρου του Πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών προκύπτει ότι, κατά τη διάρκεια των συνόδων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου τα μέλη του απολαύουν, εντός της επικρατείας των κρατών τους, των ασυλιών που αναγνωρίζονται στα μέλη του Κοινοβουλίου της χώρας τους. Επομένως, το Κοινοβούλιο επιλήφθηκε αιτήσεως αναστολής της διώξεως που κινήθηκε κατά του B. Gollnisch στη Γαλλία, και όχι αιτήσεως υπερασπίσεως ασυλίας δυνάμει του άρθρου 9 του Πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών. Πάντως, το Κοινοβούλιο ναι μεν διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως ως προς τον προσανατολισμό που προτίθεται να δώσει σε απόφαση επί αιτήσεως όπως η υποβληθείσα εν προκειμένω, πλην όμως το ζήτημα αν έπρεπε να λάβει την απόφαση αυτή βάσει του άρθρου 9 ή του άρθρου 10, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', του Πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών δεν ενέπιπτε στη διακριτική του ευχέρεια. Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, κατά συνέπεια, ότι το Κοινοβούλιο δεν έλαβε απόφαση επί της ενδεχόμενης αναστολής της διώξεως, ενώ το άρθρο 10 του Πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών παραπέμπει στο οικείο εθνικό δίκαιο για τον καθορισμό της εκτάσεως και του περιεχομένου της ασυλίας της οποίας

³⁸ ΕΕ 2005, L 44, σ. 1.

³⁹ Πρωτόκολλο περί των προνομίων και ασυλιών των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 8ης Απριλίου 1965 (ΕΕ L 291, της 19ης Νοεμβρίου 1979).

απολαύουν οι βουλευτές εντός της χώρας τους και το άρθρο 26, παράγραφος 3, του γαλλικού Συντάγματος προβλέπει αναστολή των ποινικών διώξεων κατά τη διάρκεια της βουλευτικής θητείας. Εν προκειμένω, ο προσφεύγων μπορούσε επομένως να προβάλει, ως ενάγων στο πλαίσιο του αιτήματος χρηματικής ικανοποίησης, την παράνομη άρνηση του Κοινοβουλίου να αποφανθεί βάσει του άρθρου 10, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', του Πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών.

Εντούτοις, το αίτημα χρηματικής ικανοποίησης της βλάβης που προκάλεσε η προσβολή της τιμής απορρίφθηκε λόγω ελλείψεως άμεσης αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της βλάβης και της διαπιστωθείσας παρανομίας. Συγκεκριμένα, λαμβανομένης υπόψη της ευρείας διακριτικής ευχέρειας του Κοινοβουλίου, η απόφασή του, αν είχε στηριχθεί στο άρθρο 10, πρώτο εδάφιο, στοιχείο α', του Πρωτοκόλλου περί των προνομίων και ασυλιών, θα ήταν σύννομη είτε ζητούσε την αναστολή της ποινικής δίωξης είτε όχι. Ως εκ τούτου, ο παράνομος χαρακτήρας της προσβαλλόμενης αποφάσεως δεν μπορεί να θεωρηθεί ως η άμεση και καθοριστική αιτία της προσβολής της τιμής την οποία ο ενάγων ισχυρίζεται ότι υπέστη.

2. Έξοδα και αποζημιώσεις

Στην υπόθεση *Martin κατά Κοινοβουλίου* (απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2010, T-276/07, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο επιλήφθηκε αιτήματος ακυρώσεως της αποφάσεως με την οποία ο γενικός γραμματέας του Κοινοβουλίου έκρινε αδικαιολόγητη την καταβολή στον H.-P. Martin, μέλος του Κοινοβουλίου, ποσού 163 381,54 ευρώ ως αποζημιώσεως γραμματείας και τον ενημέρωσε ότι θα προέβαινε σε αναζήτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων.

Χάριν διαφάνειας, το Κοινοβούλιο εξέδωσε ρύθμιση σχετική με τα έξοδα και τις αποζημιώσεις των βουλευτών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (FID), το άρθρο 14 της οποίας προβλέπει ότι τα μέλη του Κοινοβουλίου υποβάλλουν αίτηση χορηγήσεως της αποζημιώσεως γραμματείας που πρέπει να περιέχει, μεταξύ άλλων, το όνομα, τη διεύθυνση, την ιθαγένεια, τη χώρα, τον τόπο και την ημερομηνία γεννήσεως του βοηθού, καθώς και υπογραφή του τελευταίου, με την οποία να βεβαιώνεται το αληθές των ως άνω στοιχείων. Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, προϊόντος του χρόνου, οι απαιτήσεις αυτές έχουν γίνει αυστηρότερες, ιδίως καθόσον επιβάλλεται πλέον υποχρέωση, αφενός, η αίτηση να συνοδεύεται από αντίγραφο της συμβάσεως που έχει συνάψει το μέλος του Κοινοβουλίου με τον βοηθό του και, αφετέρου, να γνωστοποιείται οποιαδήποτε μεταβολή σχετική με την αίτηση χορηγήσεως της αποζημιώσεως. Το Γενικό Δικαστήριο τόνισε επίσης ότι κάθε μέλος του Κοινοβουλίου, όταν αναλαμβάνει καθήκοντα, λαμβάνει αντίγραφο της ρυθμίσεως FID και πιστοποιεί εγγράφως την παραλαβή της. Τέλος, το μέλος του Κοινοβουλίου δεσμεύεται επισήμως να καταβάλλει την αποζημίωση γραμματείας στον κατονομαζόμενο βοηθό του από της ενάρξεως της άσκησης των καθηκόντων του και, επιπλέον, το κοινό έχει πρόσβαση στον κατάλογο των ονομάτων των δηλωμένων κοινοβουλευτικών βοηθών.

Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε από το σύνολο των ανωτέρω στοιχείων το συμπέρασμα ότι οι προϋποθέσεις του άρθρου 14 της ρυθμίσεως FID, ιδίως όσον αφορά τα στοιχεία που πρέπει να περιέχει η αίτηση χορηγήσεως την οποία υποβάλλει το μέλος του Κοινοβουλίου σε σχέση με τον ή τους βοηθούς που απασχολεί, έχουν ουσιαστικό χαρακτήρα. Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι ο προσφεύγων δεν δήλωσε στο Κοινοβούλιο ορισμένους τελικούς αποδέκτες πληρωμών, ούτε κοινοποίησε στο Κοινοβούλιο την καταγγελία ορισμένων συμβάσεων. Επιπλέον, ο προσφεύγων, αφενός, δεν επέστρεψε τα κονδύλια που δεν είχαν αξιοποιηθεί κατά το τέλος του έτους και, αφετέρου, χρησιμοποίησε τα κονδύλια τα οποία είχαν χορηγηθεί για συγκεκριμένους βοηθούς προκειμένου να καταβάλει αμοιβές σε άλλα πρόσωπα. Κατά συνέπεια, ο προσφεύγων παρέβη τη ρύθμιση FID και δεν μπορούσε, ως εκ τούτου, να προβάλει, στο πλαίσιο της προσφυγής του ακυρώσεως, ανεπιφύλακτο δικαίωμά του να χρησιμοποιήσει τα εισπραχθέντα κονδύλια.

Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι το άρθρο 71, παράγραφος 3, του δημοσιονομικού κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 1605/2002⁴⁰ επιβάλλει στο Κοινοβούλιο άνευ αιρέσεως υποχρέωση να αναζητεί τυχόν αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά. Την ίδια υποχρέωση υπέχει και ο γενικός γραμματέας από το άρθρο 27, παράγραφος 3, της ρυθμίσεως FID.

II. Αγωγές αποζημιώσεως

1. Χαρακτηρισμός της διαφοράς ως εκ συμβάσεως ή εξωσυμβατικής

Στην απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2010, T-19/07, *Systran και Systran Luxembourg κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η αρμοδιότητά του να αποφανθεί επί αγωγής αποζημιώσεως εξαρτάται από το ζήτημα αν η εξεταζόμενη ευθύνη προκύπτει ή όχι εκ συμβάσεως. Συγκεκριμένα, όσον αφορά την ευθύνη εκ συμβάσεως, το Γενικό Δικαστήριο είναι αρμόδιο μόνον αν υφίσταται ρήτρα διαιτησίας κατά την έννοια του άρθρου 238 ΕΚ. Ελλείψει τέτοιας ρήτρας, το Γενικό Δικαστήριο δεν μπορεί, βάσει του άρθρου 235 ΕΚ, να αποφανθεί στην πραγματικότητα επί αγωγής αποζημιώσεως εκ συμβάσεως. Σε αντίθετη περίπτωση, το Γενικό Δικαστήριο θα επεξέτεινε την αρμοδιότητά του πέραν των διαφορών των οποίων την εκδίκαση του αναθέτει το άρθρο 240 ΕΚ, εφόσον η διάταξη αυτή παρέχει στα εθνικά δικαστήρια την κοινού δικαίου αρμοδιότητα να αποφαινούνται επί διαφορών στις οποίες είναι διάδικος η Κοινότητα. Αντιθέτως, όσον αφορά την εξωσυμβατική ευθύνη, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο χωρίς να χρειάζεται προηγούμενη ρητή συμφωνία των διαδίκων. Πράγματι, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου προκύπτει ευθέως από το άρθρο 235 ΕΚ και το άρθρο 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ.

Προκειμένου να κρίνει αν είναι αρμόδιο δυνάμει του άρθρου 235 ΕΚ, το Γενικό Δικαστήριο οφείλει να εξετάσει, βάσει των διαφόρων σχετικών στοιχείων της δικογραφίας, αν το αίτημα των εναγουσών για αποζημίωση στηρίζεται αντικειμενικώς και εξ ολοκλήρου σε συμβατικές ή εξωσυμβατικές υποχρεώσεις. Τα στοιχεία αυτά μπορούν να συναχθούν ιδίως από τους ισχυρισμούς των διαδίκων, από το γενεσιουργό της προβαλλόμενης ζημίας γεγονός και από το περιεχόμενο των συμβατικών όρων ή των εξωσυμβατικών διατάξεων των οποίων γίνεται επίκληση προς επίλυση του επίδικου ζητήματος. Στο πλαίσιο αυτό, η αρμοδιότητα του Γενικού Δικαστηρίου σε διαφορές εκ συμβάσεως συνιστά παρέκκλιση από το κοινό δίκαιο και πρέπει, επομένως, να ερμηνεύεται περιοριστικώς, έτσι ώστε το Γενικό Δικαστήριο να μπορεί να εκδικάζει μόνον αγωγές που πηγάζουν από τη σύμβαση ή έχουν άμεση σχέση με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη σύμβαση.

Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο οφείλει να εξετάσει το περιεχόμενο των διαφόρων συμβάσεων που συνήφθησαν μεταξύ του ομίλου Systran και της Επιτροπής. Το εγχείρημα αυτό εμπίπτει στον έλεγχο της αρμοδιότητας, τυχόν έλλειψη της οποίας αποτελεί δημοσίας τάξεως λόγο απαραδέκτου, και δεν πρέπει να έχει ως συνέπεια τη μεταβολή της φύσεως της διαφοράς, προσδίδοντας σε αυτή συμβατική βάση.

Κατόπιν ενδελεχούς εξετάσεως των επιχειρημάτων των διαδίκων, το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι η επίμαχη διαφορά είναι εξωσυμβατική. Αφορά, συγκεκριμένα, την εκτίμηση του φερόμενου ως παράνομου και ζημιογόνου χαρακτήρα της κοινοποιήσεως από την Επιτροπή προς τρίτον πληροφοριών προστατευόμενων από δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας ή από την τεχνογνωσία, χωρίς τη ρητή άδεια του δικαιούχου τους, υπό το πρίσμα των εφαρμοστέων συναφώς γενικών αρχών που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών μελών, και όχι βάσει συμβατικών όρων.

⁴⁰ Κανονισμός (ΕΚ, Ευρατόμ) 1605/2002 του Συμβουλίου, της 25ης Ιουνίου 2002, για τη θέσπιση του δημοσιονομικού κανονισμού που εφαρμόζεται στον γενικό προϋπολογισμό των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕ L 248, σ. 1).

2. Αιτιώδης συνάφεια

Με την απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2010, T-252/07, T-271/07 και T-272/07, *Sungro κ.λπ. κατά Συμβουλίου και Επιτροπής* (Συλλογή 2010, σ. II-55), το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τις ασκηθείσες από τις ενάγουσες εταιρίες αγωγές αποζημιώσεως με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας που τους προκάλεσε κρατική ενίσχυση στον τομέα του βαμβακιού, η οποία ακυρώθηκε με την απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Σεπτεμβρίου 2006, C-310/04, *Ισπανία κατά Συμβουλίου* (Συλλογή 2006, σ. I-7285). Στηρίχθηκε συναφώς στο σκεπτικό ότι, για τον καθορισμό της ζημίας που οφείλεται σε συμπεριφορά κοινοτικού οργάνου η οποία συνιστά πταίσμα, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα αποτελέσματα της γενεσιουργού της ευθύνης παραβάσεως, και όχι εκείνα της πράξεως στο πλαίσιο της οποίας εντάσσεται η παράβαση, εφόσον το οικείο όργανο μπορούσε ή όφειλε να εκδώσει πράξη με τα ίδια αποτελέσματα χωρίς να παραβεί τον κανόνα δικαίου. Με άλλα λόγια, η ανάλυση της αιτιώδους συνάφειας δεν είναι δυνατό να εκκινεί από την εσφαλμένη βάση ότι, αν δεν υφίστατο η παράνομη συμπεριφορά, το θεσμικό όργανο δεν θα εξέδιδε καμία πράξη ή θα εξέδιδε πράξη με αντίθετο περιεχόμενο –περίπτωση κατά την οποία θα μπορούσε και πάλι να στοιχειοθετηθεί παράνομη συμπεριφορά εκ μέρους του– αλλά πρέπει να γίνεται με σύγκριση μεταξύ, αφενός, της καταστάσεως που δημιουργήθηκε, για τον ενδιαφερόμενο τρίτο, από τη συνιστώσα πταίσμα συμπεριφορά και της καταστάσεως που θα προέκυπτε γι' αυτόν από συμπεριφορά του θεσμικού οργάνου σύμφωνη με τον κανόνα δικαίου.

3. Κατάφωρη παράβαση κανόνα δικαίου που απονέμει δικαιώματα στους ιδιώτες

Προκειμένου να στοιχειοθετηθεί η εξωσυμβατική ευθύνη της Ένωσης, πρέπει ο ενάγων να αποδείξει ότι συντρέχει κατάφωρη παράβαση κανόνα δικαίου που απονέμει δικαιώματα στους ιδιώτες⁴¹.

Στο πλαίσιο αγωγής με αίτημα την αποκατάσταση των ζημιών που φέρεται ότι προκάλεσε στην ενάγουσα η απόφαση με την οποία η Επιτροπή διέταξε, βάσει του άρθρου 15α της δεύτερης οδηγίας 75/319/ΕΟΚ⁴², την ανάκληση των αδειών κυκλοφορίας φαρμάκων για ανθρώπινη χρήση που περιέχουν την ουσία αμφεπραμόνη, το Γενικό Δικαστήριο, με την απόφαση της 3ης Μαρτίου 2010, T-429/05, *Artegodan κατά Επιτροπής* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως), υπενθύμισε ότι η απαίτηση της υπάρξεως κατάφωρης παραβάσεως έχει ως σκοπό να αποτραπεί το ενδεχόμενο παρακωλύσεως της άσκησης, εκ μέρους του οικείου οργάνου, των γενικού συμφέροντος αρμοδιοτήτων του, λόγω του κινδύνου να υποχρεωθεί να φέρει τις ζημιές που προβάλλουν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις.

Διευκρίνισε, επιπλέον, ότι στην περίπτωση κατά την οποία το περιθώριο εκτιμήσεως που διαθέτει το οικείο όργανο είναι αισθητά μειωμένο ή και ανύπαρκτο, δεν υφίσταται αυτόματος σύνδεσμος μεταξύ, αφενός, της ελλείψεως εξουσίας εκτιμήσεως του οικείου οργάνου και, αφετέρου, του χαρακτηρισμού της παραβάσεως ως κατάφωρης παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου. Η έκταση της διακριτικής ευχέρειας της διοικήσεως είναι μεν αποφασιστικής σημασίας, πλην όμως δεν αποτελεί το αποκλειστικό κριτήριο. Πράγματι, απόκειται στον κοινοτικό δικαστή να λάβει υπόψη την πολυπλοκότητα της προς διευθέτηση καταστάσεως, τις δυσχέρειες που τυχόν ανακύπτουν κατά την εφαρμογή ή την ερμηνεία των σχετικών διατάξεων, τον βαθμό σαφήνειας και ακρίβειας του παραβιασθέντος κανόνα και το ζήτημα αν η πλάνη στην οποία υπέπεσε η διοίκηση ήταν συγγνωστή.

⁴¹ Απόφαση του Δικαστηρίου της 4ης Ιουλίου 2000, C-352/98 P, *Bergdarm και Goupil κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2000, σ. I-5291, σκέψεις 42 και 43).

⁴² Δεύτερη οδηγία 75/319/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 1975, περί προσεγγίσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν τα φαρμακευτικά ιδιοσκευάσματα (ΕΕ ειδ. έκδ. 13/003, σ. 66).

Επομένως, μόνον αν διαπιστωθεί παρατυπία την οποία δεν θα διέπραττε, υπό ανάλογες περιστάσεις, μια συνεντή και επιμελής διοίκηση μπορεί να στοιχειοθετηθεί ευθύνη της Ένωσης.

Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής της οδηγίας 65/65/ΕΟΚ⁴³, η αρχή η οποία είναι αρμόδια να εκδίδει απόφαση περί ανακλήσεως ή αναστολής της ισχύος αδείας κυκλοφορίας στην αγορά οφείλει να τηρεί τη γενική αρχή της προτεραιότητας της προστασίας της δημόσιας υγείας, όπως συγκεκριμενοποιείται στις ουσιαστικές διατάξεις της οδηγίας αυτής. Η εν λόγω αρχή της επιβάλλει την υποχρέωση, πρώτον, να λαμβάνει υπόψη αποκλειστικώς και μόνο λόγους σχετικούς με τη δημόσια υγεία, δεύτερον, να αξιολογεί εκ νέου τη σχέση οφέλους/κινδύνων ενός φαρμάκου όταν νέα δεδομένα γεννούν αμφιβολίες ως προς την αποτελεσματικότητα ή την ασφάλειά του και, τρίτον, να εφαρμόζει κανόνες αποδείξεως σύμφωνα με την αρχή της προλήψεως. Εν προκειμένω, η ενάγουσα δεν μπορούσε, επομένως, να προβάλει, στο πλαίσιο της αγωγής αποζημιώσεως, παράβαση του άρθρου 11 της οδηγίας 65/65. Συγκεκριμένα, οι δυσχέρειες που συνδέονται με τη συστηματική ερμηνεία των προϋποθέσεων ανακλήσεως ή αναστολής μιας άδειας κυκλοφορίας στην αγορά υπό το πρίσμα του όλου κοινοτικού συστήματος προηγουμένης εγκρίσεως των φαρμακευτικών προϊόντων μπορούν να θεωρηθούν, ελλείψει παρεμφερούς προηγουμένου, ως εύλογη εξήγηση για την πλάνη περί το δίκαιο στην οποία υπέπεσε η Επιτροπή. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο υπογράμμισε ότι, εφόσον στις εφαρμοστέες κατευθυντήριες γραμμές δεν προσδιορίζεται με σαφήνεια η εξέλιξη του αποφασιστικού επιστημονικού κριτηρίου για την έγκριση της κυκλοφορίας στην αγορά των φαρμάκων για ανθρώπινη χρήση τα οποία περιέχουν αμφεπραμόνη, η Επιτροπή αναγκάστηκε να εκδώσει την απόφασή της στηριζόμενη σε πολύπλοκη εξέταση των διαδοχικών προπαρασκευαστικών επιστημονικών εκθέσεων που καταρτίστηκαν στο πλαίσιο της διαδικασίας του ελέγχου η οποία κατέληξε στην έκδοση της τελικής γνώμης περί της αμφεπραμόνης, καθώς και των κατευθυντηρίων γραμμών στις οποίες αναφέρεται η τελική αυτή γνώμη. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν συνέτρεχε περίπτωση κατάφωρης παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου.

Σημειωτέον επίσης, ως προς την προϋπόθεση ότι η προβαλλόμενη παράβαση πρέπει να αφορά κανόνα δικαίου που απονέμει δικαιώματα στους ιδιώτες, ότι το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι οι σχετικές διατάξεις της οδηγίας 75/519, οι οποίες οριοθετούν τους αντίστοιχους τομείς αρμοδιότητας της Επιτροπής και των κρατών μελών, δεν έχουν ως αντικείμενο την παροχή δικαιωμάτων σε ιδιώτες. Πράγματι, οι διατάξεις αυτές αφορούν συγκεκριμένα την οργάνωση της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ των εθνικών αρχών και της Επιτροπής όσον αφορά τη διαδικασία αμοιβαίας αναγνώρισεως των εθνικών αδειών κυκλοφορίας στην αγορά. Κατά συνέπεια, η ενάγουσα δεν μπορούσε να επικαλεστεί εν προκειμένω, στο πλαίσιο της αγωγής αποζημιώσεως, ότι η απόφαση της Επιτροπής στερείται παντελώς νομικής βάσεως λόγω ελλείψεως αρμοδιότητας της Κοινότητας, ούτε ότι πέτυχε, ιδίως για τον λόγο αυτό, την ακύρωση της ως άνω αποφάσεως.

4. Προσβολή δικαιωμάτων του δημιουργού και της τεχνογνωσίας

Η προαναφερθείσα απόφαση *Systran και Systran Luxembourg κατά Επιτροπής* σηματοδοτεί καινοτόμες εξελίξεις σχετικές με τις αγωγές αποζημιώσεως και τον σεβασμό των δικαιωμάτων του δημιουργού και της τεχνογνωσίας, αφορά δε μια περίπλοκη διαφορά μεταξύ της εταιρίας Systran και της Επιτροπής, η οποία ανάγεται σε πρόσκληση υποβολής προσφορών για τη συντήρηση και τον γλωσσικό εμπλουτισμό του συστήματος αυτόματης μεταφράσεως που χρησιμοποιεί η Επιτροπή.

⁴³ Οδηγία 65/65/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Ιανουαρίου 1965, περί της προσεγγίσεως των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων σχετικά με τα φαρμακευτικά ιδιοσκευάσματα (ΕΕ ειδ. έκδ. 13/001, σ. 25).

Μεταξύ 22 Δεκεμβρίου 1997 και 15 Μαρτίου 2002, η εταιρία Systran Luxembourg προσάρμοσε, σε μια έκδοση υπό την ονομασία EC-Systran Unix, το λογισμικό της αυτόματης μεταφράσεως Systran-Unix στις συγκεκριμένες ανάγκες της Επιτροπής. Στις 4 Οκτωβρίου 2003, η Επιτροπή προκήρυξε διαγωνισμό για τη συντήρηση και τον γλωσσικό εμπλουτισμό του συστήματός της αυτόματης μεταφράσεως. Οι παροχές τις οποίες θα ανέθετε η Επιτροπή στον ανάδοχο περιελάμβαναν, μεταξύ άλλων, «βελτιώσεις, προσαρμογές και προσθήκες σε μεταφραστικούς μηχανισμούς», «συγκεκριμένες βελτιώσεις των προγραμμάτων αναλύσεως, μεταφοράς και συνθέσεως», καθώς και τις προβλεπόμενες από την πρόσκληση υποβολής προσφορών «ενημερώσεις του συστήματος».

Κατόπιν της προσκλήσεως αυτής, η Systran —μητρική εταιρία της Systran Luxembourg— επικοινωνήσε με την Επιτροπή προκειμένου να της επισημάνει ότι οι εργασίες τις οποίες σκόπευε να πραγματοποιήσει ενείχαν, ενδεχομένως, προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας της εταιρίας. Μετά από μακρά αλληλογραφία μεταξύ της Systran και της Επιτροπής, η τελευταία κατέληξε ότι η Systran δεν είχε προσκομίσει «ισχυρά στοιχεία» ικανά να αποδείξουν την ύπαρξη των δικαιωμάτων που θα μπορούσε να προβάλλει επί του συστήματός της αυτόματης μεταφράσεως EC-Systran Unix. Έτσι, η Επιτροπή θεώρησε ότι ο όμιλος Systran δεν είχε δικαίωμα να αντιταχθεί στην πραγματοποίηση των εργασιών από την ανάδοχο εταιρία και, ως εκ τούτου, της κατακύρωσε τη σύμβαση που αποτελούσε το αντικείμενο του διαγωνισμού.

Η Systran και η Systran Luxembourg, εκτιμώντας ότι η Επιτροπή διέδωσε παρανόμως σε τρίτον την τεχνογνωσία τους και προέβη σε πράξη απομιμήσεως επ' ευκαιρία της μη εγκεκριμένης περαιτέρω αναπτύξεως της εκδόσεως EC-Systran Unix από την ανάδοχο εταιρία, άσκησαν αγωγή αποζημιώσεως κατά της Επιτροπής. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε συναφώς ότι η Επιτροπή, αναγνωρίζοντας στον εαυτό της το δικαίωμα να πραγματοποιήσει εργασίες που θα είχαν κατ' ανάγκην ως συνέπεια την τροποποίηση των στοιχείων της εκδόσεως Systran Unix του λογισμικού Systran, τα οποία απαντούν και στην έκδοση EC-Systran Unix, χωρίς την προηγούμενη συγκατάθεση του ομίλου Systran, υπέπεσε σε παράνομη πράξη, παραβιάζοντας τις εφαρμοστέες γενικές αρχές που είναι κοινές στις νομοθεσίες των κρατών μελών περί δικαιωμάτων του δημιουργού και τεχνογνωσίας. Η παράνομη αυτή πράξη, η οποία αποτελεί κατάφωρη προσβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και της τεχνογνωσίας του ομίλου Systran επί της εκδόσεως Systran Unix του λογισμικού Systran, μπορεί να στοιχειοθετήσει εξωσυμβατική ευθύνη της Κοινότητας.

Αφού αποδείχθηκε η ύπαρξη πταίσματος της Επιτροπής, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι προβαλλόμενες ζημίες, ήτοι, κατ' ουσίαν, η εμπορική ζημία από την απώλεια μελλοντικών πελατών και τις επακόλουθες επιπλοκές στις συζητήσεις με τους νυν πελάτες της Systran, καθώς και η οικονομική ζημία η οποία οφείλεται στο γεγονός ότι, αφενός, η εταιρία κατέστη λιγότερο ελκυστική για τους επενδυτές και, αφετέρου, υποτιμήθηκαν τα άυλα στοιχεία του ενεργητικού της, απορρέουν ευθέως από την προσβολή, εκ μέρους της Επιτροπής, των δικαιωμάτων του δημιουργού και της τεχνογνωσίας της Systran.

Το Γενικό Δικαστήριο επιδίκασε ως αποζημίωση στην εταιρία Systran το ποσό των 12 001 000 ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί στα τέλη που θα οφείλονταν αν η Επιτροπή είχε ζητήσει άδεια να χρησιμοποιήσει τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας της Systran προκειμένου να πραγματοποιήσει τις εργασίες οι οποίες απαριθμούνται στην πρόσκληση υποβολής προσφορών, στον αντίκτυπο που είχε η συμπεριφορά της Επιτροπής επί του κύκλου εργασιών της Systran και στην ικανοποίηση της προκληθείσας ηθικής βλάβης. Σημειωτέον ότι, όλως εξαιρετικώς, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι η δημοσίευση του ανακοινωθέντος τύπου σχετικά με την απόφασή του συνιστούσε επίσης μέσον ικανοποιήσεως της ηθικής βλάβης που υπέστη η Systran λόγω της προσβολής της φήμης της από την παράνομη συμπεριφορά της Επιτροπής.

III. Αναιρέσεις

Κατά το 2010, ασκήθηκαν 24 αναιρέσεις κατά αποφάσεων του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης και περατώθηκαν από το τμήμα αναιρέσεων του Γενικού Δικαστηρίου 37 υποθέσεις. Δύο εξ αυτών χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής.

Πρώτον, στην απόφαση της 8ης Ιουλίου 2010, T-160/08 P, *Επιτροπή κατά Putterie-De-Beukelaer* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, αφενός, ότι η αναρμοδιότητα του οργάνου που εξέδωσε τη βλαπτική πράξη αποτελεί λόγο δημοσίας τάξεως τον οποίο ο δικαστής της Ένωσης οφείλει να εξετάζει, εν ανάγκη, και αυτεπαγγέλτως και, αφετέρου, η μη τήρηση των διαδικαστικών κανόνων που διέπουν την έκδοση βλαπτικής πράξεως συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου, την οποία ο δικαστής της Ένωσης δύναται να εξετάσει ακόμη και αυτεπαγγέλτως. Επομένως, η μη εξέταση εσωτερικής προσφυγής προβλεπόμενης από τους εφαρμοστέους για την έκδοση μιας βλαπτικής πράξεως διαδικαστικούς κανόνες συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου και μπορεί, ως εκ τούτου, να ελεγχθεί αυτεπαγγέλτως από το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης.

Δεύτερον, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι, για πρώτη φορά, το Γενικό Δικαστήριο επιλήφθηκε υποθέσεως που αναπέμφθηκε ενώπιόν του από το Δικαστήριο κατόπιν επανεξετάσεως της απόφασης η οποία είχε εκδοθεί κατ' αναίρεση. Με την απόφαση της 8ης Ιουλίου 2010, T-12/08 P-RENV-RX, *M κατά EMA* (που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή), το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε ότι το ανααιρετικό δικαστήριο μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να αποφαίνεται επί της ουσίας μιας προσφυγής, μολονότι η πρωτόδικη διαδικασία περιορίστηκε σε ένσταση απαραδέκτου η οποία έγινε δεκτή στον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας. Τούτο συμβαίνει όταν, αφενός, η αναίρεση της ανααιρεσιβαλλόμενης απόφασεως ή διατάξεως συνεπάγεται κατ' ανάγκη συγκεκριμένη λύση επί της ουσίας της οικείας προσφυγής ή, αφετέρου, η εξέταση της ουσίας της προσφυγής ακυρώσεως εδράζεται σε επιχειρήματα που αντάλλαξαν κατ' αναίρεση οι διάδικοι κατόπιν κρίσεως του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. Αν δεν συντρέχουν τέτοιες ειδικές περιστάσεις, η διαφορά δεν είναι ώριμη προς εκδίκαση κατά την έννοια του άρθρου 61 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επομένως, το ανααιρετικό δικαστήριο οφείλει να αναπέμψει την υπόθεση στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο, προκειμένου αυτό να αποφανθεί επί των αιτημάτων που αφορούν την ουσία της προσφυγής. Έτσι και το ίδιο το Γενικό Δικαστήριο ανέπεμψε την υπόθεση στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης.

IV. Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων

Ο πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου επιλήφθηκε, κατά το υπό εξέταση έτος, 41 αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, αριθμός που αντιπροσωπεύει σαφή αύξηση σε σχέση με τις αιτήσεις (24) οι οποίες είχαν υποβληθεί το 2009. Το 2010, ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων περάτωσε 38 υποθέσεις, έναντι 20 υποθέσεων το 2009.

Με τις διατάξεις της 15ης Ιανουαρίου 2010, T-95/09 R II και της 25ης Νοεμβρίου 2010, T-95/09 R III, *United Phosphorus κατά Επιτροπής* (που δεν περιλαμβάνονται στη Συλλογή), ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου έκανε δεκτές δύο αιτήσεις με αντικείμενο την παράταση της ισχύος μέτρου περί αναστολής της εκτελέσεως της απόφασης με την οποία είχε απαγορευθεί η εμπορία μίας δραστικής φυτοφαρμακευτικής ουσίας. Με τη διάταξη της 28ης Απριλίου 2009, T-95/09 R, *United Phosphorus κατά Επιτροπής* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), ο Πρόεδρος του Πρωτοδικείου είχε ήδη αναγνωρίσει ότι συνέτρεχε περίπτωση επείγοντος, εκτιμώντας ότι είχε αποφασιστική σημασία το γεγονός, αφενός, ότι η προσφεύγουσα είχε κινήσει μια προσφάτως θεσπισθείσα ταχεία διοικητική διαδικασία αξιολογήσεως, στο πλαίσιο της οποίας οι πιθανότητες της επιτυχίας ήσαν

μάλλον μεγαλύτερες απ' ό,τι στο πλαίσιο της διαδικασίας που κατέληξε στην απόφαση περί απαγορεύσεως και, αφετέρου, ότι η εν λόγω ταχεία διαδικασία θα μπορούσε να περατωθεί λίγους μόνο μήνες μετά την ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του μέτρου απόσυρσης της επίμαχης δραστικής ουσίας από την αγορά. Εξ αυτού συνήγαγε ότι θα ήταν παράλογο να διατάξει την εφαρμογή της απαγορεύσεως μιας ουσίας, για την οποία δεν ήταν διόλου απίθανο να δοθεί λίγους μόλις μήνες αργότερα έγκριση κυκλοφορίας της στην αγορά. Κατά συνέπεια, αφού αναγνώρισε την ύπαρξη *fumus boni juris* και έκρινε ότι η στάθμιση των συμφερόντων απέβαινε υπέρ της προσφεύγουσας, ο Πρόεδρος του Πρωτοδικείου διέταξε την αναστολή της εκτελέσεως της απαγορευτικής αποφάσεως έως τις 7 Μαΐου 2010.

Ακολούθως, η προσφεύγουσα πέτυχε, με διάταξη της 15ης Ιανουαρίου 2010, την παράταση, έως τις 30 Νοεμβρίου 2010, της ισχύος της χορηγηθείσας αναστολής, επειδή αποδείχθηκε τελικώς ότι η ταχεία διαδικασία δεν θα περατωνόταν πριν από την 7η Μαΐου 2010 και τα στοιχεία που δικαιολογούσαν την αρχική χορήγηση την αναστολή της εκτελέσεως παρέμεναν αμετάβλητα. Στις αρχές Νοεμβρίου 2010, η προσφεύγουσα υπέβαλε νέα αίτηση παρατάσεως, επικαλούμενη ότι η ταχεία διαδικασία αξιολογήσεως επρόκειτο να έχει αίσια έκβαση για την ίδια. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή είχε κινήσει τη διαδικασία εγκρίσεως της επίμαχης ουσίας και η οδηγία περί της εγκρίσεώς της θα ετίθετο σε ισχύ από 1ης Ιανουαρίου 2011. Υπό τις περιστάσεις αυτές, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου, με διάταξη της 25ης Νοεμβρίου 2010, παρέτεινε μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2011 την αναστολή εκτελέσεως της απαγορευτικής αποφάσεως, στο μέτρο που συνεπαγόταν απόρριψη κάθε αίτησης χορηγήσεως αδείας για την κυκλοφορία της επίμαχης ουσίας. Όσον αφορά τα φυτοφαρμακευτικά προϊόντα που περιέχουν την εν λόγω ουσία, υπενθύμισε ότι η απόφαση περί απαγορεύσεως επέβαλε στα κράτη μέλη την υποχρέωση ανακλήσεως των αδειών για τα προϊόντα αυτά και ότι η αναστολή που χορηγήθηκε με τις προηγούμενες αποφάσεις αφορούσε και την ανάκληση των αδειών των σχετικών προϊόντων. Έτσι, ακόμη και μετά την έναρξη της ισχύος της εγκρίσεως της επίμαχης ουσίας, η προσφεύγουσα θα όφειλε να υποβάλει στις αρμόδιες εθνικές αρχές νέες αιτήσεις χορηγήσεως αδειών κυκλοφορίας για τα περιέχοντα την επίμαχη ουσία φυτοφαρμακευτικά της προϊόντα, δεδομένου ότι τα προϊόντα αυτά θα έπρεπε να αποσυρθούν από την αγορά πριν τη χορήγηση των εθνικών αδειών. Συναφώς, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου διαπίστωσε ότι η νέα οδηγία περί εγκρίσεως της επίμαχης ουσίας δεν περιείχε διάταξη η οποία να καταργεί την απαγορευτική απόφαση, οπότε βάσει της αποφάσεως αυτής, αν δεν παρατεινόταν η ήδη χορηγηθείσα αναστολή, οι ισχύουσες άδειες της προσφεύγουσας για τα προϊόντα της έπρεπε να ανακληθούν. Επιπλέον, η νέα οδηγία δεν περιείχε ούτε διάταξη η οποία να λαμβάνει υπόψη την αναστολή εκτελέσεως που χορηγήθηκε με τις διατάξεις της 28ης Απριλίου 2009 και της 15ης Ιανουαρίου 2010, ώστε να αποτρέπεται το ενδεχόμενο διακοπής της εμπορίας των οικείων φυτοφαρμακευτικών προϊόντων και να διασφαλίζεται εύλογο μεταβατικό στάδιο μεταξύ της αποφάσεως περί απαγορεύσεως και της έναρξης ισχύος της νέας οδηγίας. Κατά συνέπεια, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου παρέτεινε έως τις 31 Δεκεμβρίου 2011 την αναστολή που είχε χορηγηθεί όσον αφορά την ανάκληση των αδειών των φυτοφαρμακευτικών προϊόντων τα οποία περιέχουν την επίμαχη δραστική ουσία, υπογραμμίζοντας ότι διατάσσει το μέτρο αυτό λαμβάνοντας υπόψη ότι η εν λόγω ουσία είναι αβλαβής, όπως τελικώς προέκυψε μετά το πέρας της ταχείας διαδικασίας αξιολογήσεως.

Όσον αφορά αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων που αφορούν υποτιθέμενη αδυναμία των προσφευγουσών να καταβάλουν τα πρόστιμα που τους επέβαλε η Επιτροπή για παραβίαση των κανόνων του ανταγωνισμού, με τη διάταξη της 7ης Μαΐου 2010, T-410/09 R, *Almamet κατά Επιτροπής* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου επιβεβαίωσε για μία ακόμη φορά τη νομολογία σύμφωνα με την οποία η προσφεύγουσα οφείλει να προσκομίσει συγκεκριμένα στοιχεία, στηριζόμενα σε πιστοποιημένα αναλυτικά έγγραφα που δίνουν μια πιστή και συνολική εικόνα της χρηματοοικονομικής του καταστάσεως και παρέχουν στον δικαστή των ασφαλιστικών μέτρων τη δυνατότητα να εκτιμήσει τις ακριβείς συνέπειες, τις

οποίες η προσφεύγουσα θα υφίστατο κατά πάσα πιθανότητα, αν δεν χορηγούνταν τα προσωρινά μέτρα που ζητήθηκαν. Κατ' εφαρμογήν της νομολογίας αυτής, ο Πρόεδρος έκρινε ανεπαρκή την επίκληση, εκ μέρους της προσφεύγουσας, της προφορικής και μόνον αρνήσεως μιας τράπεζας, με την οποία ήλθε σε επαφή προκειμένου να εξασφαλίσει τραπεζική εγγύηση. Προσέθεσε δε ότι, μολονότι η νομολογία σύμφωνα με την οποία λαμβάνονται υπόψη τα οικονομικά του ομίλου των εταιριών έχει εφαρμοστεί συχνά ως προς τον πλειοψηφούντα μέτοχο, η συλλογιστική στην οποία στηρίζεται η ως άνω νομολογία είναι τέτοια ώστε δεν αποκλείεται το ενδεχόμενο να ασκεί εξίσου επιρροή και σε σχέση με τους μειοψηφούντες μετόχους, εφόσον τα συμφέροντα ορισμένων εξ αυτών μπορούν, λαμβανομένης υπόψη της διαρθρώσεως της μετοχικής συνθέσεως, να δικαιολογήσουν τη συνεκτίμηση των οικονομικών τους πόρων. Εν προκειμένω, δεδομένου ότι στη μετοχική σύνθεση της προσφεύγουσας εταιρίας υπάρχουν δύο βασικοί μέτοχοι, οι οποίοι κατέχουν το 50 % και το 30 % του μετοχικού κεφαλαίου αντιστοίχως, η εν λόγω εταιρία όφειλε να διαβιβάσει στον δικαστή των ασφαλιστικών μέτρων ακριβή στοιχεία σχετικά με τον μειοψηφούντα μέτοχο που κατέχει το 30 %⁴⁴.

Εξάλλου, η πρώτη αίτηση ασφαλιστικών μέτρων που υποβλήθηκε στο πλαίσιο του κανονισμού (ΕΚ) 1907/2006⁴⁵ θέτει το ζήτημα της αιτιώδους συνάφειας μεταξύ της προβαλλόμενης ζημίας και του μέτρου του οποίου η εκτέλεση ζητείται να ανασταλεί. Με τη διάταξη της 26ης Μαρτίου 2010, T-1/10 R, *SNF κατά ECHA* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου απέρριψε την αίτηση αναστολής της εκτελέσεως της καταχωρίσεως μιας χημικής ουσίας στον κατάλογο των ουσιών «που προκαλούν πολύ μεγάλη ανησυχία», με το σκεπτικό ότι καμιά διάταξη του κανονισμού 1907/2006 δεν είχε ως αποτέλεσμα την απαγόρευση ούτε τον περιορισμό της παρασκευής, της εμπορίας ή της χρήσης της εν λόγω ουσίας για τον λόγο και μόνον ότι καταχωρίστηκε στον ως άνω κατάλογο. Όσον αφορά τους φόβους ότι ο οικείος κατάλογος θα γίνει αντιληπτός από τη βιομηχανία και τους καταναλωτές ως «μαύρη λίστα» ουσιών προς αποφυγή, έκρινε ότι, καθόσον η εγγραφή της ουσίας στον επίμαχο κατάλογο δεν έχει ως αυτόματη συνέπεια την προοδευτική της αντικατάσταση από άλλες ουσίες, οι ενδεχόμενες αρνητικές αντιδράσεις των πελατών της προσφεύγουσας δεν μπορούν να θεωρηθούν ως συνέπειες τις οποίες ένας επιχειρηματίας θα αντλούσε ευλόγως από το γεγονός και μόνον ότι η επίμαχη ουσία χαρακτηρίστηκε ως ουσία που προκαλεί πολύ μεγάλη ανησυχία. Ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου αποφάνθηκε ότι, αν υποθεθεί ότι οι αρνητικές αυτές αντιδράσεις εξηγούνται λόγω μιας αλλαγής στην πολιτική που ακολουθούν οι οικείοι επιχειρηματίες, στηριζόμενης στην ολοένα μεγαλύτερη ευαισθησία σε θέματα επικίνδυνων ουσιών, πρόκειται για αυτόνομη επιλογή των επιχειρηματιών αυτών, η οποία συνιστά την καθοριστική αιτία της προβαλλόμενης ζημίας.

⁴⁴ Στο ίδιο πλαίσιο, αξίζει να σημειωθεί και μία άλλη υπόθεση —καλυπτόμενη από το απόρρητο λόγω του κινδύνου επισπεύσεως της πτωχεύσεως της προσφεύγουσας σε περίπτωση που αποκαλυπτόταν η επισφαλής οικονομική της κατάσταση— η οποία αφορούσε αίτηση απαλλαγής από την υποχρέωση που είχε επιβάλει η Επιτροπή, να συσταθεί τραπεζική εγγύηση ως προϋπόθεση για τη μη άμεση είσπραξη του επιβληθέντος προστίμου. Δεδομένου ότι η προσφεύγουσα είχε ήδη αρχίσει να εφαρμόζει σχέδιο καταβολής σε δόσεις του ποσού στην Επιτροπή, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου εξέδωσε, βάσει του άρθρου 105, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, διάταξη περί αναστολής εκτελέσεως, ορίζοντας και ημερομηνία ακροάσεως προκειμένου να ενθαρρύνει τους διαδίκους να καταλήξουν σε δικαστικό συμβιβασμό. Αφού οι προσπάθειές τους στέφθηκαν με επιτυχία, η υπόθεση ασφαλιστικών μέτρων διαγράφηκε από το πρωτόκολλο.

⁴⁵ Κανονισμός (ΕΚ) 1907/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2006, για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων (REACH) και για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Χημικών Προϊόντων καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/45/ΕΚ και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 793/93 του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 1488/94 της Επιτροπής καθώς και της οδηγίας 76/769/ΕΟΚ του Συμβουλίου και των οδηγιών της Επιτροπής 91/155/ΕΟΚ, 93/67/ΕΟΚ, 93/105/ΕΚ και 2000/21/ΕΚ (ΕΕ L 396, σ. 1).

Όσον αφορά τις διαδικασίες προσκλήσεως προς υποβολή προσφορών, χρήζει μνείας η διάταξη της 31ης Αυγούστου 2010, T-299/10 R, *Babcock Noell κατά Entreprise commune Fusion for Energy* (που δεν περιλαμβάνεται στη Συλλογή), που εκδόθηκε επί υποθέσεως σχετικής με το διεθνές έργο κατασκευής και εκμεταλλεύσεως διεθνούς πειραματικού θερμοπυρηνικού αντιδραστήρα (ITER), το οποίο έχει ως σκοπό να καταδείξει ότι η ενέργεια σύντηξης είναι εφικτή, τόσο από επιστημονικής όσο και από τεχνικής απόψεως. Στο πλαίσιο του έργου αυτού ιδρύθηκε η ευρωπαϊκή κοινή επιχείρηση για τον ITER, της οποίας αποστολή είναι να συνεισφέρει στην ταχεία υλοποίηση της ενέργειας σύντηξης. Προς τούτο, η κοινή επιχείρηση συνάπτει συμβάσεις σχετικές με την προμήθεια αγαθών, την εκτέλεση εργασιών ή την παροχή υπηρεσιών. Όσον αφορά την περίπτωση διαγωνισμού που προκηρύχθηκε για τη σύναψη συμβάσεως προμήθειας συστοιχιών περιελίξεων πηνίων τοροειδούς πεδίου ITER, η προσφεύγουσα, εταιρία που ασκεί δραστηριότητες στον τομέα της πυρηνικής τεχνολογίας, υπέβαλε προσφορά η οποία απορρίφθηκε ως μη σύμφωνη με τους όρους της συγγραφής υποχρεώσεων. Η εταιρία άσκησε προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της απορριπτικής αποφάσεως και της αποφάσεως περί κατακυρώσεως της συμβάσεως σε μία άλλη επιχείρηση, ενώ υπέβαλε παράλληλα και αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, η οποία απορρίφθηκε καθόσον δεν συνέτρεχε εν προκειμένω καμία από τις προϋποθέσεις λήψεως προσωρινών μέτρων.

Όσον αφορά την προϋπόθεση του επείγοντος, η υποτιθέμενη προσβολή της φήμης της προσφεύγουσας δεν αναγνωρίστηκε από τον δικαστή των ασφαλιστικών μέτρων, δεδομένου ότι η συμμετοχή σε δημόσιο μειοδοτικό διαγωνισμό συνεπάγεται κινδύνους για όλους τους συμμετέχοντες και αυτή καθαυτή η απόρριψη της προσφοράς ενός υποψηφίου, βάσει των κανόνων περί της συνάψεως των δημοσίων συμβάσεων, δεν είναι επιζήμια. Σε περίπτωση παράνομης απορρίψεως της προσφοράς μιας επιχειρήσεως, γίνεται δυσκολότερα δεκτό ότι η επιχείρηση κινδυνεύει να υποστεί σοβαρή και ανεπανόρθωτη βλάβη στη φήμη της, δεδομένου ότι, αφενός, η παράνομη απόρριψη δεν σχετίζεται με τις ικανότητές της και, αφετέρου, τυχόν ακυρωτική απόφαση θα καθιστούσε δυνατή την αποκατάσταση της φήμης της, εφόσον αυτή είχε θιγεί. Επιπλέον, όσον αφορά τη στάθμιση των συμφερόντων, ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων επισήμανε ότι το συμφέρον της προσφεύγουσας να μπορεί να αναφέρεται, για διαφημιστικούς σκοπούς, στην επίμαχη σύμβαση είναι υποδεέστερο του γενικού συμφέροντος της Ένωσης, περιλαμβανομένου και του σχετικού συμφέροντος των πολιτών της, για ταχεία υλοποίηση του ITER, έργου που έχει προέχουσα πολιτικοοικονομική σημασία, όπως καθίσταται πρόδηλο εκ του γεγονότος ότι αφορά την εκμετάλλευση της σύντηξης ως εν δυνάμει ανεξάντλητης, ασφαλούς, αειφόρου, οικολογικής και οικονομικώς ανταγωνιστικής πηγής ενέργειας, από την οποία η Ένωση θα μπορούσε να αντλήσει σημαντικά οφέλη⁴⁶.

Πρέπει, τέλος, να υπογραμμιστεί ο νομικός, οικονομικός και κοινωνικό-πολιτισμικός αντίκτυπος των διατάξεων του Προέδρου του Γενικού Δικαστηρίου της 30ής Απριλίου 2010, της 19ης Αυγούστου 2010, της 19ης Οκτωβρίου 2010 και της 25ης Οκτωβρίου 2010, T-18/10 R, T-18/10 R II, T-18/10 R II INTP και T-18/10 R II αντιστοίχως, *Inuit Tapiriit Kanatami κ.λπ. κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου* (εκκρεμεί η εκδίκαση αναιρέσεως, που δεν περιλαμβάνονται στη Συλλογή]. Οι διατάξεις αυτές ανάγονται στον κανονισμό (ΕΚ) 1007/2009⁴⁷, ο οποίος, προς διασφάλιση της καλής μεταχείρισεως των ζώων και προς θέσπιση εναρμονισμένων κανόνων εμπορίας των προϊόντων που προέρχονται από τη θήρα φώκιας, απαγόρευσε, από 20ης Αυγούστου 2010, την κυκλοφορία των

⁴⁶ Όσον αφορά τις δημόσιες συμβάσεις, αξιολογώμετες είναι και οι απορριπτικές διατάξεις της 15ης Οκτωβρίου 2010, T-415/10 R, *Nexans France κατά Entreprise commune Fusion for Energy*, της 26ης Μαρτίου 2010, T-6/10 R, *Sviluppo Globale κατά Επιτροπής*, της 5ης Φεβρουαρίου 2010, T-514/09 R, *De Post κατά Επιτροπής*, και της 20ής Ιανουαρίου 2010, T-443/09 R, *Agriconsulting Europe κατά Επιτροπής* (που δεν περιλαμβάνονται στη Συλλογή).

⁴⁷ Κανονισμός (ΕΚ) 1007/2009 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2009, περί εμπορίου προϊόντων φώκιας (ΕΕ L 286, σ. 36).

προϊόντων αυτών στην αγορά, εξαιρώντας τα προϊόντα που προέρχονται από θήρα στην οποία εκ παραδόσεως προβαίνουν οι Inuit και άλλες κοινότητες αυτοχθόνων πληθυσμών για λόγους επιβιώσής τους. Η εξαίρεση αυτή στηρίχθηκε στην προστασία των στοιχειωδών οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων των κοινοτήτων Inuit, οι οποίες επιδίδονται στη θήρα φώκιας για την επιβίωσή τους, δεδομένου ότι η θήρα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον πολιτισμό και την ταυτότητα των μελών της κοινωνίας τους. Όσον αφορά τους όρους υπό τους οποίους θα επιτρεπόταν στις κοινότητες Inuit να προβαίνουν στη διάθεση των προϊόντων, αυτοί θα καθορίζονταν από την Επιτροπή με σχετικό εκτελεστικό κανονισμό.

Τον Ιανουάριο του 2010, διάφοροι κυνηγοί και παγιδευτές φώκιας, μεταποιητές προϊόντων που προέρχονται από θήρα φώκιας και εταιρίες που εμπορεύονται τέτοια προϊόντα ή τα χρησιμοποιούν για ιατρικούς σκοπούς άσκησαν προσφυγή ακυρώσεως του κανονισμού 1007/2009 και, τον Φεβρουάριο του 2010, υπέβαλαν αίτηση αναστολής της εκτελέσεώς του. Με διάταξη της 30ής Απριλίου 2010, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου απέρριψε την ως άνω αίτηση. Συγκεκριμένα, διαπίστωσε μεν ότι δεν μπορούσε να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η κύρια προσφυγή να κριθεί παραδεκτή και ότι οι προβληθέντες λόγοι ακυρώσεως ήσαν, κατά τα φαινόμενα, πρόσφοροι και σοβαροί σε βαθμό τέτοιο ώστε να στοιχειοθετείται το *fumus boni juris*, πλην όμως κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν συνέτρεχε περίπτωση επείγοντος, ιδίως καθόσον η Επιτροπή δεν είχε ακόμη θεσπίσει τον εκτελεστικό κανονισμό, με τον οποίο θα καθόριζε τους όρους εφαρμογής της εξαίρεσεως που αναγνωρίστηκε υπέρ των κοινοτήτων Inuit.

Τον Ιούλιο του 2010, οι προσφεύγοντες υπέβαλαν εκ νέου αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, στηριζόμενη σε νέα πραγματικά περιστατικά, συγκεκριμένα δε στη δημοσίευση του σχεδίου του εκτελεστικού κανονισμού της Επιτροπής. Ισχυρίστηκαν ότι ο επικείμενος εκτελεστικός κανονισμός, ο οποίος επρόκειτο να τεθεί σε ισχύ στις 20 Αυγούστου 2010, αποτελούσε όλως απρόσφορο μέτρο και θα καθιστούσε, στην πράξη, κενή περιεχομένου την εξαίρεση που αναγνωρίστηκε υπέρ των κοινοτήτων Inuit. Με διάταξη της 19ης Αυγούστου 2010, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου έκανε δεκτή τη νέα αυτή αίτηση, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 105, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας και ανέστειλε, μέχρις εκδόσεως της διατάξεως με την οποία θα περατωνόταν η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, την εκτέλεσή του, επειδή περιόριζε, όσον αφορά τους προσφεύγοντες, τη διάθεση προϊόντων προερχόμενων από θήρα φώκιας στην αγορά.

Με διάταξη της 25ης Οκτωβρίου 2010, ο Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου περάτωσε τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων και απέρριψε, λόγω ελλείψεως επείγοντος, τη νέα αίτηση ασφαλιστικών μέτρων που είχε υποβληθεί τον Ιούλιο του 2010. Κατ' αρχάς οι προσφεύγοντες, εφόσον δεν υπάρχει ανάμεσά τους κάποια οντότητα δημοσίου δικαίου, δεν ήταν σε θέση να προβάλουν ομαδικώς τα γενικά οικονομικά, οικονομικά και κοινωνικά συμφέροντα των Inuit, αλλά έπρεπε ο καθένας από αυτούς να αποδείξει ότι ο κανονισμός 1007/2009 μπορούσε να του προκαλέσει, ατομικώς, σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημία, σε περίπτωση απορρίψεως της αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων. Οι προσφεύγοντες όμως δεν απέδειξαν τίποτε σχετικό. Όσον αφορά τόσο τους κυνηγούς και τους παγιδευτές φώκιας όσο και τους μεταποιητές των προϊόντων, παρέλειψαν εντελώς να προσδιορίσουν το ύψος είτε των εσόδων τους από το κυνήγι ή τις λοιπές δραστηριότητες είτε της προσωπικής τους περιουσίας, ενώ δεν προσκόμισαν κανένα πιστοποιητικό αρμόδιας αρχής από το οποίο να προκύπτει δικαίωμά τους σε οποιαδήποτε μορφή κοινωνικής αρωγής, επίδομα ανεργίας ή άλλη παροχή, τη στιγμή που μία έκθεση, στην οποία οι ίδιοι παρέπεμψαν, έκανε λόγο για επιδοτήσεις στη Γροιλανδία και τον Καναδά, τις χώρες καταγωγής τους, χορηγούμενες προς υποστήριξη του κυνηγιού της φώκιας. Όσον αφορά τις εμπορικές εταιρίες του οικείου τομέα, δεν προσκόμισαν αριθμητικά στοιχεία που θα καθιστούσαν δυνατή την εκτίμηση της σοβαρότητας της προβαλλόμενης ζημίας, σε σχέση με το μέγεθος και τον κύκλο εργασιών της καθεμιάς από τις επιχειρήσεις αυτές.

Τέλος, όσον αφορά τον εκτελεστικό κανονισμό της Επιτροπής, οι προσφεύγοντες δεν κατάφεραν να αποδείξουν ότι είναι αδύνατη η δημιουργία ενός σύμφωνου με τις απαιτήσεις του κανονισμού συστήματος ανιχνεύσεως που να παρέχει τη δυνατότητα εντοπισμού των προϊόντων που προέρχονται από θήρα φώκιας στην οποία επιδίδονται οι Inuit. Αντιθέτως μάλιστα, η έκθεση την οποία οι ίδιοι προσκόμισαν παρέπεμπε σε συστήματα ανιχνεύσεως που ήδη χρησιμοποιούνται στην πράξη στη Γροιλανδία (σήμανση των προϊόντων με γραμμικό κώδικα και με τη μνεία «Προϊόν θήρας στην οποία παραδοσιακά επιδίδονται οι κοινότητες Inuit για λόγους επιβίωσης»). Οι προσφεύγοντες δεν εξήγησαν τους λόγους για τους οποίους ήταν ανέφικτη η προσαρμογή του γροιλανδικού συστήματος ανιχνεύσεως στις απαιτήσεις του εκτελεστικού κανονισμού.

B — Σύνθεση του Γενικού Δικαστηρίου

(Σειρά πρωτοκόλλου στις 18 Νοεμβρίου 2010)

Πρώτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

A. Dittrich, Σ. Παπασάββας, O. Czúcz και J. Azizi, πρόεδροι τμήματος· M. Jaeger, Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου, N. J. Forwood, I. Pelikánová, E. Moavero Milanesi και L. Truchot, πρόεδροι τμήματος.

Δεύτερη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

N. Wahl, K. Jürimäe, I. Wiszniewska-Białecka, F. Dehousse, M. E. Martins Ribeiro, E. Cremona, V. Vadaralás, I. Labucka και M. Prek, δικαστές.

Τρίτη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά:

Δ. Γρατσιάς, J. Schwarcz, K. O'Higgins, S. Soldevila Frago, V. M. Ciucă, S. Frimodt Nielsen, H. Kanninen και M. Van der Woude, δικαστές· E. Coulon, Γραμματέας.

1. Μέλη του Γενικού Δικαστηρίου

(κατά σειρά αναλήψεως καθηκόντων)

Marc Jaeger

Γεννήθηκε το 1954· δικηγόρος· δικαστικός ακόλουθος υπό τον γενικό εισαγγελέα· δικαστής, αντιπρόεδρος του tribunal d'arrondissement de Luxembourg· διδάσκων στο Πανεπιστημιακό Κέντρο του Λουξεμβούργου· αποσπασμένος δικαστής, εισηγητής σε γραφείο δικαστή του Δικαστηρίου από το 1986· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 11 Ιουλίου 1996· Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Josef Azizi

Γεννήθηκε το 1948· διδάκτωρ Νομικής και πτυχιούχος Κοινωνικών και Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου της Βιέννης· εντεταλμένος καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο της Βιέννης, στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου της Βιέννης και σε άλλα πανεπιστημιακά ιδρύματα· ομότιμος καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Βιέννης· Ministerialrat και διευθυντής τμήματος στην Ομοσπονδιακή Καγκελαρία· μέλος της διευθύνουσας επιτροπής νομικής συνεργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης (CDCJ)· εκπρόσωπος ad litem ενώπιον του Verfassungsgerichtshof (Συνταγματικού Δικαστηρίου) σε ένδικες διαδικασίες ελέγχου της συνταγματικότητας των ομοσπονδιακών νόμων· συντονιστής υπεύθυνος για την προσαρμογή του ομοσπονδιακού αυστριακού δικαίου προς το κοινοτικό δίκαιο· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 18 Ιανουαρίου 1995.

Arjen W. H. Meij

Γεννήθηκε το 1944· σύμβουλος στο Hoge Raad der Nederlanden (1996)· σύμβουλος και αντιπρόεδρος στο College van Beroep voor het bedrijfsleven (διοικητικό δικαστήριο εμπορίου και βιομηχανίας) (1986)· αναπληρωτής σύμβουλος στο Εφετείο Κοινωνικών Υποθέσεων και στη Δικαστική Επιτροπή Δασμολογίου· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1980)· δίδαξε ευρωπαϊκό δίκαιο στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Groningen· research-assistant στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Michigan· μέλος της διεθνούς γραμματείας του Εμπορικού Επιμελητηρίου του Άμστερνταμ (1970)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 1998.

Μιχαήλ Βηλαράς

Γεννήθηκε το 1950· δικηγόρος (1974–1980)· εθνικός εμπειρογνώμονας στη Νομική Υπηρεσία της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και κατόπιν κύριος διοικητικός υπάλληλος στη Γενική Διεύθυνση V (Απασχόληση, εργασιακές σχέσεις και κοινωνικές υποθέσεις)· εισηγητής, πρόεδρος του ελληνικού Συμβουλίου της Επικρατείας και από το 1999 Σύμβουλος Επικρατείας· επίκουρο μέλος του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου· μέλος της Κεντρικής Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής· διευθυντής του Νομικού Γραφείου της Κυβέρνησης (1996–1998)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 1998.

Nicholas James Forwood

Γεννήθηκε το 1948· αποφοίτησε από το Πανεπιστήμιο του Cambridge (BA 1969, MA 1973) (Mechanical Sciences and Law)· κατέστη μέλος του Αγγλικού Δικηγορικού Συλλόγου το 1970, εν συνεχεία δε δικηγόρησε στο Λονδίνο (1971–1999) και στις Βρυξέλλες (1979–1999)· κατέστη μέλος του ιρλανδικού Δικηγορικού Συλλόγου το 1981· το 1987 κατέστη Queen's Counsel και το 1998 Benchet of the Middle Temple· εκπρόσωπος του Δικηγορικού Συλλόγου Αγγλίας και Ουαλίας στο Συμβούλιο Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (CCBE) και πρόεδρος της μόνιμης αντιπροσωπείας του CCBE στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (1995–1999)· μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της World Trade Law Association και της European Maritime Law Organization (1993–2002)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 15 Δεκεμβρίου 1999.

Maria Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro

Γεννήθηκε το 1956· σπούδασε στη Λισσαβώνα, στις Βρυξέλλες και στο Στρασβούργο· άσκησε δικηγορία στην Πορτογαλία και στις Βρυξέλλες· ελεύθερη ερευνήτρια του Ινστιτούτου Ευρωπαϊκών Σπουδών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου των Βρυξελλών· εισηγήτρια στο γραφείο του Πορτογάλου δικαστή στο Δικαστήριο J. C. Moitinho de Almeida (1986 έως 2000) και, κατόπιν, στο γραφείο του Προέδρου του Πρωτοδικείου B. Vesterdorf (2000 έως 2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 31 Μαρτίου 2003.

Franklin Dehousse

Γεννήθηκε το 1959· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο Λιέγης, 1981)· aspirant στο Εθνικό Ίδρυμα Επιστημονικών Ερευνών (1985–1989)· νομικός σύμβουλος στο Κοινοβούλιο (Chambre des representants, 1981–1990)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου, 1990)· καθηγητής (Πανεπιστήμια Λιέγης και Στρασβούργου, Κολέγιο της Ευρώπης, Institut royal superieur de Defense, Πανεπιστήμιο Montesquieu του Bordeaux· college Michel Servet des universites de Paris· facultes Notre-Dame de la Paix στη Namur)· ειδικός εκπρόσωπος του Υπουργού Εξωτερικών (1995–1999)· διευθυντής ευρωπαϊκών σπουδών του Institut royal des relations internationales (1998–2003)· πάρεδρος στο βελγικό Conseil d'État (2001–2003)· σύμβουλος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1990–2003)· μέλος του Observatoire Internet (2001–2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2003.

Ena Cremona

Γεννήθηκε το 1936· πτυχιούχος ξένων γλωσσών του Βασιλικού Πανεπιστημίου της Μάλτας (1955)· διδάκτωρ του Βασιλικού Πανεπιστημίου της Μάλτας (1958)· δικηγόρος Μάλτας από το 1959· νομικός σύμβουλος στο εθνικό συμβούλιο γυναικών (1964–1979)· μέλος της επιτροπής δημοσίας διοικήσεως (1987–1989)· μέλος του διοικητικού συμβουλίου της Lombard Bank(Malta) Ltd, εκπρόσωπος του Δημοσίου ως μετόχου (1987–1993)· μέλος της εκλογικής επιτροπής από το 1993· μέλος της επιτροπής κρίσεως διδακτορικών στη Νομική Σχολή του Βασιλικού Πανεπιστημίου της Μάλτας· μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) (2003–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Ottó Czúcz

Γεννήθηκε το 1946· διδάκτωρ Νομικής του Πανεπιστημίου του Szeged (1971)· διοικητικός υπάλληλος στο Υπουργείο Εργασίας (1971–1974)· επιφορτισμένος με διδασκαλία και καθηγητής (1974–1989), κοσμήτορας της Νομικής Σχολής (1989–1990) και αντιπρύτανης (1992–1997) του Πανεπιστημίου του Szeged· δικηγόρος· μέλος της διοικήσεως του εθνικού οργανισμού ασφαλίσεως γήρατος· αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Κοινωνικής Ασφαλίσεως (1998–2002)· μέλος του επιστημονικού συμβουλίου της διεθνούς ενώσεως κοινωνικής ασφαλίσεως· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1998–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Irena Wiszniewska-Białecka

Γεννήθηκε το 1947· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Βαρσοβίας (1965–1969)· ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Νομικών Επιστημών της Πολωνικής Ακαδημίας Επιστημών (1969–2004)· συνεργαζόμενη ερευνήτρια στο Ινστιτούτο Max Planck αλλοδαπού και διεθνούς δικαίου στον τομέα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, των δικαιωμάτων του δημιουργού και του δικαίου του ανταγωνισμού στο Μόναχο (υποτροφία του Foundation AvH – 1985–1986)· δικηγόρος (1992–2000)· δικαστής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (2001–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Irena Pelikánová

Γεννήθηκε το 1949· διδάκτωρ Νομικής, βοηθός στον τομέα του οικονομικού δικαίου (πριν από το 1989), στη συνέχεια διδάκτωρ επιστημών, καθηγήτρια δικαίου επιχειρήσεων (από το 1993) στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Καρόλου της Πράγας· μέλος του διοικητικού οργάνου της επιτροπής κινητών αξιών (1999–2002)· δικηγόρος· μέλος του νομοθετικού συμβουλίου της Τσεχικής Κυβερνήσεως (1998–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Vilenas Vadapalas

Γεννήθηκε το 1954· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Μόσχας)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Βαρσοβίας)· καθηγητής του Πανεπιστημίου του Vilnius: διεθνές δίκαιο (από το 1981), ανθρώπινα δικαιώματα (από το 1991) και κοινοτικό δίκαιο (από το 2000)· σύμβουλος της κυβέρνησεως για τις εξωτερικές υποθέσεις (1991–1993)· μέλος της ομάδας συντονισμού της αντιπροσωπείας για τις διαπραγματεύσεις περί προσχωρήσεως στην Ευρωπαϊκή Ένωση· γενικός διευθυντής του τμήματος ευρωπαϊκού δικαίου της κυβέρνησεως (1997–2004)· καθηγητής ευρωπαϊκού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Vilnius, κάτοχος της έδρας Jean Monnet· πρόεδρος της λιθουανικής ενώσεως σπουδών για την Ευρωπαϊκή Ένωση· εισηγητής της κοινοβουλευτικής ομάδας εργασίας για τη συνταγματική μεταρρύθμιση σχετικά με την ένταξη της Λιθουανίας· μέλος της διεθνούς επιτροπής νομικών (Απρίλιος 2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Küllike Jürimäe

Γεννήθηκε το 1962· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Tartu (1981–1986)· βοηθός του εισαγγελέα της Δημοκρατίας στο Ταλλίν (1986–1991)· απόφοιτη της διπλωματικής σχολής της Εσθονίας (1991–1992)· νομικός σύμβουλος (1991–1993) και γενικός σύμβουλος στο Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο (1992–1993)· δικαστής στο Εφετείο του Ταλλίν (1993–2004)· European Master στα ανθρώπινα δικαιώματα και τον εκδημοκρατισμό, Πανεπιστήμια της Πάδουας και του Nottingham (2002–2003)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Ingrida Labucka

Γεννήθηκε το 1963· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου Λεττονίας (1986)· επιθεωρητής εκ μέρους του Υπουργείου Εσωτερικών για την περιφέρεια του Κίρον και την πόλη της Ρίγας (1986–1989)· δικαστής στο Πρωτοδικείο της Ρίγας (1990–1994)· δικηγόρος (1994–1998 και Ιούλιος 1999–Μάιος 2000)· Υπουργός Δικαιοσύνης (Νοέμβριος 1998–Ιούλιος 1999 και Μάιος 2000–Οκτώβριος 2002)· μέλος του Διεθνούς Διαιτητικού Δικαστηρίου της Χάγης (2001–2004)· μέλος του Κοινοβουλίου (2002–2004)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Σάββας Σ. Παπασάββας

Γεννήθηκε το 1969· σπουδές στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (πτυχίο το 1991)· σπουδές τρίτου κύκλου στο Πανεπιστήμιο Paris II (DEA δημοσίου δικαίου το 1992) και στο Πανεπιστήμιο Aix-Marseille III (διδακτορικό το 1995)· εγγραφή στον Δικηγορικό Σύλλογο Κύπρου, μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Λευκωσίας από το 1993· επιφορτισμένος με διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο Κύπρου (1997–2002), λέκτορας συνταγματικού δικαίου από τον Σεπτέμβριο του 2002· ερευνητής στο Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου (2001–2002)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Μαΐου 2004.

Enzo Moavero Milanese

Γεννήθηκε το 1954· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο La Sapienza Ρώμης)· σπουδές κοινοτικού δικαίου (Κολέγιο της Ευρώπης, Μπριζ)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου, ασκεί το επάγγελμα του δικηγόρου (1978–1983)· επιφορτισμένος με τη διδασκαλία του κοινοτικού δικαίου στα Πανεπιστήμια La Sapienza Ρώμης (1993–1996), Luiss Ρώμης (1993–1996 και 2002–2006) και Bocconi Μιλάνου (1996–2000)· σύμβουλος του Ιταλού Πρωθυπουργού επί κοινοτικών ζητημάτων (1993–1995)· υπάλληλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: νομικός σύμβουλος και, στη συνέχεια, προϊστάμενος του γραφείου του αντιπροέδρου (1989–1992), προϊστάμενος του γραφείου του αρμόδιου για την «εσωτερική αγορά» (1995–1999) και τον «ανταγωνισμό» (1999) επιτρόπου, διευθυντής στη Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (2000–2002), βοηθός γενικός γραμματέας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2002–2005), γενικός γραμματέας του Γραφείου Πολιτικών Συμβούλων (2006)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 3 Μαΐου 2006.

Nils Wahl

Γεννήθηκε το 1961· απόφοιτος Νομικής (Πανεπιστήμιο Στοκχόλμης, 1987)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Στοκχόλμης, 1995)· συνεργαζόμενος καθηγητής, κάτοχος της έδρας Jean Monnet ευρωπαϊκού δικαίου (1995)· καθηγητής ευρωπαϊκού δικαίου (Πανεπιστήμιο Στοκχόλμης, 2001)· βοηθός δικηγόρος σε ιδιωτικό γραφείο (1987–1989)· διοικητικός διευθυντής εκπαιδευτικού ιδρύματος (1993–2004)· πρόεδρος του σουηδικού δικτύου ευρωπαϊκής νομικής έρευνας (Natverket for europarattslig forskning) (2001–2006) μέλος του Συμβουλίου για Ζητήματα Ανταγωνισμού (Radet for konkurrensfragor) (2001–2006)· δικαστής στο Εφετείο Skane και Blekinge (Hovratten over Skane och Blekinge) (2005)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Miro Prek

Γεννήθηκε το 1965· πτυχιούχος Νομικής (1989)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου (1994)· άσκησε διάφορα καθήκοντα στη δημόσια διοίκηση, κυρίως στην κυβερνητική υπηρεσία νομοθεσίας (βοηθός υππουργός και υποδιευθυντής, προϊστάμενος του τμήματος ευρωπαϊκού και συγκριτικού δικαίου) και στην υπηρεσία ευρωπαϊκών υποθέσεων (βοηθός υππουργός)· μέλος της ομάδας διαπραγματεύσεων για τη συμφωνία συνδέσεως (1994–1996) και για την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1998–2003), υπεύθυνος για τις νομικές υποθέσεις· δικηγόρος· υπεύθυνος των σχεδίων για την προσαρμογή στην ευρωπαϊκή νομοθεσία και για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, κυρίως στα δυτικά Βαλκάνια· προϊστάμενος τμήματος στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2004–2006)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2006.

Teodor Tchipev

Γεννήθηκε το 1940· σπούδασε Νομικά στο Πανεπιστήμιο St Kliment Ohridski, Σόφια (1961)· διδάκτωρ Νομικής (1977)· δικηγόρος (1963–1964)· νομικός σύμβουλος του κρατικού φορέα διεθνών οδικών μεταφορών (1964–1973)· υπεύθυνος μελετών στο Νομικό Ινστιτούτο της Βουλγαρικής Ακαδημίας Επιστημών (1973–1988)· λέκτορας Πολιτικής Δικονομίας στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου St Kliment Ohridski στη Σόφια (1988–1991)· διαιτητής στο διαιτητικό δικαστήριο του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου (1988–2006)· δικαστής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1991–1994)· αναπληρωτής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Paissiy Hilendarski Φιλιππούπολης (Φεβρουάριος 2001–2006)· Υπουργός Δικαιοσύνης (1994–1995)· λέκτορας πολιτικής δικονομίας στο Νέο Βουλγαρικό Πανεπιστήμιο Σόφιας (1995–2006)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Ιανουαρίου 2007.

Valeriu M. Ciucă

Γεννήθηκε το 1960· πτυχιούχος Νομικής (1984), διδάκτωρ Νομικής (1997) (Πανεπιστήμιο Alexandru Ioan Cuza Ιασίου)· πρωτοδίκης Suceava (1984–1989)· στρατοδίκης Ιασίου (1989–1990)· καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Alexandru Ioan Cuza Ιασίου (1990–2006)· υποτροφία εξειδίκευσης στο ιδιωτικό δίκαιο στο Πανεπιστήμιο της Rennes (1991–1992)· λέκτορας στο Πανεπιστήμιο Petre Andrei Ιασίου (1999–2002)· αναπληρωτής καθηγητής στην Universite du Littoral Cote d'Opale (LAB·RII) (2006)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 12 Ιανουαρίου 2007.

Alfred Dittrich

Γεννήθηκε το 1950· σπουδές στο Πανεπιστήμιο Erlangen-Nurnberg (1970–1975)· Rechtsreferendar στο Ανώτατο Περιφερειακό Δικαστήριο της Νυρεμβέργης (1975–1978)· υπάλληλος διοικήσεως στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας (1978–1982)· υπάλληλος διοικήσεως στη μόνιμη αντιπροσωπεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1982)· υπάλληλος διοικήσεως στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας, επιφορτισμένος με ζητήματα κοινοτικού δικαίου και ανταγωνισμού (1983–1992)· προϊστάμενος του τμήματος «Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως» (1992–2007) του Υπουργείου Δικαιοσύνης· προϊστάμενος της γερμανικής αντιπροσωπείας της ομάδας εργασίας «Δικαστήριο» του Συμβουλίου· εκπρόσωπος της ομοσπονδιακής κυβερνήσεως σε μεγάλο αριθμό υποθέσεων ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Santiago Soldevila Frago

Γεννήθηκε το 1960· πτυχιούχος Νομικής από το Universidad Autonoma de Barcelona (1983)· δικαστής (1985)· από το 1992, δικαστής των τμημάτων διοικητικών διαφορών του Tribunal Superior de Justicia de Canarias, Santa Cruz de Tenerife (1992 και 1993) και της Audiencia Nacional (Μαδρίτη, Μάιος 1998–Αύγουστος 2007), όπου δίκασε προσφυγές σε φορολογικές υποθέσεις (ΦΠΑ), καθώς και προσφυγές κατά των γενικών κανονιστικών διατάξεων του Υπουργού Οικονομικών και των αποφάσεων του περί κρατικών ενισχύσεων ή περί ευθύνης του δημοσίου· επίσης, δίκασε τις προσφυγές κατά όλων των συμφωνιών των κεντρικών ρυθμιστικών οικονομικών οργανισμών του τραπεζικού, χρηματιστηριακού, ενεργειακού και ασφαλιστικού τομέα, καθώς και του τομέα της προστασίας του ανταγωνισμού· εισηγητής στο Συνταγματικό Δικαστήριο (1993–1998)· δικαστής του Γενικού Δικαστηρίου από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Laurent Truchot

Γεννήθηκε το 1962· πτυχιούχος του Ινστιτούτου Πολιτικών Μελετών του Παρισιού (1984)· πρώην μαθητής της Εθνικής Σχολής Δικαστών (1986–1988)· δικαστής στο Tribunal de grande instance της Μασσαλίας (Ιανουάριος 1988–Ιανουάριος 1990)· δικαστής στη διεύθυνση αστικών υποθέσεων και νομοθεσίας του Υπουργείου Δικαιοσύνης (Ιανουάριος 1990–Ιούνιος 1992)· βοηθός προϊστάμενος και, στη συνέχεια, στη συνέχεια προϊστάμενος του γραφείου της γενικής διεύθυνσης ανταγωνισμού, καταναλώσεως και πατάξεως της απάτης στο Υπουργείο Οικονομίας, Οικονομικών και Βιομηχανίας (Ιούνιος 1992–Σεπτέμβριος 1994)· τεχνικός σύμβουλος του Υπουργού Δικαιοσύνης (Σεπτέμβριος 1994–Μάιος 1995)· δικαστής στο Tribunal de grande instance της πόλεως Nimes (Μάιος 1995–Μάιος 1996)· εισηγητής στο Δικαστήριο στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα Léger (Μάιος 1996–Δεκέμβριος 2001)· conseiller referendaire (δικαστής επιφορτισμένος με τον έλεγχο των δημοσίων δαπανών) στο Cour de cassation (Δεκέμβριος 2001–Αύγουστος 2007)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Sten Frimodt Nielsen

Γεννήθηκε το 1963· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου της Κοπεγχάγης (1988)· υπάλληλος του Υπουργείου Εξωτερικών (1988–1991)· καθηγητής διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης (1988–1991)· γραμματέας πρεσβείας στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Δανίας στα Ηνωμένα Έθνη στη Νέα Υόρκη (1991–1994)· υπάλληλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών (1994–1995)· συνεργαζόμενος καθηγητής του Πανεπιστημίου της Κοπεγχάγης (1995)· σύμβουλος, στη συνέχεια κύριος σύμβουλος στην υπηρεσία του πρωθυπουργού (1995–1998)· σύμβουλος υπουργός στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Δανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση (1998–2001)· ειδικός σύμβουλος στην υπηρεσία του πρωθυπουργού επί νομικών ζητημάτων (2001–2002)· προϊστάμενος τμήματος και νομικός σύμβουλος στην υπηρεσία του πρωθυπουργού (Μάρτιος 2002–Ιούλιος 2004)· βοηθός υφυπουργός και νομικός σύμβουλος στην υπηρεσία του πρωθυπουργού (Αύγουστος 2004–Αύγουστος 2007)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 17 Σεπτεμβρίου 2007.

Kevin O'Higgins

Γεννήθηκε το 1946· σπουδές στο Crescent College του Limerick, στο Clongowes Wood College, στο University College του Δουβλίνου (B.A.degree και πτυχίο ευρωπαϊκού δικαίου) και στο Kings Inns. ενεγράφη στον Δικηγορικό Σύλλογο της Ιρλανδίας το 1968· barrister (1968–1982)· Senior Counsel (Inner Bar of Ireland, 1982–1986)· δικαστής στο Circuit Court (1986–1997)· δικαστής στο High Court της Ιρλανδίας (1997–2008)· Benchers του Kings Inns· αντιπρόσωπος της Ιρλανδίας στο Συμβουλευτικό Συμβούλιο Ευρωπαίων Δικαστών (2000–2008)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 15 Σεπτεμβρίου 2008.

Heikki Kanninen

Γεννήθηκε το 1952· πτυχιούχος της Σχολής Ανώτατων Εμπορικών Σπουδών του Ελσίνκι και της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Ελσίνκι· εισηγητής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο της Φινλανδίας· γενικός γραμματέας της επιτροπής για τη μεταρρύθμιση των κανόνων περί έννομης προστασίας στη δημόσια διοίκηση· κύριος υπάλληλος διοικήσεως στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο· γενικός γραμματέας της επιτροπής για τη μεταρρύθμιση της διοικητικής δικονομίας, σύμβουλος στη νομοπαρασκευαστική υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης· βοηθός γραμματέας στο δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο· δικαστής στο Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο (1998–2005)· μέλος του τμήματος προσφυγών για τους πρόσφυγες· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005 μέχρι τις 6 Οκτωβρίου 2009· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Juraj Schwarcz

Γεννήθηκε το 1952· διδάκτωρ της Νομικής (Πανεπιστήμιο Comenius της Μπρατισλάβα, 1979)· νομικός σύμβουλος επιχειρήσεων (1975–1990)· γραμματέας επιφορτισμένος με την τήρηση εμπορικών μητρώων στο Δημοτικό Δικαστήριο του Košice (1991)· δικαστής στο Δημοτικό Δικαστήριο του Košice (Ιανουάριος–Οκτώβριος 1992)· δικαστής και πρόεδρος τμήματος στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Košice (Νοέμβριος 1992–2009)· δικαστής με απόσπαση στο Ανώτατο Δικαστήριο της Σλοβακικής Δημοκρατίας, τμήμα εμπορικού δικαίου (Οκτώβριος 2004–Σεπτέμβριος 2005)· πρόεδρος του σώματος εμπορικού δικαίου στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Košice (Οκτώβριος 2005–Σεπτέμβριος 2009)· επισκέπτης καθηγητής του τμήματος εμπορικού και οικονομικού δικαίου του Πανεπιστημίου P.J. Šafárik του Košice (1997–2009)· επισκέπτης καθηγητής της Δικαστικής Ακαδημίας (2005–2009)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Marc van der Woude

Γεννήθηκε το 1960· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο του Groningen, 1983)· σπουδές στο Κολέγιο της Ευρώπης (1983–1984)· βοηθός στο Κολέγιο της Ευρώπης (1984–1986)· εντεταλμένος με τη διδασκαλία στο Πανεπιστήμιο του Leiden (1986–1987)· εισηγητής στη γενική διεύθυνση ανταγωνισμού της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1987–1989)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1989–1992)· πολιτικός συντονιστής στη γενική διεύθυνση ανταγωνισμού της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1992–1993)· μέλος της νομικής υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1993–1995)· δικηγόρος Βρυξελλών από το 1995· καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Erasmus του Rotterdam από το 2000· συγγραφέας πολυάριθμων δημοσιευμάτων· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 13 Σεπτεμβρίου 2010.

Δημήτριος Γρατσιάς

Γεννήθηκε το 1957 στην Αθήνα· πτυχιούχος της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1980)· diplôme d'Études Approfondies (DEA) δημοσίου δικαίου του Πανεπιστημίου Paris I, Panthéon-Sorbonne (1981)· certificat του Πανεπιστημιακού Κέντρου Κοινοτικών και Ευρωπαϊκών Σπουδών (Πανεπιστήμιο Paris I) (1982)· εισηγητής του Συμβουλίου της Επικρατείας (1985–1992)· πάρεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας (1992–2005)· εισηγητής στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1994–1996)· επίκουρο μέλος του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου (1998 και 1999)· σύμβουλος της Επικρατείας (από το 2005)· μέλος του Ειδικού Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας (2006)· μέλος του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου Διοικητικής Δικαιοσύνης (2008)· επιθεωρητής Διοικητικών Δικαστηρίων (2009–2010)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 25η Οκτωβρίου 2010.

Andrei Popescu

Γεννήθηκε το 1948· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου (1971)· μεταπτυχιακές σπουδές στο διεθνές εργατικό δίκαιο και στο ευρωπαϊκό δίκαιο κοινωνικής ασφάλισης, Πανεπιστήμιο Γενεύης (1973–1974)· διδάκτωρ του Πανεπιστημίου του Βουκουρεστίου (1980)· δόκιμος βοηθός (1971–1973), μόνιμος βοηθός (1974–1985), στη συνέχεια επιφορτισμένος με τη διδασκαλία του εργατικού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Βουκουρεστίου (1985–1990)· κύριος ερευνητής στο Ινστιτούτο επιστημονικών ερευνών στον τομέα της εργασίας και της κοινωνικής προστασίας (1990–1991)· βοηθός γενικός διευθυντής (1991–1992), στη συνέχεια διευθυντής (1992–1996) στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Προστασίας· λέκτορας (1997), στη συνέχεια καθηγητής στην Εθνική Σχολή Πολιτικών και Διοικητικών Μελετών, Βουκουρέστι (2000)· Υφυπουργός στο Υπουργείο Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης (2001–2005)· προϊστάμενος τμήματος στο Νομοθετικό Συμβούλιο της Ρουμανίας (1996–2001 και 2005–2009)· διευθυντής και ιδρυτικό μέλος της Ρουμανικής Επιθεωρήσεως Ευρωπαϊκού Δικαίου· πρόεδρος της Ρουμανικής Εταιρίας Ευρωπαϊκού Δικαίου (2009–2010)· εκπρόσωπος της Ρουμανικής Κυβερνήσεως ενώπιον των δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009–2010)· δικαστής στο Γενικό Δικαστήριο από τις 26 Νοεμβρίου 2010.

Emmanuel Coulon

Γεννήθηκε το 1968· σπουδές νομικής στο Πανεπιστήμιο Pantheon-Assas Παρισίων· σπουδές οικονομικής διαχειρίσεως στο Πανεπιστήμιο Paris-Dauphine· Κολέγιο της Ευρώπης (1992)· εισαγωγικές εξετάσεις στο περιφερειακό κέντρο επιμορφώσεως για το επάγγελμα του δικηγόρου (Παρίσι)· πιστοποιητικό ασκήσεως του επαγγέλματος του δικηγόρου από τον Δικηγορικό Σύλλογο Βρυξελλών· άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου στις Βρυξέλλες· επιτυχών σε γενικό διαγωνισμό της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Πρωτοδικείο (στο γραφείο του Προέδρου A. Saggio, 1996–1998· στο γραφείο του Προέδρου B. Vesterdorf, 1998–2002)· προϊστάμενος του γραφείου του Προέδρου του Πρωτοδικείου (2003–2005)· Γραμματέας του Γενικού Δικαστηρίου από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

2. Μεταβολή της συνθέσεως του Γενικού Δικαστηρίου κατά το 2010

Πανηγυρική συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2010

Με αποφάσεις της 23ης Ιουνίου 2010 και της 8ης Ιουλίου 2010 οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών ανανέωσαν τη θητεία των δικαστών του Γενικού Δικαστηρίου Marc Jaeger, Josef Azizi, Eugénia Martins de Nazaré Ribeiro, Ottó Czócz, Irena Wiszniewska-Białicka, Franklin Dehousse, Küllike Jürimäe, Σάββα Παπασάββα, Sten Frimodt Nielsen, Heikki Kanninen και Juraj Schwarcz για την περίοδο από 1ης Σεπτεμβρίου 2010 μέχρι 31 Αυγούστου 2016.

Με απόφαση της 8ης Ιουλίου 2010 οι αντιπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών διόρισαν τον Marc van der Woude ως δικαστή του Γενικού Δικαστηρίου, για την περίοδο από 1ης Σεπτεμβρίου 2010 μέχρι 31 Αυγούστου 2016, σε αντικατάσταση του Arjen W. H. Meij.

Πανηγυρική συνεδρίαση της 25ης Οκτωβρίου 2010

Με απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 2010 οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών διόρισαν τον Δημήτριο Γρατσία ως δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε αντικατάσταση του Μιχαήλ Βηλαρά, για την περίοδο από 25 Οκτωβρίου 2010 μέχρι 31 Αυγούστου 2016.

Πανηγυρική συνεδρίαση της 26ης Νοεμβρίου 2010

Με απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2010 οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών διόρισαν τον Andrei Popescu ως δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε αντικατάσταση του Valeriu M. Ciucă, για την περίοδο από 26 Νοεμβρίου 2010 μέχρι 31 Αυγούστου 2016.

3. Σειρά πρωτοκόλλου

**από την 1η Ιανουαρίου 2010
έως 14 Σεπτεμβρίου 2010**

M. JAEGER, Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
J. AZIZI, πρόεδρος τμήματος
A. W. H. MEIJ, πρόεδρος τμήματος
M. ΒΗΛΑΡΑΣ, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, πρόεδρος τμήματος
M. E. MARTINS RIBEIRO, πρόεδρος τμήματος
O. CZÚCZ, πρόεδρος τμήματος
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, πρόεδρος τμήματος
I. PELIKÁNOVÁ, πρόεδρος τμήματος
F. DEHOUSSE, δικαστής
E. CREMONA, δικαστής
V. VADAPALAS, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, δικαστής
E. MOAVERO MILANESI, δικαστής
N. WAHL, δικαστής
M. PREK, δικαστής
T. TCHIPEV, δικαστής
V. M. CIUCĂ, δικαστής
A. DITTRICH, δικαστής
S. SOLDEVILA FRAGOSO, δικαστής
L. TRUCHOT, δικαστής
S. FRIMODT NIELSEN, δικαστής
K. O'HIGGINS, δικαστής
H. KANNINEN, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής

E. COULON, Γραμματέας

**από 15 Σεπτεμβρίου 2010
έως 24 Οκτωβρίου 2010**

M. JAEGER, Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
J. AZIZI, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, πρόεδρος τμήματος
O. CZÚCZ, πρόεδρος τμήματος
I. PELIKÁNOVÁ, πρόεδρος τμήματος
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, πρόεδρος τμήματος
E. MOAVERO MILANESI, πρόεδρος τμήματος
A. DITTRICH, πρόεδρος τμήματος
L. TRUCHOT, πρόεδρος τμήματος
M. ΒΗΛΑΡΑΣ, δικαστής
M. E. MARTINS RIBEIRO, δικαστής
F. DEHOUSSE, δικαστής
E. CREMONA, δικαστής
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, δικαστής
V. VADAPALAS, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
N. WAHL, δικαστής
M. PREK, δικαστής
V. M. CIUCĂ, δικαστής
S. SOLDEVILA FRAGOSO, δικαστής
S. FRIMODT NIELSEN, δικαστής
K. O'HIGGINS, δικαστής
H. KANNINEN, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής
M. VAN DER WOUDE, δικαστής

E. COULON, Γραμματέας

**από 25 Οκτωβρίου 2010
έως 25 Νοεμβρίου 2010**

M. JAEGER, Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
J. AZIZI, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, πρόεδρος τμήματος
O. CZÚCZ, πρόεδρος τμήματος
I. PELIKÁNOVÁ, πρόεδρος τμήματος
Σ. ΠΑΠΑΣΣΑΒΑΣ, πρόεδρος τμήματος
E. MOAVERO MILANESI, πρόεδρος τμήματος
A. DITTRICH, πρόεδρος τμήματος
L. TRUCHOT, πρόεδρος τμήματος
M. E. MARTINS RIBEIRO, δικαστής
F. DEHOUSSE, δικαστής
E. CREMONA, δικαστής
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, δικαστής
V. VADAPALAS, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
N. WAHL, δικαστής
M. PREK, δικαστής
V. M. CIUCĂ, δικαστής
S. SOLDEVILA FRAGOSO, δικαστής
S. FRIMODT NIELSEN, δικαστής
K. O'HIGGINS, δικαστής
H. KANNINEN, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής
M. VAN DER WOUDE, δικαστής
Δ. ΓΡΑΤΣΙΑΣ, δικαστής

E. COULON, Γραμματέας

**από 26 Νοεμβρίου 2010
έως 31 Δεκεμβρίου 2010**

M. JAEGER, Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου
J. AZIZI, πρόεδρος τμήματος
N. J. FORWOOD, πρόεδρος τμήματος
O. CZÚCZ, πρόεδρος τμήματος
I. PELIKÁNOVÁ, πρόεδρος τμήματος
Σ. ΠΑΠΑΣΑΒΒΑΣ, πρόεδρος τμήματος
E. MOAVERO MILANESI, πρόεδρος τμήματος
A. DITTRICH, πρόεδρος τμήματος
L. TRUCHOT, πρόεδρος τμήματος
M. E. MARTINS RIBEIRO, δικαστής
F. DEHOUSSE, δικαστής
E. CREMONA, δικαστής
I. WISZNIEWSKA-BIAŁECKA, δικαστής
V. VADAPALAS, δικαστής
K. JÜRIMÄE, δικαστής
I. LABUCKA, δικαστής
N. WAHL, δικαστής
M. PREK, δικαστής
S. SOLDEVILA FRAGOSO, δικαστής
S. FRIMODT NIELSEN, δικαστής
K. O'HIGGINS, δικαστής
H. KANNINEN, δικαστής
J. SCHWARCZ, δικαστής
M. VAN DER WOUDE, δικαστής
Δ. ΓΡΑΤΣΙΑΣ, δικαστής
A. POPESCU, δικαστής

M. E. COULON, Γραμματέας

4. Πρώην μέλη του Γενικού Δικαστηρίου

Eduard David Alexander Ogilvy (1989-1992)
Γεραρής Χρήστος (1989–1992)
Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995), πρόεδρος από το 1989 έως το 1995
Biancarelli Jacques (1989–1995)
Barrington Donal Patrick Michael (1989–1996)
Schintgen Romain Alphonse (1989–1996)
Kirschner Heinrich (1989–1997)
Saggio Antonio (1989–1998), πρόεδρος από το 1995 έως το 1998
Briët Cornelis Paulus (1989–1998)
Lenaerts Koen (1989–2003)
Vesterdorf Bo (1989–2007), πρόεδρος από το 1998 έως το 2007
García-Valdecasas y Fernández Rafael (1989–2007)
Καλογερόπουλος Ανδρέας (1992–1998)
Bellamy Christopher William (1992–1999)
Potocki André (1995–2001)
Gens de Moura Ramos Rui Manuel (1995–2003)
Lindh Pernilla (1995–2006)
Tiili Virpi (1995–2009)
Cooke John D. (1996–2008)
Pirrung Jörg (1997–2007)
Mengozzi Paolo (1998–2006)
Meij Arjen W. H. (1998–2010)
Βιλαράς Μιχάλης (1998–2010)
Legal Hubert (2001–2007)
Trstenjak Verica (2004–2006)
Šváby Daniel (2004–2009)
Tchipev Teodor (2007–2010)
Ciucă Valeriu M. (2007–2010)

Πρόεδροι

Da Cruz Vilaça José Luis (1989–1995)
Saggio Antonio (1995–1998)
Vesterdorf Bo (1998–2007)

Γραμματέας

Jung Hans (1989–2005)

Γ — Στατιστικά στοιχεία σχετικά με τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου

Γενική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου

1. Εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις (2006–2010)

Εισαχθείσες υποθέσεις

2. Φύση της διαδικασίας (2006–2010)
3. Φύση της προσφυγής, αγωγής ή αιτήσεως (2006–2010)
4. Τομέας (2006–2010)

Περατωθείσες υποθέσεις

5. Φύση της διαδικασίας (2006–2010)
6. Τομέας (2010)
7. Τομέας (2006–2010) (αποφάσεις και διατάξεις)
8. Δικάσας σχηματισμός (2006–2010)
9. Διάρκεια των διαδικασιών σε μήνες (2006–2010) (αποφάσεις και διατάξεις)

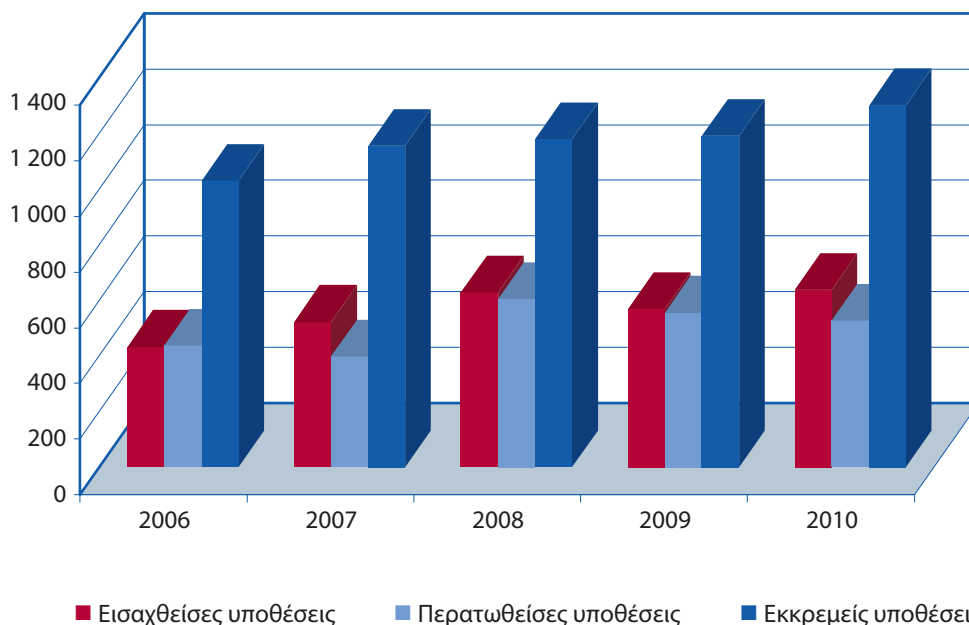
Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους

10. Φύση της διαδικασίας (2006–2010)
11. Τομέας (2006–2010)
12. Δικαστικός σχηματισμός (2006–2010)

Διάφορα

13. Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων (2006–2010)
14. Ταχείες διαδικασίες (2006–2010)
15. Αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου (1989–2010)
16. Κατανομή των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου αναλόγως της φύσεως της διαδικασίας (2006–2010)
17. Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2010) (αποφάσεις και διατάξεις)
18. Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2006–2010) (αποφάσεις και διατάξεις)
19. Γενική εξέλιξη (1989–2010) (εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις)

1. Γενική δραστηριότητα του Γενικού Δικαστηρίου — Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις (2006–2010)¹

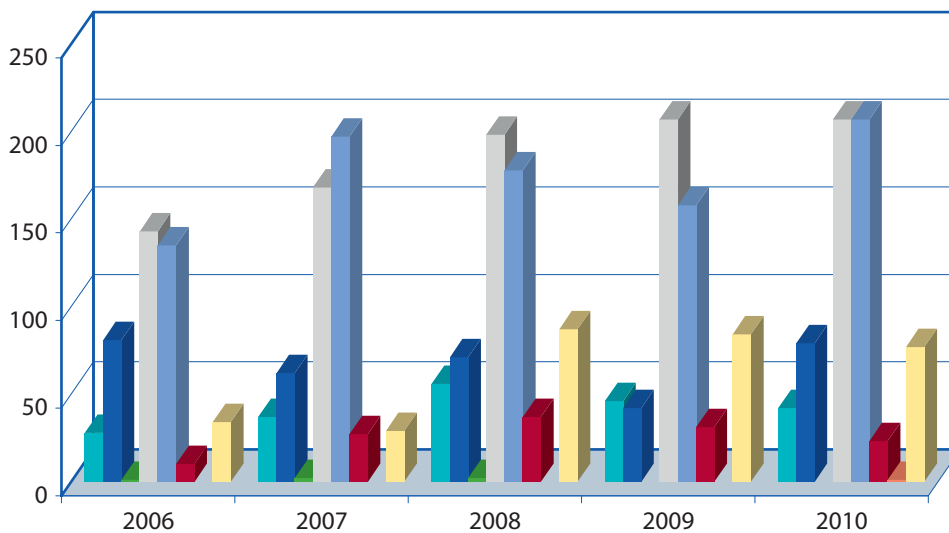

	2006	2007	2008	2009	2010
Εισαχθείσες υποθέσεις	432	522	629	568	636
Περατωθείσες υποθέσεις	436	397	605	555	527
Εκκρεμείς υποθέσεις	1 029	1 154	1 178	1 191	1 300

¹ Εφόσον δεν υπάρχει ένδειξη περί του αντιθέτου, ο παρών πίνακας και οι πίνακες των επομένων σελίδων περιλαμβάνουν τις ειδικές διαδικασίες.

Ως «ειδικές διαδικασίες» θεωρούνται: η ανακοπή ερημοδικίας (άρθρο 41 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 122 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου), η τριτανακοπή (άρθρο 42 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 123 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου) η αναθεώρηση αποφάσεως (άρθρο 44 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 125 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου) η ερμηνεία αποφάσεως (άρθρο 43 του Οργανισμού του Δικαστηρίου· άρθρο 129 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου) ο καθορισμός των δικαστικών εξόδων (άρθρο 92 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου) η αίτηση παροχής του ευεργετήματος πενίας (άρθρο 96 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου) και η διόρθωση αποφάσεως (άρθρο 84 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου).

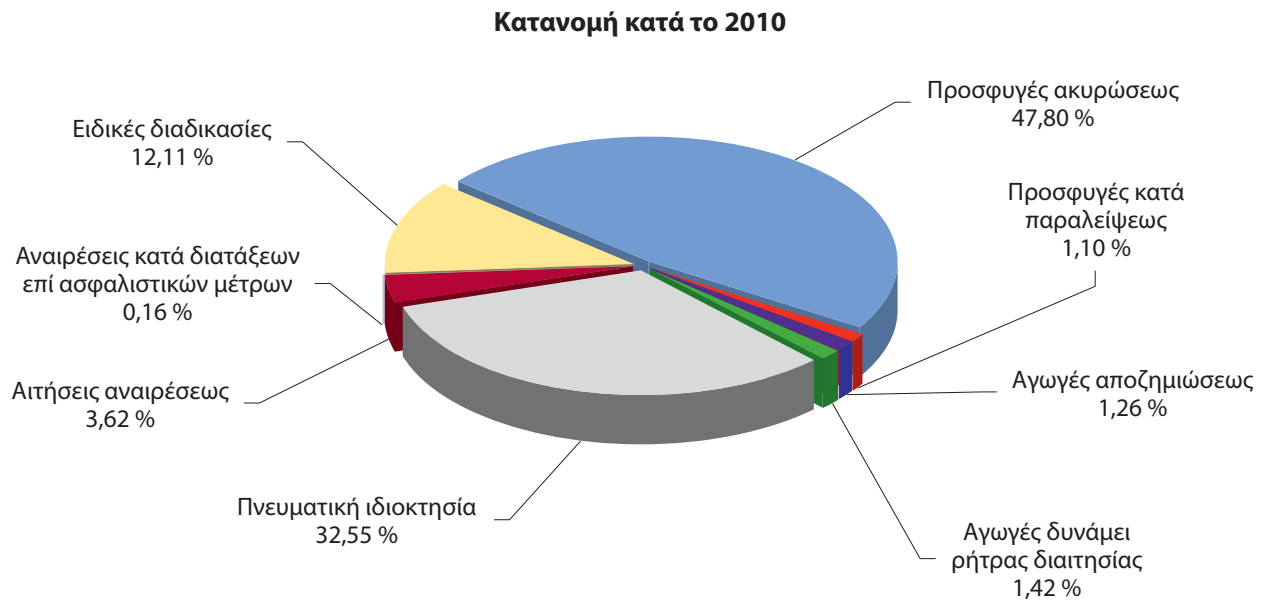
2. Εισαχθείσες υποθέσεις — Φύση των διαδικασιών (2006–2010)

■ Κρατικές ενισχύσεις	■ Ανταγωνισμός	■ Υπαλληλικές	■ Πνευματική ιδιοκτησία
■ Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	■ Αιτήσεις αναιρέσεως	■ Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί ασφαλιστικών μέτρων	■ Ειδικές διαδικασίες

	2006	2007	2008	2009	2010
Κρατικές ενισχύσεις	28	37	56	46	42
Ανταγωνισμός	81	62	71	42	79
Υπαλληλικές	1	2	2		
Πνευματική ιδιοκτησία	143	168	198	207	207
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	135	197	178	158	207
Αιτήσεις αναιρέσεως	10	27	37	31	23
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί ασφαλιστικών μέτρων					1
Ειδικές διαδικασίες	34	29	87	84	77
Σύνολο	432	522	629	568	636

3. Εισαχθείσες υποθέσεις — Φύση της προσφυγής, αγωγής ή αιτήσεως (2006–2010)

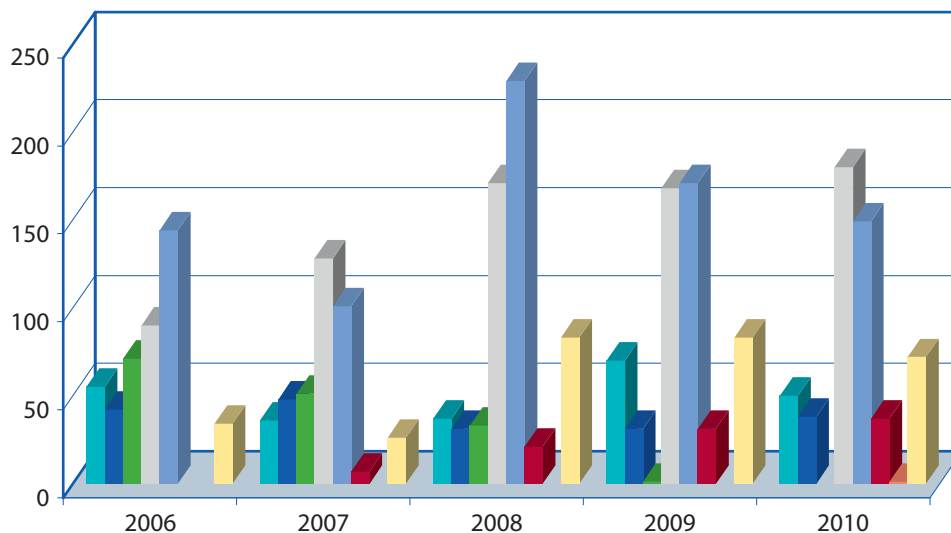
	2006	2007	2008	2009	2010
Προσφυγές ακυρώσεως	223	251	269	214	304
Προσφυγές κατά παραλείψεως	4	12	9	7	7
Αγωγές αποζημιώσεως	9	27	15	13	8
Αγωγές δυνάμει ρήτρας διαιτησίας	8	6	12	12	9
Πνευματική ιδιοκτησία	143	168	198	207	207
Υπαλληλικές	1	2	2		
Αιτήσεις αναιρέσεως	10	27	37	31	23
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί ασφαλιστικών μέτρων					1
Ειδικές διαδικασίες	34	29	87	84	77
Σύνολο	432	522	629	568	636

4. Εισαθείσες υποθέσεις — Τομέας (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Αλιευτική πολιτική		5	23	1	19
Ανταγωνισμός	81	62	71	42	79
Γεωργία	26	46	14	19	24
Δημόσια υγεία	1	1	2	2	4
Δημόσιες συμβάσεις	14	11	31	19	15
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης)	1	1		1	
Δίκαιο των επιχειρήσεων	1			1	
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα		4		6	3
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	1	1	1	1	
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	4	4	1	1	1
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	1		3	4	1
Ελευθερία εγκαταστάσεως			1		
Εμπορική πολιτική	18	9	10	8	9
Ενέργεια				2	
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	2	1	2	5	1
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας					1
Θεσμικό δίκαιο	12	19	23	32	17
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)					8
Κοινωνική πολιτική	2	5	6	2	4
Κρατικές ενισχύσεις	28	37	55	46	42
Μεταφορές	1	4	1		1
Οικονομική και νομισματική πολιτική	2				4
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	16	17	6	6	24
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός		1			
Περιβάλλον	9	27	7	4	15
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	5	12	7	7	21
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	145	168	198	207	207
Πολιτισμός	1	1		1	
Πρόσβαση στα έγγραφα	4	11	22	15	19
Προσέγγιση των νομοθεσιών		1			
Προστασία των καταναλωτών			2		
Προσχώρηση νέων κρατών μελών				1	
Ρήτρα διαιτησίας	8	6	12	12	9
Τελωνειακή Ένωση και Κοινό Δασμολόγιο	2	5	1	5	4
Φορολογία	1	2			1
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης		3	3	2	
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ/ΣΛΕΕ	386	464	502	452	533
Σύνολο Συνθήκης ΑΧ			1		
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ	1				1
Υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων	11	29	39	32	25
Ειδικές διαδικασίες	34	29	87	84	77
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	432	522	629	568	636

¹ Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) την 1η Δεκεμβρίου 2009 κατέστησε αναγκαία την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης των τομέων τους οποίους αφορούν οι ασκηθείσες προσφυγές. Συνακόλουθα, τα στοιχεία για την περίοδο 2006-2010 αναθεωρήθηκαν αναλόγως.

5. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Φύση της διαδικασίας (2006–2010)

- Κρατικές ενισχύσεις
- Ανταγωνισμός
- Υπαλληλικές
- Πνευματική ιδιοκτησία
- Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις
- Αιτήσεις αναιρέσεως
- Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί ασφαλιστικών μέτρων
- Ειδικές διαδικασίες

	2006	2007	2008	2009	2010
Κρατικές ενισχύσεις	55	36	37	70	50
Ανταγωνισμός	42	48	31	31	38
Υπαλληλικές	71	51	33	1	
Πνευματική ιδιοκτησία	90	128	171	168	180
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	144	101	229	171	149
Αιτήσεις αναιρέσεως		7	21	31	37
Αναιρέσεις κατά διατάξεων επί ασφαλιστικών μέτρων					1
Ειδικές διαδικασίες	34	26	83	83	72
Σύνολο	436	397	605	555	527

6. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Τομέας (2010) ¹

	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο
Ανταγωνισμός	26	12	38
Γεωργία	9	7	16
Δημόσια υγεία	2		2
Δημόσιες συμβάσεις	10	6	16
Δίκαιο των επιχειρήσεων		1	1
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	2	1	3
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών		2	2
Εμπορική πολιτική	8		8
Ενέργεια		2	2
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	1	3	4
Θεσμικό δίκαιο	9	17	26
Κοινωνική πολιτική	1	5	6
Κρατικές ενισχύσεις	28	22	50
Μεταφορές	1	1	2
Οικονομική και νομισματική πολιτική	0	2	2
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	1	1	2
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός	1		1
Περιβάλλον	2	4	6
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	8	2	10
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	132	48	180
Πρόσβαση στα έγγραφα	14	7	21
Προστασία των καταναλωτών		2	2
Ρήτρα διαιτησίας	10	2	12
Τελωνειακή Ένωση και Κοινό Δασμολόγιο	1	3	4
Φορολογία		1	1
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ/ΣΛΕΕ	266	151	417
Υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων	22	16	38
Ειδικές διαδικασίες		72	72
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	288	239	527

¹ Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) την 1η Δεκεμβρίου 2009 κατέστησε αναγκαία την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης των τομέων τους οποίους αφορούν οι ασκηθείσες προσφυγές. Συνακόλουθα, τα στοιχεία για την περίοδο 2006-2010 αναθεωρήθηκαν αναλόγως.

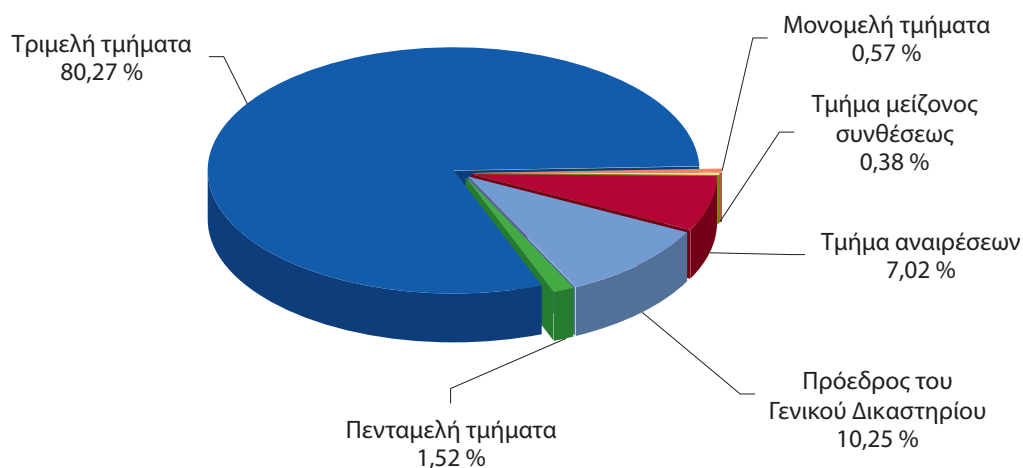
7. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Τομέας (2006–2010)¹ (αποφάσεις και διατάξεις)

	2006	2007	2008	2009	2010
Αλιευτική πολιτική	24	4	4	17	
Ανταγωνισμός	42	38	31	31	38
Βιομηχανική πολιτική		1			
Γεωργία	27	13	48	46	16
Δημόσια υγεία	3	2	1	1	2
Δημόσιες συμβάσεις	4	7	26	12	16
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης)	4		2	2	
Δίκαιο των επιχειρήσεων	1	1			1
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	1	1	1	1	3
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων			2	3	
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	4	4	2	1	
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	2	1		2	2
Ελευθερία εγκαταστάσεως			1		
Εμπορική πολιτική	13	4	12	6	8
Ενέργεια					2
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	5	4	2		4
Θεσμικό δίκαιο	8	10	22	20	26
Κοινωνική πολιτική	5	4	2	6	6
Κρατικές ενισχύσεις	54	36	37	70	50
Μεταφορές	2	1	3		2
Οικονομική και νομισματική πολιτική	1	1	1		2
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	6	5	42	3	2
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός					1
Περιβάλλον	11	10	17	9	6
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	4	3	6	8	10
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	91	129	171	169	180
Πολιτισμός			1	2	
Πρόσβαση στα έγγραφα	7	7	15	6	21
Προσέγγιση των νομοθεσιών		1	1		
Προστασία των καταναλωτών					2
Προσχώρηση νέων κρατών μελών	1			1	
Ρήτρα διαιτησίας	5	10	9	10	12
Σύνδεση Υπερποντίων Χωρών και Εδαφών	2				
Τελωνειακή Ένωση και Κοινό Δασμολόγιο	2	3	6	10	4
Φορολογία	1		2		1
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης		2	1	3	
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ/ΣΛΕΕ	330	302	468	439	417
Σύνολο Συνθήκης ΑΧ	1	10			
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ		1		1	
Υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων	71	58	54	32	38
Ειδικές διαδικασίες	34	26	83	83	72
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	436	397	605	555	527

¹ Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) την 1η Δεκεμβρίου 2009 κατέστησε αναγκαία την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης των τομέων τους οποίους αφορούν οι ασκηθείσες προσφυγές. Συνακόλουθα, τα στοιχεία για την περίοδο 2006-2010 αναθεωρήθηκαν αναλόγως.

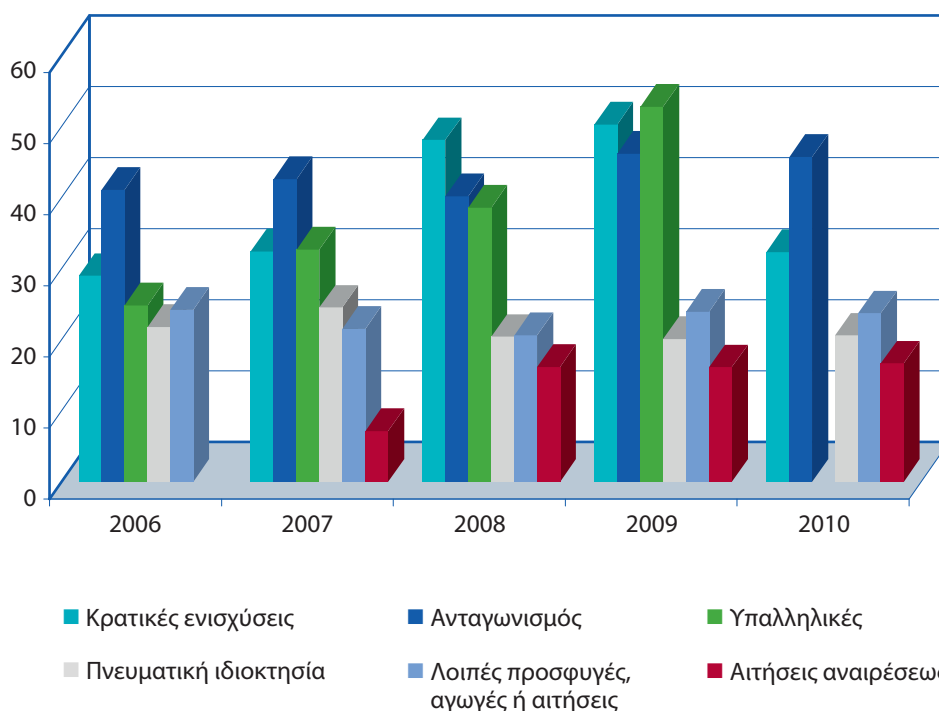
8. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Δικάσας σχηματισμός (2006–2010)

Κατανομή κατά το 2010

	2006			2007			2008			2009			2010		
	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο	Αποφάσεις	Διατάξεις	Σύνολο
Τμήμα μείζονος συνθέσεως				2		2							2		2
Τμήμα αναιρέσεων				3	4	7	16	10	26	20	11	31	22	15	37
Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου		19	19		16	16		52	52		50	50		54	54
Πενταμελή τμήματα	22	33	55	44	8	52	15	2	17	27	2	29	8		8
Τριμελή τμήματα	198	157	355	196	122	318	228	282	510	245	200	445	255	168	423
Μονομελή τμήματα		7	7		2	2								3	3
Σύνολο	227	209	436	247	150	397	259	346	605	292	263	555	288	239	527

9. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Διάρκεια των διαδικασιών σε μήνες (2006–2010)¹ (αποφάσεις και διατάξεις)

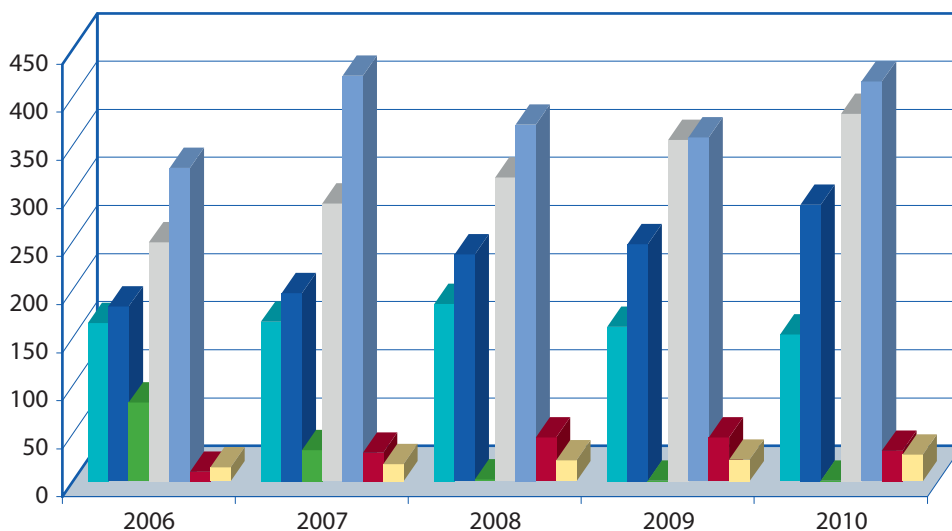

	2006	2007	2008	2009	2010
Κρατικές ενισχύσεις	29,0	32,4	48,1	50,3	32,4
Ανταγωνισμός	41,1	42,6	40,2	46,2	45,7
Υπαλληλικές	24,8	32,7	38,6	52,8	
Πνευματική ιδιοκτησία	21,8	24,5	20,4	20,1	20,6
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	24,2	21,5	20,6	23,9	23,7
Αιτήσεις αναίρεσως		7,1	16,1	16,1	16,6

¹ Δεν λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της διάρκειας των διαδικασιών: οι υποθέσεις στις οποίες εκδόθηκε παρεμπόδιση απόφαση, οι ειδικές διαδικασίες, οι υποθέσεις τις οποίες παρέπεμψε το Δικαστήριο κατόπιν της ανακατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ Δικαστηρίου και Γενικού Δικαστηρίου, καθώς και οι υποθέσεις τις οποίες παρέπεμψε το τότε Πρωτοδικείο κατόπιν της ενάρξεως λειτουργίας του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης.

Η διάρκεια εκφράζεται σε μήνες και σε δέκατα του μήνα.

10. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Φύση της διαδικασίας (2006–2010)

■ Κρατικές ενισχύσεις
 ■ Ανταγωνισμός
 ■ Υπαλληλικές
 ■ Πνευματική ιδιοκτησία
■ Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις
 ■ Αιτήσεις αναιρέσεως
 ■ Ειδικές διαδικασίες

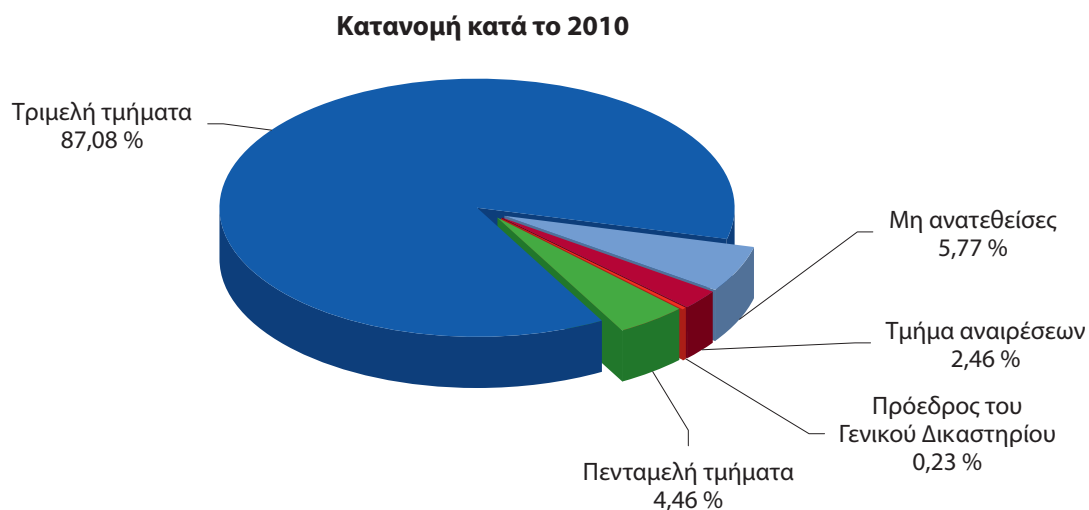
	2006	2007	2008	2009	2010
Κρατικές ενισχύσεις	165	166	185	161	153
Ανταγωνισμός	182	196	236	247	288
Υπαλληλικές	82	33	2	1	1
Πνευματική ιδιοκτησία	249	289	316	355	382
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	326	422	371	358	416
Αιτήσεις αναιρέσεως	10	30	46	46	32
Ειδικές διαδικασίες	15	18	22	23	28
Σύνολο	1 029	1 154	1 178	1 191	1 300

11. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Τομέας (2006–2010)¹

	2006	2007	2008	2009	2010
Αλιευτική πολιτική	4	5	24	8	27
Ανταγωνισμός	172	196	236	247	288
Βιομηχανική πολιτική	1				
Γεωργία	85	118	84	57	65
Δημόσια υγεία	3	2	3	4	6
Δημόσιες συμβάσεις	25	29	34	41	40
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης)	4	5	3	2	2
Δίκαιο των επιχειρήσεων	1			1	
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	1	4	3	8	8
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	2	3	2		
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	3	3	2	2	3
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών	1		3	5	4
Εμπορική πολιτική	28	33	31	33	34
Ενέργεια				2	
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	6	3	3	8	5
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας					1
Θεσμικό δίκαιο	19	28	29	41	32
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)					8
Κοινωνική πολιτική	5	6	10	6	4
Κρατικές ενισχύσεις	165	166	184	160	152
Μεταφορές	1	4	2	2	1
Οικονομική και νομισματική πολιτική	2	1			2
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	37	49	13	16	38
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός		1	1	1	
Περιβάλλον	23	40	30	25	34
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)	9	18	19	18	29
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	251	290	317	355	382
Πολιτισμός	1	2	1		
Πρόσβαση στα έγγραφα	24	28	35	44	42
Προσέγγιση των νομοθεσιών	1	1			
Προστασία των καταναλωτών	1	1	3	3	1
Ρήτρα διαιτησίας	21	17	20	22	19
Τελωνειακή Ένωση και Κοινό Δασμολόγιο	14	16	11	6	6
Φορολογία		2			
Χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης		1	3	2	2
Σύνολο Συνθήκης ΕΚ/ΣΛΕΕ	910	1 072	1 106	1 119	1 235
Σύνολο Συνθήκης ΑΧ	10		1	1	1
Σύνολο Συνθήκης ΕΑ	2	1	1		1
Υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων	92	63	48	48	35
Ειδικές διαδικασίες	15	18	22	23	28
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	1 029	1 154	1 178	1 191	1 300

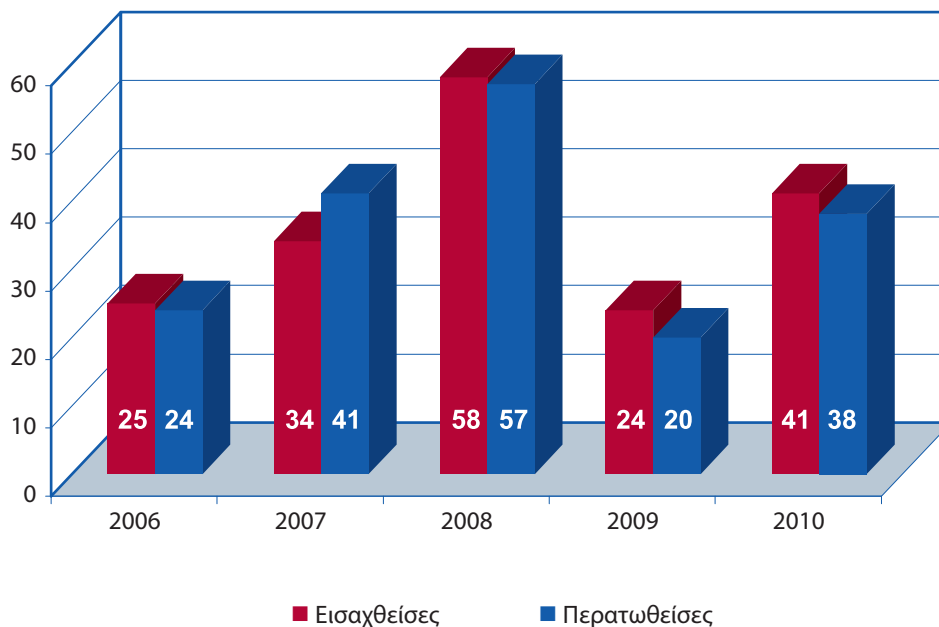
¹ Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) την 1η Δεκεμβρίου 2009 κατέστησε αναγκαία την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης των τομέων τους οποίους αφορούν οι ασκηθείσες προσφυγές. Συνακόλουθα, τα στοιχεία για την περίοδο 2006-2010 αναθεωρήθηκαν αναλόγως.

12. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Δικαστικός σχηματισμός (2006–2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Τμήμα μείζονος συνθέσεως	2				
Τμήμα αναιρέσεων	10	30	46	46	32
Πρόεδρος του Γενικού Δικαστηρίου	1				3
Πενταμελή τμήματα	117	75	67	49	58
Τριμελή τμήματα	825	971	975	1 019	1 132
Μονομελή τμήματα	2			2	
Μη ανατεθείσες	72	78	90	75	75
Σύνολο	1 029	1 154	1 178	1 191	1 300

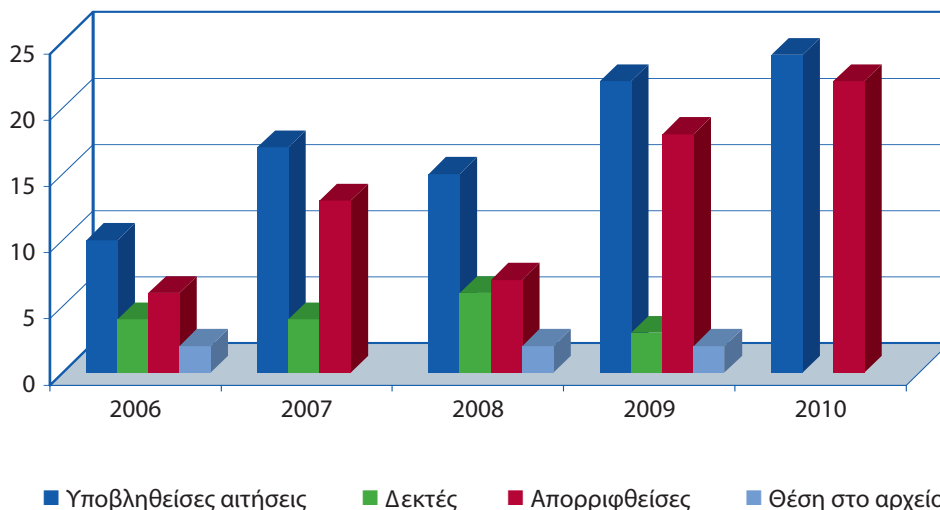
13. Διάφορα — Αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων (2006–2010)

Κατανομή κατά το 2010

	Εισαχθείσες αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων	Περατωθείσες διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων	Έκβαση		
			Απόρριψη	Αίτηση δεκτή	Διαγραφή της υποθέσεως/ Κατάργηση της δίκης
Ανταγωνισμός	8	4	3		1
Γεωργία	3	4	1	2	1
Δημόσιες συμβάσεις	3	5	5		
Έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη και διάστημα	2	2	2		
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης	1	1	1		
Εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας	1	1	1		
Θεσμικό δίκαιο	8	8	6		2
Καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση των χημικών προϊόντων και εφαρμοστέοι περιορισμοί (κανονισμός REACH)	1	1	1		
Κρατικές ενισχύσεις	7	2	2		
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	2	2	2		
Περιβάλλον	2	3	3		
Ρήτρα διαιτησίας	1	2	2		
Τελωνειακή Ένωση και Κοινό Δασμολόγιο		1	1		
Υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων	2	2	0	1	1
Σύνολο	41	38	30	3	5

14. Διάφορα — Ταχείες διαδικασίες (2006–2010)^{1 2}

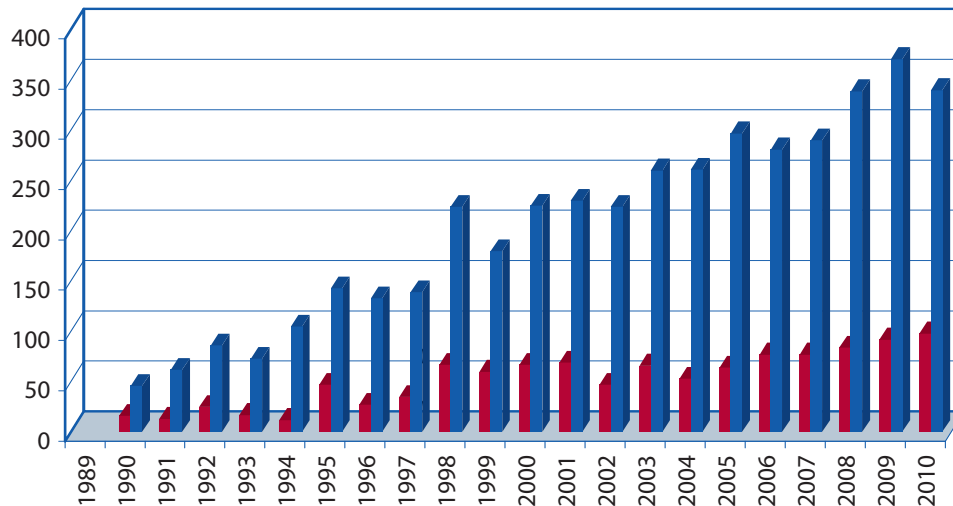
	2006				2007				2008				2009				2010			
	Υποβληθείσες αιτήσεις		Έκβαση		Υποβληθείσες αιτήσεις		Έκβαση		Υποβληθείσες αιτήσεις		Έκβαση		Υποβληθείσες αιτήσεις		Έκβαση		Υποβληθείσες αιτήσεις		Έκβαση	
	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³	Υποβληθείσες αιτήσεις	Δεκτές	Απορριφθείσες	Θέση στο αρχείο ³
Ανταγωνισμός	4	2	2		1	1			1	1			2	2			3		3	
Γεωργία	3	1	3			1			1				2	3						
Δημόσια υγεία													1	1						
Δημόσιες συμβάσεις					2	1			3	1	3		2	2			2		2	
Δημοσιονομικές διατάξεις (προϋπολογισμός, δημοσιονομικό πλαίσιο, ίδιοι πόροι, καταπολέμηση της απάτης)				2																
Διαδικασία													1	1						
Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών													1	1						
Εμπορική πολιτική					2	1			1				2	2						
Εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης																	1		1	
Θεσμικό δικαίο									1			1	1	1						
Κρατικές ενισχύσεις	1				1	2			1	1							7		5	
Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή																	1		1	
Περιβάλλον	2	1	1		7	1	6						1		1					
Περιοριστικά μέτρα (Εξωτερική δράση)					3	2	1		4	4			5	1	2	1	10		10	
Πρόσβαση στα έγγραφα					1	1			2	2			4	4						
Ρήτρα διατησίας									1		1									
Υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων									1					1						
Σύνολο	10	4	6	2	17	4	13	0	15	6	7	2	22	3	18	2	24	0	22	0

¹ Η ταχεία εκδίκαση μιας υποθέσεως ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί να αποφασισθεί δυνάμει του άρθρου 76α του Κανονισμού Διαδικασίας. Η διάταξη αυτή τέθηκε σε ισχύ την 1η Φεβρουαρίου 2001.

² Η έναρξη ισχύος της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) την 1η Δεκεμβρίου 2009 κατέστησε αναγκαία την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης των τομέων τους οποίους αφορούν οι ασκηθείσες προσφυγές. Συνακόλουθα, τα στοιχεία για την περίοδο 2006-2010 αναθεωρήθηκαν αναλόγως.

³ Στην κατηγορία «θέση στο αρχείο» εμπίπτουν οι ακόλουθες περιπτώσεις: ανάκληση της αιτήσεως, παραίτηση, καθώς και περιπτώσεις κατά τις οποίες το Γενικό Δικαστήριο κρίνει επί προσφυγής με διάταξη πριν ακόμη αποφασισθεί αν θα γίνει δεκτή η αίτηση εκδίκασεως κατά την ταχεία διαδικασία.

15. Διάφορα — Αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου (1989–2010)

■ Αριθμός αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ■ Σύνολο των δυναμένων να προσβληθούν δικαστικών αποφάσεων ¹

	Αριθμός αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση	Σύνολο των δυναμένων να προσβληθούν δικαστικών αποφάσεων ¹	Ποσοστό αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση
1989			
1990	16	46	35 %
1991	13	62	21 %
1992	25	86	29 %
1993	17	73	23 %
1994	12	105	11 %
1995	47	143	33 %
1996	27	133	20 %
1997	35	139	25 %
1998	67	224	30 %
1999	60	180	33 %
2000	67	225	30 %
2001	69	230	30 %
2002	47	224	21 %
2003	66	260	25 %
2004	53	261	20 %
2005	64	297	22 %
2006	77	281	27 %
2007	77	290	27 %
2008	84	339	25 %
2009	92	371	25 %
2010	98	340	29 %

¹ Σύνολο των δυναμένων να προσβληθούν αποφάσεων και διατάξεων —επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων και περί απορρίψεως αιτήσεων παρεμβάσεως, καθώς και όλων των διατάξεων που περατώνουν τη δίκη πλην των σχετικών με διαγραφή ή παραπομπή της υποθέσεως— για τις οποίες η προθεσμία ασκήσεως αναίρεσεως έληξε ή κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση.

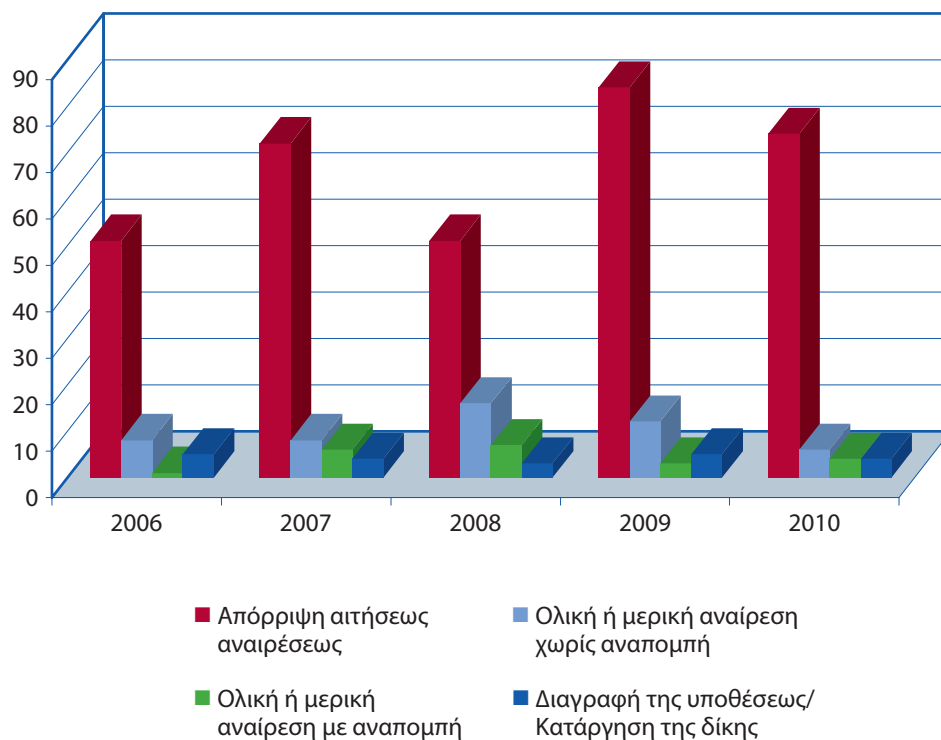
16. Διάφορα — Κατανομή των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου, αναλόγως της φύσεως της διαδικασίας (2006–2010)

	2006			2007			2008			2009			2010		
	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %	Αιτήσεις αναιρέσεως	Αποφάσεις δυνάμενες να προσβληθούν	Αναιρέσεις σε %
Κρατικές ενισχύσεις	5	21	24 %	11	30	37 %	4	19	21 %	23	51	45 %	17	35	49 %
Ανταγωνισμός	14	41	34 %	13	33	39 %	7	26	27 %	11	45	24 %	15	33	45 %
Υπαλληλικές	13	62	21 %	10	53	19 %	9	31	29 %	1	3	33 %			
Πνευματική ιδιοκτησία	18	62	29 %	14	64	22 %	24	105	23 %	25	153	16 %	32	140	23 %
Λοιπές προσφυγές, αγωγές ή αιτήσεις	27	95	28 %	29	110	26 %	40	158	25 %	32	119	27 %	34	132	26 %
Σύνολο	77	281	27 %	77	290	27 %	84	339	25 %	92	371	25 %	98	340	29 %

17. Διάφορα — Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2010) (αποφάσεις και διατάξεις)

	Απόρριψη αιτήσεως αναιρέσεως	Ολική ή μερική αναίρεση χωρίς αναπομπή	Ολική ή μερική αναίρεση με αναπομπή	Διαγραφή της υποθέσεως/ Κατάργηση της δίκης	Σύνολο
Αλιευτική πολιτική	1				1
Ανταγωνισμός	8	3			11
Γεωργία	2				2
Ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων	1				1
Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων	1				1
Εμπορική πολιτική	1				1
Θεσμικό δίκαιο	20	2	1		23
Κοινωνική πολιτική	1				1
Κρατικές ενισχύσεις	7		2		9
Οικονομική και νομισματική πολιτική	1				1
Παιδεία, επαγγελματική εκπαίδευση, νεολαία και αθλητισμός				1	1
Περιβάλλον και καταναλωτές	1				1
Περιφερειακή πολιτική	2				2
Πνευματική και βιομηχανική ιδιοκτησία	23	1	1	3	28
Τελωνειακή Ένωση και Κοινό Δασμολόγιο	2				2
Υπηρεσιακή κατάσταση των υπαλλήλων	3				3
Σύνολο	74	6	4	4	88

18. Διάφορα — Έκβαση των αναιρέσεων που ασκήθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου (2006–2010) (αποφάσεις και διατάξεις)

	2006	2007	2008	2009	2010
Απόρριψη αιτήσεως αναιρέσεως	51	72	51	84	74
Ολική ή μερική αναίρεση χωρίς αναπομπή	8	8	16	12	6
Ολική ή μερική αναίρεση με αναπομπή	1	6	7	3	4
Διαγραφή της υποθέσεως/Κατάργηση της δίκης	5	4	3	5	4
Σύνολο	65	90	77	104	88

19. Διάφορα — Γενική εξέλιξη (1989–2010)

Εισαχθείσες, περατωθείσες, εκκρεμείς υποθέσεις

	Εισαχθείσες υποθέσεις ¹	Περατωθείσες υποθέσεις ²	Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους
1989	169	1	168
1990	59	82	145
1991	95	67	173
1992	123	125	171
1993	596	106	661
1994	409	442	628
1995	253	265	616
1996	229	186	659
1997	644	186	1 117
1998	238	348	1 007
1999	384	659	732
2000	398	343	787
2001	345	340	792
2002	411	331	872
2003	466	339	999
2004	536	361	1 174
2005	469	610	1 033
2006	432	436	1 029
2007	522	397	1 154
2008	629	605	1 178
2009	568	555	1 191
2010	636	527	1 300
Σύνολο	8 611	7 311	

¹ 1989: το Δικαστήριο παρέπεμψε 153 υποθέσεις στο νεοσύστατο τότε Πρωτοδικείο.
1993: το Δικαστήριο παρέπεμψε 451 υποθέσεις στο πλαίσιο της πρώτης διευρύνσεως των αρμοδιοτήτων του Πρωτοδικείου.
1994: το Δικαστήριο παρέπεμψε 14 υποθέσεις στο πλαίσιο της δεύτερης διευρύνσεως των αρμοδιοτήτων του Πρωτοδικείου.
2004-2005: το Δικαστήριο παρέπεμψε 25 υποθέσεις στο πλαίσιο της τρίτης διευρύνσεως των αρμοδιοτήτων του Πρωτοδικείου.

² 2005-2006: Το τότε Πρωτοδικείο παρέπεμψε 118 υποθέσεις στο νεοσύστατο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης.

Κεφάλαιο III

Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

A — Δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2010

Από τον Πρόεδρο Paul Mahoney

1. Από τα στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου ΔΔ προκύπτει ότι ο αριθμός των υποθέσεων που εισήχθησαν το 2010 (139) σημείωσε αισθητή άνοδο σε σχέση προς τον αριθμό των προσφυγών που ασκήθηκαν το 2009 (113) και το 2008 (111).

Ωστόσο, ο αριθμός των περατωθεισών υποθέσεων (129) υπολείπεται¹ εκείνου του προηγούμενου έτους (155).

Έτσι, ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων² είναι ελαφρώς αυξημένος σε σχέση με το προηγούμενο έτος (185 στις 31 Δεκεμβρίου 2010 έναντι 175 στις 31 Δεκεμβρίου 2009). Η μέση διάρκεια της διαδικασίας επίσης αυξήθηκε (18,1 μήνες το 2010 έναντι 15,1 μηνών το 2009³)⁴.

Κατά 24 αποφάσεων του Δικαστηρίου ΔΔ ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δέκα αποφάσεις του Δικαστηρίου ΔΔ αναιρέθηκαν ή αναιρέθηκαν μερικώς από το Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ έξι υποθέσεις αναπέμφθηκαν στο Δικαστήριο ΔΔ.

Δώδεκα υποθέσεις περατώθηκαν με φιλικό διακανονισμό, πράγμα που αντιστοιχεί στον υψηλότερο αριθμό από την ίδρυση του Δικαστηρίου ΔΔ⁵. Έτσι, οι εφετινές στατιστικές φαίνεται να μαρτυρούν ένα μεγαλύτερο άνοιγμα προς αυτόν τον τρόπο επιλύσεως των διαφορών.

¹ Η εφετινή αύξηση του ποσοστού των περατώσεων με έκδοση αποφάσεως σε σχέση προς τις περατώσεις με την απλούστερη διαδικασία της διατάξεως συνέβαλε αναμφισβήτητα στη μείωση του αριθμού των περατωθεισών υποθέσεων. Εξάλλου, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το Δικαστήριο ΔΔ δεν λειτουργούσε με την πλήρη σύνθεσή του λόγω της συνεχούς απουσίας ενός από τους επτά δικαστές.

² Μεταξύ άλλων, εκκρεμούν 15 υποθέσεις που αφορούν προσφυγές ασκηθείσες από 327 μονίμους υπαλλήλους και μέλη του λοιπού προσωπικού κατά των οργάνων στα οποία υπηρετούν, με αίτημα την ακύρωση των εκκαθαριστικών τακτοποίησης των αποδοχών τους για την περίοδο από την 1η Ιουλίου έως τις 31 Δεκεμβρίου 2009 καθώς και των εκκαθαριστικών των αποδοχών τους που καταρτίστηκαν από την 1η Ιανουαρίου 2010 και μετά, καθόσον τα εν λόγω εκκαθαριστικά εφαρμόζουν αύξηση των αποδοχών με βάση συντελεστή 1,85 %, αντί του συντελεστή 3,7 % που θα είχε προκύψει από την εφαρμογή του άρθρου 65 του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: ΚΥΚ) και του παραρτήματος XI του ΚΥΚ. Οι υποθέσεις αυτές συνδέονται στενά με την υπόθεση C-40/10, *Επιτροπή κατά Συμβουλίου*, επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 2010, με την οποία το Δικαστήριο ακύρωσε τον κανονισμό 1296/2009 του Συμβουλίου, της 23ης Δεκεμβρίου 2009, για την αναπροσαρμογή, με ισχύ από 1ης Ιουλίου 2009, των αποδοχών και των συντάξεων των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και των διορθωτικών συντελεστών που εφαρμόζονται στις εν λόγω αποδοχές και συντάξεις.

³ Μη συνυπολογιζομένης της διάρκειας τυχόν αναστολής της διαδικασίας.

⁴ Η αύξηση αυτή της διάρκειας της διαδικασίας θα πρέπει αναμφισβήτητα να παραλληλιστεί με την αύξηση του ποσοστού των περατώσεων με την έκδοση αποφάσεως σε σχέση προς το ποσοστό των περατώσεων με την έκδοση διατάξεως.

⁵ Επισημαίνεται ότι, για πρώτη φορά, επιτεύχθηκε φιλικός διακανονισμός μεταξύ διαδίκων στο πλαίσιο διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων, σχετικά με το ζήτημα της εφαρμογής του ζητηθέντος προσωρινού μέτρου (υπόθεση F-50/10 R, *De Roos- Le Large κατά Επιτροπής*).

2. Όσον αφορά τους τρόπους διεξαγωγής της δίκης, σημειώνεται ότι εφέτος το Δικαστήριο ΔΔ έκανε για πρώτη φορά χρήση της δυνατότητας που του παρέχει ο Κανονισμός Διαδικασίας του⁶ να εκδικάζει με μονομελή τμήματα⁷.

3. Τέλος, δεδομένου ότι το 2010 συμπληρώθηκαν πέντε έτη λειτουργίας του Δικαστηρίου ΔΔ, οργανώθηκε με την ευκαιρία αυτή συνέδριο⁸, στο οποίο έλαβαν μέρος δικαστικοί λειτουργοί, καθηγητές και δικηγόροι ειδικευμένοι στον τομέα του ευρωπαϊκού και διεθνούς δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου, υπάλληλοι των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και εκπρόσωποι επαγγελματικών και συνδικαλιστικών οργανώσεων. Οι γνώμες που αντηλλάγησαν στο πλαίσιο του συνεδρίου αυτού θα συμβάλουν ασφαλώς στον προβληματισμό του Δικαστηρίου ΔΔ, ιδίως στα ζητήματα που σχεδιάζει να επανεξετάσει στο πλαίσιο αναθεώρησης του Κανονισμού Διαδικασίας του υπό το φως της πείρας που έχει αποκτήσει μετά την ίδρυσή του. Οι εκδηλώσεις της πέμπτης επετείου της ίδρύσεως του Δικαστηρίου ΔΔ περιλάμβαναν και μία ημέρα «ελεύθερης επισκέψεως» για το προσωπικό του οργάνου.

4. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι πλέον σημαντικές αποφάσεις του Δικαστηρίου ΔΔ από οικονομικής απόψεως και από πλευράς ουσίας. Δεδομένου ότι δεν υπήρξε καμία σημαντική καινοτομία όσον αφορά τις διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων⁹, το ζήτημα των δικαστικών εξόδων καθώς και το ευεργέτημα πενίας, παραλείπονται εφέτος τα τμήματα τα οποία εκ παραδόσεως αφιερώνονται στα ζητήματα αυτά.

I. Δικονομικά ζητήματα

Προϋποθέσεις παραδεκτού

1. Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία: σύμπτωση μεταξύ διοικητικής ενστάσεως και προσφυγής

Με την απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, F-45/07*, *Mandt κατά Κοινοβουλίου*¹⁰, το Δικαστήριο ΔΔ μετρίασε τον κανόνα της συμπτώσεως μεταξύ διοικητικής ενστάσεως και προσφυγής, κρίνοντας ότι ο εν λόγω κανόνας δεν μπορεί να εφαρμόζεται παρά μόνο στην περίπτωση που η προσφυγή τροποποιεί το αντικείμενο της διοικητικής ενστάσεως ή την αιτία για την οποία υποβλήθηκε, η δε έννοια της αιτίας πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο διασταλτικό. Όσον αφορά τα ακυρωτικά αιτήματα, ως αιτία της διαφοράς πρέπει, καταρχήν, να νοείται η αμφισβήτηση από τον προσφεύγοντα της εσωτερικής νομιμότητας της προσβαλλομένης πράξεως ή, εναλλακτικώς, η αμφισβήτηση της

⁶ Άρθρο 14 του Κανονισμού Διαδικασίας.

⁷ Το Δικαστήριο ΔΔ έκανε χρήση της δυνατότητας αυτής στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2010, F-1/10, *Marcuccio κατά Επιτροπής*.

⁸ Οι πράξεις του συνεδρίου θα αποτελέσουν αντικείμενο δημοσιεύσεως το 2011 στη *Revue universelle des droits de l'homme* (RUDH), εκδόσεις N.P. Engel. Οι ομιλίες της ημερίδας είναι ήδη διαθέσιμες στον διαδικτυακό τόπο *Curia*.

⁹ Τέσσερις διατάξεις ασφαλιστικών μέτρων εκδόθηκαν εφέτος από τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης (διάταξη της 23ης Φεβρουαρίου 2010, F-99/09R, *Παπαθανασίου κατά ΓΕΕΑ*, διάταξη της 14ης Ιουλίου 2010, F-41/10 R, *Bermejo Garde κατά ΕΟΚΕ*, διάταξη της 10ης Σεπτεμβρίου 2010, F-62/10 R, *Esders κατά Επιτροπής*, και διάταξη της 15ης Δεκεμβρίου 2010, F-95/10 R και F-105/10 R, *Bötmcke κατά ΕΤΕΠ*). Στις τέσσερις αυτές υποθέσεις, οι αιτήσεις λήψεως προσωρινών μέτρων απορρίφθηκαν.

¹⁰ Οι αποφάσεις που σημειώνονται με αστερίσκο έχουν μεταφραστεί σε όλες τις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης πλην της ιρλανδικής.

εξωτερικής νομιμότητάς της. Κατά συνέπεια, και υπό την επιφύλαξη των ενστάσεων ελλείψεως νομιμότητας (ουσιαστικά νομικής φύσεως και μη εύκολα αντιληπτής για τους μη νομικούς) καθώς και των ενστάσεων δημοσίας τάξεως, υπάρχει κατά κανόνα μεταβολή της αιτίας της διαφοράς και, ως εκ τούτου, απαράδεκτο λόγω μη τηρήσεως του κανόνα της συμπτώσεως μεταξύ διοικητικής ενστάσεως και προσφυγής μόνον εάν ο προσφεύγων, προσβάλλοντας με τη διοικητική ένστασή του μόνον το τυπικό κύρος της βλαπτικής γι' αυτόν πράξεως, προβάλλει με το δικόγραφο της προσφυγής του λόγους ουσίας, ή στην αντίστροφη περίπτωση κατά την οποία ο προσφεύγων, αφού προσέβαλε με τη διοικητική ένστασή του μόνον την ουσιαστική νομιμότητα της βλαπτικής γι' αυτόν πράξεως, προβάλλει με το δικόγραφο της προσφυγής του λόγους που αφορούν το τυπικό κύρος της.

Πρέπει να παρατηρηθεί ότι, με την απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2010, F-50/08*, *Bartha κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε για πρώτη φορά βάσιμο ένα λόγο που κρίθηκε παραδεκτός κατ' εφαρμογήν της προαναφερθείσας αποφάσεως *Mandt κατά Κοινοβουλίου*.

2. Έννοια της βλαπτικής πράξεως

Με την απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 2010 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις F-124/05 και F-96/06*, *A και G κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ, κατόπιν της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 15ης Οκτωβρίου 2008, T-345/05, *Mote κατά Κοινοβουλίου*, περί άρσεως της ετεροδικίας μέλους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, έκρινε ότι η απόφαση περί άρσεως της ετεροδικίας υπαλλήλου συνιστά βλαπτική γι' αυτόν πράξη. Εν προκειμένω, ωστόσο, ο προσφεύγων δεν μπορούσε πλέον παραδεκτώς να επικαλεστεί το παράνομο της αποφάσεως περί άρσεως της ετεροδικίας του στο πλαίσιο της αγωγής αποζημιώσεως που άσκησε, στο μέτρο που δεν είχε προσβάλει την εν λόγω απόφαση εντός των προθεσμιών των άρθρων 90 και 91 του ΚΥΚ.

Με απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2010, F-8/10*, *Gheysens κατά Συμβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι απόφαση περί αρνήσεως της ανανεώσεως συμβάσεως ορισμένης διάρκειας συνιστά βλαπτική πράξη και πρέπει να αιτιολογείται, σύμφωνα με το άρθρο 25 του ΚΥΚ, εφόσον διακρίνεται της εν λόγω συμβάσεως, πράγμα που συμβαίνει ιδίως όταν στηρίζεται σε νέα στοιχεία ή όταν αποτελεί θέση της διοικήσεως ληφθείσα κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου υπαλλήλου και αφορώσα προβλεπόμενη από τη σύμβαση δυνατότητα ανανεώσεως της συμβάσεως αυτής.

3. Έννομο συμφέρον

Με την απόφαση της 5ης Μαΐου 2010, F-53/08*, *Bouillez κ.λπ. κατά Συμβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ επιβεβαίωσε ότι οι υπάλληλοι που έχουν δικαίωμα προαγωγής σε συγκεκριμένο βαθμό έχουν καταρχήν ατομικό έννομο συμφέρον να προσβάλουν όχι μόνον τις αποφάσεις περί μη προαγωγής τους, αλλά και τις αποφάσεις με τις οποίες άλλοι υπάλληλοι προάγονται στον βαθμό αυτόν.

4. Προθεσμίες

Με την απόφαση της 30ής Σεπτεμβρίου 2010, F-29/09*, *Lebedef και Jones κατά Επιτροπής*, σχετικά με διαφορά που αφορούσε τη νομιμότητα της διατάξεως του άρθρου 3, παράγραφος 5, πρώτο εδάφιο, του παραρτήματος XI του ΚΥΚ, σύμφωνα με την οποία κανένας διορθωτικός συντελεστής δεν εφαρμόζεται όχι μόνο για το Βέλγιο (χώρα αναφοράς για τον καθορισμό του κόστους ζωής), αλλά και για το Λουξεμβούργο, το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε καταρχάς τη νομολογία σύμφωνα με την οποία υπάλληλος ο οποίος παρέλειψε να προσβάλει, εντός τις προθεσμίας υποβολής διοικητικής ενστάσεως και ασκήσεως προσφυγής, το εκκαθαριστικό αποδοχών που συνιστά εφαρμογή, για πρώτη φορά, πράξεως γενικής ισχύος περί καθορισμού των χρηματικών δικαιωμάτων δεν μπορεί εγκύρως, μετά την παρέλευση των εν λόγω προθεσμιών, να προσβάλει μεταγενέστερα εκκαθαριστικά αποδοχών, επικαλούμενος κατ' αυτών την ίδια παρανομία από την οποία έπασχε το πρώτο

εκκαθαριστικό αποδοχών. Ωστόσο, στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο ΔΔ διαπίστωσε ότι οι προσφεύγοντες αμφισβητούσαν ουσιαστικά την εμμονή της Επιτροπής να εφαρμόζει το άρθρο 3, παράγραφος 5, πρώτο εδάφιο, του παραρτήματος XI του ΚΥΚ χωρίς να έχει προβεί σε μελέτη σχετικά με τυχόν διαφοροποίηση της αγοραστικής δυνάμεως μεταξύ Βρυξελλών και Λουξεμβούργου, ενώ αυτοί επικαλούνταν την εμφάνιση νέων οικονομικών συνθηκών, οι οποίες, κατ' αυτούς, δεν δικαιολογούν πλέον, ιδίως από πλευράς της αρχής της ισότητας των αμοιβών, την εφαρμογή της διατάξεως αυτής. Εξάλλου, το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε τις δικονομικές φύσεως δυσκολίες που θα αντιμετώπιζε ένας ιδιώτης προκειμένου να ασκήσει προσφυγή λόγω παραλείψεως, βάσει του άρθρου 265 ΣΛΕΕ, κατά θεσμικού οργάνου με αίτημα την κατάργηση διατάξεως κανονισμού που έχει εκδοθεί από τον νομοθέτη της Ένωσης. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι ο αποκλεισμός, κατ' εφαρμογήν της προαναφερθείσας νομολογίας, της δυνατότητας ενός υπαλλήλου να αμφισβητήσει το εκκαθαριστικό των αποδοχών του λόγω μεταβολής των πραγματικών περιστάσεων, όπως η μεταβολή των οικονομικών συνθηκών, προβάλλοντας, στο πλαίσιο αυτό, ένσταση ελλείψεως νομιμότητας κατά διατάξεως του ΚΥΚ η οποία, καίτοι εμφανιζόταν νόμιμη κατά τον χρόνο της θεσπίσεώς της, κατέστη, κατά τον ενδιαφερόμενο υπάλληλο, παράνομη λόγω αυτής της μεταβολής των περιστάσεων, θα καθιστούσε πρακτικώς αδύνατη την άσκηση προσφυγής αποσκοπούσας στην εξασφάλιση της τηρήσεως της γενικής αρχής της ισότητας των αμοιβών που αναγνωρίζεται από το δίκαιο της Ένωσης και θα συνιστούσε, συνεπώς, δυσανάλογη προσβολή του δικαιώματος σε αποτελεσματική δικαστική προστασία.

Με τη διάταξη της 16ης Δεκεμβρίου 2010, F-25/10, *AG κατά Κοινοβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, προκειμένου για την κοινοποίηση αποφάσεως με συστημένη επιστολή, ότι, στην περίπτωση που ο παραλήπτης συστημένης επιστολής απουσιάζει από την κατοικία του κατά τον χρόνο διελεύσεως του ταχυδρομικού υπαλλήλου και δεν προβαίνει σε καμία ενέργεια ή δεν παραλαμβάνει την επιστολή εντός της προθεσμίας κατά την οποία η επιστολή αυτή φυλάσσεται από τις ταχυδρομικές υπηρεσίες, πρέπει να θεωρείται ότι η εν λόγω απόφαση κοινοποιήθηκε δεόντως στον παραλήπτη της κατά την ημερομηνία εκπνοής της προθεσμίας αυτής. Πράγματι, αν γινόταν δεκτό ότι μια τέτοια συμπεριφορά του παραλήπτη μπορεί να εμποδίσει την κανονική κοινοποίηση αποφάσεως με συστημένη επιστολή, αφενός, οι εγγυήσεις τις οποίες παρέχει αυτός ο τρόπος κοινοποιήσεως θα εξασθενούσαν σημαντικά, ενώ αυτός είναι ένας ιδιαίτερος ασφαλής και αντικειμενικός τρόπος κοινοποιήσεως των διοικητικών πράξεων. Αφετέρου, ο παραλήπτης θα απήλαυε κάποιας ελευθερίας προς καθορισμό του χρονικού σημείου ενάρξεως της προθεσμίας ασκήσεως προσφυγής, ενώ μια τέτοια προθεσμία δεν μπορεί να ανήκει στη διακριτική ευχέρεια των διαδίκων και πρέπει να ανταποκρίνεται στις επιταγές της ασφάλειας δικαίου και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης. Ωστόσο, το τεκμήριο ότι ο παραλήπτης παρέλαβε την κοινοποίηση της αποφάσεως κατά τη λήξη της κανονικής προθεσμίας φυλάξεως της συστημένης επιστολής από τις ταχυδρομικές υπηρεσίες δεν είναι απόλυτο. Πράγματι, η εφαρμογή του εξαρτάται από την εκ μέρους της διοικήσεως απόδειξη της κανονικής κοινοποιήσεως με συστημένη επιστολή, ιδίως με την απόθεση ειδοποιήσεως στην τελευταία διεύθυνση που έχει γνωστοποιήσει ο παραλήπτης. Επιπλέον, το τεκμήριο αυτό δεν είναι αμάχητο. Ο παραλήπτης μπορεί ιδίως να αποδείξει ότι εμποδίστηκε, μεταξύ άλλων, για λόγους ασθένειας ή ανωτέρας βίας ανεξάρτητους της θελήσεώς του, να λάβει δεόντως γνώση της ειδοποιήσεως του ταχυδρομείου.

Εμπιστευτικά έγγραφα

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 15ης Απριλίου 2010, F-2/07, *Matos Martins κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ, αφού διαπίστωσε τον εμπιστευτικό χαρακτήρα, έναντι του προσφεύγοντος, ορισμένων εγγράφων των οποίων την προσκόμιση είχε ζητήσει στο πλαίσιο μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας, επέτρεψε την πρόσβαση στα έγγραφα αυτά μόνον στον δικηγόρο του ενδιαφερομένου, και όχι στον ίδιο τον προσφεύγοντα, ορίζοντας ότι ο εν λόγω δικηγόρος όφει-

λε να συμβουλευθεί τα έγγραφα στους χώρους της Γραμματείας και ότι δεν του επιτρεπόταν να λάβει αντίγραφα των εν λόγω εγγράφων.

Με δύο διατάξεις της 17ης Μαρτίου 2010 και της 20ής Μαΐου 2010 στην υπόθεση F-50/09, *Missir Matachi di Lusignano κατά Επιτροπής*¹¹, το Δικαστήριο ΔΔ διέταξε την καθής να προσκομίσει ορισμένα έγγραφα ταξινομημένα ως «restreint UE», προσδιορίζοντας τα μέτρα ασφαλείας στα οποία υπόκειται η πρόσβαση στα έγγραφα αυτά και υπογραμμίζοντας ιδίως ότι δεν θα επιτρεπόταν ούτε στον προσφεύγοντα ούτε στον δικηγόρο του να συμβουλευθούν τα έγγραφα αυτά. Διευκρίνισε, μεταξύ άλλων, ότι, αν αποφάσιζε να στηρίξει τη λύση της διαφοράς στα εν λόγω έγγραφα, θα έπρεπε να εξετάσει το θέμα του τρόπου εφαρμογής, στην περίπτωση αυτή, της αρχής της κατ' αντιμωλία διεξαγωγής της δίκης και των διατάξεων του άρθρου 44, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, καθόσον η αρχή αυτή και οι εν λόγω διατάξεις ενδέχεται να συνεπάγονται ότι ο προσφεύγων πρέπει να έχει —τουλάχιστον μερική— πρόσβαση στα εν λόγω έγγραφα¹².

Αυτεπάγγελτη εξέταση λόγου

Με ένδεκα αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 2010¹³, το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας αποτελεί ουσιώδη τύπο, η παράβαση του οποίου μπορεί να εξεταστεί αυτεπαγγέλτως, και ακύρωσε εν προκειμένω, λόγω παραβίασεως της αρχής αυτής, αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Europol) περί αρνήσεως συνάψεως συμβάσεως αορίστου χρόνου με τους προσφεύγοντες.

II. Επί της ουσίας

Γενικές αρχές

1. Εξωσυμβατική ευθύνη των κοινοτικών οργάνων

Με την απόφαση της 11ης Μαΐου 2010, F-30/08*, *Νανόπουλος κατά Επιτροπής* (απόφαση κατά της οποίας έχει ασκηθεί αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε ότι είναι δυνατόν να θεμελιωθεί εξωσυμβατική ευθύνη των θεσμικών οργάνων, όταν αυτή εξετάζεται βάσει των διατάξεων του άρθρου 236 ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως με τη Συνθήκη της Λισσαβώνας, άρθρου 270 ΣΛΕΕ), εξαιτίας μιας μόνον παράνομης βλαπτικής πράξεως (ή ενέργειας μη ενέχουσας χαρακτήρα αποφάσεως), δίχως μάλιστα να απαιτείται να εξετασθεί κατά πόσον πρόκειται περί κατάφωρης παραβάσεως κανόνα δικαίου απονέμοντος δικαιώματα στους ιδιώτες. Το Δικαστήριο ΔΔ διευκρίνισε ότι η νομολογία αυτή δεν αποκλείει την εκ μέρους του δικαστή εκτίμηση του εύρους της εξουσίας εκτιμήσεως της διοικήσεως στον συγκεκριμένο τομέα· αντιθέτως, το κριτήριο αυτό συνιστά ουσιώδη παράμετρο κατά την εξέταση της νομιμότητας της εν λόγω αποφάσεως ή ενέργειας, καθόσον ο έλεγχος νομιμότητας που ασκεί ο δικαστής καθώς και το εύρος του ελέγχου εξαρτώνται από τη μεγαλύτερη η μικρότερη διακριτική ευχέρεια της διοικήσεως αναλόγως με το εφαρμοστέο δίκαιο και τις επιταγές ορθής λειτουργίας που επιβάλλονται σε αυτήν.

¹¹ Στην υπόθεση αυτή δεν έχει ακόμα εκδοθεί απόφαση περατώνουσα τη δίκη.

¹² Προμνησθείσα διάταξη της 17ης Μαρτίου 2010.

¹³ Αποφάσεις στις υποθέσεις F-27/09, F-28/09, F-34/09, F-35/09, F-36/09, F-37/09, F-38/09, F-39/09, F-41/09, F-42/09, F-44/09.

Με την απόφαση της 9ης Μαρτίου 2010, F-26/09, *N κατά Κοινοβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ, αφού υπενθύμισε ότι η ακύρωση προσβαλλομένης από υπάλληλο πράξεως αποτελεί, αυτή καθαυτήν, προσήκουσα και, καταρχήν, επαρκή αποκατάσταση οποιασδήποτε ζημίας που αυτός μπορεί να έχει υποστεί, διευκρίνισε τις περιπτώσεις στις οποίες ο δικαστής της Ένωσης έχει δεχθεί ορισμένες εξαιρέσεις από τον κανόνα αυτόν. Έτσι, διευκρινίστηκε ότι η ακύρωση της παράνομης πράξεως της διοικήσεως δεν μπορεί να συνιστά πλήρη ικανοποίηση της προκληθείσας ηθικής βλάβης, πρώτον, αν η πράξη αυτή περιέχει ρητή αρνητική εκτίμηση των ικανοτήτων του προσφεύγοντος δυνάμενη να τον τραυματίσει, δεύτερον, όταν η διαπραχθείσα παρανομία είναι ιδιαιτέρως σοβαρή και, τρίτον, όταν η ακύρωση της πράξεως δεν έχει κανένα πρακτικό αποτέλεσμα.

2. Θεμελιώδη δικαιώματα και γενικές αρχές του δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου

α) Θεμελιώδες δικαίωμα του απαραβίαστου της ιδιωτικής κατοικίας

Με την απόφαση της 9ης Ιουνίου 2010, F-56/09, *Marcuccio κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε ότι το θεμελιώδες δικαίωμα του απαραβίαστου της ιδιωτικής κατοικίας των φυσικών προσώπων επιβάλλεται στην έννομη τάξη της Ένωσης ως κοινή γενική αρχή των δικαιών των κρατών μελών και ότι, επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ), στην οποία παραπέμπει το άρθρο 6, παράγραφος 2, ΣΕΕ, ορίζει, στο άρθρο 8, παράγραφος 1, ότι «[π]αν πρόσωπον δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του». Εν προκειμένω, διαπιστώθηκε ότι η διοίκηση, εισελθούσα στην υπηρεσιακή κατοικία του προσφεύγοντος χωρίς να τηρήσει καμία διατύπωση, προσέβαλε το δικαίωμα του ενδιαφερομένου στον σεβασμό των αγαθών του, της κατοικίας του και της ιδιωτικής ζωής του και ότι αυτό το πταίσμα της υπηρεσίας είναι ικανό να θεμελιώσει την ευθύνη του καθού οργάνου.

β) Τεκμήριο αθωότητας

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2010, F-75/09, *Wenig κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε επί ισχυρισμού με τον οποίο ο προσφεύγων υποστήριξε ότι η Επιτροπή, αρνούμενη να δεχθεί τις αιτήσεις αρωγής που της είχε απευθύνει, παρέβη την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας, καθόσον μια τέτοια άρνηση υποδήλωνε σιωπηρώς ότι, κατά την Επιτροπή, ο προσφεύγων είχε πράγματι διαπράξει ορισμένες πράξεις τις οποίες ανέφερε άρθρο εφημερίδας. Το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε, καταρχάς, ότι η αρχή του τεκμηρίου αθωότητας, που καθιερώνεται από το άρθρο 6, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ, δεν περιορίζεται σε δικονομική εγγύηση στον ποινικό τομέα, αλλά έχει ευρύτερο περιεχόμενο και απαγορεύει σε κάθε εκπρόσωπο του κράτους να κηρύξει ένα άτομο ένοχο παραβάσεως προτού η ενοχή του διαπιστωθεί από δικαστήριο. Περαιτέρω, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε, εν προκειμένω, ότι, εφόσον η Επιτροπή δεν είχε προβεί σε καμία δήλωση που να αφήνει να υπονοηθεί ότι, κατά την άποψή της, ο προσφεύγων είχε διαπράξει ή μπορεί να είχε διαπράξει παράβαση, ο ενδιαφερόμενος δεν μπορούσε βασίμως να υποστηρίξει ότι η Επιτροπή, για τον λόγο και μόνον ότι αρνήθηκε να τον συνδράμει, παρέβη την αρχή του τεκμηρίου αθωότητας.

γ) Καθήκον μέριμνας

Με την απόφαση της 28ης Οκτωβρίου 2010, F-92/09*, *U κατά Κοινοβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ διευκρίνισε ότι το καθήκον μέριμνας επιβάλλει στη διοίκηση, όταν υπάρχει αμφιβολία ως προς την ιατρική αιτία των δυσκολιών τις οποίες αντιμετωπίζει ο υπάλληλος κατά την εκτέλεση των καθηκόντων που του έχουν ανατεθεί, να προβεί σε οποιαδήποτε ενέργεια προκειμένου να διαλύσει την αμφιβολία αυτή προτού εκδώσει απόφαση περί απολύσεως του εν λόγω υπαλλήλου. Επιπλέον, οι υποχρεώσεις τις οποίες επιβάλλει στη διοίκηση το καθήκον μέριμνας είναι ουσιωδώς αυξημένες

όταν πρόκειται για την ιδιαίτερη περίπτωση ενός υπαλλήλου για τον οποίο υφίστανται αμφιβολίες ως προς την πνευματική του υγεία και, κατά συνέπεια, ως προς την ικανότητά του να προασπίσει καταλλήλως τα συμφέροντά του.

3. Εφαρμογή του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου εκ μέρους θεσμικού οργάνου της Ένωσης

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Mandt κατά Κοινοβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ, σχετικά με την εφαρμογή εκ μέρους θεσμικού οργάνου διατάξεως η οποία παρέπεμπε στην οικογενειακή κατάσταση των προσώπων, διευκρίνισε ότι η διοίκηση δεν είναι υποχρεωμένη να καθορίζει το εφαρμοστέο δίκαιο και/ή την αρμόδια έννομη τάξη μέσω συλλογισμού στηριζομένου αποκλειστικώς στο ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, αλλά μπορεί να περιοριστεί να δεχθεί, ως συνδυαστικό στοιχείο, την ύπαρξη «πολύ στενών» δεσμών με τη διαφορά.

Στην υπόθεση αυτή, δύο πρόσωπα διεκδικούσαν, υπό την ιδιότητα του επιζώντος συζύγου του ίδιου αποβιώσαντος υπαλλήλου, σύνταξη επιζώντος δυνάμει του άρθρου 79 του ΚΥΚ. Ενώπιον της καταστάσεως αυτής, το Κοινοβούλιο είχε αποφασίσει να καταλείψει την εν λόγω σύνταξη μεταξύ των δύο αιτούντων. Το Δικαστήριο ΔΔ, αφού απέρριψε ως απαράδεκτη την προσφυγή που άσκησε ένας από τους δύο αιτούντες (διάταξη της 23ης Μαΐου 2008, F-79/07, *Braun-Neumann κατά Κοινοβουλίου*), απέρριψε επί της ουσίας την προσφυγή που άσκησε ο έτερος αιτών μη δεχόμενο, μεταξύ άλλων, τόσο τον ισχυρισμό που αποσκοπούσε στην άρνηση αναγνώρισεως, στον πρώτο αιτούντα, αυτής καθαυτήν της ιδιότητας του επιζώντος συζύγου (το Δικαστήριο ΔΔ παρατήρησε συναφώς ότι το πρόσωπο αυτό θεωρούνταν ως επιζών σύζυγος από το δίκαιο και την έννομη τάξη χώρας που εμφάνιζε στενούς δεσμούς τόσο με το πρόσωπο αυτό όσο και με την όλη διαφορά) όσο και τον ισχυρισμό σύμφωνα με τον οποίο, σε περίπτωση υπάρξεως δύο επιζώντων συζύγων, έκαστος δικαιούται πλήρη σύνταξη επιζώντος. Συνεπώς, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι το Κοινοβούλιο, αντιμετωπίζοντας νομοθετικό κενό, δεν είχε υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο υιοθετώντας την προαναφερθείσα λύση.

Δικαιώματα και υποχρεώσεις του υπαλλήλου

1. Υποχρέωση αρωγής

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Wenig κατά Επιτροπής*, κρίθηκε ότι η διοίκηση δεν είναι υποχρεωμένη να συνδράμει, στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας, υπάλληλο ύποπτο, βάσει συγκεκριμένων και κρίσιμων στοιχείων, σοβαρής παραβάσεως των υπηρεσιακών του υποχρεώσεων και δυνάμενο, ως εκ τούτου, να διωχθεί πειθαρχικώς, ακόμα και αν ο υπάλληλος αυτός διέπραξε την παράβαση επωφελούμενος παράτυπων ενεργειών τρίτων.

2. Πρόσβαση του υπαλλήλου στα έγγραφα που τον αφορούν

Με την προαναφερθείσα απόφαση *A και G κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ διευκρίνισε τη σχέση μεταξύ των διατάξεων του άρθρου 26 του ΚΥΚ, που αφορούν την πρόσβαση του υπαλλήλου στον ατομικό του φάκελο, των διατάξεων που αφορούν την πρόσβαση του υπαλλήλου σε έγγραφα ιατρικής φύσεως που τον αφορούν, όπως αυτά που προβλέπει η κοινή ρύθμιση σχετικά με την ασφάλιση των υπαλλήλων κατά των κινδύνων ατυχήματος και επαγγελματικής ασθένειας, και των διατάξεων του κανονισμού (ΕΚ) 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (ΕΕ L 145, σ. 43).

Σταδιοδρομία του υπαλλήλου

1. Διαγωνισμοί

Με την απόφαση της 15ης Ιουνίου 2010, F-35/08*, *Παχτίτης κατά Επιτροπής* (κατά της οποίας έχει ασκηθεί αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το Δικαστήριο ΔΔ ακύρωσε την απόφαση της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Επιλογής Προσωπικού (EPSO) με την οποία ο προσφεύγων δεν περιελήφθη στον πίνακα των υποψηφίων που είχαν επιτύχει τις υψηλότερες βαθμολογίες στις δοκιμασίες προεπιλογής του γενικού διαγωνισμού, λόγω αναρμοδιότητας της EPSO να λάβει τέτοια απόφαση. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι, ελλείψει τροποποίησης του ΚΥΚ απονέμοντας ρητώς στην EPSO καθήκοντα που ανήκαν μέχρι τότε στην εξεταστική επιτροπή του διαγωνισμού, η EPSO δεν ήταν αρμόδια να ασκεί τέτοια καθήκοντα και ιδίως καθήκοντα τα οποία, όσον αφορά την πρόσληψη των μονίμων υπαλλήλων, άπτονται του καθορισμού του περιεχομένου των δοκιμασιών και της διορθώσεώς τους, συμπεριλαμβανομένων των δοκιμασιών υπό μορφή ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής, μολοντί οι δοκιμασίες αυτές παρουσιάζονταν ως δοκιμασίες «προκριματικού χαρακτήρα» για τη συμμετοχή των υποψηφίων στις γραπτές δοκιμασίες και στην προφορική δοκιμασία του διαγωνισμού.

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Bartha κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ παρέσχε διάφορες διευκρινίσεις σχετικά με τη διάταξη του άρθρου 3, πέμπτο εδάφιο, του παραρτήματος III του ΚΥΚ, σύμφωνα με την οποία, εάν η εξεταστική επιτροπή αποτελείται από περισσότερα από τέσσερα μέλη, πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον δύο μέλη από κάθε φύλο. Μεταξύ άλλων, διευκρίνισε ότι η τήρηση του κανόνα αυτού πρέπει να εξακριβώνεται κατά τη σύσταση της επιτροπής, όπως αυτή προκύπτει από τον κατάλογο που δημοσιεύεται από το ή τα όργανα που διοργανώνουν τον διαγωνισμό και ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μόνο τα τακτικά μέλη της εξεταστικής επιτροπής.

2. Διαδικασίες προαγωγών

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Bouillez κ.λπ. κατά Συμβουλίου*, διευκρινίστηκε ότι από τις διατάξεις του άρθρου 45, παράγραφος 1, του ΚΥΚ προκύπτει ότι το επίπεδο των αρμοδιοτήτων που ασκούν οι υποψήφιοι για προαγωγή υπάλληλοι αποτελεί ένα από τα τρία κρίσιμα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνει υπόψη της η διοίκηση κατά τη συγκριτική ανάλυση των προσόντων των εν λόγω υπαλλήλων. Η λέξη «ενδεχομένως» στο άρθρο 45, παράγραφος 1, τέταρτη περίοδος, του ΚΥΚ σημαίνει απλώς ότι, αν και τεκμαίρεται καταρχήν ότι οι υπάλληλοι που έχουν τον ίδιο βαθμό ασκούν καθήκοντα ισοδύναμου επιπέδου, όταν αυτό δεν συμβαίνει, το στοιχείο αυτό πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη διαδικασία προαγωγών.

Το Δικαστήριο ΔΔ, έχοντας κρίνει εν προκειμένω βάσιμο τον λόγο που αντλούνταν από παράβαση του άρθρου 45, παράγραφος 1, του ΚΥΚ, υπενθύμισε, καταρχάς, ότι ο δικαστής της Ένωσης έχει δεχθεί ότι, όταν η πράξη που πρόκειται να ακυρωθεί ωφελεί τρίτους, πράγμα που συμβαίνει με την εγγραφή σε πίνακα μελλοντικών προσλήψεων, με τις αποφάσεις προαγωγής και με τις αποφάσεις διορισμού σε κενή θέση, ο δικαστής οφείλει να εξακριβώσει προηγουμένως μήπως η ακύρωση συνιστά δυσανάλογη κύρωση σε σχέση με την τελεσθείσα παρανομία. Στη συνέχεια, το Δικαστήριο ΔΔ υπενθύμισε ότι, όταν πρόκειται για προαγωγές, ο δικαστής της Ένωσης προβαίνει σε εξέταση κατά περίπτωση. Πρώτον, λαμβάνει υπόψη τη φύση της διαπραχθείσας παρανομίας. Δεύτερον, προβαίνει σε στάθμιση των συμφερόντων. Κατά τη στάθμιση των συμφερόντων στην οποία προβαίνει, λαμβάνει καταρχάς υπόψη το συμφέρον των προσφευγόντων αφενός να αποκατασταθούν νομίμως και πλήρως στα δικαιώματά τους, στη συνέχεια, τα συμφέροντα των παρανόμως προαχθέντων υπαλλήλων και, τέλος, το συμφέρον της υπηρεσίας.

Με την απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 2010, F-14/09, *Almeida Campos κ.λπ. κατά Συμβουλίου*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι η αρμόδια για τους διορισμούς αρχή (στο εξής: ΑΔΑ) δεν μπορούσε νομίμως να εξετάσει χωριστά τα προσόντα υπαλλήλων του ιδίου βαθμού αναλόγως του αν ανήκαν, υπό το καθεστώς του παλαιού ΚΥΚ, στην κατηγορία Α ή αν ανήκαν στον γλωσσικό ΛΑ, δεδομένου ότι ο νομοθέτης αποφάσισε ότι και οι μιν και οι δε ανήκουν, υπό τον νέο ΚΥΚ, στην ενιαία ομάδα καθηκόντων των υπαλλήλων διοικήσεως.

Συνθήκες εργασίας του υπαλλήλου

Με την απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 2010, F-97/09, *Taillard κατά Κοινοβουλίου*, διευκρινίστηκε ότι, δεδομένου ότι οι ασθένειες μπορούν να εξελιχθούν, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι τα αποτελέσματα ενός διαιτητικού διακανονισμού με τον οποίο κρίθηκε ότι ο υπάλληλος είναι ικανός προς εργασία εξακολουθούν να ισχύουν όταν ο υπάλληλος αυτός προσκομίζει μεταγενέστερα ένα νέο ιατρικό πιστοποιητικό. Όσον αφορά τον κίνδυνο καταστρατηγήσεως της διαδικασίας των ιατρικών ελέγχων με την προσκόμιση διαδοχικών ιατρικών πιστοποιητικών για την ίδια ασθένεια, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι, όταν αποδεικνύεται αναγκαίο, ιδίως όταν υπάρχουν ενδείξεις καταχρήσεως εκ μέρους του υπαλλήλου, το όργανο στο οποίο ανήκει μπορεί να κάνει χρήση των κατάλληλων πειθαρχικών διαδικασιών.

Καθεστώς χρηματικών απολαβών και κοινωνικά πλεονεκτήματα του υπαλλήλου

1. Αποδοχές

Στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 14ης Οκτωβρίου 2010, F-86/09*, *W κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε επί αιτήσεως ακυρώσεως αποφάσεως της Επιτροπής περί αρνήσεως χορηγήσεως σε υπάλληλο επιδόματος στέγης, με το αιτιολογικό ότι το ζεύγος που αποτελούσαν ο υπάλληλος αυτός και ο ιδίου φύλου σύντροφός του με τον οποίο συζούσε σε σταθερή μη έγγαμη σχέση δεν πληρούσε την προϋπόθεση του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο γ', σημείο iv, του παρατήματος VII του ΚΥΚ, δεδομένου ότι μπορούσε να τελέσει πολιτικό γάμο στο Βέλγιο. Ο προσφεύγων, που είχε διπλή ιθαγένεια, βελγική και μαροκινή, αντέταξε ωστόσο στη διοίκηση ότι, λαμβανομένης υπόψη της μαροκινής ιθαγένειάς του, ο γάμος αυτός ήταν αδύνατος, στο μέτρο που, συνάπτοντας γάμο με άτομο του ιδίου φύλου, κινδύνευε να εκτεθεί στο Μαρόκο σε ποινικές διώξεις βάσει του άρθρου 489 του μαροκινού ποινικού κώδικα, που τιμωρεί την ομοφυλοφιλία. Το Δικαστήριο ΔΔ, στηριζόμενο στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, έκρινε ότι στους κανόνες του ΚΥΚ που επεκτείνουν το δικαίωμα επιδόματος στέγης και στους υπαλλήλους που έχουν καταχωριστεί ως συμβιούντες σε σταθερή μη έγγαμη σχέση προσήκει ερμηνεία η οποία να εξασφαλίζει ότι το δικαίωμα αυτό δεν παραμένει θεωρητικό, αλλά είναι συγκεκριμένο και ουσιαστικό. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο ΔΔ διαπίστωσε ότι υπάρχει κίνδυνος ένας εθνικός νόμος όπως το άρθρο 489 του μαροκινού ποινικού κώδικα, που θεωρεί αξιόποινες τις ομοφυλοφιλικές πράξεις, χωρίς καν να διακρίνει αναλόγως του τόπου όπου τελέστηκαν οι πράξεις αυτές, να καταστήσει θεωρητική τη δυνατότητα προσβάσεως στον γάμο και, συνεπώς, στο δικαίωμα επιδόματος στέγης. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο ΔΔ ακύρωσε την απόφαση της καθής περί αρνήσεως καταβολής του εν λόγω επιδόματος στον προσφεύγοντα.

2. Κοινωνική ασφάλιση

Με την απόφαση της 1ης Ιουλίου 2010, F-97/08, *Füller-Tomlinson κατά Κοινοβουλίου* (κατά της οποίας έχει ασκηθεί αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το Δικαστήριο ΔΔ απέρριψε ένσταση με την οποία η προσφεύγουσα προέβαλε τον παράνομο χαρακτήρα του ευρωπαϊκού πίνακα των ποσοστών αναπηρίας για την εκτίμηση των βλαβών που προκαλούνται στη σωματική και ψυχική ακεραιότητα, που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της κοινής ρυθμίσεως

για την ασφάλιση έναντι των κινδύνων ατυχήματος και επαγγελματικής νόσου, η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2006.

Με την απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2010, F-79/09, *ΑΕ κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ, κρίνοντας επί αγωγής αποζημίωσης στο πλαίσιο της οποίας γινόταν επίκληση της μη εύλογης διάρκειας της διαδικασίας αναγνώρισης επαγγελματικής νόσου, υπενθύμισε ότι εναπόκειται στην Επιτροπή, ως θεσμικό όργανο, να υπενθυμίσει στα μέλη των ιατρικών επιτροπών την υποχρέωση της ταχείας εξετάσεως των υποθέσεων.

Με την απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2010, F-65/09, *Marcuccio κατά Επιτροπής*, το Δικαστήριο ΔΔ απέρριψε ένσταση ελλείψεως νομιμότητας βάλλουσα κατά των κριτηρίων καθορισμού μιας σοβαρής ασθένειας, κατά την έννοια του άρθρου 72 του ΚΥΚ, ήτοι δυσμενής διάγνωση ως προς την εξέλιξη της ασθένειας, χρόνια εξέλιξη, ανάγκη λήψεως βαριών μέτρων διαγνώσεως και θεραπείας και ύπαρξη ή κίνδυνος σοβαρής αναπηρίας. Με την απόφαση αυτή, διευκρινίστηκε επίσης ότι η έννοια της «διανοητικής ασθένειας» κατά το άρθρο 72 του ΚΥΚ δεν μπορεί παρά να αφορά μόνον τις ασθένειες που παρουσιάζουν αντικειμενικά κάποια σοβαρότητα, και όχι οποιαδήποτε διαταραχή ψυχολογικής ή ψυχιατρικής φύσεως, όσο σοβαρή και αν είναι αυτή.

Με την απόφαση της 1ης Δεκεμβρίου 2010, F-89/09, *Γκάγκαλης κατά Συμβουλίου*, διευκρινίστηκε ότι τόσο το άρθρο 73, παράγραφος 3, του ΚΥΚ όσο και το άρθρο 9, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, της ρυθμίσεως κατά των κινδύνων ατυχήματος πρέπει να ερμηνεύονται υπό την έννοια ότι προβλέπουν απλώς συμπληρωματική επιστροφή των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν για παροχές καλυπτόμενες από το άρθρο 72 του ΚΥΚ, μετά την απόδοση του μέρους εκείνου των δαπανών που βαρύνει το σύστημα ασφαλίσεως κατά ασθένειας. Το σύστημα ασφαλίσεως κατά ατυχήματος είναι συμπληρωματικό και, συνεπώς, δεν προβλέπει καμία επιστροφή δαπανών που πραγματοποιήθηκαν για παροχές μη καλυπτόμενες από το σύστημα ασφαλίσεως κατά ασθένειας, με εξαίρεση εκείνες τις οποίες προβλέπει η παράγραφος 2 του εν λόγω άρθρου 9 και οι οποίες, για τον λόγο αυτό, δεν αποτέλεσαν αντικείμενο καμίας αναλήψεως δαπανών από το σύστημα ασφαλίσεως κατά ασθένειας.

Πειθαρχικό καθεστώς

Με την προαναφερθείσα απόφαση *Α και Γ κατά Επιτροπής*, διευκρινίστηκε ότι το γεγονός ότι η πειθαρχική διαδικασία έκλεισε χωρίς να επιβληθεί πειθαρχική κύρωση στον εμπλεκόμενο υπάλληλο δεν εμποδίζει τον Ευρωπαϊκό δικαστή να ασκήσει έλεγχο επί της νομιμότητας της αποφάσεως περί κινήσεως πειθαρχικής διαδικασίας κατά του ενδιαφερομένου. Προς τον σκοπό της προστασίας των δικαιωμάτων του ενδιαφερομένου υπαλλήλου, η ΑΔΑ πρέπει να θεωρείται ότι ασκεί τις εξουσίες της κατά τρόπο παράνομο όχι μόνο σε περίπτωση αποδείξεως της υπάρξεως καταχρήσεως εξουσίας, αλλά και όταν δεν υπάρχουν επαρκώς ακριβή και κρίσιμα στοιχεία που να υποδηλώνουν ότι ο ενδιαφερόμενος υπέπεσε σε πειθαρχικό παράπτωμα. Εξάλλου, με την ίδια αυτή απόφαση επιβεβαιώθηκε η αρχή σύμφωνα με την οποία η πειθαρχική διαδικασία πρέπει να ολοκληρώνεται εντός εύλογης προθεσμίας. Η υποχρέωση ταχείας ενέργειας την οποία υπέχει η πειθαρχική αρχή αφορά τόσο την κίνηση της πειθαρχικής διαδικασίας όσο και τη διεξαγωγή της.

Καθεστώς που εφαρμόζεται επί του Λοιπού Προσωπικού της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Απόλυση υπαλλήλου απασχολούμενου με σύμβαση αορίστου χρόνου

Με τις αποφάσεις της 9ης Δεκεμβρίου 2010, F-87/08, *Schuerings κατά Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (ETF)*, και F-88/08, *Vandeuren κατά ETF*, το Δικαστήριο ΔΔ, αφού διευκρίνισε ότι το να επιτρέπεται στον εργοδότη να θέσει τέρμα σε μια σχέση εργασίας αορίστου χρόνου χωρίς

εύλογη αιτία θα αντέβαινε στη σταθερότητα που χαρακτηρίζει τις συμβάσεις αορίστου χρόνου και θα αντέφασκε προς το ίδιο το νόημα αυτού του είδους συμβάσεως, έκρινε ότι ο περιορισμός του εύρους των δραστηριοτήτων ενός οργανισμού μπορεί να θεωρηθεί ως δυνάμενος να αποτελέσει εύλογη αιτία απολύσεως, υπό την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι ο εν λόγω οργανισμός δεν διαθέτει θέση στην οποία ο ενδιαφερόμενος υπάλληλος θα μπορούσε να τοποθετηθεί. Η διοίκηση, όταν εξετάζει κατά πόσον ένας υπάλληλος μπορεί να τοποθετηθεί σε άλλη θέση, ήδη υπάρχουσα ή η οποία θα πρέπει να δημιουργηθεί, οφείλει να σταθμίζει το συμφέρον της υπηρεσίας, το οποίο υπαγορεύει να προσλαμβάνεται το πλέον κατάλληλο πρόσωπο προς κάλυψη της θέσεως, με το συμφέρον του υπαλλήλου τον οποίο σχεδιάζει να απολύσει. Προς τούτο, πρέπει να λαμβάνει υπόψη, στο πλαίσιο της διακριτικής της ευχέρειας, διάφορα κριτήρια, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι απαιτήσεις της θέσεως από πλευράς των προσόντων και των δυνατοτήτων του υπαλλήλου, το αν η σύμβαση εργασίας του εν λόγω υπαλλήλου διευκρινίζει ή όχι ότι ο υπάλληλος αυτός προσλαμβάνεται προς κάλυψη συγκεκριμένης θέσεως, οι εκθέσεις αξιολογήσεώς του, καθώς και η ηλικία του, η αρχαιότητά του στην υπηρεσία και ο αριθμός ετών που του απομένουν να καταβάλει εισφορές ώστε να θεμελιώσει συνταξιοδοτικό δικαίωμα.

2. Απόλυση υπαλλήλου μετά το πέρας της περιόδου δοκιμαστικής υπηρεσίας

Με την απόφαση της 24ης Φεβρουαρίου 2010, F-2/09, *Menghi κατά Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών (ENISA)*, το Δικαστήριο ΔΔ, σχετικά με την απόλυση εκτάκτου υπαλλήλου κατά το πέρας της περιόδου δοκιμαστικής υπηρεσίας, παρέσχε διάφορες διευκρινίσεις σχετικά με τις αποφάσεις περί απολύσεως. Ανέφερε, πρώτον, ότι η απόδειξη της υπάρξεως ηθικής παρενοχλήσεως σε βάρος εκτάκτου υπαλλήλου δεν συνεπάγεται ότι κάθε βλαπτική για τον υπάλληλο αυτόν απόφαση λαμβανόμενη στο πλαίσιο αυτής της ηθικής παρενοχλήσεως είναι παράνομη. Πρέπει επιπλέον να διαφαίνεται σύνδεσμος μεταξύ της εν λόγω παρενοχλήσεως και της αιτιολογίας της αποφάσεως περί απολύσεώς του. Το Δικαστήριο ΔΔ ανέφερε, δεύτερον, ότι κατά αποφάσεως περί απολύσεως δεν μπορεί να γίνει λυσιτελώς επίκληση της μη τηρήσεως των διατάξεων του άρθρου 24 του ΚΥΚ, περί της υποχρεώσεως αρωγής. Συγκεκριμένα, μόνον οι διοικητικές αποφάσεις που έχουν περιεχόμενο σχετικό με την υποχρέωση αρωγής, ήτοι οι αποφάσεις περί απορρίψεως του αιτήματος αρωγής ή, υπό ορισμένες εξαιρετικές περιστάσεις, οι παραλείψεις του οργάνου να παράσχει αυθορμήτως την αρωγή του σε υπάλληλο, μπορούν να συνιστούν παράβαση της υποχρεώσεως αυτής. Όμως, το αντικείμενο αποφάσεως περί απολύσεως δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 24 του ΚΥΚ και, συνεπώς, είναι άσχετο με την υποχρέωση αρωγής την οποία προβλέπει το άρθρο αυτό. Τέλος, το Δικαστήριο ΔΔ έκρινε ότι οι διατάξεις του άρθρου 22α, παράγραφος 3, του ΚΥΚ, σύμφωνα με τις οποίες ο υπάλληλος ο οποίος γνωστοποιεί πληροφορία σχετική με γεγονότα βάσει των οποίων είναι δυνατόν να τεκμαίρεται η ύπαρξη πιθανής παράνομης δραστηριότητας ή συμπεριφοράς που συνιστά σοβαρή παράβαση των υποχρεώσεων των υπαλλήλων της Ένωσης «δεν υφίσταται από το όργανο καμία δυσμενή συνέπεια, εφόσον ενήργησε λογικά και έντιμα», δεν προσφέρουν στον υπάλληλο ο οποίος γνωστοποίησε, δυνάμει του άρθρου 22α, παράγραφος 1, του ΚΥΚ, πληροφορίες για γεγονότα βάσει των οποίων μπορεί να τεκμαίρεται η ύπαρξη παράνομης δραστηριότητας, προστασία έναντι κάθε αποφάσεως ικανής να τον βλάψει, αλλά μόνον έναντι των αποφάσεων που λήφθηκαν εξ αιτίας αυτής της γνωστοποίησεως.

B — Σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

(Σειρά πρωτοκόλλου στις 31 Δεκεμβρίου 2010)

Από αριστερά προς τα δεξιά:

S. Van Raerenbusch και Η. Kreppel, δικαστές· Χ. Ταγαράς, πρόεδρος τμήματος· Ρ. Mahoney, Πρόεδρος· S. Gervasoni, πρόεδρος τμήματος· Ι. Boruta και Ι. Rofes i Rujol, δικαστές· W. Hakenberg, Γραμματέας.

1. Μέλη του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

(κατά σειρά ανάληψης καθηκόντων)

Paul J. Mahoney

Γεννήθηκε το 1946· νομικές σπουδές (Master of Arts, Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, 1967· Master of Laws, University College London, 1969)· λέκτορας στο University College London (1967–1973)· barrister (Λονδίνο, 1972–1974)· υπάλληλος διοικήσεως, κύριος υπάλληλος διοικήσεως στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (1974–1990)· προσκεκλημένος καθηγητής της Νομικής στο Πανεπιστήμιο του Saskatchewan, Saskatoon, Καναδάς (1988)· προϊστάμενος προσωπικού στο Συμβούλιο της Ευρώπης (1990–1993)· προϊστάμενος τμήματος (1993–1995), βοηθός γραμματέας (1995–2001), γραμματέας στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (2001–Σεπτέμβριος 2005)· Πρόεδρος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Horstpeter Kreppel

Γεννήθηκε το 1945· πανεπιστημιακές σπουδές στο Βερολίνο, στο Μόναχο, στη Φρανκφούρτη επί του Μάιν (1966–1972)· πρώτη κρατική εξέταση (1972)· δόκιμος δικαστικός στη Φρανκφούρτη του Μάιν (1972–1973 και 1974–1975)· Κολέγιο της Ευρώπης στη Bruges (1973–1974)· δεύτερη κρατική εξέταση (Φρανκφούρτη επί του Μάιν, 1976)· υπάλληλος της ομοσπονδιακής υπηρεσίας απασχολήσεως και δικηγόρος (1976)· δικαστής στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών (ομόσπονδο κράτος της Έσσης, 1977–1993)· λέκτορας στη Fachhochschule fur Sozialarbeit της Φρανκφούρτης επί του Μάιν και στη Verwaltungsfachhochschule του Wiesbaden (1979–1990)· εθνικός εμπειρογνώμονας στη νομική υπηρεσία της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1993–1996 και 2001–2005)· ακόλουθος κοινωνικών υποθέσεων στην Πρεσβεία της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας στη Μαδρίτη (1996–2001)· δικαστής στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών της Φρανκφούρτης επί του Μάιν (Φεβρουάριος–Σεπτέμβριος 2005)· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Irena Boruta

Γεννήθηκε το 1950· πτυχιούχος Νομικής του Πανεπιστημίου του Wroclaw (1972), διδάκτωρ Νομικής (Lodz 1982)· δικηγόρος, μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου της Δημοκρατίας της Πολωνίας (από το 1977)· προσκεκλημένη ερευνήτρια (Πανεπιστήμιο Paris X, 1987–1988· Πανεπιστήμιο της Νάντης, 1993–1994)· εμπειρογνώμων της «Solidarnosc» (1995–2000)· καθηγήτρια εργατικού δικαίου και ευρωπαϊκού κοινωνικού δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Lodz (1997–1998 και 2001–2005), καθηγήτρια στην Ανωτάτη Εμπορική Σχολή της Βαρσοβίας (2002), καθηγήτρια του εργατικού δικαίου και της κοινωνικής ασφάλισης στο Πανεπιστήμιο «Καρδινάλιος Stefan Wyszynski» της Βαρσοβίας (2002–2005)· υφυπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων (1998–2001)· μέλος της αρμόδιας για τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης της Δημοκρατίας της Πολωνίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση επιτροπής (1998–2001)· εκπρόσωπος της Πολωνικής Κυβέρνησης στη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (1998–2001)· συγγραφέας πολλών έργων εργατικού δικαίου και ευρωπαϊκού κοινωνικού δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Χάρης Ταγαράς

Γεννήθηκε το 1955· πτυχιούχος Νομικής (Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1977)· ειδικό δίπλωμα ευρωπαϊκού δικαίου (Ινστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών του Ελεύθερου Πανεπιστημίου των Βρυξελλών, 1980)· διδάκτωρ Νομικής (Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1984)· γλωσσομαθής νομικός στο Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1980–1982)· ερευνητής στο Κέντρο Διεθνούς Οικονομικού και Ευρωπαϊκού Δικαίου της Θεσσαλονίκης (1982–1984)· υπάλληλος διοικήσεως στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1986–1990)· καθηγητής κοινοτικού δικαίου, ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο Πάντειο Πανεπιστήμιο των Αθηνών (από το 1990)· εξωτερικός συνεργάτης για τις ευρωπαϊκές υποθέσεις στο Υπουργείο Δικαιοσύνης και μέλος της Μόνιμης Επιτροπής της Συμβάσεως του Λουγκάνο (1991–2004)· μέλος της Εθνικής Επιτροπής Ανταγωνισμού (1999–2005)· μέλος της Εθνικής Επιτροπής Τηλεπικοινωνιών και Ταχυδρομείων (2000–2002)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, δικηγόρος στον Άρειο Πάγο· ιδρυτικό μέλος της Ενώσεως Ευρωπαίων Δικηγόρων (ΕΕΔ)· αντεπιστέλλον μέλος της Διεθνούς Ακαδημίας Συγκριτικού Δικαίου· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Sean Van Raepenbusch

Γεννήθηκε το 1956· πτυχιούχος Νομικής (Ελεύθερο Πανεπιστήμιο των Βρυξελλών, 1979)· ειδικό δίπλωμα διεθνούς δικαίου (Βρυξέλλες, 1980)· διδάκτωρ Νομικής (1989)· υπεύθυνος της νομικής υπηρεσίας της Société anonyme du canal και des installations maritimes de Bruxelles (1979–1984)· υπάλληλος της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Γενική Διεύθυνση Κοινωνικών Υποθέσεων, 1984–1988)· μέλος της νομικής υπηρεσίας της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1988–1994)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1994–2005)· λέκτορας στο Πανεπιστημιακό Κέντρο του Charleroi (διεθνές και ευρωπαϊκό κοινωνικό δίκαιο, 1989–1991), και του Πανεπιστημίου της Mons–Hainaut (ευρωπαϊκό δίκαιο, 1991–1997), του Πανεπιστημίου της Λιέγης (ευρωπαϊκό δίκαιο δημόσιας διοίκησης, 1989–1991· θεσμικό δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1995–2005· ευρωπαϊκό κοινωνικό δίκαιο, 2004–2005)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις για θέματα ευρωπαϊκού κοινωνικού δικαίου και θεσμικού δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Stéphane Gervasoni

Γεννήθηκε το 1967· πτυχιούχος του Ινστιτούτου Πολιτικών Σπουδών της Γκρενόμπλ (1988) και της Εθνικής Σχολής Διοίκησης (1993)· μέλος του Conseil d'État (εισηγητής στο τμήμα διοικητικών διαφορών, 1993–1997, και στο τμήμα κοινωνικών διαφορών, 1996–1997· πάρεδρος, 1996–2003· σύμβουλος επικρατείας από το 2008)· λέκτορας στο Ινστιτούτο Πολιτικών Σπουδών του Παρισιού (1993–1995)· κυβερνητικός επίτροπος στην ειδική επιτροπή αναιρέσεων σε θέματα συντάξεων (1994–1996)· νομικός σύμβουλος στο Υπουργείο Δημόσιας Διοίκησης και στον Δήμο του Παρισιού (1995–1997)· γενικός γραμματέας της Νομαρχίας της Yonne, βοηθός νομάρχης της Auxerre (1997–1999)· γενικός γραμματέας της Νομαρχίας της Σαβοΐας, βοηθός νομάρχης του Chambéry (1999–2001)· εισηγητής σε γραφείο δικαστή στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Σεπτέμβριος 2001–Σεπτέμβριος 2005)· μόνιμο μέλος της επιτροπής προσφυγών του NATO (2001–2005)· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 6 Οκτωβρίου 2005.

Maria Isabel Rofes i Pujol

Γεννήθηκε το 1956· νομικές σπουδές (licenciatura en derecho, Πανεπιστήμιο της Βαρκελώνης, 1981)· ειδίκευση στο διεθνές εμπόριο (Μεξικό, 1983)· σπουδές στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση (Εμπορικό Επιμελητήριο της Βαρκελώνης, 1985) και στο κοινοτικό δίκαιο (Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1986)· υπάλληλος στην Generalitat de Catalunya (μέλος της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Βιομηχανίας και Ενέργειας, Απρίλιος 1984–Αύγουστος 1986)· μέλος του Δικηγορικού Συλλόγου της Βαρκελώνης (1985–1997)· υπάλληλος διοικήσεως, εν συνεχεία κύρια υπάλληλος διοικήσεως στο τμήμα Έρευνας και Τεκμηρίωσης του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1986–1994)· εισηγήτρια στο γραφείο του γενικού εισαγγελέα στο Δικαστήριο D. Ruiz-Jarabo Colomer (Ιανουάριος 1995–Απρίλιος 2004) και στο γραφείο του δικαστή στο Δικαστήριο U. Löhms (Μάιος 2004–Αύγουστος 2009)· εντεταλμένη με τη διδασκαλία του κοινοτικού δικαίου, στη Νομική Σχολή του Universitat Autònoma de Barcelona (1993–2000)· πολυάριθμες δημοσιεύσεις και παραδόσεις μαθημάτων στον τομέα του ευρωπαϊκού κοινοτικού δικαίου· μέλος του τμήματος προσφυγών του Κοινοτικού Γραφείου Φυτικών Ποικιλιών (2006–2009)· δικαστής στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης από τις 7 Οκτωβρίου 2009.

Waltraud Hakenberg

Γεννήθηκε το 1955· νομικές σπουδές στο Ρέγκενσμπουργκ και στη Γενεύη (1974–1979)· πτυχίο Νομικής (1979)· πρώτη κρατική εξέταση (1979)· μεταπτυχιακές σπουδές κοινοτικού δικαίου στο Κολέγιο της Ευρώπης στη Bruges (1979–1980)· ασκούμενη δικαστής στο Ρέγκενσμπουργκ (1980–1983)· διδάκτωρ Νομικής (1982)· δεύτερη κρατική εξέταση (1983)· δικηγόρος στο Μόναχο και στο Παρίσι (1983–1989)· υπάλληλος του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1990–2005)· εισηγήτρια στο γραφείο του δικαστή P. Jann στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (1995–2005)· δίδαξε σε διάφορα πανεπιστήμια της Γερμανίας, της Αυστρίας, της Ελβετίας και της Ρωσίας· επίτιμη καθηγήτρια στο πανεπιστήμιο του Σάαρ (από το 1999)· μέλος διαφόρων νομικών επιτροπών, νομικών ενώσεων και εξεταστικών επιτροπών· πολυάριθμες δημοσιεύσεις σε θέματα κοινοτικού δικαίου· Γραμματέας του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης από τις 30 Νοεμβρίου 2005.

2. Μεταβολές στη σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά το 2010

Καμία μεταβολή δεν έγινε στη σύνθεση του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης το 2010.

3. Σειρά πρωτοκόλλου

**από την 1η Ιανουαρίου 2010
έως τις 31 Δεκεμβρίου 2010**

P. MAHONEY, Πρόεδρος του Δικαστηρίου Δη-
μόσιας Διοίκησης

X. ΤΑΓΑΡΑΣ, πρόεδρος τμήματος

S. GERVASONI, πρόεδρος τμήματος

H. KREPPEL, δικαστής

I. BORUTA, δικαστής

S. VAN RAEPENBUSCH, δικαστής

M. I. ROFES i PUJOL, δικαστής

W. HAKENBERG, Γραμματέας

4. Πρώην μέλος του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

Kanninen Heikki (2005–2009)

Γ — Στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοδοτική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης

1. Εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις (2006–2010)

Εισαχθείσες υποθέσεις

2. Ποσοστό αριθμού υποθέσεων ανά καθού (κύριο) θεσμικό όργανο (2006–2010)
3. Γλώσσα διαδικασίας (2006–2010)

Περατωθείσες υποθέσεις

4. Αποφάσεις και διατάξεις — Δικάσας σχηματισμός (2010)
5. Έκβαση (2010)
6. Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων (2006–2010)
7. Διάρκεια της διαδικασίας σε μήνες (2010)

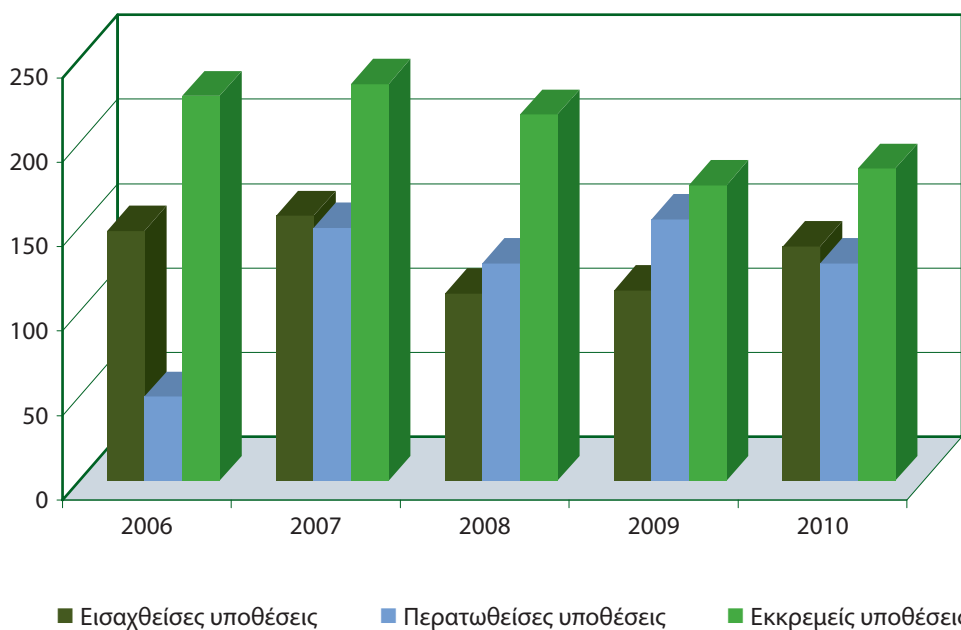
Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου

8. Δικαστικός σχηματισμός (2006–2010)
9. Αριθμός προσφευγόντων (2010)

Διάφορα

10. Αποφάσεις του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (2006–2010)
11. Έκβαση των αιτήσεων αναίρεσεως που εκδικάστηκαν από το Γενικό Δικαστήριο (2006–2010)

1. Γενική δραστηριότητα του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης Εισαχθείσες, περατωθείσες και εκκρεμείς υποθέσεις (2006–2010)

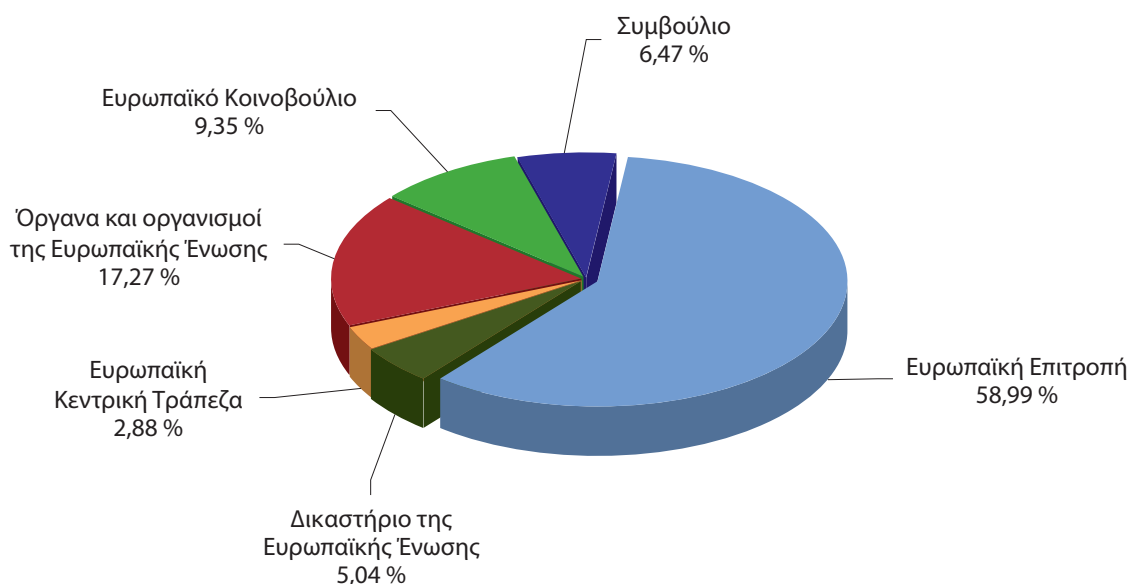
	2006	2007	2008	2009	2010
Εισαχθείσες υποθέσεις	148	157	111	113	139
Περατωθείσες υποθέσεις	50	150	129	155	129
Εκκρεμείς υποθέσεις	228	235	217	175	185 ¹

Οι παρατιθέμενοι αριθμοί (ακαθάριστοι αριθμοί) αντιπροσωπεύουν το σύνολο των υποθέσεων, μη λαμβανομένων υπόψη των περιπτώσεων συνεκδικάσεως λόγω συνάφειας (ένας αριθμός = μία υπόθεση).

¹ Εκ των οποίων αναστάλη η εκδίκαση 14 υποθέσεων.

2. Εισαχθείσες υποθέσεις — Ποσοστό αριθμού υποθέσεων ανά καθού (κύριο) θεσμικό όργανο (2006–2010)

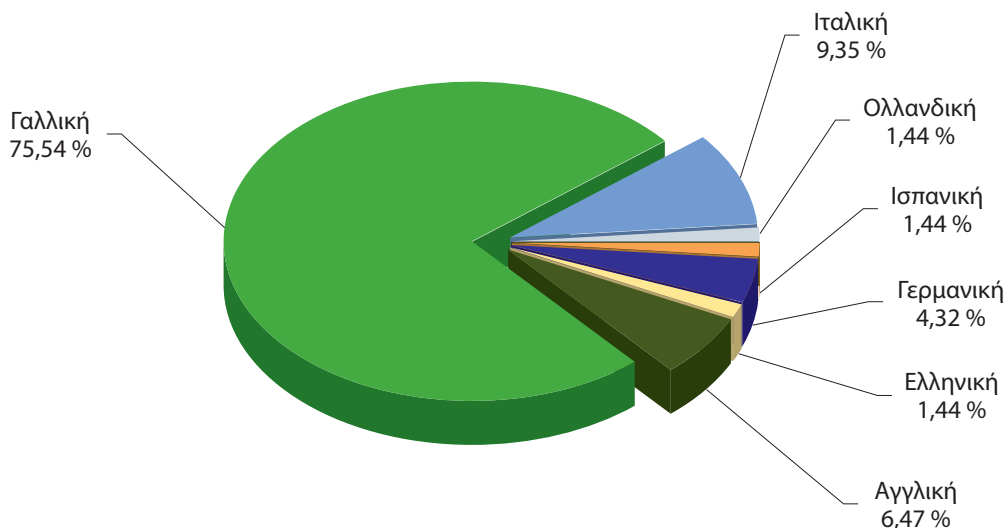
Ποσοστό του αριθμού των εισαχθεισών υποθέσεων (2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο	7,48 %	15,29 %	14,41 %	8,85 %	9,35 %
Συμβούλιο	5,44 %	4,46 %	4,50 %	11,50 %	6,47 %
Ευρωπαϊκή Επιτροπή	72,79 %	63,69 %	54,95 %	47,79 %	58,99 %
Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης	4,08 %	3,82 %		2,65 %	5,04 %
Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα		1,27 %	2,70 %	4,42 %	2,88 %
Ελεγκτικό Συνέδριο	2,72 %	2,55 %	5,41 %	0,88 %	
Όργανα και οργανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης	7,48 %	8,92 %	18,02 %	23,89 %	17,27 %
Σύνολο	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

3. Εισαχθείσες υποθέσεις — Γλώσσα διαδικασίας (2006–2010)

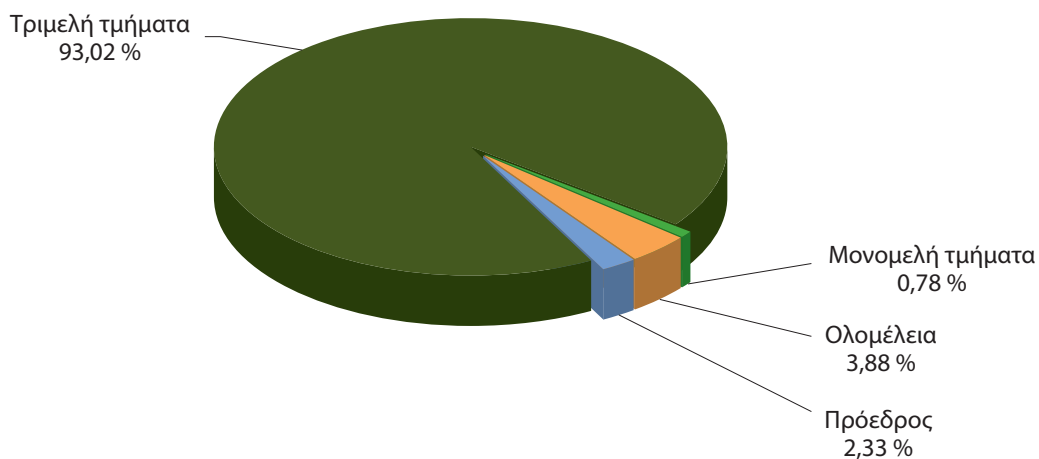
Κατανομή κατά το 2010

Γλώσσα διαδικασίας	2006	2007	2008	2009	2010
Βουλγαρική		2			
Ισπανική	1	2	1	1	2
Τσεχική				1	
Γερμανική	2	17	10	9	6
Ελληνική	3	2	3	3	2
Αγγλική	8	8	5	8	9
Γαλλική	113	101	73	63	105
Ιταλική	10	17	6	13	13
Λιθουανική		2	2		
Ουγγρική	2	1	1		
Ολλανδική	7	4	8	15	2
Πολωνική			1		
Πορτογαλική			1		
Ρουμανική		1			
Σλοβενική	1				
Φινλανδική	1				
Σύνολο	148	157	111	113	139

Η γλώσσα διαδικασίας αντιστοιχεί στη γλώσσα στην οποία συντάχθηκε το εισαγωγικό δικόγραφο και όχι στη μητρική γλώσσα ή την ιθαγένεια του προσφεύγοντος.

4. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Αποφάσεις και διατάξεις — Δικάσας σχηματισμός (2010)

	Αποφάσεις	Διατάξεις περί διαγραφής της υποθέσεως κατόπιν φιλικού διακανονισμού της ¹	Λοιπές διατάξεις περατώνουσες τη δίκη	Σύνολο
Ολομέλεια	4	1		5
Πρόεδρος			3	3
Τριμελή τμήματα	84	11	25	120
Μονομελή τμήματα	1			1
Σύνολο	89	12	28	129

¹ Κατά το 2010, υπήρξαν 12 ακόμη περιπτώσεις στις οποίες το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης ανέλαβε πρωτοβουλίες για την επίτευξη φιλικού διακανονισμού που δεν ευδοκίμησαν.

5. Περαιτωθείσες υποθέσεις — Έκβαση (2010)

	Αποφάσεις			Διατάξεις				Σύνολο
	Προσφυγές που έγιναν δεκτές πλήρως	Προσφυγές που έγιναν μερικώς δεκτές	Προσφυγές που απορρίφθηκαν πλήρως, κατάργηση δίκης	Προσφυγές / Αιτήσεις [προδήλωσ] απαράδεκτες ή αβάσιμες	Φιλικός διακανονισμός κατόπιν παρεμβάσεως του επιληφθέντος σχηματισμού	Διαγραφές για άλλο λόγο, κατάργηση δίκης ή παραπομπή	Αιτήσεις που έγιναν δεκτές πλήρως ή μερικώς (ειδικές διαδικασίες)	
Τοποθέτηση/Επανατοποθέτηση		1	1	1				3
Διαγωνισμοί	3	2	6					11
Όροι εργασίας/Άδειες	1	1	1		1			4
Αξιολόγηση/Προαγωγή	1	3	5		3	8		20
Συντάξεις και επιδόματα αναπηρίας			3		1			4
Πειθαρχικές διαδικασίες		2						2
Πρόσληψη/Διορισμός/ Κατάταξη σε βαθμό	2	1	16	1	2	5		27
Αποδοχές και αποζημιώσεις	2		3		2			7
Καταγγελία συμβάσεως μη μονίμου υπαλλήλου	11	4	7	2	1			25
Κοινωνική ασφάλιση/ Επαγγελματική νόσος/ Ατυχήματα		2	4	1	1	1		9
Λοιπά		5	2	5	1	2	2	17
Σύνολο	20	21	48	10	12	16	2	129

6. Διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων (2006–2010)

Περατωθείσες διαδικασίες ασφαλιστικών μέτρων	Έκβαση		
	Ολική ή μερική αποδοχή	Απόρριψη	Διαγραφή
2006	2		2
2007	4		4
2008	4		4
2009	1	1	
2010	6		4
Σύνολο	17	1	14
			2

7. Περατωθείσες υποθέσεις — Διάρκεια της διαδικασίας σε μήνες (2010)

Αποφάσεις		Πλήρης διάρκεια της διαδικασίας	Διάρκεια της διαδικασίας, μη περιλαμβανομένης της διάρκειας τυχόν αναστολής
		Μέση διάρκεια	Μέση διάρκεια
Υποθέσεις εισαχθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	81	21,4	19,7
Υποθέσεις εισαχθείσες αρχικώς ενώπιον του τότε Πρωτοδικείου ¹	8	62,4	34,9
Σύνολο	89	25,1	21

Διατάξεις		Πλήρης διάρκεια της διαδικασίας	Διάρκεια της διαδικασίας, μη περιλαμβανομένης της διάρκειας τυχόν αναστολής
		Μέση διάρκεια	Μέση διάρκεια
Υποθέσεις εισαχθείσες ενώπιον του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης	37	17,1	10,1
Υποθέσεις εισαχθείσες αρχικώς ενώπιον του τότε Πρωτοδικείου ¹	3	66,5	28,9
Σύνολο	40	20,8	11,5

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ	129	23,8	18,1
----------------------	------------	-------------	-------------

Η διάρκεια εκφράζεται σε μήνες και δέκατα μηνός.

¹ Κατά την έναρξη των εργασιών του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης, το τότε Πρωτοδικείο μετέφερε σ' αυτό 118 υποθέσεις.

8. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Δικαστικός σχηματισμός (2006–2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Ολομέλεια	2	3	5	6	1
Πρόεδρος	4	3	2	1	1
Τριμελή τμήματα	212	206	199	160	179
Μονομελή τμήματα					
Υποθέσεις που δεν έχουν ακόμη ανατεθεί	10	23	11	8	4
Σύνολο	228	235	217	175	185

9. Εκκρεμείς υποθέσεις στις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους — Αριθμός προσφευγόντων (2010)

Οι εκκρεμείς υποθέσεις με τον μεγαλύτερο αριθμό προσφευγόντων ανά υπόθεση

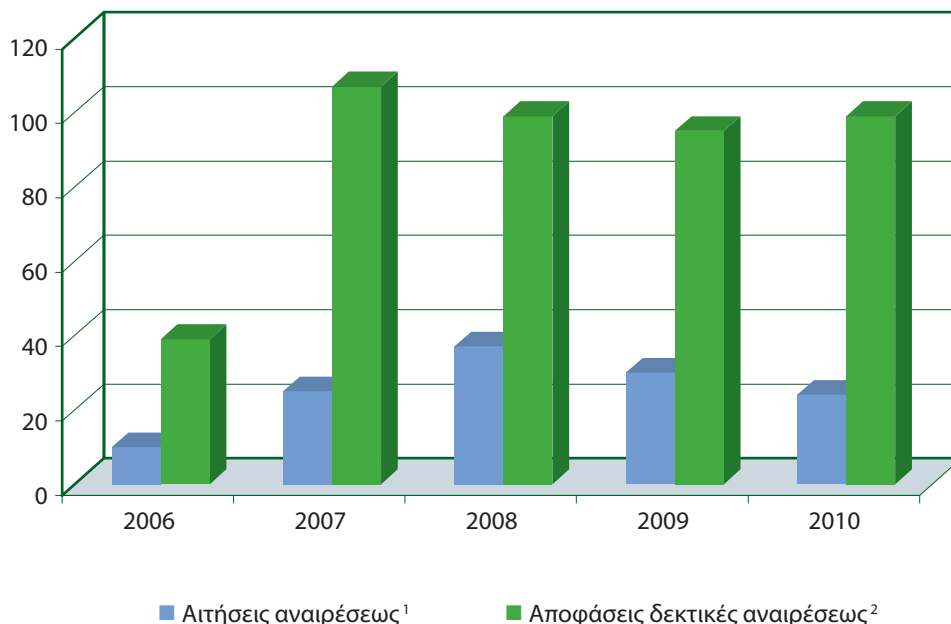
Αριθμός προσφευγόντων ανά υπόθεση	Τομείς
327 (15 υποθέσεις)	ΚΥΚ — Αποδοχές — Ετήσια αναπροσαρμογή των αποδοχών και συντάξεων των υπαλλήλων και του λοιπού προσωπικού — Άρθρο 65 και παράρτημα XI του ΚΥΚ — Κανονισμός 1296/2009 του Συμβουλίου (ΕΕ, Ευρατόμ), της 23ης Δεκεμβρίου 2009
169	ΚΥΚ — Προσωπικό της ΕΚΤ — Μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος
35	ΚΥΚ — ΕΤΕπ — Συντάξεις — Μεταρρυθμίσεις του 2008
26 (3 υποθέσεις)	ΚΥΚ — Ανακατάταξη — Περιληφθέντες σε πίνακα μελλοντικών προσλήψεων εσωτερικού διαγωνισμού πριν από τον νέο ΚΥΚ — Κατάταξη σε βαθμό βάσει λιγότερο ευνοϊκών διατάξεων — Μεταβατικές διατάξεις του παραρτήματος XIII του ΚΥΚ — Απώλεια μορίων προαγωγής
18	ΚΥΚ — Αποδοχές — Συμβασιούχος υπάλληλος που απασχολείται είτε σε υπηρεσία ασφαλείας και προλήψεως είτε για τον συντονισμό σε περιπτώσεις επείγουσας καταστάσεως ή κρίσης — Αποζημίωση σε υπαλλήλους που υποχρεώνονται συστηματικά να βρίσκονται σε επιφυλακή — Άρθρο 56β του ΚΥΚ
16 (2 υποθέσεις)	ΚΥΚ — Συμβασιούχος υπάλληλος — Ρήτρα περί καταγγελίας της συμβάσεως σε περίπτωση που ο υπάλληλος δεν περιληφθεί σε πίνακα μελλοντικών προσλήψεων διαγωνισμού — Καταγγελία συμβάσεως υπαλλήλου
14	ΚΥΚ — Διορισμός — Υπάλληλοι επιχειρήσεως φυλάξεως — Αίτηση αναγνώρισεως της ιδιότητας του υπαλλήλου
13	ΚΥΚ — Επικουρικός υπάλληλος — Έκτακτος υπάλληλος — Όροι προσλήψεως — Διάρκεια της συμβάσεως

Ο όρος «ΚΥΚ» υποδηλώνει τον Κανονισμό Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το Καθεστώς που εφαρμόζεται στο Λοιπό Προσωπικό της Ένωσης.

Συνολικός αριθμός προσφευγόντων για το σύνολο των εκκρεμών υποθέσεων

	Σύνολο προσφευγόντων	Σύνολο εκκρεμών υποθέσεων
2006	1 652	228
2007	1 267	235
2008	1 161	217
2009	461	175
2010	812	185

10. Διάφορα — Αποφάσεις του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου (2006-2010)

	Αιτήσεις αναίρεσεως ¹	Αποφάσεις δεκτικές αναίρεσεως ²	Ποσοστό αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση ³	Ποσοστό αποφάσεων κατά των οποίων ασκήθηκε αναίρεση, περιλαμβανομένων των φιλικών διακανονισμών ⁴
2006	10	39	25,64 %	22,22 %
2007	25	107	23,36 %	21,93 %
2008	37	99	37,37 %	34,91 %
2009	30	95	31,58 %	30,93 %
2010	24	99	24,24 %	21,62 %

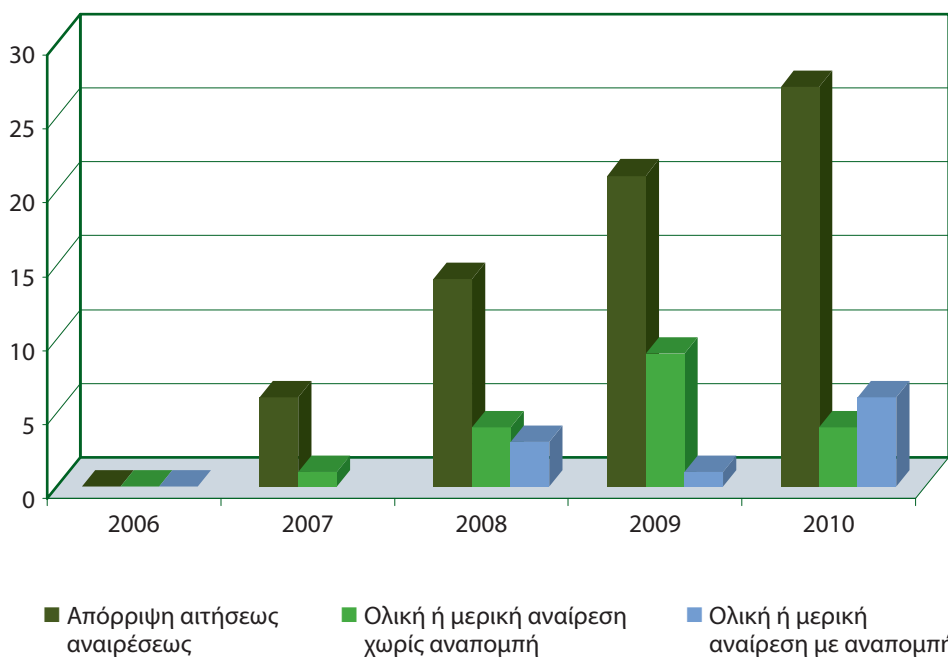
¹ Οι αποφάσεις κατά των οποίων άσκησαν αναίρεση περισσότεροι του ενός διάδικοι υπολογίζονται μία μόνο φορά. Το 2007 κατά δύο αποφάσεων ασκήθηκαν δύο αναίρεσεις για κάθε μία εξ αυτών.

² Αποφάσεις, διατάξεις —κρίνουσες την προσφυγή απαράδεκτη, προδήλως απαράδεκτη ή προδήλως αβάσιμη, διατάξεις επί αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, περί καταργήσεως της δίκης και περί απορρίψεως αιτήσεως παρεμβάσεως— εκδοθείσες κατά το υπό εξέταση έτος.

³ Το ποσοστό αυτό μπορεί, για ένα δεδομένο έτος, να μην αντιστοιχεί στις δεκτικές αναίρεσεως αποφάσεις που εκδόθηκαν κατά το έτος αναφοράς, καθόσον η προθεσμία άσκήσεως αναίρεσεως ενδέχεται να εκτείνεται σε δύο ημερολογιακά έτη.

⁴ Το Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης σύμφωνα με την επιταγή του νομοθέτη, προσπαθεί να διευκολύνει τον φιλικό διακανονισμό των διαφορών. Πολλές υποθέσεις κάθε χρόνο περατώνονται με τον τρόπο αυτό. Επί των υποθέσεων αυτών δεν εκδίδονται «αποφάσεις δεκτικές αναίρεσεως», βάσει των οποίων υπολογίζεται συνήθως το «ποσοστό αναίρεσεως» στην ετήσια Έκθεση Πεπραγμένων, ιδίως όσον αφορά το Δικαστήριο και το Γενικό Δικαστήριο. Επειδή, όμως, το «ποσοστό αναίρεσεως» μπορεί να θεωρηθεί ως δείκτης του «ποσοστού αμφισβήτησεως» των αποφάσεων ενός δικαιοδοτικού οργάνου, το ποσοστό αυτό θα ανταποκρινόταν περισσότερο στην πραγματικότητα αν υπολογιζόταν λαμβανομένων υπόψη όχι μόνον των δεκτικών αναίρεσεως αποφάσεων, αλλά και των αποφάσεων που δεν υπόκεινται σε αναίρεση ακριβώς διότι περατώθηκαν με φιλικό διακανονισμό. Στη στήλη αυτή δίδεται το αποτέλεσμα αυτού του υπολογισμού.

11. Διάφορα — Έκβαση των αιτήσεων αναιρέσεως που εκδικάστηκαν από το Γενικό Δικαστήριο (2006–2010)

	2006	2007	2008	2009	2010
Απόρριψη αιτήσεως αναιρέσεως		6	14	21	27
Ολική ή μερική αναίρεση χωρίς αναπομπή		1	4	9	4
Ολική ή μερική αναίρεση με αναπομπή			3	1	6
Σύνολο		7	21	31	37

Κεφάλαιο IV

Συναντήσεις και επισκέψεις

A — Επίσημες επισκέψεις και εκδηλώσεις στο Δικαστήριο, στο Γενικό Δικαστήριο και στο Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

Δικαστήριο

25 και 26 Ιανουαρίου	Αντιπροσωπεία του Judiciary of England and Wales, Scotland and Northern Ireland
29 Ιανουαρίου	Αντιπροσωπεία της ισπανικής Προεδρίας της ομάδας εργασίας «Δικαστήριο» του Συμβουλίου
7 έως 9 Φεβρουαρίου	Αντιπροσωπεία του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και καθηγητών του SMU Dedman School of Law
23 Φεβρουαρίου	Αντιπροσωπεία της επιτροπής νομικών υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
2 Μαρτίου	M. Šefčovič, αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
9 Μαρτίου	A. Merkel, Καγκελάριος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας
22 και 23 Μαρτίου	Ενημερωτική συνάντηση των δικαστών των κρατών μελών (Βέλγιο, Βουλγαρία, Δανία, Γερμανία, Εσθονία, Ελλάδα, Κύπρος, Ιρλανδία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία και Ηνωμένο Βασίλειο)
19 Απριλίου	C. Kart, Πρέσβης της Δημοκρατίας της Τουρκίας στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου
19 έως 21 Απριλίου	Αντιπροσωπεία του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Σλοβενίας
26 Απριλίου	Ενημερωτική συνάντηση εκπροσώπων των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
26 έως 28 Απριλίου	Αντιπροσωπείες του Δικαστηρίου της Δυτικοαφρικανικής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (UEMOA), του Δικαστηρίου της Οικονομικής και Νομισματικής Κοινότητας των κρατών της Κεντρικής Αφρικής (CEMAC) και του Δικαστηρίου της Οικονομικής Κοινότητας Δυτικοαφρικανικών Κρατών (CEDEAO)
4 Μαΐου	Αντιπροσωπεία της επιτροπής πολιτικών ελευθεριών, δικαιοσύνης και εσωτερικών υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
17 και 18 Μαΐου	Αντιπροσωπεία του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Τουρκίας
31 Μαΐου	P. Étienne, Μόνιμος Αντιπρόσωπος της Γαλλικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση
3 Ιουνίου	J.-M. Bockel, Υφυπουργός Δικαιοσύνης της Γαλλικής Δημοκρατίας
7 και 8 Ιουνίου	Συμπόσιο και γενική συνέλευση της Ένωσης των Συμβουλίων Επικρατείας και των Ανώτατων Διοικητικών Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
9 Ιουνίου	H. Trüpel, εισηγήτρια της επιτροπής προϋπολογισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
14 Ιουνίου	A. Ronchi, Υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Ιταλικής Δημοκρατίας
20 έως 22 Ιουνίου	Αντιπροσωπεία του Hoge Raad του Βασιλείου των Κάτω Χωρών
28 και 29 Ιουνίου	Αντιπροσωπεία του Ανωτάτου Δικαστηρίου της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (FYROM)

1 και 2 Ιουλίου	Αντιπροσωπεία του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Κροατίας
6 και 7 Σεπτεμβρίου	«4 ^e Luxemburger Expertenforum zur Entwicklung des Unionsrechts», με τη συμμετοχή της Sabine Leutheusser-Schnarrenberger, Υπουργού Δικαιοσύνης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας
20 έως 22 Σεπτεμβρίου	Αντιπροσωπεία του Ανωτάτου Συμβουλίου Δικαστών και του Εθνικού Ινστιτούτου Δικαστών της Ρουμανίας
7 Οκτωβρίου	T. de Maizière, Υπουργός Εσωτερικών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας
7 Οκτωβρίου	L. Barfoed, Υπουργός Δικαιοσύνης του Βασιλείου της Δανίας
7 Οκτωβρίου	K. Jäger, Πρέσβης του Πριγκιπάτου του Λιχτενστάιν στο Βασίλειο του Βελγίου και στην Ευρωπαϊκή Ένωση
12 Οκτωβρίου	Μόνιμη αντιπροσωπεία του Συμβουλίου των Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CCBE)
25 Οκτωβρίου	M. Radonić, Υπουργός Δικαιοσύνης του Μαυροβουνίου, και A. A. Rejonić, Πρέσβης του Μαυροβουνίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση
8 Νοεμβρίου	L. Mosar, πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου, και μέλη της νομικής επιτροπής της Βουλής των Αντιπροσώπων του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου
8 και 9 Νοεμβρίου	Αντιπροσωπεία της EU Select Committee of the House of Lords
10 Νοεμβρίου	A. Piran, Πρέσβης της Δημοκρατίας της Σλοβενίας στο Βασίλειο του Βελγίου και στο Μεγάλο Δουκάτο του Λουξεμβούργου
15 Νοεμβρίου	Ενημερωτική συνάντηση των δικαστών των κρατών μελών (Τσεχική Δημοκρατία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Ουγγαρία, Μάλτα, Αυστρία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σλοβακία, Φινλανδία και Σουηδία)
18 Νοεμβρίου	Αντιπροσωπεία των δικαστών του Βασιλείου της Σαουδικής Αραβίας με επικεφαλής τον Πρίγκηπα Dr. Bandar bin Salman bin Mohammed Al Saud, σύμβουλο του Βασιλέα, πρόεδρο της ομάδας επιλύσεως διαφορών του Βασιλείου της Σαουδικής Αραβίας
23 Νοεμβρίου	M. Manevski, Υπουργός Δικαιοσύνης της Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας (FYROM), και Πρέσβης Nikola Poroski, επικεφαλής αποστολής της FYROM στην Ευρωπαϊκή Ένωση
24 και 25 Νοεμβρίου	K. Prost, διαμεσολαβητής της επιτροπής 1267 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών
2 Δεκεμβρίου	J.-U. Hahn, αντιπρόεδρος και Υπουργός Δικαιοσύνης, Ενσωμάτωσης και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων του ομόσπονδου κράτους της Έσσης (Γερμανία)

Γενικό Δικαστήριο

29 Ιανουαρίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας της ισπανικής Προεδρίας της ομάδας εργασίας «Δικαστήριο» του Συμβουλίου
7-9 Φεβρουαρίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και καθηγητών πανεπιστημίων
23 Φεβρουαρίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας της επιτροπής νομικών υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

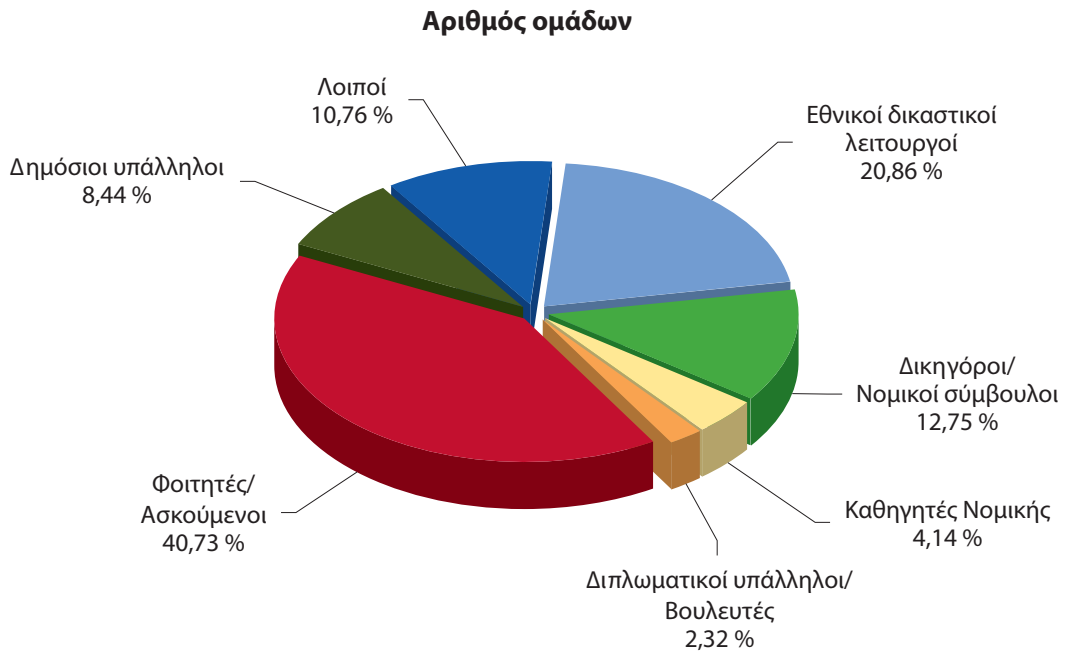
16 Μαρτίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας της Comisión nacional de la Competencia (Ισπανία)
26 Απριλίου	Ενημερωτική συνάντηση εκπροσώπων των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
12 Οκτωβρίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας του Συμβουλίου των Δικηγορικών Συλλόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (CCBE)
27 Οκτωβρίου	Επίσκεψη του Ν. Διαμαντούρου, Ευρωπαίου Διαμεσολαβητή
28 Οκτωβρίου	Επίσκεψη των μελών των τριών δικαιοδοτικών οργάνων στη Villa Vauban
8 Νοεμβρίου	Επίσκεψη του προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου και των μελών της νομικής επιτροπής της Βουλής των Αντιπροσώπων του Μεγάλου Δουκάτου του Λουξεμβούργου
8-9 Νοεμβρίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας της EU Select Committee of the House of Lords (Ηνωμένο Βασίλειο)
24 και 25 Νοεμβρίου	Επίσκεψη της Κ. Prost, διαμεσολαβητή της επιτροπής 1267 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών
2 Δεκεμβρίου	Επίσκεψη του J.-U. Hahn, αντιπροέδρου και Υπουργού Δικαιοσύνης, Ενσωμάτωσης και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων του ομόσπονδου κράτους της Έσσης (Γερμανία)

Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

25 Μαρτίου	Επίσκεψη της Μ. de Sola Domingo, Διαμεσολαβητή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
20 Απριλίου	Επίσκεψη του Α. Schneebalg, δικηγόρου και διαμεσολαβητή
30 Σεπτεμβρίου	Επίσκεψη του Α. Zack, προέδρου του Tribunal administratif της Ασιατικής Τράπεζας Ανάπτυξης
1 Οκτωβρίου	Συμπόσιο επ' ευκαιρία της 5ης επετείου της συστάσεως του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης
26 Οκτωβρίου	Επίσκεψη του Ν. Διαμαντούρου, Ευρωπαίου Διαμεσολαβητή

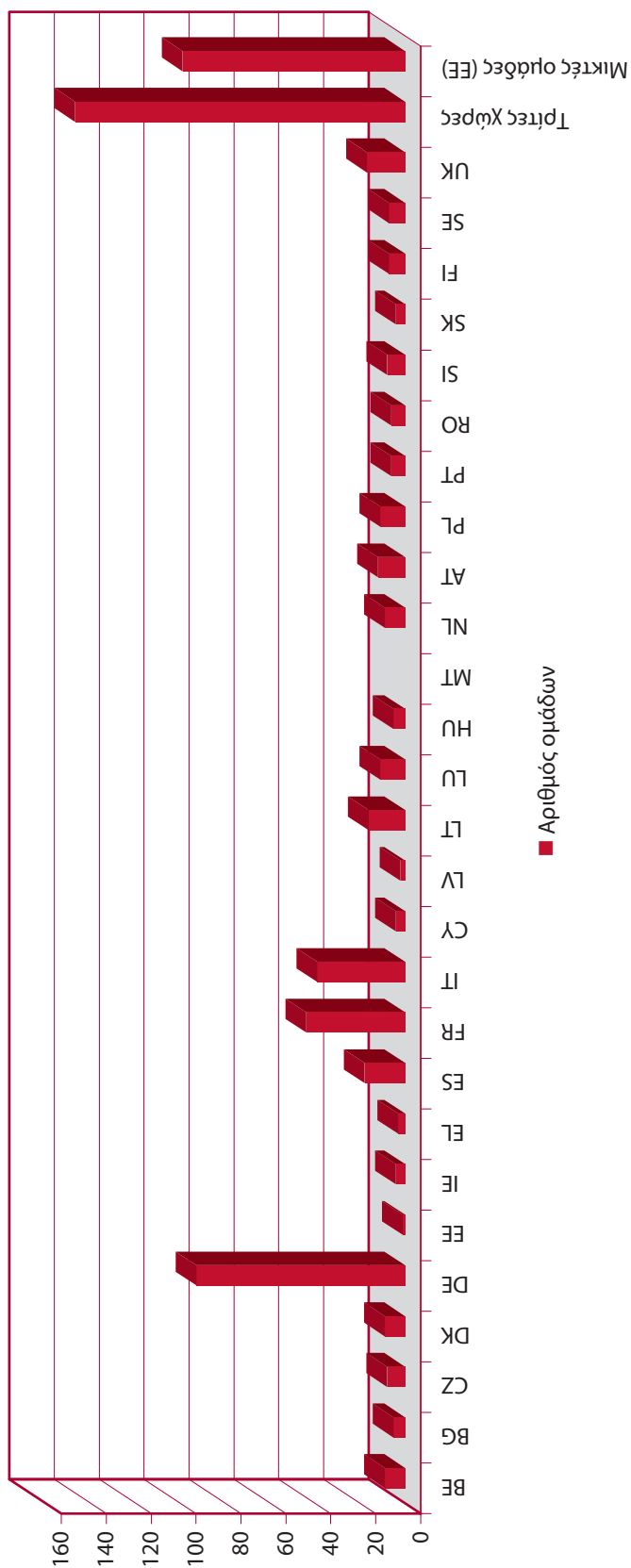
B — Εκπαιδευτικές επισκέψεις (2010)

1. Καταμερισμός ανάλογα με την ιδιότητα των επισκεπτών

Αριθμός ομάδων	Εθνικοί δικαστικοί λειτουργοί	Δικηγόροι/ Νομικοί σύμβουλοι	Καθηγητές Νομικής	Διπλωματικοί υπάλληλοι/ Βουλευτές	Φοιτητές/ Ασκούμενοι	Δημόσιοι υπάλληλοι	Λοιποί	Σύνολο
	126	77	25	14	246	51	65	604

2. Εκπαιδευτικές επισκέψεις — Κατανομή κατά κράτος μέλος (2010)

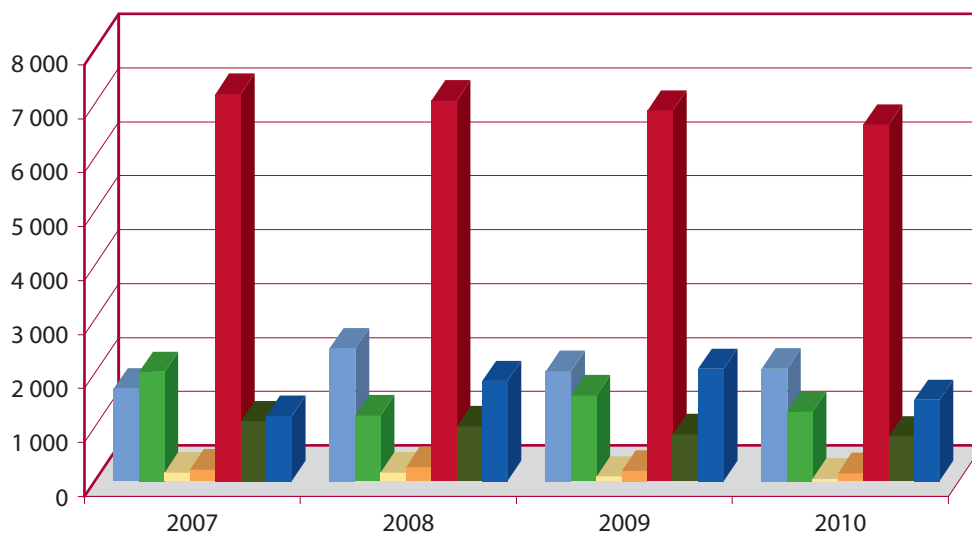
	Αριθμός επισκεπτών										Αριθμός ομάδων
	Εθνικοί δικαστικοί λειτουργοί	Δικηγόροι/ Νομικοί σύμβουλοι	Καθηγητές Νομικής	Διπλωματικοί υπάλληλοι/ Βουλευτές	Φοιτητές/ Ασκούμενοι	Δημόσιοι υπάλληλοι	Λοιποί	Σύνολο			
BE	10				208	25	32	275		9	
BG	59	35						94		5	
CZ	15	24			84			123		8	
DK	5	24			100	21	29	179		9	
DE	291	260		56	795	166	606	2 174		93	
EE		40						40		1	
IE	16				48			64		4	
EL	12				35			47		3	
ES	97	71	19		128		51	366		18	
FR	176	65			534	12	143	930		44	
IT		23	10		597			630		39	
CY	8				16			24		4	
LV		11						11		2	
LT			11		5			16		16	
LU	23				63	49	102	237		11	
HU	78		6		39			123		5	
MT								0		0	
NL	32	57			39	23	25	176		9	
AT		16			144		79	239		12	
PL	62	94			21		35	212		11	
PT	135				2			137		6	
RO	16						4	20		6	
SI					93	5		98		8	
SK	42				12			54		4	
FI	11			27	60		40	138		7	
SE	93	13				27	12	145		7	
UK	58	35	1		109			203		17	
Τρίτες Χώρες	368	81		56	1 414	95	175	2 189		147	
Μικτές ομάδες (EE)	480	439		7	2 061	407	174	3 568		99	
Σύνολο	2 087	1 288	47	146	6 607	830	1 507	12 512		604	

3. Εκπαιδευτικές επισκέψεις — Εθνικοί δικαστικοί λειτουργοί (2010)

Ενημερωτικές συναντήσεις

BE	8	DK	4	IE	4	FR	16	LV	2	HU	8	AT	6	RO	8	FI	4
BG	3	DE	17	EL	7	IT	19	LT	4	MT	1	PL	16	SI	2	SE	5
CZ	8	EE	2	ES	12	CY	2	LU	2	NL	7	PT	8	SK	4	UK	11
Σύνολο														190			

4. Εξελίξεις ως προς τον αριθμό και την ιδιότητα των επισκεπτών (2007–2010)

■ Εθνικοί δικαστικοί λειτουργοί	■ Δικηγόροι/Νομικοί σύμβουλοι	■ Καθηγητές Νομικής
■ Διπλωματικοί υπάλληλοι/Βουλευτές	■ Φοιτητές/Ασκούμενοι	■ Δημόσιοι υπάλληλοι
■ Λοιποί		

Αριθμός επισκεπτών

	Εθνικοί δικαστικοί λειτουργοί	Δικηγόροι/Νομικοί σύμβουλοι	Καθηγητές Νομικής	Διπλωματικοί υπάλληλοι/Βουλευτές	Φοιτητές/Ασκούμενοι	Δημόσιοι υπάλληλοι	Λοιποί	Σύνολο
2007	1 719	2 025	157	213	7 178	1 111	1 206	13 609
2008	2 463	1 219	156	262	7 053	1 016	1 854	14 023
2009	2 037	1 586	84	193	6 867	870	2 078	13 715
2010	2 087	1 288	47	146	6 607	830	1 507	12 512

Γ — Επίσημες συνεδριάσεις

1 Φεβρουαρίου	Επίσημη συνεδρίαση – Επικήδειος στη μνήμη του γενικού εισαγγελέα D. Ruiz-Jarabo Colomer
8 Μαρτίου	Επίσημη συνεδρίαση – Επικήδειος στη μνήμη του Lord Slynn of Hadley, του K. Bahlmann και του M. Díez de Velasco, πρώην μελών του Δικαστηρίου
15 Μαρτίου	Επίσημη συνεδρίαση – Επικήδειος στη μνήμη του H. Jung, πρώην Γραμματέα του Πρωτοδικείου
3 Μαΐου	Επίσημη συνεδρίαση επ' ευκαιρία της επίσημης αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους του Προέδρου και των Μελών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, παρισταμένων των Αυτών Βασιλικών Υψηλοτήτων Μεγάλου Δούκα και Μεγάλης Δούκισσας, καθώς και του J. Buzek, Προέδρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
10 Ιουνίου	Πανηγυρική συνεδρίαση επ' ευκαιρία της λήξεως των καθηκόντων και της αποχωρήσεως του δικαστή C. W. A. Timmermans, καθώς και της αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους της S. Prechal ως δικαστή στο Δικαστήριο
28 Ιουνίου	Πανηγυρική συνεδρίαση επ' ευκαιρία της επίσημης αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους των νέων μελών του Ελεγκτικού Συνεδρίου
13 Σεπτεμβρίου	Πανηγυρική συνεδρίαση επ' ευκαιρία της λήξεως των καθηκόντων και της αποχωρήσεως του δικαστή A. W. H. Meij, καθώς και της αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους του M. van der Woude ως δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο
6 Οκτωβρίου	Πανηγυρική συνεδρίαση επ' ευκαιρία της λήξεως των καθηκόντων και της αποχωρήσεως του δικαστή P. Kūris, της αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους του E. Jarašiūnas ως δικαστή στο Δικαστήριο, καθώς και επ' ευκαιρία της λήξεως των καθηκόντων και της αποχωρήσεως του R. Grass, Γραμματέα του Δικαστηρίου, και της αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους του A. Calot Escobar ως Γραμματέα του Δικαστηρίου
25 Οκτωβρίου	Πανηγυρική συνεδρίαση επ' ευκαιρία της επίσημης υποσχέσεως που έδωσε η C. Ashton, ως αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ύπατη εκπρόσωπος της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, και ο N. Διαμαντούρος, Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής, καθώς και επ' ευκαιρία της λήξεως των καθηκόντων και της αποχωρήσεως του δικαστή M. Βηλαρά και της αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους του Δ. Γρατσία ως δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο
26 Νοεμβρίου	Πανηγυρική συνεδρίαση επ' ευκαιρία της λήξεως των καθηκόντων και της αποχωρήσεως του δικαστή V. M. Ciucă, καθώς και της αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους του A. Popescu ως δικαστή στο Γενικό Δικαστήριο

Δ — Επισκέψεις ή συμμετοχή σε επίσημες εκδηλώσεις

Δικαστήριο

4 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη δεξίωση για το Νέο Έτος που διοργάνωσε το Cour de cassation, στις Βρυξέλλες
11 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη δεξίωση για το Νέο Έτος που διοργάνωσε το Conseil d'État, στις Βρυξέλλες
14 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στις τελετές που οργανώθηκαν επ' ευκαιρία της 90ής επετείου του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Εσθονίας, στο Tartu
18 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην πανηγυρική συνεδρίαση της ενάρξεως εργασιών του Cour d'appel de Paris
29 Ιανουαρίου	Συμμετοχή αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου στην ενημερωτική συνάντηση με θέμα «La Convention vous appartient» και στην επίσημη συνεδρίαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, στο Στρασβούργο
29 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην τελετή ενάρξεως του δικαστικού έτους του Corte Suprema di Cassazione, στη Ρώμη
4 έως 6 Φεβρουαρίου	Επίσκεψη αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου στο Tribunal fédéral της Ελβετικής Συνομοσπονδίας, στη Λοζάννη
8 Φεβρουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στον επίσημο εορτασμό που διοργανώθηκε επ' ευκαιρία της 15ης επετείου της προσχωρήσεως της Φινλανδικής Δημοκρατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, κατόπιν προσκλήσεως του Eikka Kosonen, επικεφαλής της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη Φινλανδία, στο Ελσίνκι
9 Φεβρουαρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη «Rechtspolitischen Neujahrsempfang 2010», κατόπιν προσκλήσεως της Sabine Leutheusser-Schnarrenberger, Υπουργού Δικαιοσύνης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στο Βερολίνο
12 Φεβρουαρίου	Υποδοχή στο Ανάκτορο του Μεγάλου Δούκα αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου επ' ευκαιρία του Νέου Έτους
7 έως 11 Μαρτίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο 10ο συνέδριο της Association internationale des hautes juridictions administratives, στο Σίδνευ
15 Μαρτίου	Συμμετοχή του Προέδρου του Δικαστηρίου στην ομιλία του Jean-Paul Costa, προέδρου του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που διοργάνωσε η ευρωπαϊκή επιτροπή κοινωνικών δικαιωμάτων, στο Στρασβούργο
18 Μαρτίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου σε ομιλία που διοργάνωσε η επιτροπή συνταγματικών υποθέσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με θέμα «Les aspects institutionnels de l'adhésion de l'Union européenne à la convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales», στις Βρυξέλλες
19 Μαρτίου	Συμμετοχή του Προέδρου του Δικαστηρίου στο συμπόσιο του Δικτύου των προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με θέμα «Aspects pratiques de l'indépendance de la justice», στο Δουβλίνο
14 Απριλίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη Γενική Συνέλευση του Συνταγματικού Δικαστηρίου, στη Βαρσοβία

17 και 18 Απριλίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην κηδεία του Lech Kaczyński, Προέδρου της Δημοκρατίας της Πολωνίας, στη Βαρσοβία
23 Απριλίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο ετήσιο συνέδριο της EELA (European Employment Lawyers Association), στο Λουξεμβούργο
8 έως 10 Μαΐου	Συμμετοχή του Προέδρου του Δικαστηρίου και εκπροσώπηση του Δικαστηρίου σε επίσκεψη πραγματοποιηθείσα κατόπιν προσκλήσεως της Iva Brožová, προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Τσεχικής Δημοκρατίας, στην Πράγα και το Βrno
9 Μαΐου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στον εορτασμό της 60ής επετείου της Δηλώσεως του Robert Schuman στην έδρα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στο Στρασβούργο
19 έως 22 Μαΐου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο διεθνές συνέδριο με θέμα «Global Environmental Governance», που διοργάνωσε το ICEF (International Court of the Environmental Foundation), στη Ρώμη
3 και 4 Ιουνίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη Γενική Συνέλευση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συμβουλίων του Δικαστικού Σώματος με θέμα «Vers une culture judiciaire européenne», στο Λονδίνο
6 έως 8 Ιουνίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο συμπόσιο με θέμα «Prévenir des arriérés dans la justice administrative» και στη συνεδρίαση του διοικητικού συμβουλίου της Ένωσης Συμβουλίων Επικρατείας και Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο Λουξεμβούργο
10 Ιουνίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στις τελετές που διοργανώθηκαν επ' ευκαιρία της 25ης επετείου του Συνταγματικού Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Πολωνίας, στη Βαρσοβία
23 Ιουνίου	Εθνική εορτή του Λουξεμβούργου, επίσημη δοξολογία και, κατόπιν, δεξίωση στο Ανάκτορο του Μεγάλου Δούκα
1 Ιουλίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην κηδεία του A. Brazauskas, πρώην Προέδρου της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, στο Βίλνιους
24 Ιουλίου	Δεξίωση του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας επ' ευκαιρία της 36ης επετείου από την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, στην Αθήνα
16 Αυγούστου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην κηδεία του G. de Marco, πρώην Προέδρου της Δημοκρατίας της Μάλτας, στη Βαλέτα
17 Σεπτεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο συνέδριο REGLEG («Access of regions with legislative powers to the European Court of Justice»), στη Σαραγόσα
26 και 27 Σεπτεμβρίου	Επίσημη επίσκεψη αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου στο Bundesverfassungsgericht, στην Καρλσρούη
1 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου, κατόπιν προσκλήσεως του Lord Chancellor, στην τελετή ενάρξεως του δικαστικού έτους, στο Λονδίνο
1 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην εκδήλωση «Jubiläum – 90-jähriges Bestehen der Bundesverfassung Österreichs», στη Βιέννη
3 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στις τελετές που διοργανώθηκαν στο πλαίσιο της «Tag der Deutschen Einheit», στη Βρέμη
21 έως 23 Οκτωβρίου	Επίσημη επίσκεψη στα ανώτατα δικαστήρια της Σλοβακικής Δημοκρατίας, κατόπιν προσκλήσεως του M. Štefan Harabin, προέδρου του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Σλοβακικής Δημοκρατίας, και συνάντηση με τους εκπροσώπους του Κοινοβουλίου και της Κυβερνήσεως, στην Μπρατισλάβα

22 και 23 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στο συνέδριο «Criminal Justice in Europe: Challenges, Principles and Perspectives», που διοργάνωσε το Διεθνές Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο του Λουξεμβούργου, στο Λουξεμβούργο
3 έως 6 Νοεμβρίου	Συμμετοχή στο 24ο συνέδριο FIDE, στη Μαδρίτη
18 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου σε πανηγυρική συνεδρίαση επ' ευκαιρία της 130ής επετείου του Αρείου Πάγου της Βουλγαρίας, στη Σόφια
18 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην «Conference for the 25 th anniversary of the EIA Directive», που διοργάνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΓΔ Περιβάλλον), στη Louvain
18 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου σε πανηγυρική συνεδρίαση αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους του Robert Biever ως εισαγγελέα του Cour supérieure de justice του Λουξεμβούργου
22 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στη συνεδρίαση του διοικητικού συμβουλίου της Ένωσης Συμβουλίων Επικρατείας και Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις Βρυξέλλες
25 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Δικαστηρίου στην έκτακτη ακαδημαϊκή ημερίδα επ' ευκαιρία της 40ής επετείου του Fondation du Mérite Européen, στο Λουξεμβούργο

Γενικό Δικαστήριο

1 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στη δεξίωση του Προέδρου της Δημοκρατίας της Μάλτας, επ' ευκαιρία της τελετής ανταλλαγής ευχών για το Νέο Έτος, στη Βαλέτα
14 Ιανουαρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην εκδήλωση για την 90ή επέτειο του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Εσθονίας, στο Tartu
9 Φεβρουαρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στη δεξίωση «Rechtspolitischer Neujahrsempfang 2010» που παρέθεσε ο Υπουργός Δικαιοσύνης της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, στο Βερολίνο
12 Φεβρουαρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην υποδοχή στο Ανάκτορο του Μεγάλου Δούκα αντιπροσωπείας του Δικαστηρίου επ' ευκαιρία του Νέου Έτους
9 Απριλίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στο πανηγυρικό συνέδριο των δικαστών, που διοργάνωσε ο πρόεδρος του συμβουλίου των δικαστών της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, επ' ευκαιρία των 20 ετών από την επανίδρυση του Λιθουανικού κράτους και των 15 ετών από την επανίδρυση του Εφετείου της Δημοκρατίας της Λιθουανίας και των περιφερειακών δικαστηρίων, στο Βίλνιους
16 έως 18 Απριλίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην εθνική τελετή εις μνήμην του Lech Kaczyński, Προέδρου της Δημοκρατίας της Πολωνίας, και της συζύγου του
12 Μαΐου	Συμμετοχή στην «Día Europeo de la Competencia» που διοργάνωσε η Comisión Nacional de la Competencia, στη Μαδρίτη
1 Ιουνίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στη δεξίωση του Προέδρου της Ιταλικής Δημοκρατίας, επ' ευκαιρία της εθνικής εορτής, στη Ρώμη

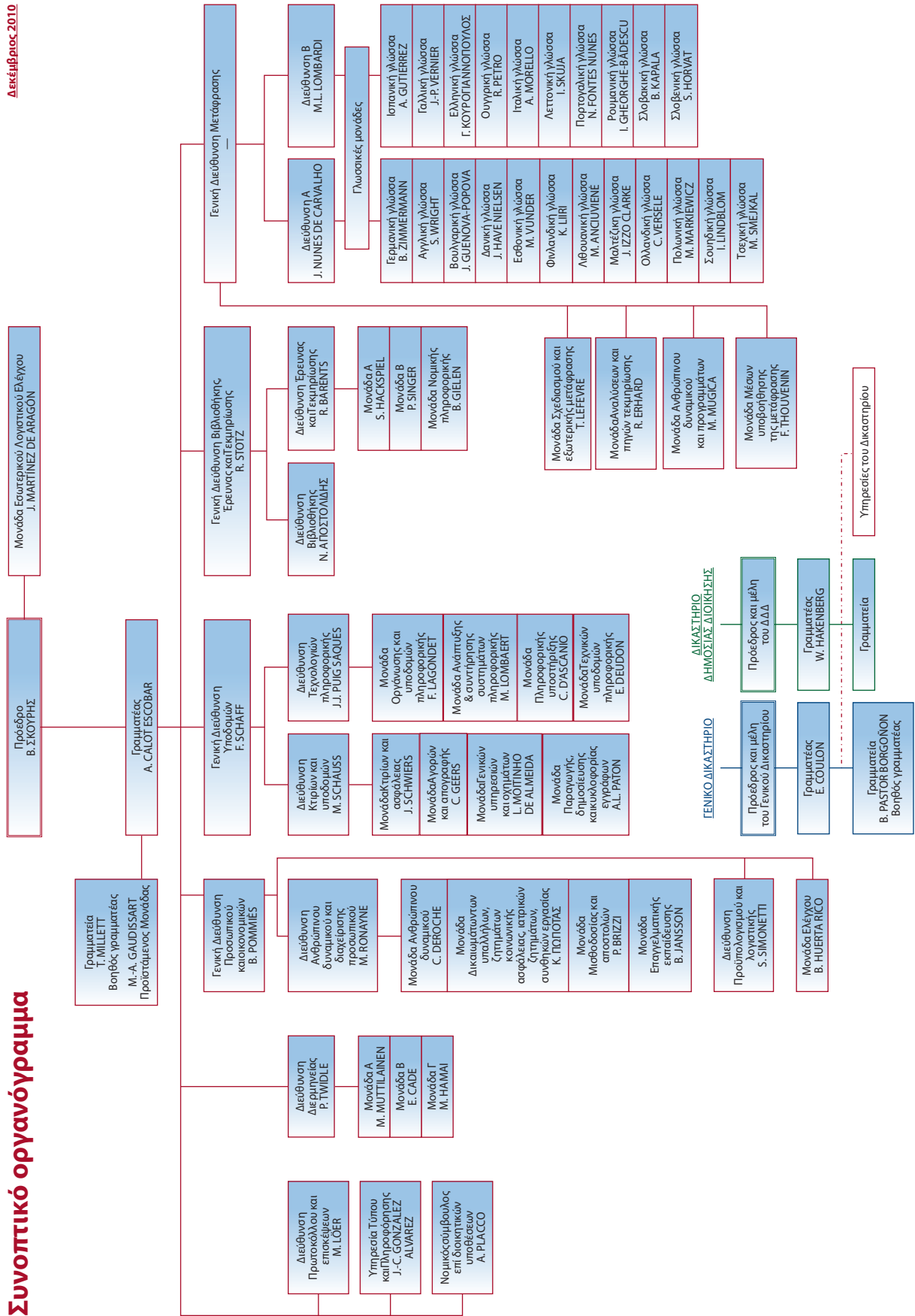
23 Ιουνίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην εθνική εορτή του Λουξεμβούργου, στην επίσημη δοξολογία και, κατόπιν, στη δεξίωση στο Ανάκτορο του Μεγάλου Δούκα
24 Ιουλίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στη δεξίωση του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας, επ' ευκαιρία της 36ης επετείου από την αποκατάσταση της Δημοκρατίας, στην Αθήνα
16 έως 19 Σεπτεμβρίου	Συμμετοχή στο «Seminar for the EU and US judiciary» υπό την αιγίδα της δικαστή Antonin Scalia του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Εθνών της Αμερικής και του δικαστή A. Borg Barthet, που διοργάνωσε το Ινστιτούτο Ερευνών «Mentor group» της Βοστώνης, στο Βερολίνο
1 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στον πανηγυρικό εορτασμό της 90ής επετείου του Συντάγματος της Δημοκρατίας της Αυστρίας
1 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην τελετή ενάρξεως του δικαστικού έτους στο Αββαείο του Westminster, στο Λονδίνο
3 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στη δεξίωση του Προέδρου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, επ' ευκαιρία της εθνικής εορτής
22 και 23 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στο συνέδριο «Criminal Justice in Europe: Challenges, Principles and Perspectives», που διοργάνωσε το Διεθνές Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο του Λουξεμβούργου, στο Λουξεμβούργο
28 έως 29 Οκτωβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου σε πανηγυρική συνεδρίαση αναλήψεως καθηκόντων εκ μέρους του R. Grass ως δικαστή στο Cour de cassation, παρισταμένου του πρώτου προέδρου του Cour de cassation, στο Παρίσι
3 έως 6 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στο 24ο συνέδριο της FIDE, στη Μαδρίτη
25 Νοεμβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην έκτακτη ακαδημαϊκή ημερίδα επ' ευκαιρία της 40ής επετείου του Fondation du Mérite Européen, στο Λουξεμβούργο
6 Δεκεμβρίου	Εκπροσώπηση του Γενικού Δικαστηρίου στην επίσημη δεξίωση της Προέδρου της Φινλανδικής Δημοκρατίας και του συζύγου της επ' ευκαιρία της Γιορτής της Ανεξαρτησίας της Φινλανδικής Δημοκρατίας

Δικαστήριο Δημόσιας Διοίκησης

23 Μαρτίου	Συμμετοχή της Γραμματέως W. Hakenberg στο συμπόσιο που διοργανώθηκε επ' ευκαιρία της 30ής επετείου του αρμόδιου για την επίλυση των υπαλληλικών διαφορών δικαιοδοτικού οργάνου της Παγκόσμιας Τράπεζας, στην Ουάσιγκτον
15 Δεκεμβρίου	Συνάντηση των δικαστών Χ. Ταγαρά και Η. Kreppel με τους δικαστές του αρμόδιου για την επίλυση των υπαλληλικών διαφορών δικαιοδοτικού οργάνου των Ηνωμένων Εθνών, στη Γενεύη
16 Δεκεμβρίου	Επίσκεψη του δικαστή Η. Kreppel στο αρμόδιο για την επίλυση των υπαλληλικών διαφορών δικαιοδοτικό όργανο του Διεθνούς Οργανισμού Εργασίας, στη Γενεύη

Συνοπτικό οργανόγραμμα

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

**Έκθεση πεπραγμένων 2010 — Σύνοψη των εργασιών του Δικαστηρίου, του Γενικού
Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης**

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

2011 — 268 σ. — 21 x 29,7 cm

Αριθ. καταλόγου: QD-AG-11-001-EL-C

ISBN 978-92-829-1036-8

doi:10.2862/47665

ISSN 1831-8436

■ Υπηρεσία Εκδόσεων

ISBN 978-928291036-8

9 789282 910368

ΠΩΣ ΘΑ ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΕΙΤΕ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕ

Δωρεάν εκδόσεις:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).
- από τα γραφεία εκπροσώπησης ή τις αντιπροσωπείες της Ευρωπαϊκής Ένωσης· στοιχεία επικοινωνίας θα βρείτε στο διαδίκτυο (<http://ec.europa.eu>) ή θα τα ζητήσετε με φαξ στον αριθμό +352 2929-42758.

Εκδόσεις επί πληρωμή:

- από το EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Συνδρομές επί πληρωμή (π.χ. ετήσιες σειρές της *Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, συλλογές της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης):

- μέσω των εμπορικών αντιπροσώπων της υπηρεσίας Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (http://publications.europa.eu/others/agents/index_el.htm).

